

Prečišćeni tekst Zakona o energetici obuhvata sljedeće propise:

1. Zakon o energetici ("Službeni list Crne Gore", br. 028/25 od 19.03.2025),
2. Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o energetici ("Službeni list Crne Gore", br. 003/26 od 09.01.2026), u kojima je naznačen njihov dan stupanja na snagu.

ZAKON

O ENERGETICI

("Službeni list Crne Gore", br. 028/25 od 19.03.2025, 003/26 od 09.01.2026)

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuju se energetske djelatnosti, uslovi i način njihovog obavljanja radi kvalitetnog i sigurnog snabdijevanja krajnjih kupaca energijom, način organizovanja i upravljanja tržištem električne energije i gasa, kao i druga pitanja od značaja za energetiku.

Izuzete od primjene

Član 2

Ovaj zakon ne primjenjuje se na:

- 1) istraživanje i eksploataciju uglja, osim eksploatacije za proizvodnju električne i toplotne energije;
- 2) istraživanje i eksploataciju nafte i gasa, razvoj, proizvodnju ili rafinisanje sirove nafte ili gasa; i
- 3) energetske efikasnost u finalnoj potrošnji energije.

Energetske djelatnosti

Član 3

(1) Energetske djelatnosti su:

- 1) proizvodnja električne energije;
- 2) skladištenje električne energije;
- 3) prenos električne energije;
- 4) distribucija električne energije;
- 5) snabdijevanje električnom energijom;
- 6) trgovina električnom energijom;
- 7) agregacija;
- 8) organizovanje i upravljanje tržištem električne energije;
- 9) upravljanje berzanskim tržištem električne energije;
- 10) skladištenje gasa;
- 11) prenos gasa;
- 12) distribucija gasa;
- 13) snabdijevanje gasom;
- 14) organizovanje i upravljanje tržištem gasa;
- 15) trgovina gasom;
- 16) transport nafte naftovodima i drugi oblici transporta nafte koji nijesu uređeni posebnim propisom;
- 17) transport naftnih derivata produktovodima;
- 18) transport naftnih derivata transportnim sredstvima, osim produktovodima;
- 19) trgovina na veliko naftnim derivatima;
- 20) trgovina na malo naftnim derivatima;
- 21) skladištenje nafte i naftnih derivata;

- 22) proizvodnja toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje;
 - 23) distribucija toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje;
 - 24) snabdijevanje toplotnom energijom za daljinsko grijanje odnosno hlađenje;
 - 25) posredovanje i zastupanje na tržištu energije koji nijesu uređeni posebnim propisom;
 - 26) transport i skladištenje tečnog prirodnog gasa (u daljem tekstu: TPG);
 - 27) upravljanje postrojenjem za TPG;
 - 28) upravljanje postrojenjem za tečni naftni gas (u daljem tekstu: TNG);
 - 29) trgovina na veliko i snabdijevanje krajnjih kupaca TPG;
 - 30) kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije;
 - 31) proizvodnja biogoriva i biotečnosti;
 - 32) transport biogoriva i biotečnosti;
 - 33) trgovina na veliko biogorivima i biotečnostima;
 - 34) trgovina na malo biogorivima i biotečnostima;
 - 35) skladištenje biogoriva i biotečnosti.
- (2) Energetski subjekat, u smislu ovog zakona, je privredno društvo, pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik koji obavlja jednu ili više djelatnosti iz stava 1 ovog člana, osim krajnjeg korisnika energije.
- (3) Energetski sektor čine energetske djelatnosti iz stava 1 ovog člana i energetski subjekti koji obavljaju te djelatnosti.

Javni interes

Član 4

- (1) Obezbjedjivanje dovoljnih količina energije koje su potrebne za život i rad građana i poslovanje i razvoj privrednih subjekata i njihovo snabdijevanje na siguran, bezbjedan, pouzdan i kvalitetan način, kao i energetski razvoj su od javnog interesa.
- (2) Javni interes iz stava 1 ovog člana ostvaruje se obavljanjem energetskih djelatnosti iz člana 77 ovog zakona, na principima:
- 1) efikasnog i ekonomičnog korišćenja prirodnih resursa koje zadovoljava energetske potrebe i strateške ekonomske interese Crne Gore;
 - 2) zaštite životne sredine;
 - 3) efikasnog korišćenja energije i korišćenja energije iz obnovljivih izvora;
 - 4) unapređenja konkurencije na tržištu električne energije i uspostavljanja konkurentnog tržišta gasa;
 - 5) zaštite krajnjih kupaca električne energije i gasa;
 - 6) dobitnog poslovanja;
 - 7) podsticanja učešća privatnog sektora;
 - 8) ugovaranja korišćenja prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa i drugih sistema gasa, snabdijevanja električnom energijom, gasom i toplotnom energijom za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu i učestvovanja na tržištu električne energije i gasa;
 - 9) usklađivanja organizacije i funkcionisanja energetskog sektora Crne Gore sa organizacijom i funkcionisanjem energetskih sektora evropskih država;
 - 10) poštovanja prava svojine.

Funkcionisanje energetskog sektora

Član 5

- (1) Organizovanje, upravljanje, funkcionisanje i razvoj tržišta električne energije i gasa vrši se na način kojim se obezbjeđuje sigurnost snabdijevanja, pouzdanost i kvalitet usluga, po cijenama koje odražavaju kretanje cijena na tržištu, odnosno po cijenama koje su rezultat transparentnih tenderskih postupaka, kao i integracija tržišta električne energije i gasa Crne Gore u jedinstveno evropsko tržište energije.
- (2) Uređenje i funkcionisanje energetskog sektora, u skladu sa ovim zakonom, vrši se u cilju obezbjeđenja efikasnog i kvalitetnog obavljanja djelatnosti iz člana 3 ovog zakona na transparentan i nediskriminatoran način.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 6

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Značenje izraza

Član 7

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) Agencija za saradnju energetske regulatora Evropske unije je tijelo za saradnju energetske regulatora Evropske unije koje ima svoje nadležnosti i u Energetskoj zajednici u situacijama koje imaju uticaja na najmanje jednu ugovornu stranu Energetske zajednice i jednu državu članicu Evropske unije, u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom;
- 2) agregacija je djelatnost koju obavlja fizičko ili pravno lice koje kombinuje potrošnju većeg broja kupaca ili proizvedenu električnu energiju sa ciljem prodaje, kupovine ili aukcije na bilo kom tržištu električne energije;
- 3) aktivni kupac je krajnji kupac, ili grupa krajnjih kupaca koji djeluju zajedno, koji troše ili skladište električnu energiju koju proizvedu u vlastitom prostoru smještenom u okviru određenih granica ili van tih granica, ili koji prodaju energiju koju sami proizvode ili učestvuju u programima fleksibilnosti ili energetske efikasnosti, pod uslovom da te aktivnosti ne predstavljaju njihovu primarnu komercijalnu ili profesionalnu djelatnost;
- 4) biogoriva su tečna ili gasovita goriva za saobraćaj, proizvedena iz biomase;
- 5) biotečnost je tečno gorivo proizvedeno iz biomase, namijenjeno za energetske svrhe, uključujući proizvodnju električne energije i toplotne energije za grijanje i hlađenje, osim za saobraćaj;
- 6) balansiranje podrazumijeva sve aktivnosti i procese, u svim vremenskim okvirima, putem kojih operator prenosnog sistema osigurava kontinuirano održavanje frekvencije sistema u okviru unaprijed utvrđenog opsega stabilnosti i usklađenost sa količinom rezervi koja je neophodna u odnosu na zahtijevani kvalitet;
- 7) balansna energija je energija koju operatori prenosnog sistema koriste za balansiranje;
- 8) balansno odgovorni subjekat je svaki učesnik na tržištu električne energije koji, kao nosilac sopstvene balansne odgovornosti, preuzima finansijsku odgovornost za sopstveno balansno odstupanje, odnosno svaki učesnik na tržištu električne energije koji, kao nosilac balansne odgovornosti balansne grupe, preuzima finansijsku odgovornost za sopstveno balansno odstupanje i balansno odstupanje članova svoje balansne grupe;
- 9) balansno tržište električne energije je skup institucionalnih, komercijalnih i operativnih aranžmana kojima se uspostavlja upravljanje balansiranjem na tržišnim principima;
- 10) bilateralno tržište električne energije je tržište na kojem se kupovina i prodaja električne energije obavlja bez posrednika, zaključivanjem bilateralnog ugovora o kupoprodaji električne energije između dva učesnika na tržištu;
- 11) približno realno vrijeme je u kontekstu pametnog mjerenja, kratak vremenski period, obično od nekoliko sekundi do perioda obračuna odstupanja na nacionalnom tržištu;
- 12) cijena sa prekidom je cijena energije koja je unaprijed dogovorena između energetske subjekta i kupca, kojom se uzimaju u obzir prekidi u snabdijevanju električnom energijom ili gasom;
- 13) daljinsko grijanje ili daljinsko hlađenje je distribucija toplotne energije u obliku pare, vruće vode ili rashlađenih tečnosti, od centralnih ili decentralizovanih izvora proizvodnje kroz mrežu do više zgrada ili lokacija, radi upotrebe za grijanje ili hlađenje prostora ili u tehnološkom procesu;
- 14) distribucija električne energije je prenošenje električne energije kroz srednjenaponske i niskonaponske elektroenergetske distributivne sisteme, radi isporuke krajnjim kupcima, što ne uključuje snabdijevanje električnom energijom;
- 15) distribucija gasa je prenošenje gasa kroz lokalne ili regionalne gasovodne sisteme radi isporuke krajnjim kupcima, koje ne uključuje snabdijevanje gasom;
- 16) distribucija toplotne energije je prenošenje toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu pomoću pare, tople vode ili rashladnog fluida kroz distributivne sisteme;
- 17) distributer toplotne energije je energetski subjekat koji vrši distribuciju toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje;
- 18) distribuirana proizvodnja električne energije je proizvodnja električne energije u energetskom objektu koji je povezan na distributivni sistem;

- 19) ekonomski opravdana potražnja je potražnja koja nije veća od potreba za toplotnom energijom ili hlađenjem, od potražnje koja se u tržišnim uslovima može zadovoljiti postupcima proizvodnje energije koji ne obuhvataju kogeneraciju;
- 20) ekonomsko prvenstvo je rangiranje ponuda prema ponuđenoj cijeni po rastućem redoslijedu;
- 21) energetska efikasnost predstavlja odnos između ostvarenog učinka, usluge, robe ili energije i utrošene energije;
- 22) energetski objekat je objekat u kojem se vrši jedna ili više tehnoloških funkcija proizvodnje, skladištenja, prenosa, distribucije električne energije odnosno gasa, skladištenja nafte, naftnih derivata ili gasa i proizvodnje ili distribucije toplotne energije;
- 23) elektroenergetski subjekat je fizičko ili pravno lice koje obavlja proizvodnju, prenos, distribuciju, agregaciju, upravljanje potrošnjom, skladištenje energije, snabdijevanje ili nabavku električne energije i koje je odgovorno za komercijalne i tehničke poslove ili poslove održavanja, ne uključujući krajnje kupce;
- 24) garancija porijekla je elektronski dokument koji ima jedinu funkciju da snabdjevač dokaže krajnjem kupcu da je određeni udio ili količina energije proizvedena iz obnovljivih izvora ili visokoefikasne kogeneracije;
- 25) gas je prirodni gas, tečni prirodni gas, biogas ili drugi gas, bez obzira na porijeklo, ako se može tehnički i bezbjedno prenositi kroz gasni sistem;
- 26) gasni sistem je prenosna mreža, distributivna mreža, postrojenja za TPG odnosno postrojenja za skladištenje, koja su u svojini odnosno kojima upravlja subjekat za prirodni gas, uključujući operativnu rezervu u sistemu gasa (linepack) i njegova postrojenja koja obezbjeđuju pomoćne usluge i usluge povezanih subjekata neophodne za obezbjeđivanje pristupa prenosnim, distributivnim, skladišnim i postrojenjima za TPG;
- 27) horizontalno integrisani elektroenergetski subjekat je subjekat koji obavlja najmanje jednu od djelatnosti: proizvodnju za potrebe prodaje, prenos, distribuciju ili snabdijevanje električnom energijom i drugu djelatnost koja se ne odnosi na električnu energiju;
- 28) horizontalno integrisani subjekat za gas je subjekat koji obavlja najmanje jednu od djelatnosti: proizvodnju, prenos, distribuciju, snabdijevanje ili skladištenje prirodnog gasa i drugu djelatnost koja se ne odnosi na gas;
- 29) informacije o obračunu su informacije koje su navedene na računima krajnjih kupaca, osim zahtjeva za plaćanje;
- 30) integrisani energetski subjekat je vertikalno ili horizontalno integrisani subjekat za električnu energiju ili gas;
- 31) interkonektovani sistemi su prenosni i distributivni sistemi međusobno povezani jednim ili više interkonektora;
- 32) interkonektor je prenosni vod električne energije ili prenosni gasovod koji prelazi granicu između dvije države radi povezivanja prenosnih sistema tih država;
- 33) interoperabilnost je u kontekstu pametnog sistema mjerenja, sposobnost dvije ili više energetskih ili komunikacionih mreža, sistema, uređaja, aplikacija ili komponenata da uzajamno djeluju, razmjenjuju i koriste informacije radi izvođenja potrebnih funkcija;
- 34) infrastruktura za priključenje je skup vodova, opreme i uređaja između postojećeg prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa i priključka;
- 35) konvencionalno brojilo je analogno ili elektronsko brojilo koje nema mogućnost da istovremeno prenosi i prima podatke;
- 36) kontrola je posredni ili neposredni uticaj na odluke energetskog subjekta na osnovu svojine ili prava na korišćenje cjelokupnih ili dijela osnovnih sredstava, odnosno odlučujući uticaj na sastav, glasanje ili odlučivanje organa energetskog subjekta;
- 37) korisna toplotna energija je toplotna energija koja je proizvedena u kogeneraciji za zadovoljavanje ekonomski opravdane potražnje za grijanjem ili hlađenjem;
- 38) korisnik sistema je fizičko ili pravno lice koje isporučuje u sistem ili iz njega preuzima električnu energiju ili gas;
- 39) kupac je pravno ili fizičko lice koje kupuje električnu energiju ili gas za sopstvenu potrošnju ili za dalju prodaju;
- 40) kupac iz kategorije domaćinstva je kupac koji kupuje električnu energiju ili gas isključivo za potrošnju u svom domaćinstvu, koja ne obuhvata potrošnju za poslovne ili profesionalne aktivnosti;

- 41) kupac koji ne pripada kategoriji domaćinstva je fizičko ili pravno lice koje kupuje električnu energiju ili gas, osim za korišćenje u svom domaćinstvu i uključujući proizvođače, industrijske kupce, mala i srednja preduzeća, poslovne subjekte i veleprodajne kupce;
- 42) krajnji kupac je kupac koji kupuje električnu energiju ili gas za sopstvenu potrošnju;
- 43) veleprodajni kupac je fizičko ili pravno lice koje kupuje električnu energiju ili gas u svrhu dalje prodaje unutar ili izvan sistema u kojem je osnovan i nije operator prenosnog ili distributivnog sistema;
- 44) kupac samosnabdjevač je krajnji kupac koji ima sopstveno primopredajno mjesto, balansno je odgovoran i kupuje električnu energiju za sopstvene potrebe, bez posredstva snabdjevača;
- 45) malo pravno lice je pravno lice koje ispunjava najmanje dva od sljedeća tri kriterijuma:
- prosječan broj zaposlenih u poslovnoj godini do 50;
 - ukupan prihod na godišnjem nivou do 8.000.000,00 €;
 - ukupna aktiva do 4.000.000,00 €;
- 46) mikro pravno lice je pravno lice koje ispunjava najmanje dva od sljedeća tri kriterijuma:
- prosječan broj zaposlenih do 10;
 - ukupan prihod na godišnjem nivou do 700.000,00 €;
 - ukupna aktiva do 350.000,00 €;
- 47) stanica za punjenje je interfejs putem kojeg je moguće u datom trenutku napuniti jedno električno vozilo ili zamijeniti bateriju jednog električnog vozila;
- 48) mreža je sistem električnih vodova ili cjevovoda;
- 49) mreža proizvodnih (magistralnih) gasovoda su gasovodi ili mreža gasovoda koji rade ili su izgrađeni kao dio objekta za proizvodnju nafte ili gasa ili se koriste za prenos gasa od jednog ili više takvih objekata do pogona za preradu ili terminala ili krajnjeg pristanišnog terminala i kojim se gas prenosi od izvora gdje se proizvodi do tačke isporuke u sistem;
- 50) mjesto priključenja je mjesto povezivanja prenosnog i distributivnog sistema, kao i mjesto povezivanja unutrašnje instalacije objekta krajnjeg kupca, odnosno proizvođača sa prenosnim ili distributivnim sistemom električne energije ili gasa;
- 51) multifunkcionalni aditivi su jedinjenja koja nijesu ugljovodonici, a koja se naknadno dodaju ili miješaju sa naftnim derivatima, kako bi se izmijenila njihova svojstva;
- 52) najbolje dostupne tehnike su u kontekstu zaštite i sigurnosti podataka u okruženju pametnog mjerenja, najefikasnije, unaprijeđene i prikladne tehnike za obezbjeđivanje usklađenosti sa važećim pravilima o zaštiti podataka i sigurnosti;
- 53) nafta je ugljovodoničnik koji nakon vađenja iz ležišta ostaje u tečnom stanju na normalnom atmosferskom pritisku i temperaturi;
- 54) naftni derivati su proizvodi koji se dobijaju iz sirove nafte, uključujući tečni naftni gas, ili smješe naftnih derivata i biogoriva, u kojoj naftni derivati imaju većinski udio;
- 55) naftovod je cjevovod za transport nafte od otpremne stanice, sabirno-otpremne stanice ili terminala do rafinerije nafte, kao i međunarodni sistem za transport nafte;
- 56) naknada za promjenu snabdjevača je naknada za promjenu snabdjevača ili učesnika na tržištu koji se bave agregacijom, uključujući naknade za raskid ugovora, koje snabdjevači ili učesnici na tržištu koji se bave agregacijom ili operatori sistema direktno ili indirektno nameću kupcima;
- 57) nefrekvencijska pomoćna usluga je usluga koju koristi operator prenosnog sistema ili operator distributivnog sistema u svrhu regulacije napona u stacionarnom stanju, injektiranja brzo djelujuće reaktivne struje, inertnosti za osiguranje stabilnosti lokalne mreže, struje kratkog spoja, sposobnosti beznaponskog pokretanja (black start) i sposobnosti ostrvskog rada;
- 58) nestandardne usluge su usluge koje može da pruži samo operator sistema, a čije plaćanje nije obuhvaćeno naknadama za korišćenje sistema i naknadama za priključenje;
- 59) nezavisni agregator je učesnik na tržištu koji se bavi agregacijom koji nije povezan sa snabdjevačem kupca;
- 60) energija iz obnovljivih izvora je energija iz obnovljivih nefosilnih izvora, kao što je energija vjetra, solarna energija (termalna i fotonaponska), geotermalna energija, ambijentalna energija, energija plime i oseke i druga energija mora, hidroenergija, biomasa, deponijski gas, gas iz postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i biogas;

- 61) upravljanje potrošnjom je promjena potrošnje električne energije krajnjih kupaca u odnosu na njihove uobičajene ili trenutne obrasce potrošnje kao odgovor na tržišne signale, uključujući vremenski promjenljive cijene električne energije ili novčane podsticaje ili kao odgovor na prihvatanje ponude krajnjeg kupca za prodaju smanjenja ili povećanja potražnje po cijeni na organizovanom tržištu, bilo samostalno ili kroz agregaciju;
- 62) operator distributivnog sistema je energetska subjekat koji obavlja djelatnost distribucije električne energije ili gasa i odgovoran je za rad, održavanje i razvoj distributivnog sistema na određenom području, njegovo povezivanje sa drugim sistemima i za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji potrebe za distribucijom električne energije ili gasa na ekonomski opravdan način;
- 63) operator prenosnog sistema je energetska subjekat koji obavlja djelatnost prenosa električne energije ili gasa i odgovoran je za rad, održavanje i razvoj prenosnog sistema na određenom području i njegovo povezivanje s drugim sistemima, kao i za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema da zadovolji zahtjeve za prenosom električne energije ili gasa na ekonomski opravdan način;
- 64) operator sistema za skladištenje gasa je energetska subjekat koji obavlja djelatnost skladištenja i odgovoran je za upravljanje, funkcionisanje, održavanje i razvoj sistema za skladištenje gasa;
- 65) subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa je energetska subjekat koji djelatnost organizovanja i upravljanja tržištem električne energije ili gasa obavlja na osnovu licence, u skladu sa ovim zakonom;
- 66) operator tržišta električne energije je energetska subjekat koji pruža uslugu uparivanja ponude i potražnje na berzanskom tržištu električne energije;
- 67) pametni sistem mjerenja je elektronski sistem koji može da mjeri električnu energiju koja se predaje u mrežu ili električnu energiju koja se preuzima iz mreže, koji pruža više informacija od konvencionalnog brojila i koji može da prenosi i prima podatke nekim oblikom elektronske komunikacije, u svrhu informisanja, praćenja i kontrole;
- 68) period obračuna odstupanja je vremenski period za koji se obračunava odstupanje balansno odgovornog subjekta;
- 69) pomoćne usluge su usluge potrebne za rad prenosnog ili distributivnog sistema električne energije, uključujući pomoćne usluge balansiranja i nefrekvencijske pomoćne usluge, izuzev upravljanja zagušenjima, odnosno sve usluge potrebne za pristup i rad prenosnog ili distributivnog sistema gasa, TPG ili skladišnih objekata uključujući i balansiranje opterećenja i miješanje i ubrizgavanje inertnih gasova, osim objekata rezervisanih isključivo za rad operatora prenosnog sistema gasa;
- 70) potpuno integrisane mrežne komponente su mrežne komponente koje su integrisane u prenosni ili distributivni sistem, uključujući postrojenja za skladištenje, i koje se koriste samo u svrhu obezbjeđivanja sigurnog i pouzdanog rada prenosnog i distributivnog sistema, a ne u svrhu balansiranja ili upravljanja zagušenjem;
- 71) povezani subjekti su subjekti u oblasti energetike čiji finansijski iskazi podliježu obavezi konsolidacije odnosno subjekti koji pripadaju istim vlasnicima;
- 72) povlašćeni proizvođač je energetska subjekat koji proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora ili visokoefikasne kogeneracije i ima pravo na podsticajne mjere u skladu sa zakonom kojim se uređuje korišćenje energije iz obnovljivih izvora;
- 73) pravno razdvajanje je postupak razdvajanja djelatnosti koje se obavljaju u okviru integrisanog energetskog subjekta, na način da se njihovo obavljanje organizuje u različitim pravnim licima koja posluju nezavisno od drugih energetskih i neenergetskih djelatnosti integrisanog subjekta;
- 74) prenos električne energije je prenošenje električne energije interkonektovanim sistemom visokog i vrlo visokog napona sa ciljem isporuke krajnjim kupcima ili distributeru, koje ne obuhvata snabdijevanje;
- 75) prenos gasa je prenošenje gasa putem mreže, koja se uglavnom sastoji od gasovoda visokog pritiska, izuzev sistema proizvodnih (magistralnih) gasovoda i dijela gasovoda visokog pritiska koji se pretežno koristi u lokalnoj distribuciji gasa u cilju dostave kupcima, koje ne obuhvata snabdijevanje;
- 76) priključak je skup vodova, opreme i uređaja kojima se objekti energetskih subjekata povezuju međusobno ili sa instalacijama objekta krajnjeg kupca;
- 77) primarna energija je oblik energije koji se nalazi u prirodi i koja nije podvrgnuta bilo kakvoj konverziji ili procesu transformacije;
- 78) pristup sistemu je pravo korišćenja sistema od strane korisnika sistema, koje ne uključuje priključenje na prenosni ili distributivni sistem;

- 79) produktovod je cjevovod koji služi za transport derivata nafte od rafinerijskog postrojenja do kupca ili skladišta;
- 80) proizvodnja je fizički ili hemijski proces transformacije goriva odnosno energije iz obnovljivih izvora u električnu energiju, toplotnu energiju ili druge oblike energije;
- 81) proizvođač električne energije je privredno društvo, pravno ili fizičko lice ili preduzetnik koji obavlja djelatnost proizvodnje električne energije;
- 82) proizvođač toplotne energije je energetska subjekat koji proizvodi toplotnu energiju za daljinsko grijanje odnosno daljinsko hlađenje ili industrijsku upotrebu;
- 83) projekat od uzajamnog interesa je projekat koji povezuje Crnu Goru sa jednom ili više ugovornih strana Energetske zajednice odnosno jednom ili više država članica Evropske unije i u njihovom je uzajamnom interesu, a koji se sprovodi na dobrovoljnoj osnovi i ne nalazi se na listi projekata od interesa za Energetsku zajednicu;
- 84) raspoloživi kapacitet je kapacitet prenosnog ili distributivnog sistema ili sistema za skladištenje gasa koji operator sistema može da pruži na korišćenje korisnicima sistema ili mreže, bez ugrožavanja sigurnosti i kvaliteta snabdijevanja postojećih korisnika;
- 85) regasifikacija je proces zagrijavanja TPG do njegovog prevođenja u gasovito stanje;
- 86) regionalni koordinacioni centar je tijelo zaduženo za koordinaciju aktivnosti operatora prenosnih sistema u određenom evropskom regionu u cilju unapređenja sigurnosti i koordinacije rada prenosnih sistema;
- 87) rezerva u sistemu gasa (linepack) je skladištenje gasa kompresijom u prenosnim i distributivnim sistemima gasa, isključujući postrojenja koja su namijenjena isključivo za obavljanje djelatnosti operatora prenosnih sistema;
- 88) sigurnost je sigurnost snabdijevanja električnom energijom ili gasom i tehnička sigurnost;
- 89) sigurnost funkcionisanja sistema je kontinuirano upravljanje prenosnim i ako je potrebno distributivnim sistemom pod predvidivim okolnostima;
- 90) sigurnost snabdijevanja je sposobnost sistema električne energije ili sistema gasa da kontinuirano snabdijeva krajnje kupce električnom energijom ili gasom, odnosno sposobnost prenosnih i distributivnih sistema da omoguće isporuku krajnjim kupcima;
- 91) sistem za skladištenje gasa je objekat koji je u vlasništvu i/ili kojim upravlja subjekat za gas, koji se koristi za skladištenje prirodnog gasa, uključujući dio postrojenja za TPG koji se koristi za skladištenje, ali isključujući dio koji se koristi za proizvodnju kao i objekte (postrojenja) koji su namijenjeni isključivo za obavljanje djelatnosti operatora prenosnog sistema;
- 92) objekat za skladištenje električne energije je objekat u kojem se vrši skladištenje energije u okviru elektroenergetskog sistema;
- 93) operator za skladištenje električne energije je energetska subjekat koje se bavi skladištenjem električne energije;
- 94) snabdijevanje je prodaja uključujući i preprodaju električne energije, gasa, naftnih derivata ili toplotne energije kupcima;
- 95) snabdijevanje sa prekidima je snabdijevanje u kojem se ugovorom snabdjevaču daje pravo da, po ugovorenim uslovima i rokovima, vrši prekide u snabdijevanju kupaca;
- 96) snabdjevač je energetska subjekat koji obavlja djelatnost snabdijevanja električnom energijom, gasom, naftnim derivatima ili toplotnom energijom;
- 97) snabdjevač posljednjeg izbora je snabdjevač električnom energijom ili gasom, određen u transparentnom postupku, koji pruža javnu uslugu snabdijevanja električnom energijom ili gasom po posebnim uslovima i rokovima, u skladu sa ovim zakonom;
- 98) subjekat za gas je fizičko ili pravno lice, koje obavlja najmanje jednu od sljedećih djelatnosti: proizvodnju, isporuku i prodaju gasa iz sopstvene proizvodnje, prenos gasa, distribuciju gasa, snabdijevanje gasom, kupovinu ili skladištenje gasa, koje je odgovorno za komercijalne, tehničke i poslove održavanja sistema za gas, osim krajnjeg kupca;
- 99) skladištenje električne energije je odlaganje krajnjeg korišćenja električne energije do određenog trenutka nakon proizvodnje ili pretvaranje električne energije u oblik energije koji se može skladištiti, skladištenje takve energije i naknadno pretvaranje te energije u električnu ili njena upotreba kao drugog nosioca energije;
- 100) tranzit je prenos električne energije ili prirodnog gasa koji nije porijeklom iz Crne Gore, iz jedne države u drugu ili vraćanje u zemlju porijekla preko teritorije Crne Gore;

- 101) treća država je svaka država osim Crne Gore, članice Evropske unije i ugovorne strane Energetske zajednice;
- 102) trgovina je kupovina i prodaja električne energije, gasa ili naftnih derivata radi dalje prodaje;
- 103) tržišta električne energije su tržišta koja uključuju vanberzanska i berzanska tržišta električne energije, tržišta za trgovanje električnom energijom, prekograničnim prenosnim kapacitetima, balansnim i pomoćnim uslugama u svim vremenskim okvirima, uključujući dugoročna tržišta, dan-unaprijed i unutardnevna tržišta;
- 104) ugovor o snabdijevanju električnom energijom ili gasom je ugovor o snabdijevanju električnom energijom ili gasom, koji ne uključuje derivate električne energije ili gasa;
- 105) ugovor sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije je ugovor o snabdijevanju električnom energijom između snabdjevača i krajnjeg kupca koji odražava promjenu cijena na kratkoročnom tržištu, uključujući dan-unaprijed i unutardnevna tržišta, u intervalima koji odgovaraju barem učestalosti tržišnog poravnanja;
- 106) univerzalna usluga je jedinstveni način prodaje električne energije u okviru snabdijevanja električnom energijom koja se obavlja kao javna usluga, kojom se osigurava pravo kupca iz kategorije domaćinstvo na javnu uslugu snabdijevanja električnom energijom pod istim uslovima na cijelom području Crne Gore;
- 107) učesnik na tržištu električne energije je pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik registrovan kod subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, koji kupuje, prodaje ili proizvodi električnu energiju, koji se bavi agregacijom ili koji je operator usluga upravljanja potrošnjom ili skladištenja energije, što uključuje davanje naloga za trgovinu, na jednom ili više tržišta električne energije, uključujući tržišta balansne energije;
- 108) učesnik na tržištu gasa je pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik registrovan kod subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem gasa za kupovinu odnosno prodaju gasa;
- 109) ugovor tipa "uzmi ili plati" je ugovor kojim se snabdjevač obavezuje da isporuči ugovorene količine gasa, a kupac da plati te količine bez obzira da li ih je preuzeo;
- 110) ukupna finalna potrošnja energije je ukupna energija koja je isporučena industriji, saobraćaju, domaćinstvima, uslugama (uključujući javne usluge), poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, uključujući i sopstvenu potrošnju električne i toplotne energije energetske sektora, kao i gubitke u prenosu i distribuciji električne i toplotne energije;
- 111) unutrašnje instalacije su instalacije, vodovi, postrojenja i oprema koji se nalaze prije mjesta priključenja i u svojini su krajnjeg kupca, odnosno proizvođača;
- 112) usluge fleksibilnosti su usluge koje pružaju korisnici sistema tako što prave privremene promjene u načinu na koji troše, proizvode ili skladište električnu energiju kada se to zahtijeva, kako bi se podržalo efikasnije korišćenje elektroenergetskog sistema;
- 113) vertikalno integrisani subjekat je subjekat ili grupa subjekata u kojoj isto lice ili grupa lica ima pravo direktne ili indirektno kontrole, pri čemu subjekat ili grupa subjekata obavljaju najmanje jednu od sljedećih djelatnosti: prenos električne energije ili gasa, distribuciju električne energije ili gasa, skladištenje gasa i upravljanje postrojenjem za TPG, kao i najmanje jednu od sljedećih djelatnosti: proizvodnju električne energije ili snabdijevanje električnom energijom ili gasom;
- 114) zagušenje je situacija u kojoj se ne mogu ispuniti svi zahtjevi učesnika na tržištu koji se odnose na trgovinu između mrežnih oblasti jer bi to značajno uticalo na fizičke protoke na mrežnim elementima koji ne mogu prihvatiti te protoke.

II. PLANIRANJE ENERGETSKOG RAZVOJA

Opšte smjernice energetske politike

Član 8

- (1) Dugoročni ciljevi, ekonomski i institucionalno-organizacioni okvir energetske razvoja utvrđuju se opštim smjernicama energetske politike.
- (2) Smjernice iz stava 1 ovog člana donosi Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada).
- (3) Smjernice iz stava 1 ovog člana, bliže se razrađuju i sprovode nacionalnim energetske i klimatskim planom Crne Gore (u daljem tekstu: Nacionalni energetske i klimatske plan), akcionim planom razvoja i korišćenja daljinskog grijanja odnosno hlađenja i visokoefikasne kogeneracije, lokalnim energetske planovima i energetske bilansom.

- (4) Planovi iz stava 3 ovog člana objavljuju se na internet stranici organa državne uprave nadležnog za poslove energetike (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Ciljevi energetskeg razvoja

Član 9

- (1) Energetski razvoj planira se u cilju:

- 1) obezbjeđenja neprekidnog, sigurnog i kvalitetnog snabdijevanja energijom;
- 2) obezbjeđenja održive i efikasne proizvodnje i korišćenja energije;
- 3) razvijanja i korišćenja različitih izvora energije;
- 4) povećanja proizvodnje odnosno korišćenja energije iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije;
- 5) efikasnog obavljanja energetskih djelatnosti i javnih usluga uz obezbjeđenje održivog razvoja;
- 6) zaštite životne sredine u svim oblastima energetskih djelatnosti;
- 7) obezbjeđenja konkurencije na tržištu energije na načelima nepristrasnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti;
- 8) održavanja stabilnih uslova poslovanja i podsticanja javnog, privatnog i javno-privatnog ulaganja i poslovanja u oblasti energetike;
- 9) zaštite krajnjih kupaca energije;
- 10) povezivanja crnogorskog energetskog sistema sa evropskim energetskim sistemima i sistemima država u okruženju u skladu sa energetskim potrebama i potrebama ekonomskog razvoja;
- 11) razvoja tržišta električne energije i njegovog povezivanja sa regionalnim i unutrašnjim tržištem Evropske unije;
- 12) stvaranja uslova za investiranje u energetiku;
- 13) razvoja gasnog sistema i njegovih konekcija sa susjednim gasnim sistemima, radi ispunjavanja domaćih zahtjeva za prirodnim gasom i diversifikacije energetskih izvora.

Nacionalni energetske i klimatske plan

Član 10

- (1) Nacionalni energetske i klimatske plan sadrži naročito:

- 1) pregled trenutnog stanja u pogledu relevantnih politika i postupak donošenja plana;
- 2) nacionalne ciljeve koji se odnose na:

- emisiju gasova sa efektom staklene bašte;
- korišćenje energije iz obnovljivih izvora;
- energetske efikasnost;
- energetske sigurnost;
- unutrašnje energetske tržište, i
- istraživanje, inovacije i konkurentnost.

- 3) pregled planiranih politika i mjera koje se odnose na ostvarivanje ciljeva iz tačke 2 ovog stava i pregled finansijskih sredstava potrebnih za njihovo ostvarivanje;

- 4) opis trenutnog stanja u oblastima iz tačke 2 ovog stava i projekcije ostvarivanja ciljeva u tim oblastima sprovođenjem postojećih politika i mjera;

- 5) procjenu efekata planiranih politika i mjera za ostvarivanje ciljeva iz tačke 2 ovog stava.

- (2) Plan iz stava 1 ovog člana priprema Ministarstvo u saradnji sa organom državne uprave nadležnim za zaštitu životne sredine i klimatske promjene i dostavlja ga nezavisnom organu nadležnom za kontrolu državne pomoći, radi davanja mišljenja.

- (3) Plan iz stava 1 ovog člana donosi Vlada, na period do deset godina.

- (4) Ažuriranje plana iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo vrši u saradnji sa organom državne uprave nadležnim za zaštitu životne sredine i klimatske promjene nakon isteka četiri godine od dana njegovog donošenja.

- (5) Bliži sadržaj Nacionalnog energetskog i klimatskog plana i smjernice za određivanje ciljeva iz stava 1 tačka 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Praćenje realizacije Nacionalnog energetskog i klimatskog plana

Član 11

- (1) Sprovođenje Nacionalnog energetskog i klimatskog plana prati Ministarstvo i organ državne uprave nadležan za zaštitu životne sredine i klimatske promjene i o realizaciji tog plana svake druge godine pripremaju izvještaj, koji Ministarstvo dostavlja Vladi radi usvajanja.
- (2) Izvještaj iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:
 - 1) informacije o ostvarenom napretku u realizaciji ciljeva iz člana 10 stav 1 tačka 2 ovog zakona, kao i finansijskim sredstvima utrošenim za realizaciju politika i mjera za njihovo ostvarivanje;
 - 2) informacije o sprovedenim javnim konsultacijama o klimi i energiji, u izvještajnom periodu;
 - 3) kvantifikaciju efekata politika i mjera iz Nacionalnog energetskog i klimatskog plana na kvalitet vazduha i emisije zagađivača vazduha;
 - 4) informacije o napretku u pogledu ostvarivanja nacionalnog cilja da se smanji broj domaćinstava koja su u stanju energetskog siromaštva i, gdje je to moguće, informacije o politikama i mjerama koje se bave pitanjem energetskog siromaštva.
- (3) Ministarstvo obavještava nadležni organ Energetske zajednice (u daljem tekstu: Zajednica) o donošenju Nacionalnog energetskog i klimatskog plana i dostavlja mu izvještaj iz stava 2 ovog člana, u roku od 45 dana od dana usvajanja.

Energetsko siromaštvo

Član 12

- (1) Energetsko siromaštvo je stanje u kome domaćinstvo nema pristup osnovnim energetske uslugama koje obezbjeđuju pristojne standarde života i zdravlja, uključujući adekvatno grijanje i hlađenje, toplu vodu, osvjetljenje i energiju za napajanje kućnih aparata.
- (2) Energetsko siromaštvo utvrđuje se na osnovu sljedećih kriterijuma:
 - visok udio troškova domaćinstva za energiju;
 - niski ukupni prihodi domaćinstva;
 - niska energetska efikasnost objekata za stanovanje i kućnih aparata i uređaja.
- (3) Bliže kriterijume iz stava 2 ovog člana na predlog Ministarstva koji priprema u saradnji sa organom državne uprave nadležnim za poslove socijalnog staranja, a uzimajući u obzir smjernice Sekretarijata Zajednice, propisuje Vlada.

Lokalni energetski plan

Član 13

- (1) Opština, Glavni grad i Prijestonica (u daljem tekstu: opština) dužni su da potrebe i način snabdijevanja energijom, mjere za efikasno korišćenje energije, kao i korišćenje obnovljivih izvora energije i kogeneracije, planiraju lokalnim energetske planom u skladu sa Nacionalnim energetske i klimatske planom i akcionim planom razvoja i korišćenja daljinskog grijanja odnosno hlađenja i visokoeфикаsne kogeneracije.
- (2) Lokalni energetski plan naročito sadrži:
 - 1) prikaz stanja u snabdijevanju energentima na području opštine, kao i prikaz svih vrsta proizvodnje energije na području opštine (proizvodnja električne energije, sistemi za daljinsko grijanje odnosno hlađenje i druge vrste proizvodnje energije);
 - 2) podatke o potrošnji energije na području opštine, po tipu energenta i sektorima djelatnosti i domaćinstvima;
 - 3) podatke o emisiji gasova sa efektom staklene bašte, koji nastaju na području opštine;
 - 4) procjenu planirane potrošnje energije, po tipu energenta i sektorima djelatnosti i domaćinstvima, na području opštine;
 - 5) procjenu mogućnosti proizvodnje energije na području opštine;
 - 6) procjenu mogućnosti korišćenja mjera energetske efikasnosti u svim sektorima djelatnosti i domaćinstvima, a naročito u javnom sektoru;
 - 7) procjenu potencijala i mogućnosti povećanja korišćenja energije iz obnovljivih izvora;
 - 8) procjenu mogućnosti uvođenja sistema daljinskog grijanja odnosno hlađenja;
 - 9) energetske ciljeve opštine i indikatore za njihovo praćenje;
 - 10) mjere za ostvarivanje postavljenih ciljeva;

- 11) procjenu finansijskih sredstava potrebnih za realizaciju lokalnog energetskeg plana i moguće izvore finansiranja.
- (3) Lokalni energetskeg plan donosi se na period od deset godina.
- (4) Opština je dužna da u postupku planiranja gradske infrastrukture, u skladu sa mogućnostima, daje prioritet grijanju odnosno hlađenju energijom iz obnovljivih izvora.
- (5) Opština podnosi Ministarstvu izvještaj o sprovođenju lokalnog energetskeg plana do 31. januara tekuće, za prethodnu godinu.
- (6) Predlog lokalnog energetskeg plana dostavlja se nezavisnom organu nadležnom za kontrolu državne pomoći, radi davanja mišljenja.

Energetski bilans

Član 14

- (1) Potrebe za energijom, odnosno energentima koje je neophodno obezbijediti radi balansa snabdijevanja i potražnje, urednog i kontinuiranog snabdijevanja kupaca, uz uvažavanje potreba racionalne potrošnje energije i energenata i održivog razvoja energetike; izvori obezbjeđivanja potrebnih količina energije, odnosno energenata; način snabdijevanja pojedinim vrstama energije i energentima; potreban nivo zaliha energenata i rezervnih kapaciteta energetskih objekata za sigurno snabdijevanje krajnjih kupaca energijom i energentima utvrđuju se energetskim bilansom Crne Gore (u daljem tekstu: energetski bilans).
- (2) Energetski bilans iz stava 1 ovog člana donosi se kao dugoročni i godišnji.

Sadržaj energetskeg bilansa

Član 15

- (1) Energetski bilans naročito sadrži:
- 1) bilans električne energije;
 - 2) bilans uglja;
 - 3) bilans nafte, naftnih derivata i biogoriva;
 - 4) bilans prirodnog gasa;
 - 5) bilans toplotne energije za daljinsko grijanje, odnosno hlađenje i industrijsku upotrebu; i
 - 6) bilans drvnih goriva.
- (2) Bilansom električne energije utvrđuju se:
- 1) plan potrošnje električne energije;
 - 2) mogućnosti proizvodnje i uvoza električne energije;
 - 3) izvoz, uključujući i tranzit električne energije;
 - 4) mogućnosti obezbjeđenja električne energije za balansiranje sistema, električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu i kapaciteta za obezbjeđenje pomoćnih usluga;
 - 5) plan održavanja proizvodnih elektroenergetskih objekata i procjena potrebe za izgradnjom novih proizvodnih kapaciteta;
 - 6) korišćenje domaćih izvora primarne energije za proizvodnju električne energije, i
 - 7) druga pitanja od značaja za funkcionisanje elektroenergetskog sistema.
- (3) Bilansom uglja utvrđuju se:
- 1) plan potrošnje uglja;
 - 2) mogućnosti proizvodnje i uvoza uglja;
 - 3) količina uglja za proizvodnju električne energije, industrijsku i široku potrošnju;
 - 4) izvoz uglja i,
 - 5) druga pitanja od značaja za ostvarenje bilansa uglja.
- (4) Bilansom nafte, naftnih derivata i biogoriva, utvrđuju se:
- 1) plan potrošnje nafte, naftnih derivata i biogoriva;
 - 2) mogućnosti proizvodnje i uvoza nafte, naftnih derivata i biogoriva, i
 - 3) upotreba nafte i naftnih derivata u neenergetske svrhe.
- (5) Bilansom prirodnog gasa utvrđuju se:

- 1) plan potrošnje prirodnog gasa;
 - 2) mogućnosti proizvodnje i uvoza prirodnog gasa;
 - 3) mogućnosti obezbjeđenja prirodnog gasa za balansiranje sistema, prirodnog gasa za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu i kapaciteta za obezbjeđenje pomoćnih usluga;
 - 4) tehnički kapacitet prenosnog sistema gasa, uključujući interkonektore, njegovo korišćenje i raspoloživost usluga prenosa, uključujući tranzit prirodnog gasa i procjenu potrebe za novim kapacitetima;
 - 5) ukupni kapacitet skladišta odnosno TPG sistema i mogućnosti njihovog korišćenja;
 - 6) potreban razvoj i održavanje objekata za gas, i
 - 7) druga pitanja od značaja za funkcionisanje sistema za prirodni gas.
- (6) Bilansom toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje i industrijsku upotrebu utvrđuju se:
- 1) plan potrošnje toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje i industrijsku upotrebu;
 - 2) mogućnosti proizvodnje toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje i industrijsku upotrebu;
 - 3) plan održavanja objekata i procjena potrebe za izgradnjom novih kapaciteta i,
 - 4) druga pitanja od značaja za funkcionisanje sistema toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje i industrijsku upotrebu.
- (7) Bilansom drvnih goriva utvrđuju se:
- 1) plan potrošnje drvnih goriva;
 - 2) mogućnosti proizvodnje drvnih goriva;
 - 3) druga pitanja od značaja za ostvarenje bilansa drvnih goriva.
- (8) Godišnjim energetske bilansom može se radi sigurnosti snabdijevanja utvrditi obaveza za operatora prenosnog sistema da prioritetno angažuje proizvodne objekte koji koriste domaće primarne izvore energije do mjere koja u kalendarskoj godini ne prelazi 15% ukupne primarne energije potrebne za proizvodnju električne energije koja se troši u Crnoj Gori.

Planovi potrošnje i bilansi

Član 16

- (1) Planovi potrošnje iz člana 15 ovog zakona po vrstama energije i energenata zasnivaju se na ostvarenju potrošnje energije ili energenata u prethodnoj ili prethodnim godinama i procjeni potrošnje za tekuću, narednu ili naredne godine.
- (2) Bilansima iz člana 15 ovog zakona se, po vrstama energije i energenata određuje način obezbjeđenja ili snabdijevanja pojedinim vrstama energije, od primarne do finalne energije, uz navođenje obnovljivih i neobnovljivih izvora energije.
- (3) Godišnji energetske bilans sadrži i godišnju analizu učešća energije iz obnovljivih izvora energije u ukupnoj proizvodnji energije.

Godišnji i dugoročni bilans

Član 17

- (1) Dugoročnim i godišnjim energetske bilansom, pored elemenata iz čl. 15 i 16 ovog zakona, utvrđuju se i:
 - 1) planirane količine energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije;
 - 2) način efikasnog korišćenja energije;
 - 3) potreban nivo rezervnih kapaciteta i operativnih zaliha pojedinih vrsta energije i energenata za obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja energijom.
- (2) Dugoročni energetske bilans sadrži:
 - 1) procjenu potrošnje energije po vrstama energije u skladu sa principom efikasnog i održivog korišćenja energije za naredni dugoročni period;
 - 2) procjenu energetske veličina potrebnih za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena u oblasti električne energije i gasa;
 - 3) način snabdijevanja po vrstama energije od primarne do finalne energije;
 - 4) uticaj na životnu sredinu usljed proizvodnje i upotrebe energije;
 - 5) druge relevantne elemente.

- (3) Dugoročni energetske bilans donosi Vlada za period koji odgovara dužini trajanja regulatornog perioda najkasnije do 1. jula godine u kojoj ističe period primjene energetskog bilansa.
- (4) Energetski subjekti i kupci samosnabdjevači dužni su da pripreme i dostave Ministarstvu podatke iz čl. 15 i 16 ovog zakona potrebne za izradu godišnjeg energetskog bilansa, najkasnije do 15. oktobra tekuće, za narednu godinu, a za dugoročni bilans do 1. juna godine u kojoj ističe period primjene energetskog bilansa.
- (5) Godišnji energetske bilans donosi Vlada, najkasnije do 15. novembra tekuće, za narednu godinu.
- (6) Bliži sadržaj energetskog bilansa, vrste podataka iz stava 4 ovog člana i način njihovog dostavljanja propisuje Ministarstvo.

Izvještaj o realizaciji energetskog bilansa

Član 18

- (1) Ministarstvo prati sprovođenje i vrši analizu realizacije energetskog bilansa i investicija u proizvodnju, prenos i distribuciju električne energije i gasa u prethodnoj godini u cilju procjene sigurnosti snabdijevanja.
- (2) Energetski subjekti i kupci samosnabdjevači dužni su da podatke o realizaciji godišnjeg energetskog bilansa dostave najkasnije do 15. februara tekuće, za prethodnu godinu.
- (3) Izvještaj o realizaciji energetskog bilansa za prethodnu godinu Ministarstvo priprema i objavljuje na svojoj internet stranici do 31. marta tekuće godine.

III. VISOKOEFIKASNA KOGENERACIJA

Visokoeфикасна kogeneracija

Član 19

- (1) Kogeneracija je kombinovana i istovremena proizvodnja toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje i električne energije ili toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje i mehaničke energije u jedinstvenom procesu.
- (2) Mali kogeneracioni objekat je kogeneracioni objekat instalisanog kapaciteta manjeg od 1 MWe, a mikrokogeneracioni objekat je kogeneracioni objekat instalisanog kapaciteta manjeg od 50 kWe.
- (3) Visokoeфикасна kogeneracija je kogeneracija kojom se ostvaruju uštede primarne energije od najmanje 10% u odnosu na referentne vrijednosti za odvojenu proizvodnju toplotne energije i električne energije i kogeneraciju u malim i mikro kogeneracionim objektima kojom se osiguravaju uštede primarne energije.
- (4) Razvoj i korišćenje visokoeфикасна kogeneracije u skladu sa Nacionalnim energetskim i klimatskim planom utvrđuje se akcionim planom razvoja i korišćenja daljinskog grijanja odnosno hlađenja i visokoeфикасна kogeneracije, koji donosi Vlada na period do deset godina.
- (5) Akcionim planom iz stava 4 ovog člana naročito se utvrđuje:
 - 1) postojeća potražnja za grijanjem i hlađenjem sa predviđanjem kretanja potražnje u planskom periodu;
 - 2) geografski prikaz mjesta potražnje za grijanjem i hlađenjem, postojeće i planirane infrastrukture za daljinsko grijanje i hlađenje i objekata za proizvodnju energije za grijanje odnosno hlađenje;
 - 3) raspoloživi i mogući potencijal za korišćenje visokoeфикасна kogeneracije;
 - 4) potencijal za povećanje energetske efikasnosti infrastrukture za daljinsko grijanje odnosno hlađenje;
 - 5) potražnja za grijanjem odnosno hlađenjem koja se može zadovoljiti visokoeфикасном kogeneracijom;
 - 6) aktivnosti i podsticajne mjere koje će se sprovesti u cilju razvoja infrastrukture za daljinsko grijanje odnosno hlađenje i povećanje udjela visokoeфикасна kogeneracije, sa dinamikom realizacije i okvirnim finansijskim sredstvima i,
 - 7) procjena ušteda primarne energije.
- (6) Radi procjene potreba za daljinskim grijanjem odnosno hlađenjem i visokoeфикасна kogeneracije utvrđenih akcionim planom iz stava 4 ovog člana Ministarstvo vrši analizu isplativosti, uzimajući u obzir tehničku izvodljivost predloženih rješenja.
- (7) Sprovođenje akcionog plana razvoja i korišćenja daljinskog grijanja odnosno hlađenja i visokoeфикасна kogeneracije prati Ministarstvo i predlaže njegovo usklađivanje sa Nacionalnim energetskim i klimatskim planom najkasnije istekom pete godine od donošenja.
- (8) Ministarstvo svake druge godine priprema i dostavlja Vladi izvještaj o realizaciji plana iz stava 4 ovog člana, koji naročito sadrži: stepen ostvarenosti ciljeva, realizovane podsticajne mjere i predlog unapređenja tih mjera za naredni period.

- (9) Način izračunavanja uštede primarne energije iz stava 3 ovog člana i određivanja stepena efikasnosti kogeneracionog objekta propisuje Ministarstvo.

IV. REGULATORNA AGENCIJA ZA ENERGETIKU I REGULISANE KOMUNALNE DJELATNOSTI

Nezavisni regulator energetskeg sektora

Član 20

- (1) Poslove utvrđene zakonom u oblasti energetike obavlja Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti (u daljem tekstu: Agencija) kao samostalna, neprofitna organizacija, pravno i funkcionalno nezavisna od državnih organa i energetskih subjekata.
- (2) Agencija obavlja i druge poslove utvrđene zakonom kojim se uređuju regulisane komunalne djelatnosti.
- (3) U vršenju javnih ovlašćenja u obavljanju poslova iz st. 1 i 2 ovog člana Agencija:
- 1) je dužna da postupa nepristrasno i transparentno;
 - 2) djeluje nezavisno od bilo kakvog tržišnog interesa;
 - 3) ne smije primati ili tražiti uputstva od državnih ili drugih organa i organizacija ili drugih lica u vršenju poslova utvrđenih ovim zakonom.
- (4) Ograničenja iz stava 3 tačka 3 ovog člana ne odnose se na saradnju sa drugim nadležnim državnim organima ili uvažavanje opštih političkih smjernica koje utvrđuje Vlada, a koje se ne odnose na ovlašćenja i obaveze Agencije u vršenju poslova propisanih ovim zakonom.

Status

Član 21

- (1) Agencija ima svojstvo pravnog lica.
- (2) Agencija se upisuje u Centralni registar privrednih subjekata.
- (3) Agencija posluje pod nazivom Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti.
- (4) Agencija u međunarodnoj komunikaciji koristi naziv na engleskom jeziku koji glasi: Energy and Water Regulatory Agency of Montenegro i skraćeni naziv REGAGEN.
- (5) Sjedište Agencije je u Podgorici.

Organi Agencije

Član 22

- (1) Organi Agencije su:
- 1) Odbor Agencije;
 - 2) izvršni direktor Agencije.
- (2) Odbor Agencije čine predsjednik i dva člana koji funkciju vrše profesionalno.
- (3) Odbor Agencije donosi odluke većinom glasova.
- (4) Agencija ima zamjenika izvršnog direktora.

Imenovanje članova Odbora Agencije

Član 23

- (1) Predsjednika i članove Odbora Agencije imenuje Skupština Crne Gore (u daljem tekstu: Skupština), na osnovu javnog konkursa, koji se objavljuje u najmanje jednom štampanom mediju koji se distribuira na teritoriji Crne Gore i traje 30 dana.
- (2) Javni konkurs iz stava 1 ovog člana sadrži uslove i kriterijume za izbor kandidata za predsjednika i članove Odbora Agencije.
- (3) Matični odbor Skupštine dužan je da raspiše javni konkurs najmanje 180 dana prije isteka mandata predsjednika ili člana Odbora Agencije, odnosno neposredno po razrješenju.
- (4) Uz prijavu na konkurs kandidati, pored dokaza o ispunjavanju uslova utvrđenih ovim zakonom, prilažu u pisanoj formi i sopstveno viđenje stanja i razvoja regulatornog procesa u energetskeg sektoru odnosno sektoru regulisanih komunalnih djelatnosti.

(5) Odluka po konkursu iz stava 1 ovog člana objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".

Izbor izvršnog direktora i zamjenika izvršnog direktora

Član 24

- (1) Izvršnog direktora i zamjenika izvršnog direktora Agencije, u postupku sprovedenom po javnom konkursu, bira Odbor Agencije.
- (2) Odluka o izboru izvršnog direktora i zamjenika izvršnog direktora Agencije objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".

Mandati

Član 25

- (1) Mandat predsjednika i članova Odbora Agencije traje pet godina.
- (2) Mandat izvršnog direktora i zamjenika izvršnog direktora Agencije traje četiri godine.
- (3) Isto lice može biti imenovano, odnosno izabrano za predsjednika, člana Odbora Agencije, izvršnog direktora i zamjenika izvršnog direktora Agencije najviše dva puta.
- (4) Predsjednik, odnosno član Odbora Agencije, po isteku mandata nastavlja da obavlja funkciju do imenovanja novog člana, odnosno predsjednika Odbora Agencije, ako u postupku iz člana 23 ovog zakona nije izabran novi član, odnosno predsjednik Odbora Agencije.

Uslovi za obavljanje poslova organa Agencije

Član 26

- (1) Za predsjednika ili člana Odbora Agencije može biti imenovano lice koje je crnogorski državljanin sa prebivalištem u Crnoj Gori, ima najmanje VIII nivo kvalifikacije obrazovanja iz oblasti tehničkih nauka, prava ili ekonomije, sedam godina radnog iskustva u struci i koje nije u sukobu interesa iz člana 27 ovog zakona.
- (2) Za izvršnog direktora i zamjenika izvršnog direktora Agencije može biti izabrano lice koje je crnogorski državljanin, sa prebivalištem u Crnoj Gori, ima najmanje VIII nivo kvalifikacije obrazovanja iz oblasti tehničkih nauka, prava ili ekonomije, pet godina radnog iskustva na rukovodećim poslovima ili drugim poslovima koji zahtijevaju samostalnost u radu i koje nije u sukobu interesa iz člana 27 ovog zakona.
- (3) Predsjednik, članovi Odbora Agencije, izvršni direktor i zamjenik izvršnog direktora Agencije ne mogu biti istovremeno poslanici i odbornici, članovi Vlade, odnosno lica koja bira, postavlja i imenuje Vlada.
- (4) Za predsjednika, člana Odbora Agencije, izvršnog direktora ili zamjenika izvršnog direktora Agencije ne može biti imenovano, odnosno izabrano lice koje:
 - 1) je pravosnažno osuđeno za krivično djelo zbog zloupotrebe službene dužnosti, korupcije, prevare ili drugo krivično djelo koje ga čini nepodobnim za obavljanje funkcije na koju se bira;
 - 2) ima lični interes, interes preko bračnog, odnosno vanbračnog supružnika ili neposredan porodični interes u energetsom subjektu kome Agencija izdaje licencu za obavljanje energetske djelatnosti, odnosno subjektu kome Agencija izdaje licencu za obavljanje regulisanih komunalnih djelatnosti kao i u subjektu koji se bavi trgovinom energijom.
- (5) Predsjednik i članovi Odbora Agencije, izvršni direktor, zamjenik izvršnog direktora i zaposleni u Agenciji prava i obaveze iz radnog odnosa ostvaruju u skladu sa opštim propisima o radu, ovim zakonom i opštim aktima Agencije.

Sukob interesa

Član 27

- (1) Predsjednik, članovi Odbora Agencije, izvršni direktor i zamjenik izvršnog direktora Agencije, kao i članovi njihovih uži porodica ne mogu biti članovi organa upravljanja i imati materijalni, finansijski ili drugi interes u energetsom subjektu, odnosno u vršiocu regulisanih komunalnih djelatnosti.
- (2) Lica iz stava 1 ovog člana ne mogu koristiti besplatne ili usluge sa popustom od energetskog subjekta, odnosno vršioca regulisanih komunalnih djelatnosti, osim po cijenama i uslovima koji se primjenjuju na druge krajnje kupce u skladu sa ovim zakonom.

- (3) Predsjednik, članovi Odbora Agencije, izvršni direktor i zamjenik izvršnog direktora Agencije ne mogu zasnovati radni odnos ili primati naknadu po drugom osnovu od energetskih subjekata, odnosno vršioca regulisanih komunalnih djelatnosti za vrijeme trajanja mandata i u roku od jedne godine od isteka mandata ili razrješenja.
- (4) Zaposleni u Agenciji ne mogu zasnovati radni odnos ili primati naknadu od subjekata u energetskom sektoru, odnosno u sektoru regulisanih komunalnih djelatnosti za vrijeme trajanja radnog odnosa u Agenciji.

Prestanak funkcije

Član 28

- (1) Predsjednik, član Odbora Agencije, izvršni direktor i zamjenik izvršnog direktora Agencije može biti razriješen prije isteka mandata, ako:
- 1) ne izvršava ili nesavjesno vrši službene obaveze;
 - 2) je u nemogućnosti da izvršava svoje obaveze u periodu dužem od šest mjeseci;
 - 3) bude izbrisan iz registra prebivališta;
 - 4) je dao netačne podatke o svojim kvalifikacijama;
 - 5) je osuđen za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora;
 - 6) je u pisanoj formi podnio zahtjev za razrješenje;
 - 7) je utvrđen sukob interesa;
 - 8) je bio neopravdano odsutan sa sjednica Odbora Agencije više od tri puta uzastopno;
 - 9) se ne pridržava kodeksa ponašanja;
 - 10) je dao netačnu izjavu u pogledu postojanja sukoba interesa.
- (2) Razrješenje predsjednika i člana Odbora Agencije, Skupštini može da predloži Vlada odnosno jedna trećina poslanika u Skupštini.
- (3) Odluka o razrješenju iz stava 1 ovog člana može biti donijeta samo na osnovu obrazloženog predloga, poslije sprovedenog postupka u kome su utvrđene sve bitne okolnosti i u kome je predsjedniku, odnosno članu Odbora Agencije, izvršnom direktoru i zamjeniku izvršnog direktora, protiv koga je pokrenut postupak, omogućeno da se izjasni o svim okolnostima.

Prava u slučaju prestanka funkcije

Član 29

- (1) Predsjednik, član Odbora Agencije, izvršni direktor i zamjenik izvršnog direktora Agencije, kome je prestala funkcija istekom mandata ili je razriješen zbog nemogućnosti da izvršava svoje obaveze u periodu dužem od šest mjeseci, odnosno ako je u pisanoj formi podnio zahtjev za razrješenje, ima pravo na naknadu zarade u visini zarade za mjesec koji prethodi mjesecu u kojem je došlo do prestanka funkcije, uz usklađivanje zarade za obavljanje iste funkcije u Agenciji.
- (2) Pravo iz stava 1 ovog člana može se ostvarivati 12 mjeseci, od dana prestanka funkcije predsjednika, člana Odbora Agencije, izvršnog direktora, odnosno zamjenika izvršnog direktora Agencije.
- (3) Pravo na naknadu zarade ostvaruje se na lični zahtjev lica iz stava 1 ovog člana, koji se može podnijeti najkasnije 30 dana od dana prestanka funkcije.
- (4) Predsjednik, član Odbora Agencije, izvršni direktor i zamjenik izvršnog direktora Agencije ne može ostvariti pravo na naknadu zarade po prestanku funkcije ako je stekao pravo na penziju u skladu sa zakonom.
- (5) Pravo iz stava 1 ovog člana prestaje prije utvrđenog roka, ako njegov korisnik:
- 1) zasnuje radni odnos;
 - 2) bude izabran, imenovan ili postavljen na drugu funkciju po osnovu koje ostvaruje zaradu;
 - 3) ostvari pravo na penziju.
- (6) Odluku o naknadi zarade po prestanku mandata, odnosno razrješenju iz stava 1 ovog člana donosi Odbor Agencije.

Statut Agencije

Član 30

- (1) Agencija ima statut kojim se naročito uređuju prava i dužnosti Odbora Agencije, prava i dužnosti izvršnog direktora i zamjenika izvršnog direktora Agencije, smjernice za utvrđivanje unutrašnje organizacije Agencije,

postupak izbora i razrješenja izvršnog direktora i zamjenika izvršnog direktora Agencije, javnost rada Agencije i druga pitanja od značaja za rad Agencije u skladu sa zakonom.

(2) Statut Agencije donosi Odbor Agencije.

(3) Statut Agencije objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".

Ciljevi Agencije

Član 31

Agencija u vršenju poslova utvrđenih ovim zakonom doprinosi:

- 1) promovisanju, u saradnji sa nadležnim organima i regulatornim organizacijama drugih članica Zajednice i Evropske unije, konkurentnog, efikasnog, bezbjednog i, uz zaštitu životne sredine, održivog tržišta električne energije i gasa u Crnoj Gori i u okviru Zajednice, kao i osiguranju adekvatnih uslova za efikasno i pouzdano funkcionisanje elektroenergetskih sistema i sistema gasa;
- 2) razvoju konkurentnih regionalnih tržišta koja adekvatno funkcionišu u okviru Zajednice i Evropske unije, radi postizanja ciljeva iz tačke 1 ovog člana, uzimajući u obzir i dugoročne ciljeve;
- 3) eliminisanju ograničenja kod trgovine električnom energijom i gasom između članica Zajednice i Evropske unije, uključujući razvijanje adekvatnih prekograničnih prenosnih kapaciteta, kako bi se podmirila potražnja i podsticanje integracije nacionalnih elektroenergetskih sistema i sistema gasa radi olakšanja tokova električne energije i gasa u Zajednici i Evropskoj uniji;
- 4) ostvarivanju, na najefikasniji način, razvoja sigurnih, pouzdanih i nediskriminatornih sistema orijentisanih na kupca i promovisanje adekvatnosti sistema, promovisanje energetske efikasnosti i integracije proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i distribuirane proizvodnje u prenosni i distributivni sistem, kao i olakšavanju njihovog funkcionisanja u vezi sa drugim energetske sistemima gasa, u skladu sa ciljevima energetske politike;
- 5) olakšavanju pristupa novih proizvodnih i skladišnih kapaciteta prenosnim i distributivnim sistemima, a naročito otklanjanju barijera koje mogu spriječiti pristup novih učesnika na tržištu i električnoj energiji iz obnovljivih izvora;
- 6) osiguravanju adekvatnih podsticaja za operatore prenosnih i distributivnih sistema i korisnike sistema, kako bi se povećala efikasnost sistema i podstakla integracija tržišta;
- 7) obezbjeđenju koristi za krajnje kupce preko efikasnog funkcionisanja tržišta, promovisanju konkurencije i zaštiti krajnjih kupaca;
- 8) pružanju pomoći za postizanje visokog nivoa kvaliteta pružanja javnih usluga kod snabdijevanja električnom energijom i gasom, doprinoseći i zaštiti ranjivih kupaca i kompatibilnosti procesa razmjene podataka za promjenu snabdjevača;
- 9) podsticanju kupaca da kroz odgovarajući način potrošnje, osim u nabavci, učestvuju i u ostalim tržišnim aktivnostima, u okviru svojih tehničkih mogućnosti;
- 10) obezbjeđenju od strane operatora prenosnog i distributivnog sistema nediskriminatornog pristupa kupcima kao pružaocima usluga, prilikom obezbjeđenja pomoćnih usluga i balansiranja.

Nadležnosti Agencije

Član 32

- (1) Agencija primjenjuje odluke nadležnih organa Zajednice u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.
- (2) Agencija poštuje i sprovodi sve relevantne pravno obavezujuće odluke Agencije za saradnju energetske regulatora Evropske unije (u daljem tekstu: ACER).
- (3) Agencija može da zaključi sporazume o saradnji sa regulatornim organizacijama članica Zajednice i Evropske unije u cilju podsticanja regulatorne saradnje.
- (4) Agencija odlučuje po prigovorima i žalbama i rješava sporove u skladu sa čl. 45 i 46 ovog zakona.
- (5) Agencija sarađuje sa regulatornim i drugim nadležnim organizacijama članica Zajednice i Evropske unije i država u regionu u oblasti prekograničnih pitanja, doprinosi integraciji tržišta, kao i usklađivanju i razmjeni podataka i informacija na regionalnom nivou.
- (6) Agencija osigurava nivo povjerljivosti koji je zahtijevala organizacija koja je dostavila informacije i zahtijeva zaštitu povjerljivosti svojih informacija.
- (7) Agencija sarađuje sa organima državne uprave u postupku izrade propisa koji imaju uticaj na njene nadležnosti u energetske sektoru.

(8) Agencija sarađuje sa regulatornim i drugim nadležnim organizacijama članica Zajednice i Evropske unije i država u regionu u cilju:

- 1) podsticanja kreiranja operativnih aranžmana za obezbjeđenje optimalnog upravljanja interkonektovanim sistemima;
- 2) obezbjeđenja adekvatnog nivoa interkonektivnog kapaciteta uključujući novu interkonekciju u okviru regiona i između regiona, radi omogućavanja razvoja efektivne konkurencije i poboljšanja sigurnosti u snabdijevanju bez diskriminacije između subjekata za snabdijevanje u članicama Zajednice i Evropske unije;
- 3) koordinacije izrade pravila za funkcionisanje prenosnog i distributivnog sistema sa operatorima sistema i drugim učesnicima na tržištu;
- 4) koordinacije izrade pravila koja regulišu upravljanje zagušenjima na interkonektivnim vodovima;
- 5) koordinacije zajedničkog stručnog nadzora subjekata koji obavljaju djelatnost iz oblasti električne energije na regionalnom nivou;
- 6) koordinacije zajedničkog stručnog nadzora nad procjenama adekvatnosti resursa koje se izrađuju na nacionalnom, regionalnom i evropskom nivou;
- 7) koordinacije izrade svih regionalnih pravila i metodologija u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa za relevantne operatore prenosnog sistema i druge učesnike na tržištu.

Metodologije i pravila

Član 33

(1) Agencija utvrđuje metodologije za:

- 1) utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda operatora sistema i cijena, rokova i uslova za:
 - korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije ili gasa;
 - korišćenje sistema za skladištenje gasa i postrojenja za TPG koja su povezana na prenosni ili distributivni sistem;
- 2) utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnih sistema gasa;
- 3) utvrđivanje cijena za korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema, koje plaćaju korisnici direktnog voda kada je vod priključen na prenosni ili distributivni sistem;
- 4) utvrđivanje, regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa;
- 5) utvrđivanje načina obezbjeđivanja sredstava za rad Agencije.

(2) Metodologije iz stava 1 tač. 1, 2 i 3 ovog člana odražavaju opravdane troškove poslovanja operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema, uključujući troškove na koje operatori ne mogu uticati, i obezbjeđuju odgovarajuće podsticaje za:

- poboljšanje efikasnosti, uključujući i energetske efikasnost,
- integraciju tržišta,
- obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja,
- podršku povezanim istraživačkim aktivnostima, i olakšavanje inovacija u interesu potrošača (digitalizacija, usluge fleksibilnosti, udruživanje i dr.).

(3) Metodologije iz stava 1 tačka 1 alineja 1 ovog člana obezbjeđuju dugoročnu efikasnost sistema i da proizvođači električne energije priključeni na sistem ne budu diskriminirani.

(4) Agencija u postupku odlučivanja po zahtjevu energetske subjekata utvrđuje regulatorno dozvoljeni prihod i:

- 1) cijene za korišćenje prenosnog i distributivnog sistema, posebno za električnu energiju i gas;
- 2) cijene za skladištenje gasa i korišćenja postrojenja za TPG;
- 3) cijene za pomoćne usluge i balansiranje prenosnog sistema gasa;
- 4) naknade za rad subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa.

(5) Agencija utvrđuje privremene cijene iz člana 53 ovog zakona i korekcije u toku trajanja regulatornog perioda iz člana 52 ovog zakona.

(6) U postupku utvrđivanja cijena iz stava 4 tač. 1 i 2 ovog člana, Agencija, u okviru javne rasprave, obavlja konsultacije sa organizacijom za zaštitu potrošača.

(7) Agencija donosi pravila:

- 1) za rješavanje sporova putem arbitraže;
 - 2) za korekcije cijena i naknada;
 - 3) o licencama za obavljanje energetske djelatnosti;
 - 4) o sertifikatima operatora sistema;
 - 5) za funkcionisanje snabdjevača posljednjeg izbora;
 - 6) o uslovima za izdavanje odobrenja na osnovu kojih proizvođači i snabdjevači električne energije i subjekti za gas mogu snabdijevati krajnje kupce preko direktnog voda;
 - 7) o uslovima i postupku promjene snabdjevača ili agregatora na tržištu električne energije od strane krajnjih kupaca električne energije ili gasa;
 - 8) za poravnanje razlike između opravdanih i ostvarenih prihoda i utvrđenih troškova između licenciranih operatora distributivnog sistema;
 - 9) za razdvajanje računa, upravljanja i informacija, radi izbjegavanja unakrsnih subvencija između djelatnosti u oblasti gasa;
 - 10) čuvanja povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija koje koriste operatori sistema;
 - 11) za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema električne energije;
 - 12) o minimumu kvaliteta isporuke i snabdijevanja električnom energijom i gasom;
 - 13) za izradu i praćenje realizacije razvojnih i investicionih planova prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije;
 - 14) za utvrđivanje statusa i rad energetske zajednice građana;
 - 15) za odobravanje naknada operatoru tržišta električne energije (u daljem tekstu: berza električne energije).
- (8) Pravilima iz stava 7 tačka 11 ovog člana utvrđuju se dodatni uslovi za sticanje statusa zatvorenog distributivnog sistema i određivanje operatora zatvorenog distributivnog sistema, dokazi koji se dostavljaju uz zahtjev, sadržaj rješenja o utvrđivanju statusa zatvorenog distributivnog sistema i određivanju operatora zatvorenog distributivnog sistema, način kontrole ispunjavanja uslova propisanih zakonom, način razmjene informacija sa energetske subjektom, uslovi i postupak za oduzimanje statusa zatvorenog distributivnog sistema, kao i način plaćanja naknada i sadržaj evidencije zatvorenih distributivnih sistema.
- (9) Pravilima iz stava 7 tačka 12 ovog člana bliže se propisuje opšti i pojedinačni minimum kvaliteta isporuke i snabdijevanja električnom energijom i gasom koji se zasniva na sljedećim kriterijumima:
- 1) kvalitetu usluga, posebno u odnosu na vrijeme potrebno operatorima prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa za obavljanje priključenja i popravki;
 - 2) neprekidnosti napajanja;
 - 3) kvalitetu napona električne energije;
 - 4) finansijskoj kompenzaciji koju su energetske subjekti dužni da plate zbog neispunjavanja propisanog pojedinačnog minimuma kvaliteta snabdijevanja.
- (10) Pravilima iz stava 7 tačka 13 ovog člana utvrđuju se:
- 1) mjere kojima se obezbjeđuje sposobnost sistema da zadovolji potrebe za prenosom, odnosno distribucijom električne energije i sigurnost u snabdijevanju;
 - 2) način, postupak i rokovi odobravanja razvojnih i investicionih planova, kao i postupak i rokovi za sprovođenje javne rasprave za razvojne planove.
- (11) Agencija utvrđuje:
- 1) opšte uslove za snabdijevanje električnom energijom odnosno gasom i agregaciju električne energije;
 - 2) početak i trajanje regulatornog perioda, odnosno jednogodišnjeg ili višegodišnjeg perioda u toku kojeg se elementi regulatorno dozvoljenog prihoda primjenjuju u iznosima koje utvrđuje Agencija u skladu sa ovim zakonom;
 - 3) regulatorni kontni plan, sadržaj i obrazac izvještaja koji se dostavljaju Agenciji.

Odobrovanje metodologija i pravila

Član 34

- (1) Agencija odobrava operatoru prenosnog sistema električne energije i operatoru distributivnog sistema električne energije, odnosno operatoru prenosnog sistema gasa i operatoru distributivnog sistema gasa metodologije za:
- 1) utvrđivanje naknada za priključenje na prenosne i distributivne sisteme električne energije i gasa;

- 2) utvrđivanje naknada za priključenje sistema za skladištenje gasa i postrojenja za TPG koja su povezana na prenosni ili distributivni sistem;
 - 3) obračunavanje i naplatu neovlašćeno preuzete električne energije.
- (2) Metodologije iz stava 1 tačka 1 ovog člana obezbjeđuju dugoročnu efikasnost sistema i da proizvođači električne energije priključeni na sistem ne budu diskriminirani.
- (3) Agencija odobrava tržišna pravila za tržište električne energije, odnosno za tržište gasa, kao i pravila za:
- 1) funkcionisanje prenosnog sistema električne energije ili gasa;
 - 2) funkcionisanje distributivnog sistema električne energije ili gasa;
 - 3) funkcionisanje berzanskog tržišta električne energije;
 - 4) pružanje nefrekvencijskih usluga u prenosnom sistemu električne energije;
 - 5) pružanje nefrekvencijskih usluga u distributivnom sistemu električne energije;
 - 6) mjerenje u distributivnim sistemima električne energije i gasa;
 - 7) balansiranje prenosnog sistema gasa;
 - 8) poslovanje i funkcionisanje sistema za skladištenje gasa;
 - 9) poslovanje i funkcionisanje postrojenja za TPG;
 - 10) primjenu transparentnih postupaka upravljanja i dodjeljivanja kapaciteta za prenos električne energije zasnovanih na tržišnim principima;
 - 11) primjenu transparentnih postupaka upravljanja i dodjeljivanja kapaciteta za prenos gasa zasnovanih na tržišnim principima;
 - 12) utvrđivanje i sprečavanje neovlašćenog korišćenja električne energije od strane operatora distributivnog sistema.

Odobrovanje naknada i utvrđivanje cijena

Član 35

- (1) Agencija odobrava:
- 1) naknade za priključenje na prenosne i distributivne sisteme električne energije i gasa na osnovu metodologija iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
 - 2) naknade za priključenje sistema za skladištenje gasa koji su povezani na prenosni ili distributivni sistem na osnovu metodologije iz člana 34 stav 1 tačka 2 ovog zakona;
 - 3) naknade berze električne energije;
 - 4) cijene pružanja nestandardnih usluga operatora distributivnog sistema;
 - 5) cjenovnik za otkup infrastrukture za priključenje na distributivni sistem električne energije;
 - 6) naknade za korišćenje evidencije garancija porijekla.
- (2) Agencija utvrđuje:
- 1) cijene za skladištenje gasa i korišćenje postrojenja za TPG koja su povezana na prenosni ili distributivni sistem;
 - 2) naknadu za otklanjanje zagušenja na identifikovanim ulaznim ili izlaznim tačkama prenosnog sistema gasa, koja je dio cijene za prenos gasa.
- (3) Naknade za priključenje na prenosne i distributivne sisteme električne energije iz stava 1 tačka 1 ovog člana i cijene za korišćenje prenosnog i distributivnog sistema električne energije iz člana 33 stav 4 tačka 1 ovog zakona određuju se tako da odražavaju opravdane troškove poslovanja, transparentne su, uzimaju u obzir potrebu za obezbjeđivanjem sigurnosti i fleksibilnosti sistema, ne diskriminiraju skladištenje i agregaciju, i ne destimulišu proizvodnju električne energije za sopstvene potrebe i upravljanje potrošnjom.
- (4) Ako u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada iznos određene energetske veličine ili finansijske vrijednosti nije moguće utvrditi primjenom postupaka i kriterijuma koje je Agencija utvrdila, te iznose Agencija utvrđuje procjenom na osnovu prosjeka ostvarenja te energetske veličine ili finansijske vrijednosti, u tri godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva.
- (5) Na cijene korišćenja prenosnih i distributivnih sistema električne energije iz člana 33 stav 4 tačka 1 ovog zakona ne utiče lokacija objekta za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora.
- (6) Cijene korišćenja prenosnih i distributivnih sistema gasa iz člana 33 stav 4 tačka 1 ovog zakona primjenjuju se i na gas iz obnovljivih izvora.

Saglasnosti i odobrenja

Član 36

(1) Agencija daje saglasnost na:

- 1) plan razvoja prenosnog sistema električne energije iz člana 87 stav 1 tačka 29 ovog zakona;
- 2) investicioni plan iz člana 87 stav 1 tačka 30 ovog zakona;
- 3) plan razvoja distributivnog sistema električne energije iz člana 93 stav 1 tačka 6 ovog zakona;
- 4) investicioni plan iz člana 93 stav 1 tačka 7 ovog zakona;
- 5) plan razvoja prenosnog sistema gasa iz člana 130 stav 1 tačka 14 ovog zakona;
- 6) investicioni plan iz člana 130 stav 1 tačka 15 ovog zakona;
- 7) plan razvoja distributivnog sistema gasa iz člana 133 stav 1 tačka 8 ovog zakona;
- 8) investicioni plan iz člana 133 stav 1 tačka 9 ovog zakona;
- 9) plan razvoja za TPG postrojenja iz člana 140 stav 1 tačka 7 ovog zakona.

(2) Agencija odobrava:

- 1) plan zamjene i izmještanja brojila električne energije;
- 2) program mjera za primjenu nediskriminatornih uslova za pristup distributivnim sistemima električne energije ili gasa i sistemu za skladištenje gasa;
- 3) izuzeće od primjene propisanih uslova, rokova i cijena za korišćenje nove infrastrukture za električnu energiju ili gas;
- 4) izuzeće subjektu za gas od obaveze "uzmi ili plati";
- 5) izuzeće iz člana 89 stav 2, odnosno člana 97 stav 2 ovog zakona.

Obaveza izmjene opštih akata

Član 37

(1) Agencija ima pravo da u postupku odobravanja ili davanja saglasnosti na akte iz čl. 34, 35 i 36 ovog zakona naloži izmjene i dopune tih akata, kao i izmjene važećih akata.

(2) Energetski subjekat je dužan da postupi po nalogu iz stava 1 ovog člana.

Stručni nadzor nad radom energetskih subjekata

Član 38

(1) Agencija vrši stručni nadzor nad radom i poslovanjem energetskih subjekata u odnosu na:

- 1) ispunjavanje uslova utvrđenih licencom;
- 2) stvarne troškove i prihode subjekata koji obavljaju djelatnost za koju Agencija utvrđuje ili odobrava metodologije, cijene ili naknade;
- 3) kvalitet isporuke i snabdijevanja električnom energijom, koji obuhvata kvalitet usluga, kvalitet napona i neprekidnost napajanja, uključujući vrijeme koje je operatoru prenosnog i distributivnog sistema potrebno za izvođenje priključenja i popravki;
- 4) kvalitet snabdijevanja gasom, u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 12 ovog zakona, koji obuhvata praćenje vremena koje je operatorima prenosnih i distributivnih sistema potrebno za izvođenje priključenja i popravke i neprekidnost snabdijevanja;
- 5) primjenu tržišnih pravila i djelovanje subjekata na tržištu, praćenje stepena i efektivnosti otvaranja tržišta i konkurencije na maloprodajnom i veleprodajnom nivou, uključujući berze električne energije, cijene za kupce iz kategorije domaćinstva, uključujući sisteme pretplate, stope promjene snabdjevača, stope isključenja, korišćenje sistema pametnog mjerenja, uticaj ugovora sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije na račune kupaca, žalbe kupaca iz kategorije domaćinstva, kao i drugo narušavanje ili ograničavanje konkurencije, uključujući pružanje odgovarajućih informacija i upućivanje određenih predmeta organima nadležnim za konkurenciju;
- 6) usaglašenost i primjenu pravila berze električne energije;
- 7) uslove pristupa prenosnim i distributivnim sistemima električne energije i gasa, skladišnim kapacitetima gasa;

- 8) pojavu restriktivnih ugovornih praksi, uključujući sprečavanje kupaca, da ugovaraju istovremeno sa više snabdjevača ili ograniče njihov izbor i informisanje organa nadležnog za zaštitu konkurencije o takvim praksama;
- 9) potrošnju energije i obezbjeđivanje dostupnosti informacija o potrošnji kupcima;
- 10) uslove i cijene za priključenje novih proizvođača na prenosne i distributivne sisteme;
- 11) primjenu propisa o prekograničnoj razmjeni energije, kao i rad i poslovanje energetske subjekata koji vrše aukcijsku dodjelu prekograničnih kapaciteta ili organizuju kupovinu i prodaju energije;
- 12) primjenu propisa kojima je uređeno objavljivanje podataka o prekograničnim kapacitetima i upotrebi prenosnog i distributivnog sistema, kao i propisa donesenih na osnovu zakona kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa;
- 13) nezavisnost operatora i razdvojenost računa iz čl. 59 i 60, čl. 123 do 126 i čl. 152 do 156 ovog zakona i primjenu programa mjera iz čl. 127 i 157 ovog zakona;
- 14) funkcionisanje snabdjevača iz člana 184 ovog zakona;
- 15) ispunjavanje uslova za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema;
- 16) pojavu praksi kojima operator distributivnog sistema koristi prednosti vertikalne integracije za narušavanje konkurencije i mjere za sprečavanje ili onemogućavanje tih praksi;
- 17) pojavu praksi kojima vertikalno integrisani operator distributivnog sistema u komunikaciji sa korisnicima sistema zamjenjuje energetske subjekat koji obavlja djelatnost snabdijevanja i mjere za sprečavanje ili onemogućavanje tih praksi;
- 18) aktivnosti i mjere koje energetske subjekti preduzimaju za poboljšanje energetske efikasnosti;
- 19) razmjenu električne energije, kao i narušavanje konkurencije, uključujući dostavljanje bitnih informacija i prijavljivanje tih slučajeva organu nadležnom za zaštitu konkurencije;
- 20) tehničku saradnju operatora prenosnog sistema sa operatorima prenosnih sistema drugih država;
- 21) realizaciju investicionih planova operatora prenosnih i distributivnih sistema;
- 22) usaglašenost i primjenu pravila za funkcionisanje prenosnih i distributivnih sistema;
- 23) primjenu pravila kojima se uređuju opšti uslovi snabdijevanja i agregacije i promjena snabdjevača i agregatora;
- 24) nivo transparentnosti, uključujući veleprodajne cijene i obezbjeđenje poštovanja obaveza subjekata za gas i električnu energiju u pogledu transparentnosti;
- 25) upravljanje zagušenjima, uključujući interkonektore i primjenu pravila o upravljanju zagušenjima;
- 26) primjenu propisanih naknada, cijena, kao i metodologija za utvrđivanje cijena iz čl. 33, 34 i 35 ovog zakona;
- 27) vođenje poslovnih knjiga za regulatorne potrebe i primjenu regulatornog kontnog plana iz člana 33 stav 11 tačka 3 ovog zakona;
- 28) izvršavanje obaveza koje se odnose na garancije porijekla;
- 29) razvoj pametne mreže od strane operatora prenosnog sistema, odnosno operatora distributivnog sistema električne energije;
- 30) postupanje operatora prenosnog sistema, operatora distributivnog sistema, berze električne energije, subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije i drugih energetske subjekata i učesnika na tržištu u odnosu na obaveze utvrđene relevantnim zakonima i odlukama relevantnih nadležnih organa Zajednice;
- 31) postupanje operatora prenosnog sistema električne energije, operatora distributivnog sistema električne energije, nominovanog operatora tržišta električne energije, subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije i drugih elektroenergetskih subjekata, kao i učesnika na tržištu električne energije u skladu sa obavezama propisanim ovim zakonom, zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa, drugim propisima Zajednice i odlukama nadležnih organa Zajednice i ACER-a;
- 32) otklanjanje neopravdanih barijera i ograničenja za razvoj proizvodnje električne energije za sopstvene potrebe i energetske zajednica građana;
- 33) usklađenost procesa razmjene podataka za najvažnije tržišne procese na regionalnom nivou;
- 34) upotrebu sistema za skladištenje koji je izgradio ili kojim upravlja operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema u slučaju iz čl. 89 i 97 ovog zakona;
- 35) uticaj dinamičkih ugovora o cijeni električne energije;

- 36) upotrebu pametnih sistema mjerenja;
- 37) usklađenost operatora prenosnog sistema, operatora distributivnog sistema, subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije, kao i usklađenost svih energetskih subjekata i drugih učesnika na tržištu, sa njihovim obavezama propisanim ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa.
- (2) Stručni nadzor se vrši neposredno preko zaposlenih u Agenciji koje ovlasti izvršni direktor.
- (3) Ako se nadzorom iz stava 1 ovog člana utvrde odstupanja, odnosno nepravilnosti, Agencija će preduzeti jednu ili više sljedećih radnji:
- 1) naložiti rješenjem energetskom subjektu otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i odrediti primjeren rok za njihovo otklanjanje,
 - 2) uzeti u obzir posljedice utvrđenih nepravilnosti i, ako su utvrđene nepravilnosti prouzrokovale ili mogu prouzrokovati finansijske posljedice za krajnje kupce i učesnike na tržištu, izvršiti korekciju odgovarajućih troškova, odnosno prihoda, prilikom narednog utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena ili naknada,
 - 3) podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu odnosno izdati prekršajni nalog u skladu sa zakonom kojim se uređuju prekršaji,
 - 4) obavijestiti organ nadležan za zaštitu konkurencije, zaštitu potrošača ili drugi nadležni organ,
 - 5) preduzeti druge mjere u skladu sa zakonom.
- (4) Energetski subjekat dužan je da postupi po rješenju iz stava 3 tačka 1 ovog člana.
- (5) Protiv rješenja iz stava 3 tačka 1 ovog člana može se pokrenuti upravni spor.

Kontrola tržišta električne energije i gasa

Član 39

- (1) Agencija vrši neposrednu kontrolu funkcionisanja tržišta električne energije i gasa i nalaže mjere potrebne za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti u funkcionisanju tržišta.
- (2) Agencija u skladu sa zakonom sarađuje sa organom nadležnim za konkurenciju, regulatorom finansijskog tržišta, nadležnim organom Zajednice i ACER-om u istraživanjima koja se odnose na pitanja konkurencije.

Dostavljanje podataka Agenciji

Član 40

Energetski subjekat dužan je da, na zahtjev Agencije, dostavi podatke, informacije i dokumentaciju u roku koji odredi Agencija, odnosno obezbijedi pristup poslovnoj dokumentaciji koja joj je potrebna za obavljanje poslova utvrđenih zakonom.

Finansiranje Agencije

Član 41

- (1) Sredstva za rad Agencije obezbjeđuju se iz naknada za izdavanje i ponovno izdavanje licenci, godišnjih naknada za korišćenje licenci, naknada za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema, godišnjih naknada za korišćenje statusa zatvorenog distributivnog sistema, naknada za rješavanje sporova i drugih naknada koje se utvrđuju u skladu sa ovim zakonom, kao i drugih prihoda koje Agencija ostvaruje svojim poslovanjem u skladu sa zakonom.
- (2) Sredstva iz stava 1 ovog člana utvrđuju se finansijskim planom Agencije koji usvaja Skupština u skladu sa zakonom i koji se objavljuje na internet stranici Agencije.
- (3) Agencija samostalno raspolaže sredstvima utvrđenim planom iz stava 2 ovog člana.
- (4) Naknade iz stava 1 ovog člana određuju se u visini kojom se u ukupnom iznosu pokrivaju planirani troškovi poslovanja utvrđeni finansijskim planom Agencije.
- (5) Visinu naknada za izdavanje i ponovno izdavanje licenci, naknada za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema, godišnjih naknada za korišćenje licenci za obavljanje energetskih djelatnosti i godišnjih naknada za korišćenje statusa zatvorenog distributivnog sistema Agencija utvrđuje odlukom, u skladu sa metodologijom iz člana 33 stav 1 tačka 5 ovog zakona.
- (6) Na osnovu odluke iz stava 5 ovog člana Agencija visinu naknade za obračunski period za svakog energetskog subjekta utvrđuje rješenjem.

- (7) Po isteku poslovne godine, sredstva koja preostanu na računu Agencije nakon izmirenja obaveza prenose se u narednu godinu, a naknade za narednu godinu se srazmjerno umanjuju.

Privremeno finansiranje Agencije

Član 42

- (1) Ako Skupština ne usvoji finansijski plan iz člana 41 stav 2 ovog zakona, prije početka godine za koju se donosi, troškovi Agencije za svaki kvartal, do usvajanja finansijskog plana ne smiju biti veći od jedne četvrtine iznosa sredstava iz finansijskog plana za prethodnu godinu.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana prihodi Agencije za pokrivanje rashoda obezbjeđuju se na osnovu odluke iz člana 41 stav 5 ovog zakona donijete za prethodnu kalendarsku godinu.

Javnost rada Agencije

Član 43

- (1) Rad Agencije je javan u skladu sa zakonom.
- (2) Opšti akti Agencije donose se nakon sprovedene javne rasprave koja traje najmanje 15 dana.
- (3) Agencija je dužna da, uz poziv za javnu raspravu, objavi i nacrt opšteg akta koji je predmet javne rasprave na svojoj internet stranici.
- (4) Izuzetno, Agencija može donijeti privremene opšte akte iz stava 2 ovog člana i bez javne rasprave, ako je to neophodno radi otklanjanja poremećaja na tržištu ili u energetsom sistemu.
- (5) Radi izvršavanja poslova koji zahtijevaju posebna stručna znanja Agencija može angažovati stručno lice za vršenje tih poslova.

Godišnji izvještaji

Član 44

- (1) Agencija podnosi Skupštini na usvajanje izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore, najkasnije do 31. jula tekuće, za prethodnu godinu.
- (2) Izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore naročito sadrži informacije o:
- 1) energetske resursima i kapacitetima;
 - 2) nalazima iz kontrole rada i poslovanja energetskih subjekata, uključujući postupanje energetskih subjekata u skladu sa obavezama propisanim zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa, drugim relevantnim propisima Zajednice i odlukama nadležnog organa Zajednice;
 - 3) investicijama u energetsom sektoru, uključujući ulaganja u proizvodnju i postrojenja za skladištenje;
 - 4) finansijskom poslovanju energetskih subjekata;
 - 5) stanju i aktivnostima na tržištu električne energije i gasa;
 - 6) mjerama koje je Agencija preduzela iz svoje nadležnosti i ostvarenim rezultatima;
 - 7) zaštiti kupaca energije i energenata;
 - 8) napretku u razvoju tržišta električne energije i tržišta gasa.
- (3) U izvještaj iz stava 2 ovog člana svake druge godine uključuju se i informacije o korišćenju pametnog sistema mjerenja i razvoju pametnih mreža.
- (4) Izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore Agencija objavljuje na svojoj internet stranici i dostavlja nadležnom organu Zajednice.
- (5) Agencija utvrđuje predlog finansijskog izvještaja sa izvještajem o radu za prethodnu godinu i podnosi Skupštini na usvajanje.

Rješavanje sporova i odlučivanje o prigovorima i žalbama

Član 45

- (1) Agencija odlučuje po žalbama:
- 1) na akt subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije iz člana 112 stav 8 i člana 118 stav 3 ovog zakona;
 - 2) na akt berze električne energije iz člana 119 stav 6 ovog zakona;

- 3) na akt operatora prenosnog sistema iz člana 121 ovog zakona i akt operatora distributivnog sistema iz člana 122 ovog zakona;
 - 4) krajnjih kupaca u slučaju obustave ili ograničenja isporuke električne energije ili gasa iz člana 179 ovog zakona;
 - 5) na odluku iz člana 182 stav 5 tačka 1 ovog zakona;
 - 6) na postupak promjene snabdjevača i agregatora propisan članom 190 stav 3 ovog zakona.
- (2) Žalba na akt iz člana 118 stav 3, člana 119 stav 6 i člana 190 stav 3 ne odlažu izvršenje akta.
- (3) Protiv odluke po žalbi iz stava 1 ovog člana može se pokrenuti upravni spor.

Sporovi iz ugovornih odnosa

Član 46

- (1) Agencija može da rješava sporove između energetske subjekata ili između energetske subjekata i korisnika njihovih usluga koji su pravna lica i preduzetnici, koji proizilaze iz njihovih ugovornih odnosa uređenih u skladu sa ovim zakonom, ako joj ugovorne strane povjere rješavanje spora.
- (2) Pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 1 ovog zakona utvrđuje se i naknada za rješavanje sporova.
- (3) Ako se strana u sporu obrati Agenciji sa zahtjevom za rješavanje spora, to ne isključuje pravo te strane da spor riješi kod drugog nadležnog organa ili kroz mehanizme vanskudskog rješavanja spora, ako odustane od rješavanja spora kod Agencije prije donošenja odluke od strane Agencije.
- (4) Odluka Agencije donijeta u rješavanju spora ima prema strankama snagu pravosnažne odluke.
- (5) Energetski subjekti su dužni da učestvuju u vanskudskom rješavanju sporova koji se odnosi na kupce iz kategorije domaćinstva.

Dužnosti i ovlašćenja Agencije u vezi sa regionalnim koordinacionim centrima

Član 47

- (1) Agencija zajedno sa regulatornim tijelima u regionu rada sistema u kojem je regionalni koordinacioni centar osnovan, ako je to primjenljivo dužna je da:
 - 1) odobrava predlog za osnivanje regionalnih koordinacionih centara u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa;
 - 2) odobrava troškove povezane sa aktivnostima regionalnih koordinacionih centara, koje treba da snose operatori prenosnog sistema i koji se uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije uz uslov da su razumni i primjereni;
 - 3) odobrava proces zajedničkog donošenja odluka;
 - 4) obezbjeđuje da regionalni koordinacioni centri imaju resurse potrebne za izvršavanje svojih obaveza i zadataka na nezavisan i nepristrasan način, i to u pogledu kadra, opreme i finansijskih sredstava;
 - 5) predlaže moguće dodatne zadatke i ovlašćenja koja bi regionalnim koordinacionim centrima trebalo da dodjele ugovorne strane Zajednice ili države članice Evropske unije koje pripadaju regionu rada sistema;
 - 6) obezbjeđuje ispunjavanje obaveza propisanih ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, posebno u vezi sa pitanjima prekogranične saradnje, i utvrđuje da nijesu ispunjene obaveze regionalnih koordinacionih centara;
 - 7) u slučaju kada regionalna regulatorna tijela ne postignu sporazum u roku od četiri mjeseca od početka konsultacija radi zajedničkog utvrđivanja neispunjavanja obaveza iz tačke 6 ovog stava, predmet upućuje Regulatornom odboru Energetske zajednice i, u mjeri u kojoj to utiče na države članice Evropske unije i ACER-u;
 - 8) prati koordinaciju sistema i u vezi sa tim dostavlja godišnje izvještaje Regulatornom odboru Energetske zajednice, i u mjeri u kojoj se tiče država članica Evropske unije, ACER-u, u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa.
- (2) Radi izvršavanja obaveza iz stava 1 ovog člana, Agencija ima ovlašćenja da:
 - 1) zahtijeva dostavljanje informacija od regionalnih koordinacionih centara;
 - 2) vrši kontrole, uključujući i nenajavljene kontrole, u prostorijama regionalnih koordinacionih centara;
 - 3) donosi zajedničke obavezujuće odluke koje se odnose na regionalne koordinacione centre.
- (3) Agencija je ovlašćena da, ako je regionalni koordinacioni centar osnovan u Crnoj Gori, izriče efikasne, proporcionalne i odvraćajuće kazne regionalnom koordinacionom centru ako on ne ispuni svoje obaveze

propisane ovim zakonom, zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa ili bilo kojom pravno obavezujućom odlukom Agencije, Regulatornog odbora Energetske zajednice ili ACER-a u mjeri u kojoj to utiče na države članice Evropske unije, ili ima ovlaštenje da nadležnom sudu predloži izricanje takvih kazni.

Usklađenost sa mrežnim pravilima i smjernicama

Član 48

- (1) Agencija i nadležni organ Zajednice mogu od Regulatornog odbora Energetske zajednice zatražiti mišljenje o usklađenosti odluke koju je donijela Agencija sa mrežnim pravilima i smjernicama, kao i odredbama ovog zakona i zakona kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa.
- (2) Ako Agencija ne postupi u skladu sa mišljenjem Regulatornog odbora Energetske zajednice u roku od 120 dana od dana prijema mišljenja, Regulatorni odbor Energetske zajednice će o tome obavijestiti nadležni organ Zajednice.
- (3) Agencija može da obavijesti nadležni organ Zajednice ako smatra da odluka od značaja za prekograničnu trgovinu koju je donio drugi regulatorni organ nije u skladu sa mrežnim pravilima i smjernicama kao i odredbama ovog zakona i zakona kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa, u roku od 60 dana od dana donošenja te odluke.
- (4) Agencija je dužna da u najvećoj mjeri uzme u obzir odluku nadležnog organa Zajednice kojom se od nje zahtijeva da povuče svoju odluku u roku od 60 dana i o tome obavijesti nadležni organ Zajednice.

V. CIJENE I NAKNADE

Utvrđivanje cijena i naknada

Član 49

- (1) Cijene električne energije i gasa se slobodno formiraju na tržištu električne energije i tržištu gasa.
- (2) Cijene i naknade koje se utvrđuju u regulatornom postupku, u skladu sa ovim zakonom, su:
 - 1) cijene za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije ili gasa;
 - 2) cijene za korišćenje sistema za skladištenje gasa ili postrojenja za TPG;
 - 3) naknada za rad subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije ili gasa.
- (3) Cijene i naknade iz stava 2 ovog člana zasnivaju se na objektivnim kriterijumima utvrđenim metodologijama iz člana 33 stav 1 tač. 1 do 4 ovog zakona i određuju se na način kojim se:
 - 1) unapređuje trgovina i konkurencija;
 - 2) isključuju unakrsne subvencije;
 - 3) ne ograničava likvidnost tržišta i prekogranična trgovina.
- (4) Cijene za snabdijevanje krajnjih kupaca električnom energijom ili gasom, odnosno cijene za snabdijevanje kupaca koje snabdijeva snabdjevač posljednjeg izbora po osnovu pružanja javne usluge, obuhvataju sljedeće elemente:
 - 1) cijene električne energije ili gasa iz stava 1 ovog člana, odnosno cijene utvrđene u postupku iz člana 188 ovog zakona;
 - 2) cijene za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije ili gasa iz člana 33 stav 4 tačka 1 ovog zakona, koje se sastoje od cijene za angažovani kapacitet i cijene opravdanih gubitaka utvrđenih u skladu sa članom 55 ovog zakona;
 - 3) naknadu za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora;
 - 4) druge naknade u skladu sa zakonom.

Regulatorno dozvoljeni prihod, cijene i naknade

Član 50

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije ili gasa, operator distributivnog sistema električne energije ili gasa, operator skladišta gasa, operator postrojenja za TPG, subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa, dužni su da podnesu Agenciji zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada, sa predlogom regulatorno dozvoljenog prihoda, u skladu sa metodologijama iz člana

- 33 stav 1 tač. 1 do 4 ovog zakona, najkasnije četiri mjeseca prije isteka važenja odluke o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada.
- (2) Operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema dužni su da vode poslovne knjige za regulatorne potrebe, u skladu sa regulatornim kontnim planom iz člana 33 stav 11 tačka 3 ovog zakona.
 - (3) Agencija odlučuje po zahtjevu iz stava 1 ovog člana, najkasnije u roku od tri mjeseca, od dana prijema zahtjeva.
 - (4) Regulatorno dozvoljeni prihod operatora prenosnog i operatora distributivnog sistema, operatora skladišta gasa i operatora TPG je ukupni godišnji prihod od regulisane energetske djelatnosti koji pokriva ukupne opravdane troškove poslovanja, troškove amortizacije i povrat na sredstva, koji Agencija utvrđuje na osnovu analize zahtjeva iz stava 1 ovog člana, uz primjenu odgovarajuće korekcije po osnovu odstupanja energetskih i finansijskih vrijednosti u odnosu na primijenjene vrijednosti u prethodnom periodu, utvrđene u skladu sa pravilima kojima se uređuju korekcije cijena i naknada.
 - (5) Regulatorno dozvoljeni prihod operatora prenosnog sistema električne energije iz stava 4 ovog člana obuhvata i opravdane troškove ili dio troškova i izdatke ili dio izdataka za nabavku osnovnih sredstava, koji nastaju po osnovu povezivanja tržišta dan-unaprijed i unutardnevnog tržišta, koje operator prenosnog sistema električne energije pokriva nominovanom operatoru tržišta električne energije u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa.
 - (6) Regulatorno dozvoljeni prihod subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa je ukupni godišnji prihod koji pokriva ukupne opravdane troškove poslovanja, uključujući i troškove po osnovu obaveza preuzetih potvrđenim međunarodnim ugovorima, izdatke za nabavku osnovnih sredstava neophodnih za obavljanje energetske djelatnosti, troškove amortizacije i razumnu dobit, koji Agencija utvrđuje na osnovu analize zahtjeva iz stava 1 ovog člana, uz primjenu odgovarajuće korekcije po osnovu odstupanja energetskih i finansijskih vrijednosti u odnosu na primijenjene u prethodnom periodu, utvrđene u skladu sa pravilima kojima se uređuju korekcije cijena i naknada.
 - (7) Korekcije iz st. 4 i 6 ovog člana utvrđuju se u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 2 ovog zakona za posljednju godinu prethodnog regulatornog perioda i sve godine regulatornog perioda u kojem se podnosi zahtjev iz stava 1 ovog člana za koje postoje konačni godišnji podaci.
 - (8) Regulatorno dozvoljeni prihod koji se transponuje u cijene ili naknade je regulatorno dozvoljeni prihod iz st. 4 i 6 ovog člana, umanjen za odgovarajuće ostale prihode od energetske djelatnosti i prihode ili dio prihoda od neenergetske djelatnosti u slučaju kada nije moguće izvršiti razdvajanje troškova koji su zajednički za pružanje tih djelatnosti u skladu sa metodologijama iz člana 33 stav 1 tač. 1 do 4 ovog zakona.

Povrat na sredstva

Član 51

- (1) U osnovicu za utvrđivanje povrata na sredstva iz člana 50 stav 4 ovog zakona uračunavaju se vrijednost osnovnih sredstava, investicija i neto obrtnih sredstava (radni kapital), u skladu sa metodologijama iz člana 54 stav 1 ovog zakona.
- (2) Osnovna sredstva iz stava 1 ovog člana su sredstva koja se koriste za obavljanje djelatnosti prenosa ili distribucije električne energije i gasa, skladištenja gasa i postrojenja za TPG, osim sredstava nabavljenih putem kapitalnog doprinosa (poklon, donacija i druga bespovratna sredstva), a evidentirana su u poslovnim knjigama energetskog subjekta, koje se vode za regulatorne potrebe.
- (3) Ako energetski subjekat iz člana 50 stav 1 ovog zakona dostavi Agenciji dokumentaciju o izvršenoj procjeni vrijednosti osnovnih sredstava, Agencija može za regulatorne potrebe, angažovanjem nezavisnog procjenitelja, izvršiti kontrolu, odnosno utvrditi vrijednost sredstava iz stava 2 ovog člana.
- (4) Investicije iz stava 1 ovog člana su investicije sadržane u investicionim i razvojnim planovima iz člana 87 stav 1 tačka 30, člana 93 stav 1 tačka 7, člana 130 stav 1 tačka 15, člana 133 stav 1 tačka 9 i člana 140 stav 1 tačka 7 ovog zakona, na koje je saglasnost dala Agencija, osim investicija koje se finansiraju iz kapitalnih doprinosa.
- (5) Agencija može, po potrebi, angažovanjem nezavisne stručne institucije iz oblasti energetike, izvršiti reviziju planova dostavljenih u skladu sa članom 87 stav 1 tač. 29 i 30 i članom 93 stav 1 tač. 6 i 7 ovog zakona.
- (6) Metodologijama iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona mogu se utvrditi ograničenja vrijednosti investicija iz stava 4 ovog člana koje se uključuju u regulatornu osnovu sredstava, a naročito:
 - 1) iznos ukupnog povrata na sredstva po osnovu investicije, utvrđenog tokom perioda njene realizacije, uzimajući u obzir izvršene korekcije iz člana 50 stav 4 i člana 52 ovog zakona, ne može biti veći od iznosa povrata koji bi se ostvario da se investicija završila u roku utvrđenom investicionim planom u kome je za tu investiciju Agencija prvi put dala saglasnost;

- 2) investicije koje su vezane za realizaciju projekata planiranih na osnovu obaveza koje proizilaze iz potvrđenih međunarodnih ugovora ili za realizaciju infrastrukturnog ili drugog objekta od značaja za razvoj države, a od čije se realizacije odustane, ne mogu se uračunati u osnovicu za utvrđivanje povrata na sredstva, osim dijela investicije realizovane za potrebe funkcionisanja sistema;
 - 3) ograničavanje investicija iz stava 1 ovog člana na projekte od zajedničkog interesa za Zajednicu i projekte od uzajamnog interesa.
- (7) Neto obrtna sredstva (radni kapital) iz stava 1 ovog člana, čine novčana sredstva neophodna za nesmetano poslovanje energetskog subjekta i uslov su njegove tekuće likvidnosti, a utvrđuju se u iznosu do 1/12 opravdanih troškova koji su u funkciji obavljanja energetske djelatnosti, utvrđenih u skladu sa metodologijom iz člana 33 stav 1 tačka 1 ovog zakona.

Korekcije u toku trajanja regulatornog perioda

Član 52

- (1) Ako je tokom perioda primjene utvrđenih cijena za korišćenje prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije ili gasa, godišnje odstupanje troškova na koje energetski subjekat ne može uticati, prihoda od regulisane djelatnosti, ostalih prihoda, amortizacije i povrata na sredstva, u godini za koju postoje konačni podaci, kumulativno veće od 10% regulatorno dozvoljenog prihoda koji se transponuje u cijene iz člana 50 stav 8 ovog zakona, Agencija utvrđuje korekcije u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 2 ovog zakona.
- (2) Ako je tokom perioda primjene utvrđenih naknada za rad subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije ili gasa, godišnje odstupanje troškova poslovanja, amortizacije, prihoda od regulisane djelatnosti i ostalih prihoda, u godini za koju postoje konačni podaci, kumulativno veće od 10% regulatorno dozvoljenog prihoda koji se transponuje u naknade iz člana 50 stav 8 ovog zakona, Agencija utvrđuje korekcije u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 2 ovog zakona.
- (3) Korekcije u toku trajanja regulatornog perioda ne vrše se za godinu u kojoj je važila privremena cijena iz člana 53 ovog zakona.
- (4) Korekcije iz st. 1 i 2 ovog člana utvrđuju se odlukom o korekcijama, u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 2 ovog zakona, na osnovu koje će se utvrditi iznosi korekcija koji će biti odvojeno iskazane na računu korisnika sistema, odnosno na fakturama korisnika usluga subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije ili gasa.
- (5) Odluke o cijenama, naknadama i korekcijama Agencija objavljuje u "Službenom listu Crne Gore" i na svojoj internet stranici.

Privremene cijene i naknade

Član 53

- (1) Ako energetski subjekat ne podnese zahtjev u roku iz člana 50 stav 1 ovog zakona, odnosno ako novi regulatorni period ne počinje odmah nakon isteka prethodnog ili u već započetom postupku dođe do kašnjenja u utvrđivanju cijena odnosno naknada, Agencija će utvrditi privremene cijene odnosno naknade.
- (2) Privremene cijene odnosno naknade iz stava 1 ovog člana utvrđuju se na nivou važećih cijena odnosno naknada utvrđenih od strane Agencije i primjenjuju se tokom jedne kalendarske godine.
- (3) Energetski subjekat kojem su utvrđene privremene cijene odnosno naknade iz stava 1 ovog člana zbog nepodnošenja zahtjeva u roku iz člana 50 stav 1 ovog zakona dužan je da Agenciji podnese zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada za preostale godine regulatornog perioda, najkasnije četiri mjeseca prije isteka važenja odluke o privremenim cijenama ili naknadama.
- (4) Prilikom utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena odnosno naknada za preostale godine regulatornog perioda iz stava 3 ovog člana uzimaju se u obzir finansijske i energetske vrijednosti koje bi bile uzete u obzir da je zahtjev podnjet u skladu sa članom 50 stav 1 ovog zakona.
- (5) Ako energetski subjekat ne podnese zahtjev u roku iz stava 3 ovog člana, Agencija će utvrditi privremene cijene odnosno naknade na nivou važećih cijena odnosno naknada koje će se primjenjivati tokom jedne kalendarske godine.
- (6) Ako u godini primjene privremenih cijena odnosno naknada iz st. 3 i 5 ovog člana dođe do odstupanja energetskih i finansijskih vrijednosti u odnosu na vrijednosti korišćene pri utvrđivanju tih cijena odnosno naknada, godišnja odstupanja utvrđena na osnovu konačnih podataka uzimaju se u obzir pri utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena odnosno naknada u skladu sa članom 50 ovog zakona za prvi naredni regulatorni period nakon isteka regulatornog perioda tokom kojeg su primijenjene privremene cijene.

- (7) Energetski subjekat kojem su privremene cijene odnosno naknade iz stava 1 ovog člana utvrđene u slučaju kada regulatorni period nije počeo odmah nakon isteka prethodnog dužan je da Agenciji podnese zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena odnosno naknada u skladu sa članom 50 stav 1 ovog zakona, najkasnije četiri mjeseca prije isteka važenja odluke o privremenim cijenama ili naknadama.
- (8) U slučaju iz stava 7 ovog člana korekcije se vrše za regulatorne godine u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 2 ovog zakona.

Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena ili naknada

Član 54

- (1) Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa kao i metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje sistema za skladištenje gasa i postrojenja za TPG, naročito, sadrže:
- 1) principe utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada;
 - 2) regulatorni metod utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena;
 - 3) elemente regulatorno dozvoljenog prihoda;
 - 4) način utvrđivanja troškova poslovanja;
 - 5) način utvrđivanja troškova amortizacije;
 - 6) način utvrđivanja povrata na sredstva, regulatorne osnove sredstava, stope povrata na kapital i ostalih prihoda;
 - 7) način utvrđivanja vrijednosti investicija koje ulaze u osnovicu za utvrđivanje povrata na sredstva iz člana 51 stav 1 ovog zakona;
 - 8) način utvrđivanja vrijednosti osnovnih sredstava koja ulaze u osnovicu za utvrđivanje povrata na sredstva;
 - 9) podsticaje za poboljšanje efikasnosti i kvaliteta isporuke;
 - 10) podsticaje za privlačenje investicija u infrastrukturu koja služi za obavljanje djelatnosti prenosa i distribucije, uključujući pametne mreže i sisteme za pametno mjerenje, kao i ograničenja za primjenu tih podsticaja iz člana 51 ovog zakona;
 - 11) način utvrđivanja cijena i alokaciju regulatorno dozvoljenog prihoda koji se transponuje u cijene na korisnike sistema;
 - 12) način obračuna i naplate;
 - 13) sadržaj zahtjeva iz člana 50 stav 1 ovog zakona i dokumentacije koja se dostavlja uz zahtjev;
 - 14) način sprovođenja postupka utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena.
- (2) Prilikom donošenja metodologija iz stava 1 ovog člana, Agencija uzima u obzir izvještaj o najboljoj praksi koji usvaja Regulatorni odbor Energetske zajednice.
- (3) Metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i naknada subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije, odnosno gasa naročito sadrže:
- 1) principe utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i naknada,
 - 2) način utvrđivanja troškova poslovanja, troškova amortizacije, razumne dobiti, ostalih prihoda i iznosa sredstava potrebnih za nabavku osnovnih sredstava iz člana 50 stav 6 ovog zakona,
 - 3) način utvrđivanja naknada i alokaciju regulatorno dozvoljenog prihoda koji se transponuje u naknade na korisnike usluga,
 - 4) način obračuna i naplate,
 - 5) sadržaj zahtjeva iz člana 50 stav 1 ovog zakona i dokumentacije koja se dostavlja uz zahtjev,
 - 6) način sprovođenja postupka utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i naknada.
- (4) Metodologijama iz stava 1 ovog člana mogu se utvrditi elementi za utvrđivanje cijena zavisno od sezone, dana u sedmici, doba dana, vremena korišćenja i opravdanosti utvrđivanja troškova, prihoda ili cijena za period duži od jedne godine.
- (5) Podsticaji iz stava 1 tačka 10 ovog člana mogu biti naročito:
- 1) uključivanje investicija u toku u osnovicu za izračunavanje povrata na sredstva;
 - 2) uključivanje planiranih investicija u osnovicu za izračunavanje povrata na sredstva.
- (6) Metodologije iz stava 1 ovog člana se utvrđuju tako da ne diskriminišu skladištenje energije i agregaciju i ne destimulišu proizvodnju električne energije za sopstvene potrebe i upravljanje potrošnje.

Studije gubitaka

Član 55

- (1) Agencija će, u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena, priznati samo opravdane troškove gubitaka, uzimajući u obzir:
 - 1) ukupne gubitke u prenosnom i distributivnom sistemu, utvrđene studijama iz stava 3 tač. 1 i 3 ovog člana, razloge koji su uslovili visinu utvrđenih gubitaka i predložene mjere za smanjenje stope gubitaka;
 - 2) ostvarene i planirane mjere iz studija iz stava 3 tač. 1 i 3 ovog člana preduzete od strane operatora prenosnog sistema i operatora distributivnog sistema u cilju postizanja niže stope gubitaka.
- (2) Operator sistema je dužan da Agenciji, uz zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za svaki naredni regulatorni period, dostavi studiju gubitaka iz stava 3 tač. 1 i 3 ovog člana koju je revidovala nezavisna stručna institucija iz oblasti energetike, zasnovanu na konačnim elementima iz godine koja prethodi godini podnošenja zahtjeva.
- (3) U postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Agencija je dužna da koriguje energetske veličine navedene u zahtjevu iz člana 50 stav 1 ovog zakona ako:
 - 1) se planirani gubici u prenosnom sistemu ne podudaraju sa gubicima utvrđenim studijom gubitaka, koju je revidovala nezavisna stručna institucija iz oblasti energetike, a koja se dostavlja uz desetogodišnji plan razvoja i koja obavezno sadrži prikaz postojećeg stanja, eksploatacione i investicione mjere za postizanje niže stope gubitaka, uzimajući u obzir i nivo gubitaka koji se odnosi na tranzit električne energije, ili
 - 2) operator prenosnog sistema nije izradio studiju gubitaka,
 - 3) se planirani gubici u distributivnom sistemu ne podudaraju sa gubicima utvrđenim studijom gubitaka koju je revidovala nezavisna stručna institucija iz oblasti energetike, a koja se dostavlja uz desetogodišnji plan razvoja i koja obavezno sadrži prikaz postojećeg stanja, eksploatacione i investicione mjere za postizanje niže stope gubitaka, ili
 - 4) operator distributivnog sistema nije izradio studiju gubitaka.
- (4) Agencija će metodologijama iz člana 33 stav 1 tačka 1 ovog zakona odrediti način utvrđivanja stope i troškova gubitaka za slučaj da operator sistema nije izradio studiju gubitaka ili tu studiju nije dostavio u roku koji omogućava njeno korišćenje u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena.
- (5) Operator sistema je dužan da obezbijedi novu studiju gubitaka u fazi izrade plana razvoja.
- (6) Agencija može, po potrebi, naložiti reviziju studije iz stava 2 ovog člana, kao i izradu nove studije gubitaka prije isteka perioda za koji je donijet plan razvoja, ako u razvoju energetskog sistema dođe do promjena u broju i strukturi elemenata sistema koji bitno utiču na visinu stope gubitaka.

VI. LICENCE, SERTIFIKATI I ENERGETSKE DOZVOLE

Izdavanje licenci

Član 56

- (1) Energetske djelatnosti iz člana 3 ovog zakona mogu se obavljati samo na osnovu licence, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Ispunjenost uslova za izdavanje i ponovno izdavanje licenci propisanih ovim zakonom utvrđuje Agencija.
- (3) Agencija izdaje licencu na zahtjev pravnog ili fizičkog lica, odnosno preduzetnika:
 - 1) ako je registrovano za obavljanje energetske djelatnosti;
 - 2) koje je tehnički opremljeno za obavljanje energetske djelatnosti;
 - 3) koje u radnom odnosu ima potreban broj kvalifikovanih, odnosno stručno osposobljenih lica za obavljanje energetske djelatnosti;
 - 4) koje slobodno raspolaže finansijskim sredstvima na svom računu;
 - 5) ako mu u posljednje tri godine nije oduzeta licenca za obavljanje energetske djelatnosti za koju je podnio zahtjev;
 - 6) čiji članovi organa upravljanja nijesu bili pravosnažno osuđeni za krivična djela koja ih čine nepodobnim za vršenje funkcije.
- (4) Uz zahtjev za izdavanje licence prilažu se dokazi o ispunjenosti uslova iz stava 3 ovog člana.
- (5) Izuzetno od stava 3 ovog člana, licenca za obavljanje djelatnosti snabdijevanja električnom energijom ili gasom može se izdati snabdjevaču koji ima sjedište u državi članici Evropske unije ili članici Energetske zajednice na

osnovu odgovarajućeg odobrenja za obavljanje djelatnosti snabdijevanja izdatog od nadležnog organa, odnosno organizacije države u kojoj je registrovan.

- (6) Licenca izdata za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije ili gasa, ili za skladištenje TPG ili upravljanje postrojenjem za TPG istovremeno predstavlja akt o imenovanju operatora distributivnog sistema električne energije ili gasa, odnosno operatora za skladištenje TPG ili operatora za upravljanje postrojenjem za TPG.

Period na koji se izdaje licenca

Član 57

- (1) Licenca se izdaje na period do deset godina.
- (2) Licenca izdata na rok kraći od roka iz stava 1 ovog člana može se produžiti na zahtjev energetskog subjekta do isteka deset godina, a skratiti samo ako se skraćanjem ne ugrožava sigurnost snabdijevanja ili funkcionisanja tržišta.
- (3) Za energetske djelatnosti koje se obavljaju na osnovu koncesije, licenca se može produžiti do kraja važenja koncesije.

Naknade i evidencija licenci

Član 58

- (1) Energetski subjekat je dužan da plati naknadu za izdavanje licence i da plaća godišnju naknadu za korišćenje licence za period na koji je izdata licenca, u visini koju utvrdi Agencija odlukom iz člana 41 stav 5 ovog zakona.
- (2) Evidenciju licenci u koju se upisuju podaci o izdatim i oduzetim licencama vodi Agencija.
- (3) Podaci iz evidencije licenci su javni.
- (4) Bliži uslovi za izdavanje licence, sadržaj obrazaca za podnošenje zahtjeva za izdavanje licence, dokazi koji se dostavljaju uz zahtjev, sadržaj odluke o izdavanju licence, sadržaj i izgled licence, rok izrade licence, način kontrole ispunjavanja uslova utvrđenih licencom, način razmjene informacija sa energetskim subjektom, kao i način plaćanja naknada za licencu i sadržaj evidencije licenci uređuju se pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 3 ovog zakona.

Sertifikacija i imenovanje operatora prenosnog sistema

Član 59

- (1) Agencija može izdati sertifikat operatoru prenosnog sistema električne energije ili gasa ili operatoru kombinovanog sistema gasa, za prenos gasa, koji ima licencu za obavljanje djelatnosti prenosa i ispunjava uslove iz čl. 124 i 152 ovog zakona.
- (2) Ispunjenost uslova iz čl. 124 i 152 ovog zakona utvrđuje se u postupku sertifikacije koji se sprovodi u skladu sa zakonom i pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 4 ovog zakona.
- (3) Postupak sertifikacije pokreće:
 - 1) se na zahtjev operatora prenosnog sistema;
 - 2) Agencija, po službenoj dužnosti, u slučaju da operator prenosnog sistema ne podnese zahtjev;
 - 3) nadležni organ Zajednice.
- (4) Sertifikatom se imenuje operator prenosnog sistema iz stava 1 ovog člana i potvrđuje da ispunjava uslove u pogledu nezavisnosti i razdvajanja, uslove finansijske, materijalne, tehničke i kadrovske opremljenosti, kao i druge uslove propisane ovim zakonom.
- (5) Obavještenje o imenovanju operatora prenosnog sistema Agencija, bez odlaganja, dostavlja nadležnom organu Zajednice.
- (6) Sadržaj zahtjeva za sertifikaciju, dokazi koji se dostavljaju uz zahtjev, sadržaj odluke o sertifikaciji, sadržaj i izgled sertifikata i rok izrade sertifikata, bliže se uređuju pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 4 ovog zakona.

Praćenje i ponovna sertifikacija

Član 60

- (1) Sertifikovani operator prenosnog sistema dužan je da obavijesti Agenciju o svim planiranim promjenama koje mogu biti od uticaja na ispunjenost uslova iz čl. 124 i 152 ovog zakona.

- (2) Agencija je dužna da vrši kontrolu ispunjenosti uslova o nezavisnosti sertifikovanog operatora prenosnog sistema utvrđenih ovim zakonom.
- (3) Agencija pokreće novi postupak sertifikacije:
- 1) kada je operator prenosnog sistema obavijesti o promjenama iz stava 1 ovog člana;
 - 2) po službenoj dužnosti, kada dođe do saznanja da je nastala ili je planirana promjena u pravima ili strukturi svojine operatora prenosnog sistema ili druga promjena koja može uticati na ispunjenost uslova iz čl. 124 i 152 ovog zakona, ili
 - 3) na zahtjev nadležnog organa Zajednice u skladu sa obavezama koje proizilaze iz potvrđenog međunarodnog ugovora.
- (4) Operator prenosnog sistema i energetske subjekat koji obavlja djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja dužni su da Agenciji, odnosno nadležnom organu Zajednice, na njihov zahtjev, dostave sve podatke i dokumente koji su potrebni za sertifikaciju iz člana 59 ovog zakona i stava 3 ovog člana.

Izdavanje i oduzimanje sertifikata

Član 61

- (1) Agencija je dužna da o sertifikaciji operatora prenosnog sistema odluči u roku od četiri mjeseca od dana pokretanja postupka iz čl. 59 i 60 ovog zakona, odnosno dostavljanja dokumentacije na zahtjev Agencije ili nadležnog organa Zajednice.
- (2) Ako Agencija ne donese odluku o sertifikaciji u roku iz stava 1 ovog člana, smatraće se da je odluka donijeta.
- (3) Agencija je dužna da, bez odlaganja, dostavi nadležnom organu Zajednice odluku o sertifikaciji sa pratećom dokumentacijom na osnovu koje je odluka donijeta.
- (4) Odluka Agencije o sertifikaciji primjenjuje se nakon dostavljanja mišljenja nadležnog organa Zajednice.
- (5) Ako Agencija utvrdi da operator prenosnog sistema ne ispunjava uslove na osnovu kojih je izdat sertifikat, donijeće odluku o oduzimanju sertifikata.

Sertifikacija operatora prenosnog sistema u odnosu na treće države

Član 62

- (1) Postupak sertifikacije operatora prenosnog sistema električne energije ili gasa koji je pod kontrolom lica ili grupe lica iz treće države ili trećih država sprovodi Agencija, na zahtjev operatora ili vlasnika prenosnog sistema.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da, bez odlaganja, obavijesti Agenciju o okolnostima koje mogu dovesti do preuzimanja kontrole nad njim od strane lica ili grupe lica iz treće države ili trećih država.
- (3) Agencija je dužna da o zahtjevu za sertifikaciju iz stava 1 ovog člana, obavještenju iz stava 2 ovog člana i posljedicama preuzimanja operatora prenosnog sistema, bez odlaganja, obavijesti Ministarstvo i nadležni organ Zajednice, u skladu sa obavezama koje proizilaze iz potvrđenog međunarodnog ugovora.
- (4) Ministarstvo procjenjuje da li izdavanje sertifikata može da ugrozi sigurnost snabdijevanja na državnom nivou odnosno sigurnost snabdijevanja članica Zajednice i država članica Evropske unije, u roku od dva mjeseca od dana dostavljanja obavještenja Agencije, uzimajući, naročito, u obzir:
 - 1) prava i obaveze Zajednice prema državi iz stava 1 ovog člana koja su nastala na osnovu međunarodnog prava i zaključenih međunarodnih ugovora u odnosu na sigurnost snabdijevanja, uključujući i druge ugovore koji se odnose na sigurnost snabdijevanja zaključene sa jednom ili više trećih država u kojima je Zajednica ugovorna strana;
 - 2) prava i obaveze Crne Gore prema državi iz stava 1 ovog člana koja su nastala na osnovu potvrđenih međunarodnih ugovora sa tom državom, u mjeri u kojoj su u saglasnosti sa propisima Zajednice;
 - 3) druge specifične okolnosti.
- (5) Agencija odlučuje o sertifikaciji operatora prenosnog sistema u roku od četiri mjeseca od dana prijema zahtjeva iz stava 1 ovog člana.

Odlučivanje o zahtjevu za sertifikaciju u odnosu na treće države

Član 63

- (1) Agencija će odbiti zahtjev za sertifikaciju iz člana 59 ovog zakona ako:
 - 1) operator prenosnog sistema ne dokaže da ispunjava uslove propisane članom 56 stav 3 i čl. 124 i 152 ovog zakona;

- 2) izdavanje sertifikata ugrožava sigurnost snabdijevanja u Crnoj Gori odnosno sigurnost snabdijevanja članica Zajednice.
- (2) Agencija je dužna da, bez odlaganja, privremenu odluku o sertifikaciji, odnosno odbijanju zahtjeva za sertifikaciju, sa pratećom dokumentacijom na osnovu koje je donijeta, dostavi nadležnom organu Zajednice, u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorima, radi davanja mišljenja.
- (3) Agencija će, u roku od dva mjeseca, od dana dostavljanja mišljenja, odnosno isteka roka za dostavljanje mišljenja nadležnog organa Zajednice donijeti odluku o sertifikaciji, odnosno odbijanju zahtjeva za sertifikaciju.
- (4) Prilikom donošenja odluke iz stava 3 ovog člana Agencija je dužna da u potpunosti uzme u obzir mišljenje Ministarstva i u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom mišljenje nadležnog organa Zajednice.
- (5) Odluka Agencije sa mišljenjem nadležnog organa Zajednice objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".
- (6) Ako odluka Agencije odstupa od mišljenja nadležnog organa Zajednice, sa odlukom se objavljuje i obrazloženje za odstupanje.

Stručna osposobljenost

Član 64

- (1) Poslove tehničkog nadzora i rukovođenja energetskim objektima može da obavlja lice koje ima najmanje VI nivo kvalifikacije obrazovanja iz oblasti energetike i položen stručni ispit.
- (2) Rukovođenje poslovima održavanja i eksploatacije energetskih vodova i postrojenja može da obavlja lice koje ima najmanje IV nivo kvalifikacije obrazovanja iz oblasti energetike i položen stručni ispit.
- (3) Poslove eksploatacije i rukovanja energetskim postrojenjima može da obavlja lice koje ima najmanje IV nivo kvalifikacije obrazovanja iz oblasti energetike i položen stručni ispit.
- (4) Poslove rukovanja postrojenjima instalisane snage do 2 MW i gasnim instalacijama kapaciteta do 50 m³ može da obavlja lice koje ima najmanje III nivo kvalifikacije obrazovanja iz oblasti energetike i položen stručni ispit.
- (5) Poslove rukovanja gasnim instalacijama kapaciteta do 30 m³ na punionicama auto gasa može da obavlja lice koje ima najmanje III nivo kvalifikacije obrazovanja i položen stručni ispit.
- (6) Stručni ispit za poslove iz stava 1 ovog člana može da polaže lice koje ima najmanje dvije godine radnog iskustva u struci, a za poslove iz st. 2 do 5 ovog člana može da polaže lice koje ima najmanje jednu godinu radnog iskustva u struci.
- (7) Stručni ispit se polaže pred komisijom koju obrazuje starješina Ministarstva.
- (8) Uslove, program, način i troškove polaganja stručnog ispita iz st. 1 do 5 ovog člana i obrazac uvjerenja o položenom stručnom ispitu propisuje Ministarstvo.

Obavljanje energetskih djelatnosti bez licence

Član 65

- (1) Bez licence se mogu obavljati sljedeće energetske djelatnosti:
- 1) proizvodnja električne energije za sopstvene potrebe;
 - 2) proizvodnja električne energije koju obavlja energetski subjekat u jednom ili više energetskih objekata, ako njihova ukupna instalisana snaga ne prelazi 1 MW;
 - 3) skladištenje električne energije za sopstvene potrebe;
 - 4) skladištenje energije koje obavlja energetski subjekat u jednom ili više energetskih objekata, ako njihova ukupna instalisana snaga ne prelazi 500 kW;
 - 5) skladištenje energije od strane operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema, u skladu sa ovim zakonom;
 - 6) skladištenje nafte, derivata nafte i gasa za sopstvene potrebe;
 - 7) upravljanje postrojenjem za gas za sopstvene potrebe;
 - 8) trgovina na malo TNG u bocama punjenja do 12 kg;
 - 9) trgovina električnom energijom i gasom;
 - 10) posredovanje i zastupanje na tržištu energije;
 - 11) trgovina na veliko i malo naftnim derivatima koji se ne koriste u procesu sagorijevanja;
 - 12) upravljanje zatvorenim distributivnim sistemom, uključujući i snabdijevanje kupaca unutar zatvorenog distributivnog sistema od strane operatora tog sistema;

- 13) proizvodnja toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje;
 - 14) distribucija toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje;
 - 15) snabdijevanje toplotnom energijom za daljinsko grijanje odnosno hlađenje.
- (2) Sertifikovani operator prenosnog sistema električne energije iz druge države može obavljati djelatnost prenosa električne energije interkonektorom na teritoriji Crne Gore, bez licence pod uslovom, da:
- 1) je taj interkonektor dio javne infrastrukture;
 - 2) vlasnik interkonektora zaključi ugovor o priključenju sa operatorom prenosnog sistema Crne Gore; i
 - 3) ne narušava konkurenciju, efikasno funkcionisanje tržišta električne energije i uredno funkcionisanje sistema na koji se priključuje.

Izmjena i mirovanje licenci

Član 66

- (1) Agencija može na zahtjev imaooca licence izvršiti izmjenu licence iz razloga koji se nijesu mogli predvidjeti prilikom njenog izdavanja.
- (2) Agencija može na zahtjev imaooca licence odrediti mirovanje obaveza iz licence, ako su nastupile objektivne okolnosti zbog kojih energetski subjekat nije u mogućnosti da obavlja djelatnost ili da učestvuje na tržištu, za određeni period.
- (3) Nakon isteka roka važenja licence energetski subjekat je dužan da, na zahtjev Agencije, radi sigurnosti snabdijevanja i obezbjeđenja funkcionisanja tržišta, nastavi da pruža usluge u skladu sa opštim aktima Agencije, najduže 12 mjeseci.

Oduzimanje licence

Član 67

- (1) Licenca za obavljanje energetske djelatnosti se privremeno oduzima ako energetski subjekat:
 - 1) prestane da ispunjava najmanje jedan uslov iz člana 56 stav 3 ovog zakona;
 - 2) ne otkloni utvrđene nepravilnosti u radu u roku koji odredi Agencija;
 - 3) cijenu energije, odnosno usluga obavljanja energetske djelatnosti ne određuje u skladu sa metodologijom ili ne naplaćuje u skladu sa utvrđenim cijenama ili naknadama;
 - 4) energetske sisteme ne održava u ispravnom i bezbjednom stanju i u skladu sa tehničkim propisima kojima se uređuju uslovi eksploatacije objekta i zaštita životne sredine;
 - 5) ako imalac licence postupa protivno uslovima iz licence;
 - 6) prestane da ispunjava druge uslove za obavljanje energetske djelatnosti propisane ovim zakonom.
- (2) Agencija će donijeti odluku o privremenom oduzimanju licence i odrediti rok za otklanjanje nedostataka, koji ne može biti duži od dva mjeseca od dana dostavljanja odluke.
- (3) Odluku o privremenom oduzimanju licence zbog neispunjavanja uslova iz stava 1 tač. 4 i 5 ovog člana Agencija donosi na predlog elektroenergetskog, odnosno termoeenergetskog inspektora.
- (4) Agencija će donijeti odluku o oduzimanju licence:
 - 1) na zahtjev imaooca licence;
 - 2) prestankom obavljanja energetske djelatnosti;
 - 3) ako imalac licence ne otkloni nedostatke u radu u roku koji je odredio elektroenergetski, odnosno termoeenergetski inspektor;
 - 4) ako energetski subjekat ne otkloni nedostatke u roku koji je određen odlukom iz stava 2 ovog člana.
- (5) Protiv odluke iz st. 2 i 4 ovog člana nije dozvoljena žalba.

Prestanak rada energetskog subjekta

Član 68

- (1) Ako prestanak rada energetskog subjekta kome je privremeno oduzeta licenca može da ugrozi redovno i sigurno snabdijevanje energijom, život i zdravlje ljudi ili da prouzrokuje teške poremećaje u privredi, Agencija može, po pribavljenom mišljenju elektroenergetskog, odnosno termoeenergetskog inspektora, rješenjem odobriti energetskom subjektu da nastavi obavljanje energetske djelatnosti do prestanka opasnosti od nastanka štetnih posljedica prestanka rada energetskog subjekta, u roku koji nije duži od roka iz člana 67 stav 2 ovog zakona.

- (2) Energetski subjekat iz stava 1 ovog člana ima pravo na puni regulatorno dozvoljeni prihod, kao i obavezu plaćanja Agenciji naknade srazmjerne visini naknade za licencu, za period iz stava 1 ovog člana.
- (3) Ako bi prestanak obavljanja energetske djelatnosti od javnog interesa ili pružanja javne usluge energetskog subjekta kome je oduzeta licenca mogao da ugrozi redovno i sigurno snabdijevanje energijom, život i zdravlje ljudi ili da prouzrokuje teške poremećaje u privredi, Vlada, na predlog Ministarstva, može odrediti drugi energetski subjekat koji ima licencu za obavljanje iste energetske djelatnosti da obavlja energetsku djelatnost na području na kojem je energetsku djelatnost obavljao energetski subjekat kome je oduzeta licenca.
- (4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, Vlada utvrđuje prava i obaveze energetskog subjekta koji je određen za obavljanje energetske djelatnosti od javnog interesa ili pružanje javne usluge na određenom području, period u kojem će obavljati djelatnost, kao i prava i obaveze vlasnika energetskog objekta kojem je oduzeta licenca ili na čijem objektu je energetsku djelatnost obavljao energetski subjekat kojem je oduzeta licenca ako postoji potreba za korišćenjem njegovog energetskog objekta u obavljanju energetske djelatnosti od strane subjekta kojeg je odredila Vlada.
- (5) Vlasnik objekta iz stava 4 ovog člana dužan je da dozvoli korišćenje energetskog objekta sa svom neophodnom dokumentacijom energetskom subjektu kojeg je odredila Vlada, ako postoji potreba za korišćenjem tog energetskog objekta za obavljanje energetske djelatnosti i ima pravo na naknadu u skladu sa zakonom.
- (6) Ako Agencija utvrdi da su se stekli uslovi za oduzimanje licence, ali ne postoji drugi energetski subjekat koji bi mogao obavljati energetsku djelatnost na području na kome energetsku djelatnost obavlja energetski subjekat kome bi trebalo oduzeti licencu, Agencija će tom energetskom subjektu naložiti da otkloni utvrđene nepravilnosti i pokrenuti postupak u skladu sa zakonom.

Energetska dozvola

Član 69

- (1) Energetski objekti se grade u skladu sa zakonima kojima se uređuje uređenje prostora i izgradnja objekata i tehničkim propisima, uz prethodno pribavljenu energetsku dozvolu u skladu sa ovim zakonom, bez sprovođenja postupka javnog nadmetanja.
- (2) Energetska dozvola se pribavlja za izgradnju:
 - 1) objekata za proizvodnju električne energije snage do 1 MW;
 - 2) objekata za proizvodnju toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu i objekata za distribuciju toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu.
- (3) Energetsku dozvolu iz stava 2 tačka 1 ovog člana na zahtjev privrednog društva, pravnog ili fizičkog lica, odnosno preduzetnika izdaje Ministarstvo.
- (4) Energetsku dozvolu iz stava 2 tačka 2 ovog člana na zahtjev privrednog društva, pravnog ili fizičkog lica, odnosno preduzetnika izdaje nadležni organ lokalne uprave.
- (5) Na osnovu izdate energetske dozvole iz stava 2 tačka 1 ovog člana, Vlada donosi odluku o davanju na korišćenje državne imovine, na osnovu koje se zaključuje ugovor.
- (6) Energetski objekti za koje se saglasno stavu 2 ovog člana ne pribavlja energetska dozvola, grade se na osnovu sprovedenog javnog nadmetanja u skladu sa zakonom.

Kriterijumi za izdavanje dozvole

Član 70

- (1) Energetske dozvole se izdaju na osnovu godišnjeg plana koji donosi Vlada i koji se objavljuje na internet stranici Ministarstva.
- (2) Godišnji plan iz stava 1 ovog člana priprema Ministarstvo u skladu sa Nacionalnim energetskim i klimatskim planom.
- (3) Energetska dozvola za izgradnju objekata iz člana 69 stav 2 tačka 2 ovog zakona izdaje se na osnovu godišnjeg plana koji donosi nadležni organ opštine i koji objavljuje na svojoj internet stranici.
- (4) Energetska dozvola za izgradnju energetskih objekata izdaje se na osnovu procjene ispunjenosti kriterijuma koji se odnose na:
 - 1) pouzdan i siguran rad energetskog sistema;
 - 2) mjere zaštite zdravlja ljudi i bezbjednosti ljudi i imovine;
 - 3) uslove zaštite životne sredine;
 - 4) uslove za određivanje lokacije i korišćenje zemljišta;

- 5) uslove priključenja objekta na sistem;
- 6) energetske efikasnosti;
- 7) uslove korišćenja primarnih izvora energije;
- 8) ekonomsku i finansijsku sposobnost podnosioca zahtjeva da realizuje izgradnju energetskog objekta;
- 9) mjere koje se planiraju nakon stavljanja objekta u pogon u pogledu obaveze pružanja javne usluge, zaštite krajnjih kupaca i sigurnosti snabdijevanja;
- 10) doprinos proizvodnog kapaciteta ostvarivanju obaveznog udjela energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj finalnoj potrošnji energije u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorom;
- 11) doprinos proizvodnog kapaciteta smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte;
- 12) alternativna rješenja za izgradnju novog proizvodnog kapaciteta, kao što su rješenja za upravljanje potrošnjom i skladištenje energije.

Zahtjev za izdavanje energetske dozvole

Član 71

- (1) Zahtjev za izdavanje energetske dozvole sadrži, naročito, podatke o:
 - 1) podnosiocu zahtjeva (naziv i sjedište za pravno lice, odnosno ime, prezime i prebivalište za fizičko lice);
 - 2) vrsti i kapacitetu energetskog objekta;
 - 3) lokaciji na kojoj se planira izgradnja energetskog objekta;
 - 4) usklađenosti sa odgovarajućim planskim dokumentima u smislu zakona kojim se uređuje uređenje prostora i izgradnja objekata (u daljem tekstu: prostorno-planski dokumenti);
 - 5) roku početka i završetka izgradnje energetskog objekta;
 - 6) energentima koje će energetski objekat koristiti;
 - 7) načinu zaštite životne sredine u toku izgradnje i rada energetskog objekta;
 - 8) predviđenom eksploatacionom vijeku objekta, kao i načinu sanacije lokacije po završetku eksploatacionog vijeka objekta;
 - 9) visini planiranih finansijskih sredstava za izgradnju energetskog objekta i načinu obezbjeđivanja tih sredstava;
 - 10) izvršenim mjerenjima za obnovljivi izvor energije za koje je potrebno mjerenje i ispitivanje njegovog potencijala, uz koje se prilaže i dokaz o izvršenim mjerenjima i ispitivanjima;
 - 11) drugim informacijama zavisno od vrste i svrhe energetskog objekta za koji se zahtijeva građevinska dozvola.
- (2) Ako se izgradnja energetskog objekta planira na eksploatacionom polju, uz zahtjev iz stava 1 ovog člana, podnosilac zahtjeva dostavlja i saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove geologije i rudarstva.
- (3) O izdatim energetske dozvolama Ministarstvo vodi evidenciju.
- (4) Sadržaj zahtjeva za izdavanje energetske dozvole, potrebna dokumentacija koja sadrži podatke iz stava 1 ovog člana, sadržaj obrazaca za podnošenje zahtjeva i sadržaj evidencije izdatih energetske dozvole propisuje Ministarstvo.

Izdavanje energetske dozvole

Član 72

- (1) Energetska dozvola za izgradnju objekata iz člana 69 stav 2 tačka 1 ovog zakona izdaje se rješenjem Ministarstva, a za izgradnju objekata iz člana 69 stav 2 tačka 2 ovog zakona rješenjem nadležnog organa lokalne uprave.
- (2) Protiv rješenja nadležnog organa lokalne uprave iz stava 1 ovog člana može se izjaviti žalba Ministarstvu, u roku od osam dana, od dana prijema rješenja.
- (3) Protiv rješenja Ministarstva iz st. 1 i 2 ovog člana može se pokrenuti upravni spor.
- (4) Energetska dozvola se izdaje sa rokom važenja do dvije godine.
- (5) Energetsku dozvolu imalac ne smije prenijeti na drugo lice.
- (6) Na zahtjev imaoca energetske dozvole, Ministarstvo, odnosno nadležni organ lokalne uprave, može produžiti rok važenja energetske dozvole najduže za 12 mjeseci.
- (7) Zahtjev iz stava 6 ovog člana podnosi se najkasnije 30 dana prije isteka roka važenja energetske dozvole.

Javno nadmetanje

Član 73

- (1) U slučaju da se izdavanjem energetske dozvola ne mogu obezbijediti novi proizvodni kapaciteti ili kada preduzete mjere energetske efikasnosti nijesu dovoljne za obezbjeđivanje sigurnog i redovnog snabdijevanja energijom, odnosno kada se ne ostvaruje planirana dinamika izgradnje energetske objekata predviđena Nacionalnim energetske i klimatske planom, izgradnja objekata za proizvodnju energije može se odobriti po sprovedenom postupku javnog nadmetanja.
- (2) Postupak javnog nadmetanja iz stava 1 ovog člana sprovodi se na osnovu javnog oglasa koji raspisuje Ministarstvo, na osnovu odluke Vlade.
- (3) Javni oglas iz stava 2 ovog člana objavljuje se na internet stranici Ministarstva.

Analiza isplativosti

Član 74

- (1) Prilikom planiranja izgradnje, odnosno značajne rekonstrukcije termoelektrane postrojenja za proizvodnju električne energije sa ukupnom toplotnom snagom većom od 20 MW, sprovodi se analiza isplativosti rada postrojenja kao visokoefikasnog kogeneracionog objekta.
- (2) Prilikom planiranja izgradnje ili značajne rekonstrukcije industrijskog postrojenja sa ukupnom toplotnom snagom većom od 20 MW, u kojem se proizvodi otpadna toplotna energija na korisnom temperaturnom nivou, sprovodi se analiza isplativosti rada postrojenja kao visokoefikasnog kogeneracionog objekta odnosno njegovog priključivanja na sistem za daljinsko grijanje odnosno hlađenje.
- (3) Prilikom planiranja izgradnje sistema za daljinsko grijanje odnosno hlađenje, odnosno izgradnje novog ili značajne rekonstrukcije postrojenja za proizvodnju energije u postojećem sistemu za daljinsko grijanje odnosno hlađenje sa ukupnom toplotnom snagom većom od 20 MW, potrebno je sprovesti analizu isplativosti iskorišćavanja otpadne toplotne energije iz postojećih susjednih industrijskih postrojenja.
- (4) Analizu isplativosti iz st. 1, 2 i 3 ovog člana sprovodi investitor.
- (5) Analiza isplativosti rada postrojenja nije obavezna za:
 - 1) postrojenja za proizvodnju električne energije koja se koriste kod vršnih opterećenja i postrojenja za proizvodnju električne energije za koja se planira da će raditi manje od 1.500 radnih sati godišnje, prosječno, u periodu od pet godina;
 - 2) postrojenja koja su smještena u blizini mjesta geoloških skladišta ugljendioksida.
- (6) Značajnom rekonstrukcijom iz st. 1, 2 i 3 ovog člana smatra se rekonstrukcija čija vrijednost prelazi 30% investicionih troškova za izgradnju novog postrojenja iste snage.

Energetski infrastrukturni projekti - Mjere ekološke i socijalne kompenzacije

Član 74a

- (1) Državni organi, organi državne uprave, organi uprave, državni fondovi, javne ustanove i druga pravna lica koja se finansiraju iz budžeta Crne Gore, odnosno organi jedinice lokalne samouprave, organi lokalne uprave, javne ustanove i druga pravna lica koja se finansiraju iz budžeta jedinica lokalne samouprave zainteresovani za lokalizaciju nove energetske infrastrukture ili za jačanje ili transformaciju postojeće infrastrukture imaju pravo da sa subjektima - predlagateljima zaključuju sporazume kojima se utvrđuju mjere ekološke i socijalne kompenzacije, u skladu sa ciljevima nacionalne energetske politike.
- (2) U okviru mjera ekološke i socijalne kompenzacije iz stava 1 ovog člana podrazumijevaju se troškovi ulaganja u lokalnu zajednicu za projekte koji sadrže sljedeće vrste intervencija, i to:
 - 1) intervencije ambijentalnog karaktera koje imaju za cilj očuvanje i valorizaciju prirodnih područja, biljnih i životinjskih vrsta, ambijentalnu rekvalifikaciju područja od javnog interesa, energetske efikasnost i štednju, obnovu i zaštitu područja podložnih hidrogeološkoj nestabilnosti;
 - 2) urbanističke intervencije kao što je realizacija, restrukturiranje ili zaštita javnih zgrada ili objekata, realizacija biciklističkih staza i njihova integracija u gradsko i prigradsko jezgro;
 - 3) intervencije pejzažnog karaktera, obnova i valorizacija simbola karakterističnih za teritoriju, kao i za lokalnu arhitektonsku, arheološku i umjetničku baštinu;
 - 4) infrastrukturne intervencije, valorizacija teritorije koja ima za cilj poboljšanje kvaliteta života i učešće u životu lokalne zajednice ugroženih kategorija, kao što je uklanjanje arhitektonskih barijera.

- (3) Mjere ekološke kompenzacije iz stava 1 ovog člana po stavljanju u funkciju infrastrukture, postaju dio regulatorne osnove sredstava operatora sistema zajedno sa preostalim iznosom projekta.
- (4) Iznos mjere iz stava 1 ovog člana ne može biti veći od 6% ukupnog iznosa projekta.

VII. OBAVLJANJE ENERGETSKE DJELATNOSTI

Uslovi za obavljanje energetske djelatnosti

Član 75

- (1) Energetsku djelatnost može da obavlja privredno društvo, pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik, koji ispunjava uslove utvrđene ovim zakonom.
- (2) Energetske djelatnosti obavljaju se na tržišnim principima, osim djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge.

Naknada za korišćenje prostora za obavljanje energetske djelatnosti

Član 76

- (1) Za korišćenje prostora za obavljanje djelatnosti iz člana 75 ovog zakona, plaća se pravična naknada.
- (2) Pravična naknada iz stava 1 ovog člana zasniva se na procjeni uticaja: zauzimanja prostora, ometanja prostora, ometanja djelatnosti, umanjenja vrijednosti nekretnina, ambijentalnog narušavanja, ugrožavanja ekosistema, ugrožavanja bezbjednosti aktivnosti koje su vezane za konkretni prostor i njegovu namjenu utvrđenu prostorno-planskim dokumentima.
- (3) Način utvrđivanja i plaćanja naknade iz stava 2 ovog člana reguliše se ugovorom, koji je operator dužan da zaključi sa vlasnikom prostora.

Djelatnosti od javnog interesa

Član 77

- (1) Energetske djelatnosti od javnog interesa su:
- 1) proizvodnja električne energije i gasa;
 - 2) prenos električne energije i gasa;
 - 3) distribucija električne energije i gasa;
 - 4) skladištenje električne energije i gasa;
 - 5) organizovanje i upravljanje tržištem električne energije i gasa;
 - 6) upravljanje berzanskim tržištem električne energije;
 - 7) transport nafte i naftnih derivata;
 - 8) skladištenje nafte i naftnih derivata;
 - 9) snabdijevanje električnom energijom i gasom;
 - 10) transport i skladištenje TPG i upravljanje postrojenjima za TPG;
 - 11) proizvodnja, distribucija i snabdijevanje toplotnom energijom za daljinsko grijanje odnosno hlađenje;
 - 12) kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije.
- (2) Na energetske djelatnosti od javnog interesa primjenjuju se zakoni kojima se uređuju zaštita konkurencije i kontrola državne pomoći.
- (3) Energetski subjekti koji vrše djelatnosti iz stava 1 ovog člana dužni su da, u cilju ostvarivanja javnog interesa i radi snabdijevanja na siguran, bezbjedan, pouzdan i kvalitetan način, u skladu sa energetske bilansom iz člana 14 ovog zakona:
- 1) obezbjeđuju dovoljne količine energije koje su potrebne za život i rad građana;
 - 2) obezbjeđuju dovoljne količine energije koje su potrebne za poslovanje i razvoj privrednih subjekata;
 - 3) obezbjeđuju energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnim i distributivnim sistemima električne energije i gasa.
- (4) Za obezbjeđivanje energije u skladu sa stavom 3 tačka 3 ovog člana odgovorni su subjekti koji obavljaju djelatnosti iz stava 1 tač. 1, 10 i 12 ovog člana, kada ne koriste podsticaje u skladu sa zakonom kojim se uređuje korišćenje energije iz obnovljivih izvora.
- (5) Djelatnost od javnog interesa u smislu ovog zakona je i eksploatacija uglja za proizvodnju električne i toplotne energije u Crnoj Gori.

Ugovorni odnosi

Član 78

- (1) Energetski subjekti su dužni da ugovore o međusobnim pravima i obavezama, čije zaključivanje je obavezno u skladu sa ovim zakonom, zaključe najkasnije:
 - 1) do 1. decembra tekuće godine, za ugovore čija primjena počinje 1. januara naredne godine, ili
 - 2) 15 dana od dana dostavljanja predloga ugovora od strane energetskog subjekta, za druge ugovore.
- (2) Energetski subjekat dužan je da predlog ugovora iz stava 1 ovog člana dostavi drugoj ugovornoj strani najkasnije:
 - 1) do 15. novembra tekuće godine, za ugovore čija primjena počinje 1. januara naredne godine, ili
 - 2) 15 dana prije početka primjene ugovora, za ostale ugovore.
- (3) Ugovori između energetskih subjekata zaključuju se u pisanoj formi.
- (4) Korisnik prenosnog sistema električne energije ili gasa dužan je da sa nadležnim operatorom zaključi ugovore propisane ovim zakonom u rokovima iz stava 1 ovog člana.

Javne usluge

Član 79

Kao javne usluge u oblasti energetike obavljaju se:

- 1) prenos električne energije;
- 2) distribucija električne energije;
- 3) snabdijevanje električnom energijom ili gasom iz člana 184 stav 1 ovog zakona;
- 4) organizacija i upravljanje tržištem električne energije;
- 5) upravljanje berzanskim tržištem električne energije;
- 6) skladištenje prirodnog gasa;
- 7) prenos prirodnog gasa;
- 8) distribucija prirodnog gasa;
- 9) upravljanje postrojenjem za TPG;
- 10) distribucija toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje.

Obaveza pružanja javnih usluga

Član 80

- (1) Energetski subjekti koji obavljaju djelatnosti iz člana 79 ovog zakona dužni su da, u skladu sa uslovima utvrđenim licencom, u pružanju javnih usluga obezbijede:
 - 1) sigurnost u snabdijevanju;
 - 2) kvalitet usluga;
 - 3) primjenu cijena za snabdijevanje, korišćenje skladišta ili postrojenja za TPG ili regulisanih cijena za korišćenje prenosnih ili distributivnih sistema iz člana 49 ovog zakona;
 - 4) zaštitu životne sredine;
 - 5) zaštitu zdravlja, života i imovine građana;
 - 6) mjere za zaštitu kupaca i potrošača energije;
 - 7) nediskriminatorno, transparentno i lako provjerljivo pružanje usluga.
- (2) Vlada može energetskim subjektima koji obavljaju djelatnost iz oblasti električne energije ili gasa propisati privremenu obavezu pružanja javne usluge pod drugačijim uslovima od tržišnih, radi ostvarivanja javnog interesa iz člana 4 ovog zakona, kada se javni interes ne može ostvariti na tržišnim principima.
- (3) Obaveza pružanja javne usluge iz stava 2 ovog člana određuje se srazmjerno utvrđenom narušavanju funkcionisanja tržišta na nediskriminatoran način i ne smije narušavati konkurenciju ili sprečavati funkcionisanje tržišta, osim u mjeri koja je neophodna za ostvarivanje javnog interesa.
- (4) Propisom kojim se uvodi obaveza iz stava 2 ovog člana utvrđuje se i period njene primjene, koji ne može biti duži od perioda koji je potreban za ponovno uspostavljanje funkcionisanja tržišta.
- (5) U slučaju uvođenja obaveze iz stava 2 ovog člana može se odrediti finansijska naknada, drugi oblici naknada i dodijeliti isključiva prava energetskim subjektima za izvršenje obaveze javne usluge.

- (6) Vlada svake druge godine obavještava Sekretarijat Energetske zajednice o izmjeni mjera koje su usvojene radi ispunjenja obaveze pružanja univerzalne i javne usluge, uključujući zaštitu potrošača i zaštitu životne sredine, kao i o njihovom mogućem uticaju na konkurenciju na domaćem i međunarodnom tržištu.

Naknada za pružanje javne usluge

Član 81

- (1) Naknada iz člana 80 stav 5 ovog zakona mora biti nediskriminatorna i transparentna i ne smije biti veća od troškova izvršenja obaveze, uključujući dobit.
- (2) Predlog akta o naknadi iz stava 1 ovog člana dostavlja se organu nadležnom za kontrolu državne pomoći, radi davanja mišljenja.
- (3) Sredstva za naknadu iz stava 1 ovog člana obezbjeđuju se iz budžeta Crne Gore ili iz sredstava koja obezbjeđuju operatori prenosnih sistema električne energije ili gasa, prikupljanjem tih sredstava od korisnika sistema za čije potrebe se usluga izvršava.
- (4) Ako Vlada odredi da sredstva obezbjeđuje operator prenosnog sistema, troškove nastale izvršenjem obaveze iz člana 80 stav 2 ovog zakona Agencija utvrđuje kao opravdane troškove operatora prenosnog sistema u cijenama njegovih usluga.
- (5) Sprovođenje obaveze iz člana 80 stav 2 ovog zakona kontroliše Ministarstvo.

Uslovi za pružanje javne usluge

Član 82

- (1) Licencom za obavljanje energetske djelatnosti iz člana 79 ovog zakona utvrđuje se vrsta i obim javne usluge koju pruža energetski subjekat.
- (2) Energetski subjekat ne smije da koristi sredstva za pružanje javne usluge za finansiranje komercijalne djelatnosti.
- (3) Ako energetski subjekat postupi suprotno stavu 2 ovog člana, Agencija će naložiti povraćaj nezakonito utrošenih sredstava.
- (4) Energetski subjekat je dužan da vodi odvojeno računovodstvo za pružanje javnih usluga od obavljanja komercijalnih usluga, osim za javnu uslugu iz člana 79 stav 1 tačka 3 ovog zakona.

Tržišne energetske djelatnosti

Član 83

- (1) Energetske djelatnosti koje se ne obavljaju kao javne usluge vrše se na tržišnim principima.
- (2) Obavljanje djelatnosti na tržištu energije vrši se i organizuje u skladu sa ciljevima razvoja energetske djelatnosti i potrebama kupaca u Crnoj Gori za obezbjeđivanjem kvalitetnog i sigurnog snabdijevanja energijom, uz poštovanje principa konkurentnosti i jednakog položaja svih subjekata na tom tržištu u odnosu na:
 - 1) ostvarivanje prava na izgradnju energetskog objekta;
 - 2) pribavljanje energetske dozvole za izgradnju energetskog objekta;
 - 3) pristup sistemima;
 - 4) pravo na obavljanje energetske djelatnosti;
 - 5) dostupnost informacija, i
 - 6) druge slučajeve utvrđene ovim zakonom.

Zaštita poslovne tajne i drugih komercijalno povjerljivih informacija

Član 84

- (1) Agencija, proizvođač električne energije, operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije i gasa, zatvorenog distributivnog sistema električne energije, subjekat nadležan za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa, berza električne energije, operator sistema za skladištenje gasa i operator postrojenja za TPG i operator kombinovanog sistema dužni su da obezbijede čuvanje poslovne tajne i drugih komercijalno povjerljivih informacija i podataka, čijim objavljivanjem ili saopštavanjem bi se mogla stvoriti neopravdana komercijalna prednost na tržištu ili nanijeti šteta energetskim subjektima, korisnicima i potrošačima, pravnim ili fizičkim licima, u skladu sa zakonom.
- (2) Agencija je dužna da podatke i informacije iz stava 1 ovog člana, dostavi državnom organu kome su ti podaci potrebni za vršenje poslova iz njegove nadležnosti, na pisani zahtjev tog organa.

- (3) Državni organ iz stava 2 ovog člana je dužan da sa dostavljenim podacima i informacijama postupa na način iz stava 1 ovog člana.

VIII. OBAVLJANJE ELEKTROENERGETSKIH DJELATNOSTI

1. Proizvodnja električne energije

Proizvođač električne energije

Član 85

- (1) Proizvođač električne energije može, u skladu sa ovim zakonom, da:
- 1) koristi energetske izvore za proizvodnju električne energije;
 - 2) ugovara kupovinu i prodaju električne energije;
 - 3) koristi prenosni i distributivni sistem električne energije pod uslovima za pristup i korišćenje tih sistema, utvrđenim ovim zakonom.
- (2) Proizvođač koji prodaje električnu energiju krajnjem kupcu koji nema balansnu odgovornost mora imati i licencu za snabijevanje.
- (3) Proizvođač električne energije dužan je da:
- 1) proizvodne objekte stavi u pogon na zahtjev operatora prenosnog ili distributivnog sistema za potrebe pomoćnih usluga ili balansiranja;
 - 2) sa operatorima prenosnog i distributivnog sistema zaključi ugovore kojima se utvrđuju međusobna prava i obaveze u pružanju i korišćenju pomoćnih usluga ili balansiranja;
 - 3) zaključi ugovore kojima se uređuje:
 - priključenje na prenosni ili distributivni sistem sa operatorom sistema;
 - korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema sa operatorom sistema;
 - učestvovanje na tržištu električne energije sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
 - finansijsko poravnanje balansnog obračuna sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
 - balansna odgovornost sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i operatorom prenosnog sistema;
 - kupoprodaja energije sa kupcima i energetskim subjektima koji kupuju električnu energiju za sopstvene potrebe ili za dalju prodaju;
 - 4) operatoru prenosnog ili distributivnog sistema daje na raspolaganje podatke potrebne za rad i funkcionisanje sistema;
 - 5) u svom energetskom objektu omogući operatorima sistema korišćenje opreme koja je i u funkciji prenosnog ili distributivnog sistema, za potrebe ostvarivanja tokova električne energije, bez naknade;
 - 6) održava i unapređuje opremu iz tačke 5 ovog stava, u skladu sa potrebama funkcionisanja i planovima razvoja prenosnog ili distributivnog sistema.
- (4) Proizvođač iz stava 1 ovog člana koji posjeduje objekte za proizvodnju električne energije ukupne instalisane snage veće od 200 MW dužan je da ponudi električnu energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu.
- (5) Minimalni stepen energetske efikasnosti za pojedine tehnologije, koji treba da se obezbijedi prilikom izgradnje ili rekonstrukcije proizvodnog energetskog objekta može propisati Ministarstvo.

2. Prenos električne energije

Operator prenosnog sistema električne energije

Član 86

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da obavlja djelatnost prenosa električne energije i upravlja prenosnim sistemom električne energije pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, licencom i sertifikatom na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti.
- (2) Prenosni sistem električne energije, u smislu ovog zakona, čine postrojenja 110 kV, transformatori 110/x kV/kV i vodovi 110 kV, kao i postrojenja, transformatori i vodovi višeg naponskog nivoa, do mjesta priključka korisnika

sistema i objekti, telekomunikaciona i informaciona oprema i druga infrastruktura neophodna za njegovo funkcionisanje.

- (3) Operator prenosnog sistema električne energije ne može da vrši kupovinu odnosno prodaju električne energije, osim u slučaju nabavke pomoćnih usluga, odnosno kupovine električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu.
- (4) Operator prenosnog sistema električne energije, u svojstvu kupca priključenog na distributivni sistem električne energije, može da proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora za sopstvene potrebe u postrojenju instalisane snage koja ne prelazi vrijednost priključne snage objekta.
- (5) Električnu energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu operator prenosnog sistema električne energije kupuje na berzanskom tržištu električne energije.

Prava, obaveze i odgovornosti operatora prenosnog sistema električne energije

Član 87

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da:

- 1) obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za prenosom električne energije, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj prenosnog sistema električne energije u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, poštujući uslove zaštite životne sredine;
- 2) obezbijedi adekvatna sredstva za ispunjenje obaveza pružanja usluga;
- 3) doprinosi sigurnosti snabdijevanja preko adekvatnog prenosnog kapaciteta i raspoloživosti sistema;
- 4) utvrdi tehničko-tehnološke uslove za povezivanje elektroenergetskih objekata, uređaja i postrojenja u jedinstven sistem;
- 5) upravlja energetskim tokovima u svom sistemu i prema ostalim sistemima usklađeno sa operatorima prenosnih sistema u interkonekciji;
- 6) obezbijedi dostupnost svih neophodnih pomoćnih usluga, uključujući i one koje se pružaju u okviru upravljanja potrošnjom i objekte za skladištenje energije, u obimu u kojem je takva dostupnost nezavisna od svakog drugog prenosnog sistema u interkonekciji, na efikasan i ekonomičan način;
- 7) upravlja prenosnim sistemom i u okviru tehničko-tehnoloških mogućnosti prenosnog sistema pruža uslugu prenosa radi izvršavanja zahtjeva korisnika sistema;
- 8) utvrdi i zaključi formularne ugovore kojima se reguliše:
 - izgradnja infrastrukture za priključenje i priključenje sa podnosiocima zahtjeva za priključenje,
 - korišćenje prenosnog sistema, sa korisnicima prenosnog sistema,
 - nabavka pomoćnih usluga i balansne energije, po potrebi aktivacijom rezerve, sa davaocima usluga;
- 9) zaključi ugovore o:
 - učestvovanju na tržištu električne energije sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije,
 - sopstvenoj balansnoj odgovornosti sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, i
 - balansnoj odgovornosti sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i balansno odgovornom stranom;
- 10) blagovremeno izvještava subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije o ostvarenim bilansima sistema i debalansima balansno odgovornih strana;
- 11) reguliše frekvenciju i snagu razmjene;
- 12) obezbjeđuje balansne usluge u skladu sa transparentnim, nediskriminatornim i principima baziranim na tržištu, omogućavajući učešće svih kvalifikovanih učesnika na tržištu koji ispunjavaju tehničke kriterijume, uključujući i učesnike na tržištu koji nude energiju iz obnovljivih izvora, učesnike na tržištu koji su uključeni u upravljanje potrošnjom, operatore objekata za skladištenje energije i agregatore;
- 13) planira rad prenosnog sistema, u saradnji sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i operatorima drugih sistema;
- 14) vrši razmjenu neophodnih podataka i dokumenata sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i operatorima sistema u interkonekciji;
- 15) daje prednost pri preuzimanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije ili visokoefikasne kogeneracije u mjeri u kojoj to dozvoljava siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sistema;

- 16) obezbjeđuje sigurnost rada elektroenergetskog sistema;
- 17) koordinira izradu planova remonta prenosnih objekata i postrojenja korisnika sistema;
- 18) rješava preopterećenja pojedinih elemenata prenosnog sistema, vodeći računa o ravnopravnom položaju svih korisnika prenosnog sistema;
- 19) u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa vrši promjene plana angažovanja elektrana u slučaju ugrožene sigurnosti funkcionisanja elektroenergetskog sistema, havarija, većeg odstupanja potrošnje od planiranih vrijednosti, kao i u slučaju poremećaja na tržištu;
- 20) utvrdi pravila za primjenu transparentnih postupaka upravljanja zagušenjem i dodjeljivanja prekograničnih kapaciteta za prenos električne energije zasnovanih na tržišnim principima i dostavi ih Agenciji na odobravanje, nakon dobijenog mišljenja subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
- 21) utvrđuje raspoloživi prekogranični kapacitet, u saradnji sa operatorima sistema u interkonekciji;
- 22) primjenjuje pravila i učestvuje u radu Evropske asocijacije operatora prenosnih sistema električne energije (ENTSO-e);
- 23) sarađuje sa operatorima prenosnog sistema, berzama električne energije i drugim relevantnim zainteresovanim stranama u cilju integrisanja u jedinstveno tržište električne energije Evropske unije i donosi akta kojima se uređuju ovi odnosi, kao i rad prenosnog sistema u interkonekciji;
- 24) sarađuje sa operatorom distributivnog sistema, sa kojim razmjenjuje neophodne informacije u cilju obezbjeđivanja optimalnog korišćenja resursa, sigurnog i bezbjednog funkcionisanja sistema i razvoja tržišta;
- 25) u saradnji sa nadležnim organizacijama ili operatorima drugih sistema vrši dodjelu prekograničnog kapaciteta u skladu sa principima transparentnosti i nediskriminatornosti učesnika i objavljuje informacije o dodjeli prekograničnih kapaciteta na svojoj internet stranici;
- 26) u cilju provjere sigurnosti sistema, obezbjeđuje prekograničnu saradnju uključujući dodjelu kapaciteta;
- 27) obezbijedi mjerenje predate i primljene električne energije na tačkama razdvajanja prenosnog sistema sa distributivnim sistemima, sa korisnicima sistema, susjednim sistemima i drugim relevantnim tačkama;
- 28) vodi evidenciju podataka neophodnih za utvrđivanje kvaliteta isporučene električne energije koji obuhvataju i podatke o prekidima, vrijednosti napona i druge podatke iz člana 33 stav 7 tačka 12 ovog zakona;
- 29) polazeći od stanja i stepena iskorišćenosti sistema, utvrdi desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema i dostavi Agenciji sa izvještajem sa javne rasprave na saglasnost nakon konsultacija sa svim relevantnim zainteresovanim stranama, najkasnije do 1. juna godine koja prethodi prvoj godini regulatornog perioda, usklađen sa:
 - Nacionalnim energetske i klimatskim planom, uzimajući u obzir projekte izgradnje objekata za proizvodnju električne energije, a naročito projekte korišćenja energije iz obnovljivih izvora,
 - planom razvoja susjednih prenosnih sistema, i regionalnim investicionim planovima, uzimajući u obzir projekte od zajedničkog interesa za Zajednicu i projekte od uzajamnog interesa,
 - potrebama razvoja prenosnog i distributivnog sistema;
- 30) prema potrebama korisnika sistema u skladu sa prostorno-planskim dokumentima utvrdi investicioni plan za period koji odgovara dužini regulatornog perioda i dostavi Agenciji na davanje saglasnosti zajedno sa planom iz tačke 29 ovog stava, koji sadrži:
 - investicije za koje je već donijeta odluka,
 - nove investicije koje su planirane za svaku godinu regulatornog perioda pojedinačno;
- 31) prilikom izrade planova iz tač. 29 i 30 ovog stava:
 - procijeni potencijal za povećanje energetske efikasnosti u objektima prenosnog sistema i specificira ciljeve za povećanje energetske efikasnosti;
 - utvrdi konkretne mjere i ulaganja za uvođenje ekonomski isplativih poboljšanja energetske efikasnosti na mrežnoj infrastrukturi, uključujući i dinamiku realizacije mjera,
 - uzme u obzir potencijal za upravljanje potrošnjom, objekata za skladištenje električne energije ili drugih resursa kao alternativu za razvoj prenosnog sistema;
 - uzme u obzir mjere za obezbjeđivanje adekvatnosti sistema i sigurnosti snabdijevanja električnom energijom utvrđene u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa;
- 32) objavi na svojoj internet stranici plan iz tačke 29 ovog stava;

- 33) utvrdi metodologiju za utvrđivanje naknada za priključenje na prenosni sistem električne energije i dostavi Agenciji na odobravanje;
 - 34) utvrdi pravila kojima se uređuje funkcionisanje prenosnog sistema i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
 - 35) utvrdi i dostavi Agenciji na odobravanje pravila kojima se uređuje pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga u prenosnom sistemu;
 - 36) nabavlja nefrekvencijske pomoćne usluge u skladu sa pravilima kojima se uređuje pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga u prenosnom sistemu;
 - 37) odredi naknade za priključenje na prenosni sistem na osnovu metodologije iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
 - 38) odobrene metodologije i pravila iz ovog člana, kao i odobrene cijene i naknade, objavi na svojoj internet stranici najkasnije 15 dana prije početka primjene;
 - 39) blagovremeno objavi na svojoj internet stranici podatke od značaja za korišćenje prenosnog sistema, o kapacitetima, zagušenjima, kao i druge podatke potrebne za funkcionisanje tržišta;
 - 40) kvartalno izvještava Agenciju o:
 - planiranim isključenjima radi održavanja prenosnog sistema,
 - zahtjevima korisnika sistema za razvoj prenosnog sistema,
 - funkcionisanju prenosnog sistema,
 - zaključenim ugovorima o pomoćnim uslugama,
 - zaključenim ugovorima o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosu;
 - 41) na zahtjev Agencije podnese izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema;
 - 42) organizuje prijem reklamacija i prigovora kupaca i korisnika sistema i obezbijedi nediskriminatorno odlučivanje u rokovima utvrđenim zakonom;
 - 43) vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema čiji sastavni dio čini dodatak u koji se odlažu pripadajuća dokumentacija i donesene odluke;
 - 44) dostavi sve neophodne informacije svakom novom proizvođaču energije iz obnovljivih izvora koji želi da se priključi na sistem, uključujući detaljnu procjenu troškova u vezi sa priključenjem, preciznu proceduru za prijem, obradu i odlučivanje o zahtjevu za priključenje;
 - 45) pruža korisnicima sistema informacije koje su im potrebne za efikasan pristup sistemu;
 - 46) naplaćuje naknadu za upravljanje zagušenjima i učestvuje u mehanizmu za kompenzaciju troškova prekograničnog prenosa između operatora prenosnih sistema;
 - 47) upravlja pristupom treće strane i daje obrazloženja u slučaju odbijanja takvog pristupa;
 - 48) dostavlja Agenciji godišnji plan održavanja elektroprenosnih objekata, najkasnije do 15. decembra tekuće, za narednu godinu;
 - 49) upravlja balansnim tržištem električne energije;
 - 50) uspostavlja okvir za saradnju i koordinaciju između regionalnih koordinacionih centara;
 - 51) učestvuje u procjenjivanju adekvatnosti evropskih i nacionalnih resursa u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa;
 - 52) digitalizuje prenosni sistem električne energije;
 - 53) upravlja podacima, uključujući i razvoj sistema za upravljanje podacima, sajber bezbjednost i zaštitu podataka u skladu sa zakonom.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da obezbijedi nediskriminatorni tretman svih korisnika sistema, a naročito ne smije vršiti diskriminaciju između korisnika sistema ili grupa korisnika sistema, niti diskriminaciju korisnika u korist povezanih subjekata ili u svoju korist.
 - (3) Prilikom utvrđivanja raspoloživog prekograničnog kapaciteta iz stava 1 tačka 21 ovog člana ili dodjeljivanja raspoloživog prekograničnog kapaciteta iz stava 1 tačka 25 ovog člana zabranjeno je namjerno smanjivanje kapaciteta kao i drugi oblici manipulacije kapacitetom kojima se narušava funkcionisanje tržišta.
 - (4) Podaci o mjerenjima iz stava 1 tačka 27 ovog člana moraju biti dostupni operatorima distributivnih sistema, subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, Agenciji kao i operatorima prenosnih sistema u interkonekciji pod uslovom uzajamnosti.
 - (5) Operator prenosnog sistema električne energije na osnovu evidencije iz stava 1 tačka 28 ovog člana najmanje jedanput godišnje na svojoj internet stranici objavljuje izvještaj o kvalitetu snabdijevanja.

- (6) Operator prenosnog sistema, najkasnije 30 dana, od isteka kvartala, dostavlja Agenciji kvartalni, i najkasnije do 1. marta tekuće, za prethodnu godinu, godišnji izvještaj o realizaciji investicionih ulaganja koji sadrži procjenu potrebe ažuriranja planova iz stava 1 tač. 29 i 30 ovog člana prema novim potrebama ili zahtjevima korisnika sistema.
- (7) Ako se plan iz stava 1 tač. 29 i 30 ovog člana ažurira u toku regulatornog perioda, operator prenosnog sistema dostavlja Agenciji ažurirani plan na davanje saglasnosti u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 13 ovog zakona, najkasnije do 1. septembra godine koja prethodi prvoj godini perioda na koji se ažuriranje odnosi.
- (8) Prilikom obavljanja aktivnosti iz stava 1 ovog člana, operator prenosnog sistema vodi računa o preporukama dobijenim od strane regionalnih koordinacionih centara.
- (9) Operator prenosnog sistema objavljuje na svojoj internet stranici izvještaj sa javne rasprave iz stava 1 tačka 29 ovog člana.
- (10) Operator prenosnog sistema može imati u vlasništvu, razvijati ili upravljati mrežama koje nijesu elektroenergetske mreže, uz prethodno odobrenje Agencije.

Nabavka nefrekvencijskih pomoćnih usluga u prenosnom sistemu

Član 88

- (1) Nefrekvencijske pomoćne usluge mogu da pružaju svi učesnici na tržištu električne energije, uključujući i distribuiranu proizvodnju, učesnici koji nude energiju iz obnovljivih izvora, učesnici zaduženi za upravljanje potrošnjom, skladištenje energije i agregatori, koji imaju tehničke mogućnosti za pružanje ovih usluga u skladu sa pravilima za nefrekvencijske pomoćne usluge u prenosnom sistemu.
- (2) Pravilima za nefrekvencijske pomoćne usluge u prenosnom sistemu naročito se propisuje:
 - 1) specifikacija proizvoda i usluga,
 - 2) postupak kvalifikacije,
 - 3) uslovi za pružanje usluga,
 - 4) postupak nabavke nefrekvencijskih pomoćnih usluga, zasnovan na transparentnim, nediskriminatornim i tržišnim principima,
 - 5) kriterijumi za ocjenu postojanja tržišne konkurencije i uslovi za izuzeće od nabavke nefrekvencijskih pomoćnih usluga po tržišnim principima,
 - 6) način utvrđivanja cijene proizvoda i usluga.
- (3) Specifikacijom iz stava 2 tačka 1 ovog člana obezbjeđuje se efikasno i ravnopravno učešće svih učesnika na tržištu, uključujući i učesnike na tržištu koji pružaju usluge upravljanja potrošnjom, operatore objekata za skladištenje energije i agregatore.
- (4) Ako ocijeni da ne postoji tržišna konkurencija u skladu sa pravilima iz stava 2 ovog člana, operator prenosnog sistema podnosi zahtjev Agenciji za ocjenu ispunjenosti uslova za izuzeće od nabavke nefrekvencijskih pomoćnih usluga po tržišnim principima.
- (5) Ako ocijeni da je zahtjev iz stava 4 ovog člana osnovan, Agencija donosi odluku o izuzeću od nabavke nefrekvencijskih pomoćnih usluga po tržišnim principima u skladu sa pravilima za nefrekvencijske pomoćne usluge u prenosnom sistemu.
- (6) Prilikom nabavke i aktivacije nefrekvencijskih pomoćnih usluga, operator prenosnog sistema je u obavezi da sarađuje sa operatorom distributivnog sistema kako bi se osiguralo optimalno korišćenje resursa i sigurno i bezbjedno funkcionisanje sistema, kao i u cilju efikasnijeg razvoja nefrekvencijskih pomoćnih usluga.
- (7) Operator prenosnog sistema električne energije u postupku utvrđivanja pravila iz stava 2 ovog člana obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti električne energije i pravila dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (8) Odredbe st. 1 do 5 ovog člana ne primjenjuju se na potpuno integrisane mrežne komponente.

Vlasništvo operatora prenosnog sistema nad objektima za skladištenje energije

Član 89

- (1) Operator prenosnog sistema ne može posjedovati, graditi, niti upravljati objektima za skladištenje električne energije.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, operator prenosnog sistema može posjedovati, graditi ili upravljati objektima za skladištenje električne energije, ako:
 - 1) se radi o potpuno integrisanoj mrežnoj komponenti, i

- 2) je Agencija dala saglasnost na plan razvoja, odnosno na investicioni plan iz člana 36 stav 1 tač. 1 i 2 ovog zakona, kojim se planira izgradnja tog objekta.
- (3) U cilju obezbjeđenja sigurnog rada elektroenergetskog sistema, operator prenosnog sistema može, kroz postupak utvrđivanja plana razvoja i investicionog plana iz člana 87 stav 1 tač. 29 i 30 ovog zakona, zahtijevati izgradnju objekta za skladištenje električne energije kao integrisane mrežne komponente.
- (4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, operator prenosnog sistema električne energije dužan je da u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 13 ovog zakona dostavi detaljan opis u koje svrhe će koristiti objekat za skladištenje električne energije.
- (5) Operator prenosnog sistema dužan je da kvartalno izvještava Agenciju o korišćenju objekta iz stava 3 ovog člana.
- (6) Agencija o odluci iz stava 2 ovog člana obavještava Sekretarijat Energetske zajednice i Regulatorni odbor Energetske zajednice i dostavlja sve neophodne informacije o zahtjevu i razlozima za odobrenje izuzeća.

Dostavljanje podataka operatoru prenosnog sistema

Član 90

- (1) Proizvođači, operatori distributivnih sistema, uključujući i operatore zatvorenih distributivnih sistema, operatori za skladištenje energije i kupci priključeni na prenosni sistem dužni su da dostavljaju operatoru prenosnog sistema električne energije podatke i informacije:
- 1) neophodne za regulisanje frekvencije, napona i razmjenu energije;
 - 2) koje su potrebne za ostvarivanje pristupa prenosnom sistemu i izradu investicionih planova prikupljene od postojećih i potencijalnih korisnika prenosnog sistema.
- (2) Operator prenosnog sistema, podatke iz stava 1 tačka 1 ovog člana razmjenjuje sa operatorima prenosnih sistema u interkonekciji pod uslovom uzajamnosti.

Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije

Član 91

- (1) Pravilima za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije uređuju se naročito:
- 1) opšti uslovi za pristup i korišćenje prenosnog sistema;
 - 2) tehnički i drugi uslovi za priključenje korisnika na prenosni sistem koji uključuju minimalnu snagu ili kapacitet;
 - 3) način planiranja razvoja prenosnog sistema;
 - 4) formularni ugovori iz člana 87 stav 1 tačka 8 ovog zakona;
 - 5) funkcionalni zahtjevi i klasa tačnosti mjernih uređaja, kao i način mjerenja električne energije;
 - 6) način davanja prioriteta korišćenju domaćih izvora primarne energije za proizvodnju električne energije u skladu sa članom 15 stav 8 ovog zakona;
 - 7) način davanja prioriteta u pristupu i preuzimanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije;
 - 8) način i postupak priključenja korisnika na prenosni sistem koji uključuje nediskriminatorne postupke za priključenje na sistem za različite vrste korisnika;
 - 9) kriterijumi za odbijanje ili ograničavanje pristupa prenosnom sistemu iz člana 121 stav 4 ovog zakona;
 - 10) kriterijumi za ograničenje iz člana 164 stav 4 ovog zakona; i
 - 11) druga pitanja od značaja za rad prenosnog sistema.
- (2) Rad prenosnog sistema električne energije u interkonekciji uređuje se zakonom kojim se reguliše prekogranična razmjena električne energije.
- (3) Operator prenosnog sistema električne energije u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti električne energije i pravila dostavlja Agenciji na odobravanje u skladu sa članom 34 stav 3 tačka 1 ovog zakona.
- (4) Pravila iz stava 1 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora prenosnog sistema električne energije.
- (5) Korisnici prenosnog sistema dužni su da postupaju u skladu sa opštim uslovima za korišćenje prenosnog sistema iz stava 1 tačka 1 ovog člana.

3. Distribucija električne energije

Operator distributivnog sistema električne energije

Član 92

- (1) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da vrši distribuciju električne energije pod uslovima utvrđenim ovim zakonom i licencom na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti, a naročito ne smije vršiti diskriminaciju između korisnika sistema ili grupa korisnika sistema, niti diskriminaciju korisnika u korist povezanih subjekata ili u svoju korist.
- (2) Distributivni sistem električne energije, u smislu ovog zakona, čine postrojenja 35 kV, transformatori 35/x kV/kV i vodovi 35 kV, kao i postrojenja, transformatori i vodovi nižeg naponskog nivoa, do mjesta priključka korisnika sistema, kao i objekti, telekomunikaciona i informaciona oprema i druga infrastruktura neophodna za njegovo funkcionisanje, osim u slučaju iz člana 104 ovog zakona.
- (3) Operatori distributivnih sistema električne energije dužni su da na teritoriji Crne Gore primjenjuju iste cijene za korišćenje distributivnih sistema za iste grupe korisnika sistema u odnosu na naponski nivo, količine, način mjerenja i druge kriterijume.
- (4) Ako djelatnost distribucije električne energije obavlja više operatora distributivnih sistema, poravnanje razlika između opravdanih i ostvarenih prihoda i troškova vršiće se u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 8 ovog zakona osim za operatore iz člana 104 ovog zakona.
- (5) Operator distributivnog sistema električne energije ne može da vrši kupovinu odnosno prodaju električne energije, osim u slučaju nabavke usluga fleksibilnosti i nefrekvencijskih pomoćnih usluga, odnosno kupovine električne energije za pokrivanje gubitaka u distributivnom sistemu.
- (6) Električnu energiju za pokrivanje gubitaka u distributivnom sistemu električne energije operator distributivnog sistema električne energije kupuje na berzanskom tržištu električne energije.
- (7) Operator distributivnog sistema električne energije, u svojstvu kupca priključenog na distributivni sistem električne energije, može da proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora za sopstvene potrebe u postrojenju instalisane snage koja ne prelazi vrijednost priključne snage objekta.

Prava, obaveze i odgovornosti operatora distributivnog sistema električne energije

Član 93

- (1) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da:
 - 1) obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za distribucijom električne energije, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje, i razvija distributivni sistem električne energije u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, uz poštovanje uslova zaštite životne sredine;
 - 2) obezbjeđuje pouzdanu i efikasnu distribuciju električne energije;
 - 3) daje prednost preuzimanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije ili visokoefikasne kogeneracije u mjeri u kojoj se neće ugroziti siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sistema;
 - 4) obezbjeđuje korisnicima distributivnog sistema električne energije jasne i precizne informacije o uslovima pružanja usluga, a naročito u odnosu na pristup distributivnom sistemu koje obuhvataju tehničke, ugovorene i raspoložive kapacitete;
 - 5) sarađuje sa operatorom prenosnog sistema, sa kojim razmjenjuje neophodne informacije u cilju obezbjeđivanja optimalnog korišćenja resursa, sigurnog i bezbjednog funkcionisanja sistema i razvoja tržišta;
 - 6) polazeći od stanja i stepena iskorišćenosti sistema, uzimajući u obzir i usluge fleksibilnosti, utvrdi desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema električne energije i dostavi ga Agenciji, sa izvještajem sa javne rasprave, na davanje saglasnosti, najkasnije do 1. juna godine koja prethodi prvoj godini regulatornog perioda, usklađen sa:
 - Nacionalnim energetske i klimatskim planom,
 - planom razvoja prenosnog sistema,
 - lokalnim energetske planovima iz člana 13 stav 1 ovog zakona;
 - potrebama korisnika sistema;
 - 7) utvrdi investicioni plan za period koji odgovara dužini regulatornog perioda i dostavi Agenciji na davanje saglasnosti zajedno sa planom iz tačke 6 ovog stava, koji sadrži:
 - investicije za koje je već donijeta odluka,
 - nove investicije;
 - 8) prilikom izrade planova iz tač. 6 i 7 ovog stava:

- procijeni potencijal za povećanje energetske i ekonomske efikasnosti u objektima distributivnog sistema i specificira ciljeve za povećanje energetske i ekonomske efikasnosti,
- utvrdi konkretne mjere i ulaganja za uvođenje ekonomski isplativih poboljšanja energetske efikasnosti distributivnog sistema, uključujući i dinamiku realizacije mjera,
- uzme u obzir potrebe za priključenjem objekata proizvođača i potrošača, uključujući i stanice za punjenje električnih vozila, korišćenje usluga fleksibilnosti, upravljanje potrošnjom, energetske efikasnost, objekte za skladištenje energije i druge resurse koje koristi operator distributivnog sistema kao alternativu razvoju sistema;

9) zaključi ugovore kojima se reguliše:

- priključenje na prenosni sistem sa operatorom prenosnog sistema,
- korišćenje prenosnog sistema sa operatorom prenosnog sistema,
- učestvovanje na tržištu sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije,
- balansna odgovornost sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i operatorom prenosnog sistema,
- finansijsko poravnanje balansnog obračuna sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;

10) utvrdi i zaključi formularne ugovore kojima se reguliše:

- priključenje na distributivni sistem, sa korisnicima distributivnog sistema,
- korišćenje distributivnog sistema sa korisnicima sistema;

11) mjeri utrošak električne energije kod krajnjih kupaca na području na kojem pruža usluge i održava mjerne sisteme u ispravnom stanju radi obezbjeđivanja tačnog mjerenja potrošnje električne energije;

12) obezbijedi mjerne uređaje i njihovu ugradnju kod krajnjih kupaca o svom trošku;

13) utvrdi pravila kojima se uređuje funkcionisanje distributivnog sistema električne energije i dostavi ih Agenciji na odobravanje;

14) utvrdi i dostavi Agenciji na odobravanje pravila kojima se uređuje pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga u distributivnom sistemu električne energije;

15) nabavlja nefrekvencijske pomoćne usluge u skladu sa pravilima kojima se uređuje pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga u distributivnom sistemu električne energije;

16) utvrdi metodologiju za utvrđivanje naknada za priključenje na distributivni sistem električne energije i dostavi Agenciji na odobravanje;

17) odredi naknade za priključenje na distributivni sistem na osnovu metodologije iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona i dostavi ih Agenciji na odobravanje;

18) utvrdi i dostavi Agenciji na odobravanje pravila za sprovođenje postupka otkrivanja, utvrđivanja i sprečavanja neovlašćenog korišćenja električne energije od strane operatora distributivnog sistema električne energije;

19) utvrdi i dostavi Agenciji na odobravanje metodologiju kojom se uređuje način obračuna i naplate neovlašćeno preuzete električne energije;

20) utvrdi cijene za pružanje dodatnih usluga održavanja, koje nijesu sadržane u cijeni za korišćenje distributivnog sistema električne energije;

21) utvrdi cijene za pružanje dodatnih usluga održavanja priključaka koji su u svojini kupaca;

22) utvrdi cijene za pružanje nestandardnih usluga;

23) utvrdi cjenovnik za otkup infrastrukture za priključenje;

24) utvrđuje postojanje neovlašćenog korišćenja električne energije kod kupaca na osnovu pravila iz tačke 18 ovog stava;

25) primjenjuje mjere za suzbijanje neovlašćenog korišćenja električne energije o čemu godišnje izvještava Agenciju;

26) dostavi sveobuhvatne i neophodne informacije svakom novom proizvođaču energije iz obnovljivih izvora koji želi da se priključi na sistem, uključujući detaljnu procjenu troškova u vezi sa priključenjem, precizan postupak za prijem, obradu i odlučivanje o zahtjevu za priključenje;

27) odobrene metodologije i pravila iz ovog člana, kao i odobrene cijene i naknade, objavi na svojoj internet stranici, najkasnije 15 dana prije početka primjene;

- 28) organizuje prijem reklamacija i prigovora kupaca i korisnika sistema i obezbijedi nediskriminatorno odlučivanje, u rokovima utvrđenim zakonom;
 - 29) vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema zajedno sa pripadajućom dokumentacijom i donesenim odlukama;
 - 30) na zahtjev Agencije podnese izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema;
 - 31) objavi na svojoj internet stranici plan iz tačke 6 ovog stava;
 - 32) utvrdi tipske profile potrošnje kupaca priključenih na distributivni sistem i da svakom kupcu dodijeli odgovarajući profil;
 - 33) na svojoj internet stranici blagovremeno objavi uslove za korišćenje distributivnog sistema kao i tipske profile iz tačke 32 ovog stava;
 - 34) kvartalno izvještava Agenciju o:
 - planiranim isključenjima radi održavanja distributivnog sistema,
 - zahtjevima korisnika sistema za razvoj distributivnog sistema,
 - funkcionisanju distributivnog sistema,
 - zaključenim ugovorima o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u distribuciji;
 - 35) vodi evidenciju podataka neophodnih za utvrđivanje kvaliteta isporučene električne energije koji obuhvataju i podatke o prekidima, vrijednosti napona i druge podatke iz člana 33 stav 7 tačka 12 ovog zakona;
 - 36) vodi evidenciju energetske zajednice građana i dodijeljenih mjernih mjesta između kojih se vrši raspodjela električne energije.
- (2) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da obezbijedi nediskriminatorni tretman svih korisnika sistema, a naročito ne smije vršiti diskriminaciju između korisnika sistema ili grupa korisnika sistema, niti diskriminaciju korisnika u korist povezanih subjekata ili u svoju korist.
 - (3) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da:
 - 1) primjenjuje najbolja iskustva stečena u praksi radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja i pouzdanosti rada distributivnog sistema;
 - 2) obezbijedi neprekidan rad prekograničnog voda;
 - 3) u skladu sa tehničkim propisima održava opremu za povezivanje proizvođača i kupaca koji su priključeni na njegov distributivni sistem.
 - (4) Pravila iz stava 1 tačka 18 ovog člana naročito sadrže:
 - 1) način i postupak otkrivanja, utvrđivanja i dokazivanja neovlašćenog korišćenja električne energije;
 - 2) plan stalnih, privremenih i dodatnih mjerenja;
 - 3) način obrađivanja prikupljenih podataka;
 - 4) način čuvanja povjerljivosti podataka;
 - 5) unutrašnje mjere u energetske subjektima za sprečavanje nepravilnosti vezanih za neovlašćeno korišćenje električne energije;
 - 6) način edukacije javnosti;
 - 7) druge mjere i radnje potrebne za efikasno sprečavanje neovlašćenog korišćenja električne energije.
 - (5) Operator distributivnog sistema, najkasnije do kraja marta tekuće godine, objavljuje na svojoj internet stranici izvještaj o kvalitetu isporuke električne energije iz člana 33 stav 7 tačka 12 ovog zakona za prethodnu godinu.
 - (6) Operator distributivnog sistema, najkasnije 30 dana, od isteka kvartala, dostavlja Agenciji kvartalni, i najkasnije do 1. marta tekuće, za prethodnu godinu, godišnji izvještaj o realizaciji investicionih ulaganja koji sadrži procjenu potrebe ažuriranja planova iz stava 1 tač. 6 i 7 ovog člana prema novim potrebama ili zahtjevima korisnika sistema.
 - (7) Ako se plan iz stava 1 tač. 6 i 7 ovog člana ažurira u toku regulatornog perioda, operator distributivnog sistema dostavlja Agenciji ažurirani plan na davanje saglasnosti po proceduri propisanoj pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 13 ovog zakona, najkasnije do 1. septembra godine koja prethodi prvoj godini perioda na koji se ažuriranje odnosi.
 - (8) Operator distributivnog sistema objavljuje na svojoj internet stranici izvještaj sa javne rasprave iz stava 1 tačka 6 ovog člana.
 - (9) Operator distributivnog sistema može imati u vlasništvu, razvijati ili upravljati mrežama koje nisu elektroenergetske mreže, uz prethodno odobrenje Agencije.

Usluge fleksibilnosti u distributivnom sistemu

Član 94

- (1) Operator distributivnog sistema električne energije primjenom transparentnih, nediskriminatornih i tržišno zasnovanih postupaka može nabavljati usluge fleksibilnosti u distributivnom sistemu, uključujući upravljanje zagušenjem, u cilju poboljšanja efikasnosti rada i razvoja distributivnog sistema u skladu sa pravilima iz člana 109 ovog zakona.
- (2) Operator distributivnog sistema električne energije usluge fleksibilnosti može da nabavlja od agregatora, distribuiranih proizvođača, učesnika koji se bave upravljanjem potrošnjom, aktivnih kupaca, učesnika na tržištu koji nude energiju iz obnovljivih izvora ili operatora za skladištenje električne energije, priključenih na distributivni sistem i da promoviše mjere energetske efikasnosti, kada te usluge smanjuju potrebu za nadogradnjom ili zamjenom elemenata distributivnog sistema na troškovno efikasan način i kad podržavaju efikasan i siguran rad distributivnog sistema.
- (3) Operator distributivnog sistema električne energije usluge fleksibilnosti nabavlja u skladu sa transparentnim, nediskriminatornim i tržišnim principima, osim ako Agencija, na obrazloženi zahtjev operatora distributivnog sistema ili po službenoj dužnosti, utvrdi da nabavljanje tih usluga nije ekonomski opravdano ili kada bi njihova nabavka izazvala poremećaje na tržištu ili povećanje zagušenja u sistemu.
- (4) Specifikacijom iz člana 109 stav 2 tačka 3 alineja 1 ovog zakona osigurava se efikasna i nediskriminatorna saradnja svih učesnika na tržištu, uključujući učesnike koji nude energiju iz obnovljivih izvora energije, učesnike koji se bave upravljanjem potrošnjom, operatore za skladištenje električne energije i agregatore.
- (5) Operator distributivnog sistema električne energije razmjenjuje sve potrebne informacije i vrši koordinaciju sa operatorom prenosnog sistema električne energije kako bi osigurao optimalno korišćenje resursa fleksibilnosti, siguran i efikasan rad sistema i omogućio razvoj tržišta.
- (6) Troškovi pružanja usluga fleksibilnosti uzimaju se u obzir prilikom utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema u skladu sa metodologijom iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona.

Nabavka nefrekvencijskih pomoćnih usluga u distributivnom sistemu

Član 95

- (1) Nefrekvencijske pomoćne usluge mogu da pružaju svi učesnici na tržištu električne energije, uključujući proizvođače električne energije iz distribuiranih izvora, učesnici koji nude energiju iz obnovljivih izvora, učesnici zaduženi za upravljanje potrošnjom, kao i za skladištenje energije i agregatori, koji imaju tehničke mogućnosti za pružanje ovih usluga u skladu sa pravilima za nefrekvencijske pomoćne usluge u distributivnom sistemu električne energije.
- (2) Pravilima za nefrekvencijske pomoćne usluge u distributivnom sistemu električne energije, naročito, se propisuje:
 - 1) specifikacija proizvoda i usluga,
 - 2) postupak kvalifikacije,
 - 3) uslovi za pružanje usluga,
 - 4) postupak nabavke nefrekvencijskih pomoćnih usluga, zasnovan na transparentnim, nediskriminatornim i tržišnim principima,
 - 5) kriterijumi za ocjenu postojanja tržišne konkurencije i uslovi za izuzeće od nabavke nefrekvencijskih pomoćnih usluga po tržišnim principima,
 - 6) način utvrđivanja cijene proizvoda i usluga.
- (3) Specifikacijom iz stava 2 tačka 1 ovog člana obezbjeđuje se efikasno i ravnopravno učešće svih učesnika na tržištu, uključujući i učesnike na tržištu koji pružaju usluge upravljanja potrošnjom, operatore objekata za skladištenje energije i agregatore.
- (4) Ako ocijeni da ne postoji tržišna konkurencija u skladu sa pravilima za nefrekvencijske pomoćne usluge u distributivnom sistemu električne energije, operator distributivnog sistema podnosi zahtjev Agenciji za ocjenu ispunjenosti uslova za izuzeće od nabavke nefrekvencijskih pomoćnih usluga po tržišnim principima.
- (5) Ako ocijeni da je zahtjev iz stava 4 ovog člana osnovan, Agencija donosi odluku o izuzeću od nabavke nefrekvencijskih pomoćnih usluga po tržišnim principima u skladu sa pravilima za nefrekvencijske pomoćne usluge u distributivnom sistemu električne energije.
- (6) Prilikom nabavke i aktivacije nefrekvencijskih pomoćnih usluga, operator distributivnog sistema dužan je da sarađuje sa operatorom prenosnog sistema kako bi se osiguralo optimalno korišćenje resursa i sigurno i bezbjedno funkcionisanje sistema, kao i u cilju efikasnijeg razvoja nefrekvencijskih pomoćnih usluga.

- (7) Operator distributivnog sistema električne energije u postupku utvrđivanja pravila za nefrekvencijske pomoćne usluge u distributivnom sistemu električne energije obezbjeđuje učešće zainteresovanih lica u oblasti električne energije i pravila dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (8) Odredbe iz st. 1 do 5 ovog člana ne primjenjuju se na potpuno integrisane mrežne komponente.

Integracija elektromobilnosti u elektroenergetsku mrežu

Član 96

- (1) Operator distributivnog sistema sarađuje, na nediskriminatoran način a u vezi sa priključenjem na mrežu, sa svakim subjektom koji posjeduje, razvija, vodi ili upravlja stanicama za punjenje električnih vozila.
- (2) Pružanje usluge punjenja električnih vozila obuhvata prodaju električne energije korisnicima električnih vozila i ta usluga se ne smatra snabdijevanjem električnom energijom u smislu ovog zakona.
- (3) Javno dostupne i privatne stanice za punjenje električnih vozila priključuju se na distributivni sistem u skladu sa pravilima iz člana 109 ovog zakona.
- (4) Operator distributivnog sistema ne smije posjedovati, razvijati, voditi ili upravljati stanicama za punjenje električnih vozila osim za sopstvene potrebe.

Vlasništvo operatora distributivnog sistema nad objektima za skladištenje energije

Član 97

- (1) Operator distributivnog sistema ne može posjedovati, graditi ili upravljati objektima za skladištenje električne energije.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, operator distributivnog sistema može posjedovati, graditi ili upravljati objektima za skladištenje električne energije, ako:
 - 1) se radi o potpuno integrisanoj mrežnoj komponenti, i
 - 2) je Agencija dala saglasnost na plan razvoja, odnosno na investicioni plan iz člana 36 stav 1 tač. 3 i 4 ovog zakona, kojim se planira izgradnja tog objekta.
- (3) U cilju obezbjeđenja sigurnog rada elektroenergetskog sistema, operator distributivnog sistema može, kroz postupak utvrđivanja plana razvoja i investicionog plana iz člana 93 stav 1 tač. 6 i 7 ovog zakona, zahtijevati odobrenje izgradnje objekta za skladištenje električne energije kao integrisane mrežne komponente.
- (4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, operator distributivnog sistema električne energije dužan je da u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 13 ovog zakona dostavi detaljan opis u koje svrhe će koristiti objekat za skladištenje električne energije.
- (5) Operator distributivnog sistema dužan je da kvartalno izvještava Agenciju o korišćenju objekta iz stava 3 ovog člana.
- (6) Agencija o odluci iz stava 2 ovog člana obavještava Sekretarijat Energetske zajednice i Regulatorni odbor Energetske zajednice i dostavlja sve neophodne informacije o zahtjevu i razlozima za odobrenje izuzeća.

Uspostavljanje pametnog sistema mjerenja

Član 98

- (1) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da uspostavi pametni sistem mjerenja koji treba da bude interoperabilan sa sistemima upravljanja potrošnjom kupaca, usaglašen sa standardima o interoperabilnosti, uzimajući u obzir najbolje prakse i standarde za obezbjeđenje najvišeg nivoa sajber sigurnosti i zaštite podataka, kao i karakteristike unutrašnjeg tržišta električne energije.
- (2) Zahtjevi iz stava 1 ovog člana će se bliže utvrditi pravilima mjerenja u distributivnom sistemu električne energije iz člana 110 ovog zakona.
- (3) Operator distributivnog sistema dužan je da plan uvođenja pametnog sistema mjerenja uključi u desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema iz člana 93 stav 1 tačka 6 ovog zakona.
- (4) Troškovi uvođenja pametnog sistema mjerenja uzimaju se u obzir prilikom odobravanja planova razvoja operatora sistema, uzimajući u obzir prihvatljive troškove prilikom utvrđivanja cijena za distribuciju električne energije.
- (5) Sprovođenje obaveza iz stava 1 ovog člana kontroliše Agencija.

- (6) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da primijeni pametni sistem mjerenja potrošnje gasa u procesu razvoja distributivnog sistema gasa i priključenja kupaca, zajedno sa primjenom analize svih troškova i koristi za tržište i kupce.
- (7) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da obezbijedi usaglašenost sistema mjerenja iz stava 6 ovog člana i da primjenjuje standarde i optimalna stručna rješenja.

Funkcionalnosti pametnog sistema mjerenja

Član 99

- (1) Pametni sistemi mjerenja, nakon što budu u potpunosti implementirani, treba da obezbijede:
- 1) precizno mjerenje stvarne potrošnje električne energije i dostavljanje krajnjem kupcu podataka o potrošnji električne energije u približno realnom vremenu;
 - 2) da istorijski podaci o potrošnji budu dostupni krajnjem kupcu na jednostavan i bezbjedan način, putem standardizovanog interfejsa, bez dodatnih troškova;
 - 3) da krajnjem kupcu na jednostavan i bezbjedan način budu dostupni nepotvrđeni podaci o potrošnji u približno realnom vremenu, bez dodatnih troškova, putem standardizovanog interfejsa ili daljinskog pristupa kojim se podržavaju automatizovani programi energetske efikasnosti, upravljanje potrošnjom i druge usluge;
 - 4) bezbjedno funkcionisanje i usaglašenost sistema komunikacije podataka sa pravilima bezbjednosti Evropske unije, imajući u vidu najbolje dostupne tehnike koje obezbjeđuju najviši nivo sajber zaštite, istovremeno uzimajući u obzir troškove i principe proporcionalnosti;
 - 5) privatnost krajnjih kupaca i da zaštita njihovih podataka bude usklađena sa zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti;
 - 6) da operator sistema omogući da brojilo aktivnog kupca koji isporučuje električnu energiju prikaže količinu električne energije koja je predata mreži;
 - 7) da na zahtjev krajnjeg kupca, podatke o električnoj energiji koja je predata mreži i podatke o njegovoj potrošnji električne energije operator sistema dostavlja krajnjem kupcu, putem standardizovanog komunikacionog interfejsa ili daljinskim pristupom, ili dostavlja na raspolaganje trećoj strani koja djeluje u njegovo ime, na lako razumljiv način, čime je omogućeno da se vrši poređenje ponuda pod jednakim uslovima;
 - 8) da se krajnjim kupcima dostavljaju odgovarajući savjeti i informacije prije ili u toku instalacije pametnih brojila, posebno u pogledu očitavanja brojila i praćenja potrošnje energije, kao i prikupljanja i obrade ličnih podataka u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti;
 - 9) mogućnost da se potrošnja krajnjih kupaca mjeri i obračunava u istoj vremenskoj rezoluciji kao i kod perioda obračuna odstupanja.
- (2) Krajnji kupac može preuzeti podatke iz stava 1 tačka 7 ovog člana ili ih prenijeti na drugo lice bez dodatnog troška, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

Pravo na pametno brojilo

Član 100

- (1) Ako plan uvođenja pametnog sistema mjerenja iz ekonomski i funkcionalno opravdanih razloga, ne obuhvati sve krajnje kupce, operator distributivnog sistema, na zahtjev krajnjeg kupca, dužan je da obezbijedi i ugradi pametno brojilo.
- (2) Krajnji kupac iz stava 1 ovog člana snosi troškove nabavke i ugradnje pametnog brojila.
- (3) Pametno brojilo treba da zadovolji interoperabilnost i povezivanje mjerne infrastrukture na sisteme mjerenja energije kod kupca u približno realnom vremenu, kao i da posjeduje, gdje je tehnički izvodljivo, funkcionalnosti iz člana 99 stav 1 ovog zakona, ili minimalni broj funkcionalnosti koje utvrđuje i objavljuje operator distributivnog sistema.
- (4) U ponudi za krajnjeg kupca koji zahtijeva ugradnju pametnog brojila iz stava 1 ovog člana, operator distributivnog sistema dužan je da specificira:
- 1) funkcije i interoperabilnost koju podržava pametno brojilo, usluge čija realizacija je izvodljiva kao i koristi koje se realno mogu ostvariti po osnovu posjedovanja pametnog brojila u tom trenutku, i
 - 2) sve povezane troškove koje snosi krajnji kupac.
- (5) Operator distributivnog sistema dužan je da ugradi pametno brojilo najkasnije u roku od četiri mjeseca od dana dostavljanja zahtjeva iz stava 1 ovog člana.

- (6) Operator distributivnog sistema dužan je da redovno, a najmanje svake dvije godine, sprovodi kontrolu i objavljuje troškove povezane sa načinom ugradnje pametnih brojila u skladu sa stavom 4 ovog člana i vrši praćenje izmjena troškova pametnih brojila u skladu sa tehnološkim razvojem kompletnog pametnog sistema mjerenja.

Konvencionalna brojila

Član 101

- (1) Operator distributivnog sistema u obavezi je da mjerno mjesto svakog krajnjeg kupca, koje nije opremljeno pametnim brojiлом, opremi konvencionalnim brojiлом koje vrši precizno mjerenje stvarne potrošnje na tom mjernom mjestu.
- (2) Krajnjem kupcu treba biti omogućeno da očita stanje svog konvencionalnog brojila, direktno ili indirektno, putem onlajn interfejsa ili drugog odgovarajućeg interfejsa.

Upravljanje podacima

Član 102

- (1) Način upravljanja podacima o krajnjim kupcima, razmjena i pristup tim podacima bliže se uređuje pravilima za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije iz člana 91 ovog zakona i pravilima mjerenja u distributivnom sistemu električne energije iz člana 110 ovog zakona.
- (2) Podacima iz stava 1 ovog člana upravlja se na način koji obezbjeđuje efikasan, jednostavan i bezbjedan pristup podacima i razmjena podataka, kao i zaštita i bezbjednost podataka.
- (3) Podaci iz stava 1 ovog člana obuhvataju podatke o mjerenju i potrošnji, podatke o krajnjem kupcu koji su potrebni prilikom promjene snabdjevača ili agregatora, podatke za upravljanje potrošnjom, kao i podatke u vezi ostalih usluga.
- (4) Obrada ličnih podataka vrši se u skladu sa propisom kojim se uređuje zaštita i čuvanje podataka.
- (5) Pristup podacima ili dostavljanje zahtjeva kojim se krajnjem kupcu obezbjeđuje dostupnost podataka je besplatan.

Zahtjevi za interoperabilnost i postupci za pristup podacima

Član 103

- (1) Radi unapređenja konkurentnosti na maloprodajnom tržištu, i da bi se izbjegli prekomjerni administrativni troškovi koje bi pretrpjele kvalifikovane strane, biće omogućena sveobuhvatna interoperabilnost energetske usluge u Energetskoj zajednici u skladu sa pravilima za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije iz člana 91 ovog zakona i pravilima mjerenja u distributivnom sistemu električne energije iz člana 110 ovog zakona.
- (2) Elektroenergetski subjekti dužni su da primjenjuju zahtjeve za interoperabilnost iz stava 1 ovog člana kao i postupke za pristup podacima iz člana 102 ovog zakona.

Operator zatvorenog distributivnog sistema

Član 104

- (1) Zatvoreni distributivni sistem, u smislu ovog zakona, je sistem preko koga se distribuira električna energija na geografski ograničenom području, a čine ga postrojenja, vodovi i transformatori od mjesta priključka na prenosni ili distributivni sistem do mjesta priključka korisnika tog sistema, kao i objekti, telekomunikaciona i informaciona oprema i druga infrastruktura neophodna za njegovo funkcionisanje.
- (2) Zatvoreni distributivni sistem može obuhvatati i postrojenja, transformatore i vodove viših naponskih nivoa od propisanih u članu 92 stav 2 ovog zakona.
- (3) Agencija po zahtjevu vlasnika infrastrukture iz stava 1 ovog člana utvrđuje status zatvorenog distributivnog sistema preko kojeg se distribuira električna energija na geografski ograničenom području, privrednim, komercijalnim sistemima ili sistemima zajedničkih usluga i određuje operatora zatvorenog distributivnog sistema, u slučajevima kada:
- 1) postoji integracija rada ili proizvodnih procesa, trgovinskih ili uslužnih djelatnosti korisnika tog sistema usljed tehničkih ili bezbjednosnih razloga, ili
 - 2) sistem distribuira električnu energiju prije svega vlasniku sistema ili operatoru sistema ili njihovim povezanim subjektima.
- (4) Sistem iz stava 3 ovog člana može obuhvatati i ograničen broj kupaca iz kategorije domaćinstva na tom području ako njihova godišnja potrošnja ne prelazi 20% od ukupne godišnje potrošnje zatvorenog distributivnog sistema.

(5) Uz zahtjev iz stava 3 ovog člana vlasnik sistema dostavlja dokaze da:

- 1) je registrovan za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije;
- 2) posjeduje energetske objekte i druge uređaje, instalacije ili postrojenja neophodna za obavljanje energetske djelatnosti koja ispunjavaju uslove i zahtjeve utvrđene tehničkim propisima, propisima o energetske efikasnosti, propisima o zaštiti od požara i eksplozija, kao i propisima o zaštiti životne sredine;
- 3) ima zaposlena lica za obavljanje poslova tehničkog rukovođenja, održavanja, eksploatacije i rukovanja energetskim objektima sa položenim stručnim ispitom, ili ugovore sa trećim licima za obavljanje tih poslova;
- 4) ispunjava i druge uslove za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema utvrđene pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 11 ovog zakona.

(6) Operator zatvorenog distributivnog sistema dužan je da plati naknadu za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema i da plaća godišnju naknadu za korišćenje statusa zatvorenog distributivnog sistema, u visini koju utvrdi Agencija odlukom iz člana 41 stav 5 ovog zakona.

Obaveze operatora zatvorenog distributivnog sistema

Član 105

- (1) Operator zatvorenog distributivnog sistema dužan je da obezbijedi prava na priključenje korisnika jednaka pravima korisnika koji se priključuju na distributivni sistem u skladu sa ovim zakonom, osim što naknadu za priključenje može da utvrdi samostalno, bez metodologije ili odobrenja.
- (2) Operator zatvorenog distributivnog sistema je jedini operator sistema i jedini subjekat koji utvrđuje cijenu i naplaćuje cijenu za korišćenje zatvorenog distributivnog sistema u skladu sa ugovorom o korišćenju sistema zaključenim sa korisnikom.
- (3) Operator zatvorenog distributivnog sistema, kada snabdijeva kupce priključene na svoj sistem, naplaćuje utrošenu električnu energiju, korišćenje sistema i naknade, na osnovu zaključenog ugovora o snabdijevanju sa kupcem.
- (4) Kada kupca priključenog na zatvoreni distributivni sistem snabdijeva drugi snabdjevač, naplatu utrošene električne energije i naknade u skladu sa zakonom vrši taj snabdjevač.
- (5) Operator zatvorenog distributivnog sistema dužan je da na osnovu ugovora sa kupcem obezbijedi priključenje na sistem, pristup distributivnom i prenosnom sistemu na koji je zatvoreni distributivni sistem priključen, uključujući neograničeno pravo na izbor snabdjevača.
- (6) Ako tehnički kapacitet zatvorenog distributivnog sistema dozvoljava priključenje novog korisnika ili povećanje priključne snage postojećeg korisnika, operator zatvorenog distributivnog sistema dužan je da priključi korisnika na zatvoreni distributivni sistem, ili mu omogući povećanje kapaciteta, osim ako bi time ugrozio ispunjenje uslova iz člana 104 stav 6 ovog zakona za sticanje statusa zatvorenog distributivnog sistema.
- (7) Cijene iz stava 2 ovog člana odražavaju i troškove operatora zatvorenog distributivnog sistema za korišćenje prenosnog sistema i korišćenje distributivnog sistema koje utvrđuje Agencija u skladu sa metodologijama iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona, kao i druge naknade utvrđene u skladu sa ovim zakonom.
- (8) Operator zatvorenog distributivnog sistema dužan je da nadležnom operatoru sistema na koji je priključen plaća korišćenje prenosnog odnosno distributivnog sistema po cijenama utvrđenim od strane Agencije u skladu sa metodologijama iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona.
- (9) Cijene za korišćenje prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije koje plaća operator zatvorenog distributivnog sistema utvrđuju se u skladu sa metodologijama iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona i odražavaju opravdane troškove uzimajući u obzir da li prenosni odnosno distributivni sistem koristi za preuzimanje ili predaju električne energije.

Utvrđivanje cijena za korišćenje sistema i izuzeća od obaveza

Član 106

(1) Operator zatvorenog distributivnog sistema nije dužan da:

- 1) sačini desetogodišnji plan razvoja i investicione planove;
- 2) nefrekvencijske pomoćne usluge i usluge fleksibilnosti, kao i energiju za pokrivanje gubitaka u sistemu i rezerve nabavlja u skladu sa transparentnim i nediskriminatornim postupcima;
- 3) objavljuje ili traži odobrenje od strane Agencije za metodologije ili cijene odnosno naknade za korišćenje sistema.

(2) Korisnik u zatvorenom distributivnom sistemu može zahtijevati da Agencija preispita metodologije ili cijene za korišćenje sistema.

- (3) U slučaju iz stava 2 ovog člana operator zatvorenog distributivnog sistema dužan je da na zahtjev Agencije dostavi metodologiju po kojoj su utvrđene cijene za korišćenje sistema, sa potrebnom dokumentacijom, a naročito za izračunavanje operativnih troškova, amortizacije, ukalkulisane dobiti, odnosno prihoda.
- (4) Agencija je dužna da po zahtjevu iz stava 2 ovog člana odluči u roku od šest mjeseci, od dana podnošenja zahtjeva.
- (5) Odluka Agencije o odobravanju metodologije i cijena ili o utvrđivanju cijena za korišćenje sistema iz stava 4 ovog člana zasniva se na principima koje Agencija primjenjuje za druge distributivne sisteme, najmanje u odnosu na:
 - 1) opravdanost operativnih troškova (vezanih za upravljanje i održavanje zatvorenog distributivnog sistema);
 - 2) stope amortizacije i vrijednost sredstava;
 - 3) povrat na sredstva;
- 4) kvalitet usluge;
- 5) alokaciju koja uvažava princip raspodjele troškova na korisnike koji taj trošak izazivaju.

Primjena cijena

Član 107

- (1) Operator zatvorenog distributivnog sistema električne energije dužan je da primijeni cijene za korišćenje sistema u roku od 30 dana, od dana prijema odluke Agencije iz člana 106 stav 4 ovog zakona.
- (2) Ako se izmijene okolnosti na osnovu kojih su odlukom Agencije utvrđene cijene, operator zatvorenog distributivnog sistema može samostalno da utvrdi nove cijene u skladu sa članom 105 stav 2 ovog zakona i o izmjeni tih cijena obavijesti Agenciju.

Zaključivanje ugovora, izvještavanje i međusobni odnosi

Član 108

- (1) Operator zatvorenog distributivnog sistema električne energije je dužan da zaključi ugovore o međusobnim pravima i obavezama o:
 - 1) priključenju na sistem, sa operatorom sistema na koji se priključuje;
 - 2) korišćenju sistema sa operatorom sistema na koji se priključuje;
 - 3) nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u sistemu i snabdijevanje svojih kupaca.
- (2) Operator zatvorenog distributivnog sistema dužan je da utvrdi i zaključi formularne ugovore sa korisnicima sistema kojima se uređuje:
 - 1) priključenje na zatvoreni distributivni sistem;
 - 2) korišćenje zatvorenog distributivnog sistema.
- (3) Operator zatvorenog distributivnog sistema koji proizvodi električnu energiju dužan je da godišnje sačini i objavi izvještaj o količini proizvedene energije u njegovom sistemu, količini električne energije potrošene u sistemu po kategorijama kupaca i vrstama proizvođača.
- (4) Operator zatvorenog distributivnog sistema dužan je da u izvještaju iz stava 3 ovog člana prikaže količine električne energije koje su proizvedene u svim objektima koji koriste obnovljive izvore energije na njegovom području.
- (5) Operator zatvorenog distributivnog sistema električne energije ima ista prava na korišćenje prenosnog odnosno distributivnog sistema i obaveze koje proizilaze iz korišćenja sistema na koji je priključen, kao i drugi korisnici sistema na odgovarajućem naponskom nivou.
- (6) Operator zatvorenog distributivnog sistema električne energije ima iste obaveze prema korisnicima svog sistema kao i drugi operatori distributivnog sistema.

Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije

Član 109

- (1) Rad distributivnog sistema električne energije uređuje se pravilima za funkcionisanje distributivnog sistema koja utvrđuje operator distributivnog sistema električne energije za područje određeno licencom.
- (2) Pravilima iz stava 1 ovog člana se naročito uređuju:
 - 1) način održavanja i razvoja distributivnog sistema;
 - 2) način planiranja razvoja i tehnički uslovi za planiranje;

- 3) način i uslovi za nabavku usluga fleksibilnosti, uključujući upravljanje zagušenjem, koji obuhvataju:
 - specifikaciju proizvoda i usluga, a po potrebi i standardizovane tržišne proizvode,
 - uslove za pružanje usluga,
 - postupak kvalifikacije,
 - postupak nabavke usluga fleksibilnosti, zasnovan na transparentnim, nediskriminatornim i tržišnim principima,
 - način utvrđivanja cijene proizvoda i usluga;
 - 4) rad i funkcionisanje distributivnog sistema;
 - 5) tehnički uslovi za priključenje na distributivni sistem i interkonekciju sa drugim sistemima;
 - 6) tehnički i drugi uslovi za sigurno funkcionisanje elektroenergetskog sistema radi snabdjevanja potrošača električnom energijom propisanog kvaliteta;
 - 7) način dostavljanja podataka i informacija operatoru prenosnog sistema i drugim energetske subjektima koji su neophodni za njihov rad;
 - 8) način rada distributivnog sistema u vanrednim ili hitnim situacijama;
 - 9) opšti uslovi za korišćenje distributivnog sistema;
 - 10) kriterijumi za odbijanje ili ograničavanje pristupa distributivnom sistemu;
 - 11) uslovi za raskid ugovora o korišćenju distributivnog sistema koji ne otežavaju promjenu snabdjevača;
 - 12) formularni ugovori iz člana 93 stav 1 tačka 10 ovog zakona;
 - 13) način i postupak priključenja korisnika na distributivni sistem koji uključuje nediskriminatorne postupke za priključenje na sistem za različite vrste korisnika;
 - 14) način davanja prioriteta u pristupu i preuzimanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije;
 - 15) nestandardne usluge.
- (3) Operator distributivnog sistema električne energije u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti električne energije i pravila dostavlja Agenciji na odobravanje u skladu sa članom 34 stav 3 tačka 2 ovog zakona.
 - (4) Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora distributivnog sistema električne energije.
 - (5) Korisnici distributivnog sistema električne energije dužni su da postupaju u skladu sa opštim uslovima za korišćenje distributivnog sistema.

Mjerenje u distributivnom sistemu električne energije

Član 110

- (1) Mjerenje električne energije vrši se mjernim uređajima na mjernim mjestima u distributivnom sistemu u skladu sa pravilima mjerenja u distributivnom sistemu električne energije, koja utvrđuje operator distributivnog sistema električne energije i dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (2) Operator iz stava 1 ovog člana dužan je da održava i unapređuje sistem mjerenja električne energije i vrši mjerenja iz stava 1 ovog člana.
- (3) Pravilima mjerenja iz stava 1 ovog člana naročito se utvrđuje:
 - 1) mjesto, način i vrsta mjerenja;
 - 2) način instalacije, prijema, ispitivanja i održavanja mjerne opreme;
 - 3) način prikupljanja mjernih i drugih podataka na mjernom mjestu;
 - 4) način obrade, dostupnosti i prenosa mjernih i drugih podataka o mjernim mjestima korisnicima podataka, kao i način grupisanja i arhiviranja podataka.
- (4) Operator iz stava 2 ovog člana dužan je da prikupljene i obrađene podatke sa mjernih mjesta dostavlja:
 - 1) subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
 - 2) operatoru prenosnog sistema, na njegov zahtjev;
 - 3) snabdjevaču sa mjernih mjesta krajnjih kupaca koje snabdijeva, sa podacima potrebnim za balansiranje;
 - 4) proizvođaču koji je priključen na distributivni sistem, sa sopstvenog mjernog mjesta;
 - 5) na zahtjev kupca, podatke koji se odnose na njegovu potrošnju, bez odlaganja i naknade, u lako razumljivoj i uporedivoj formi koju odobrava Agencija.

- (5) Operator iz stava 2 ovog člana dužan je da izradi plan zamjene i izmještanja brojila električne energije i dostavi ga Agenciji na odobravanje sa investicionim planom.
- (6) Pravila mjerenja u distributivnom sistemu električne energije objavljuju se u, "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora distributivnog sistema električne energije.

4. Tržište električne energije

Konkurentno, nediskriminatorno tržište električne energije orijentisano na kupce

Član 111

- (1) Zabranjeno je neopravdano otežavanje prekogranične trgovine električnom energijom, učešća kupaca, pored ostalog u upravljanju potrošnjom, prvenstveno ulaganja u promjenljivu i fleksibilnu proizvodnju energije, skladištenja energije i uvođenja elektromobilnosti ili novih interkonektora između Crne Gore i ugovornih strana Zajedice, odnosno Crne Gore i država članica Evropske unije, pri čemu treba obezbjediti da cijene električne energije odražavaju stvarnu potražnju i ponudu.
- (2) Prilikom izgradnje novih interkonektora vodi se računa o ciljevima elektroenergetske interkonekcije utvrđenim u skladu sa obavezama koje proizlaze iz potvrđenog međunarodog ugovora.
- (3) Zabranjeno je uvođenje neopravdanih barijera u pogledu ulaska, učešća i izlaska sa tržišta električne energije.
- (4) Elektroenergetski subjekti dužni su da primjenjuju transparentna, srazmjerna i nediskriminatorna pravila, naknade i tretmane, naročito u pogledu balansne odgovornosti, pristup veleprodajnim tržištima, pristupa podacima, promjene snabdjevača i načina obračuna, i ako je to primjenljivo, izdavanje licenci.

Vrste tržišta električne energije

Član 112

- (1) Tržište električne energije obuhvata veleprodajna, maloprodajna i ostala tržišta električne energije.
- (2) Veleprodajno tržište električne energije obuhvata:
 - 1) bilateralno tržište električne energije na kojem se kupovina i prodaja električne energije obavlja neposredno između učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije na osnovu bilateralnog ugovora o kupoprodaji električne energije,
 - 2) berzansko tržište električne energije na kojem se kupovina i prodaja električne energije između učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije obavlja posredstvom berze električne energije koja je za to odgovorna,
 - 3) tržište prekograničnih prenosnih kapaciteta.
- (3) Maloprodajno tržište električne energije obuhvata tržište na kojem se kupovina i prodaja električne energije obavlja neposredno između krajnjeg kupca i snabdjevača odnosno nezavisnog agregatora na osnovu ugovora o snabdjevanju ili ugovora o agregaciji.
- (4) Ostala tržišta električne energije obuhvataju tržište pomoćnih usluga, uključujući balansno tržište i tržište nefrekvencijskih pomoćnih usluga, kao i tržište usluga fleksibilnosti.
- (5) Pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik koje namjerava da učestvuje na tržištu iz stava 2 tač. 1 i 2 ovog člana dužno je da podnese zahtjev za prijem na tržište i dodjelu statusa nosioca balansne odgovornosti subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.
- (6) Pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik koje namjerava da prijavi korišćenje prekograničnog prenosnog kapaciteta dodijeljenog na tržištu iz stava 2 tačka 3 ovog člana, dužno je da podnese zahtjev za prijem na tržište i dodjelu statusa nosioca balansne odgovornosti subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.
- (7) Pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik koje namjerava da učestvuje na tržištu iz stava 4 ovog člana dužno je da podnese zahtjev za prijem na tržište i dodjelu statusa nosioca balansne odgovornosti subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, nakon ispunjavanja tehničkih kvalifikacionih uslova u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa.
- (8) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije odlučuje o prijemu učesnika na tržište električne energije iz st. 5, 6 i 7 ovog člana i dodjeli statusa nosioca balansne odgovornosti u skladu sa pravilima za funkcionisanje tržišta iz člana 120 ovog zakona.
- (9) Nakon donošenja odluke iz stava 8 ovog člana subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i učesnik na tržištu zaključuju ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna, ugovor o balansnoj odgovornosti i ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije, u roku od 15 dana od dana

dostavljanja ovih ugovora od strane subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, u skladu sa pravilima za funkcionisanje tržišta iz člana 120 ovog zakona.

- (10) Učesnici na tržištu električne energije, osim berze električne energije, subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije i subjekata privremeno priključenih na prenosni ili distributivni sistem za potrebe funkcionalnog ispitivanja, dužni su da subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije plaćaju naknadu za rad iz člana 49 stav 2 tačka 3 ovog zakona, koju utvrđuje Agencija u skladu sa zakonom.
- (11) Naknada iz stava 10 ovog člana, plaća se u skladu sa tržišnim pravilima na osnovu ugovora, koji je učesnik na tržištu dužan da zaključi sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u roku od 15 dana, od dana dostavljanja i na osnovu ispostavljenog računa.
- (12) Račun iz stava 11 ovog člana je izvršna isprava u izvršnom postupku.

Balansna odgovornost

Član 113

- (1) Na tržištu električne energije uspostavlja se balansna odgovornost učesnika radi nesmetanog funkcionisanja tržišta, izvršenja transakcija i obračuna količinskog odstupanja učesnika na tržištu.
- (2) Balansno odgovorni subjekat je svaki učesnik na tržištu koji, kao nosilac sopstvene balansne odgovornosti, preuzima finansijsku odgovornost za balansno odstupanje.
- (3) Učesnici na tržištu iz člana 112 st. 5, 6 i 7 ovog zakona dužni su da nakon zaključivanja ugovora o finansijskom poravnanju balansnog obračuna dostave bankarsku garanciju naplativu na prvi poziv, bez prava prigovora, ili drugo sredstvo obezbjeđenja plaćanja u korist subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u skladu sa pravilima iz člana 120 ovog zakona, i da u roku od 15 dana od dana dostavljanja ugovora od strane subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije zaključe:
 - 1) ugovor o balansnoj odgovornosti sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i operatorom prenosnog sistema, i
 - 2) ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.
- (4) Balansni obračun je skup pravila i procedura u kojima učestvuju subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, operatori sistema i nosioci balansne odgovornosti balansnih grupa, odnosno balansno odgovorni subjekti, a koji ima za cilj obračun količinskog odstupanja, finansijski obračun i poravnanje, koje na osnovu utvrđenih količinskih odstupanja iz stava 1 ovog člana vrši subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, u skladu sa tržišnim pravilima.
- (5) Balansno odgovorni subjekti dužni su da učestvuju u sistemu količinskog obračuna odstupanja predaje i prijema električne energije od voznih redova, koji sprovodi subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.
- (6) Operatori sistema ne mogu svoju balansnu odgovornost prenijeti na druge balansno odgovorne subjekte.

Podaci o balansiranju i plaćanje

Član 114

- (1) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u balansnom obračunu primjenjuje zone tolerancije, utvrđene tržišnim pravilima.
- (2) Operatori sistema dužni su da subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dostavljaju podatke neophodne za količinski obračun odstupanja u rokovima utvrđenim tržišnim pravilima.
- (3) Učesnici na tržištu električne energije iz člana 112 st. 5, 6 i 7 ovog zakona dužni su da izvrše plaćanja po osnovu finansijskog obračuna u skladu sa ugovorom o finansijskom poravnanju.

Balansna grupa

Član 115

- (1) Balansno odgovorni subjekti mogu se udruživati u balansnu grupu koju čini jedan ili više učesnika na tržištu (subjekti poravnanja), sa pripadajućim primopredajnim mjestima, radi zajedničkog obračuna količinskog odstupanja, čime postaju subjekti poravnanja te balansne grupe.

- (2) Balansno odgovorni subjekti udruženi u balansnu grupu određuju nosioca balansne odgovornosti balansne grupe, koji preuzima finansijsku odgovornost za sopstveno balansno odstupanje i balansno odstupanje članova svoje balansne grupe.
- (3) Jedno primopredajno mjesto može da pripada samo jednoj balansnoj grupi ili jednom balansno odgovornom subjektu.
- (4) Balansno odgovorni subjekat ili nosilac balansne odgovornosti balansne grupe dužan je da operatoru prenosnog sistema prije zaključivanja ugovora o balansnoj odgovornosti dostavi listu primopredajnih mjesta koja pripadaju balansnoj grupi.

Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije

Član 116

- (1) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, obavlja djelatnost organizovanja i upravljanja tržištem električne energije, osim upravljanja berzanskim tržištem električne energije i tržištem prekograničnih prenosnih kapaciteta, i ostalim tržištima električne energije, na osnovu licence, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Prava i dužnosti osnivača subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije vrši Vlada.

Prava, obaveze i odgovornosti subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije

Član 117

- (1) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da:
 - 1) organizuje i upravlja tržištem električne energije u skladu sa članom 116 stav 1 ovog zakona;
 - 2) utvrdi tržišna pravila i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
 - 3) vodi evidenciju učesnika na tržištu električne energije, kao i ugovora zaključenih na tržištu električne energije u skladu sa tržišnim pravilima;
 - 4) vrši obračun količinskog odstupanja predaje i prijema električne energije od voznih redova, kao i finansijski obračun i kontrolu finansijskog poravnanja utvrđenih odstupanja;
 - 5) objavljuje informacije koje su potrebne za nesmetano djelovanje tržišta i obavljanje energetske djelatnosti u skladu sa ovim zakonom na svojoj internet stranici;
 - 6) vodi evidenciju o snabdjevačima i krajnjim kupcima;
 - 8) zaključi formularne ugovore, i to:
 - ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna,
 - ugovor o balansnoj odgovornosti,
 - ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije,
 - ugovor o otkupu električne energije od povlašćenih proizvođača,
 - ugovor o kupoprodaji obaveznog proporcionalnog udjela električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača, i
 - ugovor o članstvu na balansnom tržištu;
 - 9) dostavlja snabdjevačima i kupcima samosnabdjevačima dnevne planove isporuka pripadajućeg dijela električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača;
 - 10) naplaćuje sredstva od snabdjevača i kupaca samosnabdjevača za električnu energiju proizvedenu u objektima povlašćenih proizvođača;
 - 11) obračunava i vrši raspodjelu sredstava iz tačke 10 ovog stava za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije na proizvođače električne energije iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije na osnovu zaključenih ugovora;
 - 12) obračunava sredstva prikupljena iz drugih izvora za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije na osnovu odluke Vlade i vrši raspodjelu na proizvođače električne energije iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije na osnovu zaključenih ugovora;
 - 13) daje mišljenje na pravila za primjenu transparentnih postupaka upravljanja zagušenjem i dodjeljivanja prekograničnih kapaciteta za prenos električne energije iz člana 87 stav 1 tačka 20 ovog zakona;

- (2) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije vodi evidenciju zaključenih bilateralnih ugovora, koja obuhvata i prekogranične bilateralne ugovore.
- (3) Način i vremenski okvir prijave i evidentiranja bilateralnih ugovora utvrđuje se tržišnim pravilima.
- (4) Bilateralni ugovori se dodatno evidentiraju kod subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u pogledu njihove dnevne količine i vremenskog rasporeda, najmanje jednom dnevno za naredni dan, preko prijave dnevnog voznog reda.
- (5) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije za pružanje usluga evidentiranja bilateralnih ugovora može naplatiti naknadu koja se utvrđuje cjenovnikom koji odobrava Agencija.
- (6) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije može zahtijevati da učesnik na tržištu električne energije dostavi bankarsku garanciju naplativu na prvi poziv bez prava prigovora ili drugo sredstvo obezbjeđenja plaćanja naknade za rad operatora tržišta, u slučajevima i pod uslovima utvrđenim tržišnim pravilima.
- (7) Energetski subjekat je dužan da subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije obezbijedi kontinuiran i neograničen pristup podacima koji su potrebni za obavljanje aktivnosti organizacije i upravljanja tržištem električne energije.
- (8) Sredstva iz stava 1 tač. 10, 11 i 12 ovog člana i sredstva od plaćanja iz člana 114 stav 3 ovog zakona, ne smatraju se prihodom subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.
- (9) Subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužan je da na zahtjev Ministarstvu dostavi podatke koji se odnose na tržište električne energije.
- (10) Podatke iz stava 7 ovog člana, učesnici na tržištu električne energije dužni su da dostavljaju subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u roku od sedam dana od dana dostavljanja zahtjeva.

Isključenje učesnika sa tržišta električne energije

Član 118

- (1) Učesnik na tržištu električne energije isključuje se sa tržišta električne energije:
 - na lični zahtjev;
 - u slučaju oduzimanja licence u skladu sa članom 67 stav 4 ovog zakona;
 - u slučaju raskida ugovora sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije
 - u slučaju kada je odlukom subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije privremeno isključen sa tržišta električne energije tri puta u periodu od godinu dana od dana prvog privremenog isključenja.
- (2) Učesnik na tržištu električne energije privremeno se isključuje sa tržišta električne energije u slučaju:
 - 1) mirovanja ili privremenog oduzimanja licence u skladu sa čl. 66 i 67 ovog zakona u roku utvrđenom odlukom Agencije, ili
 - 2) neizvršavanja obaveza iz ugovora zaključenog sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u skladu sa tržišnim pravilima.
- (3) Odluku o isključenju iz st. 1 i 2 ovog člana donosi subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.
- (4) Žalba na odluku iz stava 3 ovog člana ne odlaže izvršenje.
- (5) Postupak za ponovni prijem na tržište električne energije može se pokrenuti po isteku roka od šest mjeseci od dana donošenja odluke o isključenju iz stava 1 ovog člana.

Berzansko tržište električne energije

Član 119

- (1) Berza električne energije pruža usluge uparivanja ponude i potražnje na berzanskom tržištu električne energije, u skladu sa pravilima koje donosi.
- (2) Pod berzanskim tržištima električne energije podrazumijevaju se:
 - 1) tržište dan-unaprijed,
 - 2) unutarдневно tržište, i
 - 3) dugoročno tržište.
- (3) Pravilima iz stava 1 ovog člana propisuju se:

- 1) uslovi za registraciju i učešće učesnika na berzanskim tržištima električne energije;
 - 2) formularni obrazac zahtjeva za registraciju učesnika;
 - 3) ugovor neophodan za registraciju učesnika;
 - 4) opšti uslovi trgovanja;
 - 5) specifikacija proizvoda kojima se trguje na berzanskim tržištima električne energije;
 - 6) tehnički i drugi uslovi za funkcionisanje berzanskih tržišta električne energije;
 - 7) kriterijumi određivanja marginalne cijene prilikom trgovanja i zatvaranja proizvoda;
 - 8) kriterijumi određivanja sredstava obezbjeđenja neophodnih za finansijsko poravnanje;
 - 9) način sprovođenja finansijskog poravnanja;
 - 10) način rada u vanrednim situacijama;
 - 11) način objavljivanja podataka potrebnih za funkcionisanje tržišta i davanja podataka operatorima sistema.
- (4) Berza električne energije u postupku utvrđivanja pravila iz stava 3 ovog člana obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica i pravila uz izvještaj sa javne rasprave dostavlja Agenciji na odobravanje u skladu sa članom 34 stav 3 tačka 3 ovog zakona.
- (5) Pravila iz stava 3 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici berze električne energije.
- (6) O prijemu učesnika na berzansko tržište električne energije i njihovom isključenju odlučuje berza električne energije u skladu sa pravilima iz stava 3 ovog člana.
- (7) Berza električne energije je dužna da usluge iz stava 1 ovog člana pruža na nepristrasan, nediskriminatoran i transparentan način, i da obezbijedi njihovu dostupnost svim učesnicima na berzi koji ispunjavaju uslove za učešće na organizovanom tržištu.
- (8) Berza električne energije dužna je da podnese Agenciji zahtjev za odobravanje naknada u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 15 ovog zakona, najkasnije četiri mjeseca prije isteka važenja odluke o odobravanju naknada.
- (9) Agencija odlučuje o zahtjevu iz stava 8 ovog člana u roku od tri mjeseca od dana prijema zahtjeva u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 15 ovog zakona.
- (10) Berza električne energije ima status ugovorne strane u ugovorima o učestvovanju na berzanskim tržištima električne energije.
- (11) Učesnici na berzanskom tržištu električne energije su balansno odgovorni.
- (12) Ako je imenovana kao nominovani operator tržišta električne energije, berza električne energije u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanju tržišta električne energije dužna je da:
- 1) obezbijedi kompatibilnost, sposobnost i primjenu sistema neophodnog za uparivanje ponude i potražnje u skladu sa standardom koji se primjenjuje na nivou Evropske unije;
 - 2) sarađuje sa drugim operatorima tržišta koji su članovi jedinstvenog povezanog dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta obezbjeđujući funkcionisanje algoritama povezivanja cijena i usaglašenog kontinualnog trgovanja za sve aspekte koji se odnose na formiranje marginalne cijene i uparivanja ponude i potražnje;
 - 3) doprinosi usaglašavanju jedinstvenog algoritma u skladu sa propisanim zahtjevima i standardima;
 - 4) sarađuje sa operatorom prenosnog sistema električne energije razmjenom podataka neophodnih za rad algoritma u smislu potvrđenih prekograničnih kapaciteta i ograničenja tih kapaciteta;
 - 5) verifikuje rezultate povezivanja tržišta dan-unaprijed u smislu potvrđenih količina i ostvarenih cijena;
 - 6) prihvata i objavljuje rezultate povezivanja tržišta dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta obračunate u skladu sa tačkom 5 ovog stava;
 - 7) uspostavlja rezervnu proceduru u slučaju razdvajanja tržišta;
 - 8) u saradnji sa ostalim operatorima berzanskog tržišta električne energije usaglašava i predlaže vrijeme otvaranja i zatvaranja prekograničnog dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta u skladu sa EU standardima;
 - 9) vrši ulogu agenta za prenos, u skladu sa zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa;
 - 10) zaključuje sporazume kojima se obezbjeđuje sprovođenje obaveza propisanih ovim zakonom.
- (13) Berza električne energije je dužna da obezbijedi nediskriminatoran tretman svih korisnika sistema, posebno u odnosu na povezane subjekte.

- (14) Berza električne energije i subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije zaključuju ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna, ugovor o balansnoj odgovornosti i ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije.

Pravila za funkcionisanje tržišta

Član 120

- (1) Način organizovanja i funkcionisanja tržišta električne energije uređuje se tržišnim pravilima.
- (2) Tržišnim pravilima naročito se utvrđuju:
- 1) postupci, principi i standardi za organizovanje i funkcionisanje tržišta električne energije u skladu sa primijenjenim modelom tržišta;
 - 2) princip ekonomskog prvenstva, sa izuzetkom povlašćenih proizvođača, u skladu sa ovim zakonom;
 - 3) postupak prijema na tržište električne energije i dodjele statusa nosioca balansne odgovornosti, način identifikacije i registracije učesnika na tržištu električne energije i operatora, način ostvarivanja prava učesnika na tržištu, principi i postupci određivanja i sprovođenja balansne odgovornosti;
 - 4) obaveze učesnika na tržištu, uključujući obaveze po osnovu balansne odgovornosti;
 - 5) vrste ugovora koji se zaključuju na tržištu i ugovora u vezi sa funkcionisanjem tržišta i formularni ugovori iz člana 117 stav 1 tačka 8 ovog zakona;
 - 6) standardi i postupci za evidentiranje transakcija na tržištu električne energije;
 - 7) standardi i postupci za izradu, održavanje i ažuriranje baze podataka za potrebe tržišta električne energije;
 - 8) standardi i postupci za prijavu, izradu, provjeru i promjenu dnevnih voznih redova;
 - 9) način objavljivanja podataka potrebnih za funkcionisanje tržišta, osim komercijalno osjetljivih informacija;
 - 10) način i postupak obračuna količinskih odstupanja za konačno poravnanje nosilaca balansne odgovornosti balansnih grupa, odnosno balansno odgovornih subjekata i njihovo finansijsko poravnanje na tržištu električne energije, uključujući i balansnu odgovornost krajnjih kupaca koji se snabdijevaju od dva ili više snabdjevača istovremeno;
 - 11) oblik i sadržaj bankarske garancije i drugog sredstva obezbjeđenja plaćanja iz člana 113 stav 3 i člana 117 stav 6 ovog zakona;
 - 12) način određivanja naknade koju krajnji kupac koji u upravljanju potrošnjom učestvuje sam ili putem nezavisnog agregatora plaća svom snabdjevaču koji je direktno pogođen aktiviranjem usluge upravljanja potrošnjom iz člana 200 stav 6 ovog zakona;
- (3) Subjekat odgovoran za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti električne energije i pravila dostavlja Agenciji na odobravanje u skladu sa članom 34 stav 3 ovog zakona.
- (4) Tržišna pravila objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" nakon što ih Agencija odobri.

IX. PRISTUP PRENOSNOM I DISTRIBUTIVNOM SISTEMU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Pristup prenosnom sistemu električne energije

Član 121

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da obezbijedi nediskriminatoran pristup sistemu u granicama prenosnih kapaciteta u skladu sa tehničkim pravilima.
- (2) Operator prenosnog sistema električne energije može da odbije pristup sistemu zbog nedostatka kapaciteta.
- (3) U slučaju iz stava 2 ovog člana, operator prenosnog sistema električne energije podnosiocu zahtjeva dostavlja obavještenje o mjerama koje su potrebne i koje sprovodi na unapređenju sistema i stvaranju mogućnosti pristupa sistemu.
- (4) Operator prenosnog sistema električne energije može da odbije ili ograniči pristup sistemu ako bi odobravanje pristupa prenosnom sistemu ili korišćenje u zatraženom obimu moglo da dovede u pitanje pružanje javnih usluga iz člana 79 ovog zakona, prema svojoj procjeni ili na zahtjev lica koje obavlja javnu uslugu, a u skladu sa pravilima funkcionisanja prenosnog sistema.
- (5) Troškove pripremanja i dostavljanja obavještenja iz stava 3 ovog člana snosi korisnik prenosnog sistema električne energije koji zahtijeva informaciju.

Pristup distributivnom sistemu električne energije

Član 122

- (1) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da obezbijedi nediskriminatoran pristup sistemu u granicama distributivnih kapaciteta u skladu sa tehničkim pravilima.
- (2) Operator distributivnog sistema električne energije može da odbije pristup sistemu zbog nedostatka kapaciteta.
- (3) U slučaju iz stava 2 ovog člana, operator distributivnog sistema električne energije podnosiocu zahtjeva dostavlja obavještenje o mjerama koje su potrebne i koje sprovodi na unapređenju sistema i stvaranju mogućnosti za pristup sistemu.
- (4) Operator distributivnog sistema električne energije može da odbije ili ograniči pristup sistemu ako bi odobravanje pristupa distributivnom sistemu ili korišćenje u zatraženom obimu moglo da dovede do ugrožavanja pružanja javnih usluga iz člana 79 ovog zakona, prema svojoj procjeni ili na zahtjev subjekta koji obavlja javnu uslugu, a u skladu sa pravilima za funkcionisanje distributivnog sistema.
- (5) Troškove pripreme i dostavljanja obavještenja iz stava 3 ovog člana snosi korisnik distributivnog sistema koji zahtjeva informaciju.
- (6) Ako se odbije zahtjev za pristup stanici za punjenje, operator distributivnog sistema električne energije u tom slučaju dostavlja podnosiocu zahtjeva obavještenje iz stava 3 ovog člana.

X. RAZDVAJANJE OPERATORA SISTEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Nezavisnost operatora sistema

Član 123

- (1) Vertikalno integrisani subjekat dužan je da obezbijedi da se djelatnost operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije obavlja samo u nezavisnom pravnom licu koje ne obavlja druge energetske djelatnosti, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.
- (2) Zabranjeno je operatoru prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije da obavlja i druge energetske djelatnosti, osim u slučajevima iz člana 86 st. 3 i 4, člana 92 st. 5 i 7, člana 89 stav 2 i člana 97 stav 2 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije može da obavlja neenergetsku djelatnost pod uslovom da obezbijedi razdvojenost računa iz člana 126 ovog zakona.
- (4) Članove organa upravljanja operatora prenosnog sistema neposredno i samostalno predlaže organ državne uprave nadležan za poslove finansija, bez traženja mišljenja i uputstava od strane Vlade i određuje punomoćnika za skupštinu akcionara operatora prenosnog sistema.
- (5) Lica iz stava 4 ovog člana ne smiju tražiti ni prihvatati instrukcije ili smjernice Vlade u postupku donošenja odluka operatora prenosnog sistema i ne smiju biti članovi organa upravljanja energetskih subjekata koji obavljaju djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja električnom energijom ili imati mogućnost uticaja na odlučivanje tih energetskih subjekata.
- (6) Organ državne uprave iz stava 4 ovog člana ne smije predlagati članove organa upravljanja energetskih subjekata koji obavljaju djelatnost proizvodnje odnosno snabdijevanja električnom energijom i izuzima se prilikom glasanja kada Vlada donosi odluku o imenovanju organa upravljanja energetskim subjektima koji obavljaju djelatnost proizvodnje odnosno snabdijevanja električnom energijom.

Nezavisnost operatora prenosnog sistema električne energije

Član 124

- (1) Nezavisnost operatora prenosnog sistema električne energije ostvaruje se na način da isto lice ili lica nijesu ovlašćena da:
 - 1) direktno ili indirektno sprovode kontrolu nad energetskim subjektima koji obavljaju djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja električnom energijom i istovremeno, direktno ili indirektno vrše kontrolu ili imaju druga ovlašćenja nad operatorom prenosnog sistema ili prenosnim sistemom;
 - 2) direktno ili indirektno kontrolišu operatora prenosnog sistema ili prenosni sistem i istovremeno, direktno ili indirektno kontrolišu ili imaju druga ovlašćenja nad energetskim subjektima koji obavljaju djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja električnom energijom;
 - 3) imenuju članove odbora direktora ili druge organe ili pravne zastupnike operatora prenosnog sistema i istovremeno direktno ili indirektno sprovode kontrolu nad energetskim subjektima koji obavljaju djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja električnom energijom;

- 4) istovremeno budu članovi odbora direktora ili drugi organi ili pravni zastupnici operatora prenosnog sistema i energetske subjekata koji obavljaju djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja električnom energijom.
- (2) Odredba stava 1 tač. 1, 2 i 3 ovog člana, naročito se odnosi na:
- 1) korišćenje prava glasa;
 - 2) pravo imenovanja članova odbora direktora ili drugih organa ili pravnih zastupnika; ili
 - 3) svojinu nad većinskim dijelom akcija.
- (3) Energetski subjekti koji obavljaju djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja električnom energijom ne smiju direktno ili indirektno kontrolisati operatora prenosnog sistema koji je organizovan kao posebno pravno lice.
- (4) Energetskim subjektom koji obavlja djelatnost proizvodnje odnosno snabdijevanja iz stava 1 ovog člana smatra se i proizvođač odnosno snabdevač gasom.

Nezavisnost operatora distributivnog sistema električne energije koji je dio vertikalno integrisanog subjekta

Član 125

- (1) Nezavisnost operatora distributivnog sistema električne energije koji je dio vertikalno integrisanog subjekta od djelatnosti koje nijesu povezane sa distribucijom, obezbjeđuje se najmanje kroz nezavisnost organizacionog oblika, organizacije i odlučivanja.
- (2) Nezavisnost iz stava 1 ovog člana ostvaruje se na način da:
- 1) lica koja upravljaju operatorom distributivnog sistema električne energije ne učestvuju u organima upravljanja i vršenju poslova vertikalno integrisanog elektroenergetskog subjekta u kojima su odgovorni direktno ili indirektno za proizvodnju ili snabdijevanje električnom energijom;
 - 2) se članovima uprave operatora obezbijede uslovi za profesionalno i nezavisno djelovanje u interesu društva kojim upravljaju;
 - 3) operator samostalno odlučuje o sredstvima potrebnim za rad, održavanje i razvoj sistema kojim upravlja, nezavisno od drugih djelatnosti koje obavlja vertikalno integrisani subjekat.
- (3) Nezavisnost operatora iz stava 1 ovog člana ne odnosi se na pravo matičnog društva vertikalno integrisanog subjekta da operatoru odobrava godišnji finansijski plan i postavlja granice zaduživanja.
- (4) Zabranjeno je matičnom društvu da operatoru sistema iz stava 3 ovog člana daje uputstva za tekuće poslovanje i odlučivanje o investicijama u sistem u skladu sa odobrenim finansijskim planom.
- (5) Zabranjeno je operatoru distributivnog sistema da iskoristi svoju vertikalnu integraciju za narušavanje konkurencije i da koristi naziv, znak i druge simbole koji su slični i mogu dovesti u zabludu u odnosu na naziv, znak ili druge simbole koje upotrebljava snabdevač u poslovanju.

Razdvajanje i transparentnost računa energetske subjekata koji obavljaju više djelatnosti

Član 126

- (1) Energetski subjekat koji obavlja više energetske djelatnosti ili uz energetsku obavlja i neenergetsku djelatnost, ako je jedna od tih djelatnosti regulisana u skladu sa ovim zakonom, dužan je da odvojeno vodi poslovne knjige i sačinjava odvojene finansijske izvještaje za svaku energetsku djelatnost.
- (2) Energetski subjekat koji pruža javne usluge dužan je da odvojeno vodi poslovne knjige i sačinjava odvojene finansijske izvještaje za svaku javnu uslugu koju pruža osim za javnu uslugu iz člana 79 tačka 3 ovog zakona.
- (3) Energetski subjekat iz st. 1 i 2 ovog člana dužan je da sačini i objavi finansijske iskaze i to: bilans stanja, bilans uspjeha i izvještaj o novčanim tokovima, odvojeno za svaku energetsku djelatnost.
- (4) Finansijski iskazi iz stava 1 ovog člana reviduju se u roku za reviziju finansijskih iskaza privrednih društava, utvrđenom zakonom kojim se uređuje revizija, uključujući i provjeru izvršavanja obaveze izbjegavanja diskriminacije i unakrsnih subvencija.

Program mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu

Član 127

- (1) U cilju ispunjavanja zahtjeva nezavisnosti iz člana 125 ovog zakona, operator distributivnog sistema dužan je da utvrdi program mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu, koji obuhvata način praćenja njegove primjene i dostavi ga Agenciji na odobravanje.

- (2) Operator distributivnog sistema dužan je da imenuje ovlašćeno lice za praćenje realizacije programa mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu, koje je u izvršenju tih poslova nezavisno.
- (3) Operator distributivnog sistema dužan je da licu iz stava 2 ovog člana obezbijedi pristup svim potrebnim informacijama operatora i drugog povezanog subjekta koji su mu potrebni za izvršavanje svojih zadataka.
- (4) Imenovanje lica iz stava 2 ovog člana odobrava Agencija.
- (5) Imenovanje lica iz stava 2 ovog člana Agencija neće odobriti ako utvrdi da to lice ne ispunjava uslove u pogledu nezavisnosti ili profesionalnog vršenja tih poslova.
- (6) Lice iz stava 2 ovog člana dužno je da:
 - 1) prati sprovođenje programa iz stava 1 ovog člana,
 - 2) najkasnije do 31. marta tekuće godine dostavi Agenciji godišnji izvještaj o praćenju sprovođenja programa iz stava 1 ovog člana u prethodnoj godini, koji se objavljuje na internet stranici operatora,
 - 3) daje preporuke operatoru distributivnog sistema u vezi sa programom iz stava 1 ovog člana i sa njegovom primjenom,
 - 4) obavještava Agenciju o sumnji na kršenje odredaba člana 125 ovog zakona.

XI. OBAVLJANJE DJELATNOSTI IZ OBLASTI GASA

1. Uslovi za obavljanje djelatnosti

Priključenje proizvođača gasa

Član 128

- (1) Priključenje proizvođača gasa na prenosni ili distributivni sistem gasa može da se vrši u skladu sa metodologijom kojom su regulisani uslovi za priključenje.
- (2) Troškove priključenja na prenosni ili distributivni sistem gasa plaća proizvođač po cijenama koje odobri Agencija.

Operator prenosnog sistema gasa

Član 129

- (1) Operator prenosnog sistema gasa može biti lice koje je organizovano kao nezavisno pravno lice koje nije dio vertikalno integrisanog subjekta i odvojeno je od drugih aktivnosti u sektoru gasa koje se ne odnose na prenos.
- (2) Subjekt za prirodni gas koji je vlasnik prenosnog sistema gasa obavlja djelatnost operatora prenosnog sistema gasa.
- (3) Operator prenosnog sistema gasa dobija licencu za prenos gasa i sertifikat u rokovima i pod uslovima utvrđenim čl. 56 do 63 ovog zakona.
- (4) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da svoju djelatnost obavlja u skladu sa principima i uslovima utvrđenim ovim zakonom, licencom i sertifikatom.

Obaveze i odgovornosti operatora prenosnog sistema gasa

Član 130

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da:
 - 1) obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za prenosom gasa, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj prenosnog sistema gasa, u cilju pouzdanosti, sigurnosti, efikasnosti i funkcionisanja tržišta, uz očuvanje životne sredine;
 - 2) obezbijedi adekvatna sredstva za ispunjenje obaveza pružanja usluga;
 - 3) vrši balansiranje sistema za prenos gasa i, prema potrebi, obezbijedi da se usluge balansiranja pružaju na principima transparentnosti, objektivnosti i nediskriminacije;
 - 4) obezbijedi energiju koju koristi u obavljanju svoje djelatnosti uključujući energiju potrebnu za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu u skladu sa transparentnim, nediskriminatornim i tržišnim principima;
 - 5) upravlja kapacitetima prenosnog sistema;
 - 6) pod nediskriminatornim uslovima pruža usluge korisnicima sistema ili kategorijama korisnika sistema, bez davanja prioriteta svojim povezanim subjektima;

- 7) obezbijedi operatorima distributivnih sistema, susjednim operatorima prenosnog sistema ili drugim subjektima za gas informacije koje su potrebne za obezbjeđenje međuoperativnosti sistema i za osiguranje bezbjednog i efikasnog rada interkonektivnog sistema;
 - 8) obezbijedi korisnicima prenosnog sistema detaljne informacije o ponuđenim uslugama, uslovima za pružanje usluga i tehničke informacije za efikasan pristup i korišćenje prenosnog sistema;
 - 9) obezbijedi učešće u izgradnji dovoljnih prekograničnih kapaciteta za integraciju sistema za prenos gasa u Crnoj Gori sa sistemima susjednih članica Zajednice odnosno članica Evropske unije uz prilagođavanje svim ekonomski opravdanim i tehnički izvodljivim zahtjevima za kapacitetom, uključujući sigurnost snabdijevanja gasom;
 - 10) obezbijedi prekograničnu saradnju u cilju obezbjeđenja sigurnosti sistema i dodjele kapaciteta;
 - 11) odobrene naknade za priključenje na prenosni sistem, naknade za priključenje gasa iz obnovljivih izvora, korišćenje prenosnog sistema i pomoćne usluge objavi na svojoj internet stranici najkasnije 15 dana prije početka primjene;
 - 12) utvrdi metodologiju za utvrđivanje naknade za priključenje na prenosni sistem gasa iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona koja odražava troškove i pravila iz člana 34 stav 3 tač. 1 i 7 ovog zakona i dostavi Agenciji na odobravanje;
 - 13) utvrdi cijene i naknade u skladu sa metodologijom iz tačke 12 ovog stava i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
 - 14) utvrdi desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema gasa, usklađen sa Nacionalnim energetske i klimatskim planom, Akcionim planom i planom razvoja susjednih prenosnih sistema, koji se ažurira najmanje svake treće godine i dostavi Agenciji na odobravanje;
 - 15) utvrdi investicioni plan za period koji odgovara dužini regulatornog perioda, koji je sastavni dio plana iz tačke 14 ovog stava prema potrebama korisnika sistema, u skladu sa desetogodišnjim planom razvoja distributivnog sistema gasa, prostorno-planskim dokumentima i dostavi Agenciji na odobravanje;
 - 16) prilikom izrade planova iz tač. 14 i 15 ovog stava:
 - procijeni potencijal za povećanje energetske efikasnosti u objektima prenosnog sistema i specificira ciljeve za povećanje energetske efikasnosti;
 - utvrdi mjere i ulaganja za uvođenje ekonomski isplativih poboljšanja energetske efikasnosti na mrežnoj infrastrukturi, uključujući i dinamiku realizacije mjera,
 - uzme u obzir i upravljanje opterećenjem i međuoperativnost;
 - 17) plan iz tačke 14 ovog stava objavi na svojoj internet stranici;
 - 18) organizuje prijem reklamacija i prigovora kupaca, korisnika sistema i učesnika na tržištu i obezbijedi nediskriminatorno odlučivanje u rokovima utvrđenim zakonom;
 - 19) vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca, korisnika sistema i učesnika na tržištu, sa pripadajućom dokumentacijom i donijetim odlukama;
 - 20) na zahtjev Agencije podnosi izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca, korisnika sistema i učesnika na tržištu.
- (2) Prilikom upravljanja kapacitetima prenosnog sistema iz stava 1 tačka 5 ovog člana zabranjeno je namjerno smanjivanje kapaciteta, kao i drugi oblici manipulacije kapacitetom kojima se narušava funkcionisanje tržišta.
 - (3) Balansiranje prenosnog sistema gasa iz stava 1 tačka 3 ovog člana je proces uravnotežavanja količina gasa na ulazu u sistem i izlazu iz sistema u periodu za koji se utvrđuje balansno odstupanje.

Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema gasa

Član 131

- (1) Rad prenosnog sistema gasa uređuje se pravilima za funkcionisanje prenosnog sistema gasa koja utvrđuje operator prenosnog sistema gasa.
- (2) Pravilima iz stava 1 ovog člana uređuju se:
 - 1) tehnički i drugi uslovi za priključenje korisnika na prenosni sistem, uključujući zahtjeve za kvalitet, miris i pritisak gasa;
 - 2) postupci, rokovi, uslovi i ograničenja dodjele kapaciteta;
 - 3) upravljanje tačkama ulaza i izlaza gasa u prenosni sistem;
 - 4) postupci mjerenja i određivanja specifikacija kvaliteta i uslova za prihvatanje isporuke gasa;

- 5) postupci dodjele izmjerenih količina gasa korisnicima sistema na tačkama ulaza u sistem i tačkama preuzimanja iz sistema;
 - 6) planiranje i održavanje prenosnog sistema i odgovornosti operatora prenosnog sistema gasa i korisnika tog sistema;
 - 7) način planiranja razvoja prenosnog sistema, monitoringa i kontrole njegovog sprovođenja;
 - 8) pravila za upravljanje zagušenjima;
 - 9) postupci i troškovi balansiranja;
 - 10) osnovni elementi za ugovaranje usluga prenosa;
 - 11) kriterijumi i uslovi pod kojim se prenos može prekinuti i prioriteti isporuke gasa kupcima;
 - 12) pravila za vansudsko rješavanje sporova između korisnika sistema i operatora prenosnog sistema gasa;
 - 13) pravila za upravljanje transakcijama operatora prenosnog sistema sa korisnicima sistema, a naročito računi koje je operator prenosnog sistema gasa dužan da čuva;
 - 14) opis prenosnog sistema gasa, specifikacija ulaznih i izlaznih tačaka u sistem, raspoloživi kapaciteti, vrsta usluge (kratkoročna, dugoročna, sa prekidima);
 - 15) sigurnosni kriterijumi;
 - 16) druga pitanja u vezi sa upravljanjem, funkcionisanjem, održavanjem i razvojem prenosnog sistema gasa.
- (3) Operator prenosnog sistema gasa, u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana, obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti gasa i pravila dostavlja Agenciji na odobranje.
- (4) Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema gasa objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora prenosnog sistema gasa.

Operator distributivnog sistema gasa

Član 132

- (1) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da vrši distribuciju gasa pod uslovima i na području određenim licencom na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminacije između korisnika sistema ili grupa korisnika sistema bez privilegovanja energetske subjektata povezanih sa operatorom, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Operator distributivnog sistema može da bude samo energetske subjektat koji je nezavisan u pogledu izbora oblika organizovanja, unutrašnje organizacije i donošenja poslovnih odluka u vršenju djelatnosti koje se ne odnose na distribuciju gasa.

Obaveze i odgovornosti operatora distributivnog sistema gasa

Član 133

- (1) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da:
 - 1) obezbijedi dugoročnu sposobnost sistema da ispunjava realne zahtjeve za distribucijom gasa, odnosno obezbijedi rad, održavanje, unapređenje i razvoj distributivnog sistema gasa u cilju pouzdanosti, sigurnosti i efikasnosti, uz zaštitu životne sredine;
 - 2) na zahtjev, u okviru raspoloživih kapaciteta i ako su ispunjeni tehnički i komercijalni uslovi, priključi kupca koji se nalazi u distributivnom području;
 - 3) upravlja kapacitetima distributivnog sistema na objektivan, transparentan i nediskriminatoran način;
 - 4) obezbijedi drugom operatoru distributivnog, prenosnog i TPG sistema, odnosno operatoru sistema za skladištenje informacije koje obezbjeđuju da se prenos i skladištenje gasa vrši na način koji odgovara sigurnom i efikasnom radu interkonektovanog sistema;
 - 5) obezbjeđuje korisnicima distributivnog sistema jasne i precizne informacije o uslovima za pružanje usluga, a naročito za pristup i korišćenje distributivnog sistema, koje obuhvataju tehničke, ugovorene i raspoložive kapacitete;
 - 6) utvrdi metodologiju za utvrđivanje naknade za priključenje korisnika na distributivni sistem gasa iz obnovljivih izvora iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona koja odražava troškove i pravila iz člana 34 stav 3 tačka 2 ovog zakona i dostavi Agenciji na odobranje;
 - 7) nabavlja energiju za pokrivanje gubitaka u sistemu u skladu sa transparentnim, nediskriminatornim i tržišnim principima;

- 8) utvrdi desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema gasa, u skladu sa Nacionalnim energetske i klimatskim planom i desetogodišnjim planom razvoja prenosnog sistema gasa, koji se ažurira najmanje svake treće godine i dostavlja Agenciji na odobravanje;
 - 9) utvrdi investicioni plan za period koji odgovara dužini regulatornog perioda, koji je sastavni dio plana iz tačke 8 ovog stava prema potrebama korisnika sistema, u skladu sa desetogodišnjim planom razvoja distributivnog sistema gasa i prostorno-planskim dokumentima i dostavi Agenciji na odobravanje;
 - 10) prilikom izrade planova iz tač. 8 i 9 ovog stava:
 - procijeni potencijal za povećanje energetske efikasnosti u objektima distributivnog sistema i specificira ciljeve za povećanje energetske efikasnosti,
 - utvrdi mjere i ulaganja za uvođenje ekonomski isplativih poboljšanja energetske efikasnosti na infrastrukturi distributivnog sistema gasa uključujući i dinamiku realizacije mjera,
 - uzme u obzir i upravljanje opterećenjem i međuoperativnost;
 - 11) odobrene metodologije i cijene za priključenje na distributivni sistem, korišćenje distributivnog sistema i pružanje distributivnih usluga objavi na svojoj internet stranici najmanje 15 dana prije početka primjene;
 - 12) organizuje prijem reklamacija i prigovora kupaca i korisnika sistema i obezbijedi nediskriminatorno odlučivanje u rokovima utvrđenim zakonom;
 - 13) vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema, sa pripadajućom dokumentacijom i donijetim odlukama;
 - 14) na zahtjev Agencije podnese izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema.
- (2) Operator distributivnog sistema dužan je da na svojoj internet stranici blagovremeno objavi rokove i uslove za korišćenje distributivnog sistema.

Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema gasa

Član 134

- (1) Funkcionisanje distributivnog sistema gasa uređuje se pravilima o radu distributivnog sistema gasa koja utvrđuje operator distributivnog sistema gasa za područje određeno licencom.
- (2) Pravilima iz stava 1 ovog člana naročito se uređuju:
 - 1) način održavanja i razvoja distributivnih sistema gasa;
 - 2) način planiranja i tehnički uslovi za planiranje;
 - 3) rad i funkcionisanje distributivnog sistema gasa;
 - 4) tehnički uslovi za priključenje na distributivni sistem i interkonekciju sa drugim sistemima gasa, uključujući zahtjeve za kvalitet, miris i pritisak gasa;
 - 5) način dostavljanja podataka i informacija operatoru prenosnog sistema gasa i drugim energetske subjektima koji su neophodni za njihov rad;
 - 6) način rada distributivnog sistema gasa u vanrednim ili hitnim situacijama, uključujući poremećaje na tržištu;
 - 7) procedure za balansiranje, a kada je to potrebno, i troškovi balansiranja;
 - 8) opšti uslovi za korišćenje distributivnog sistema gasa;
 - 9) uslovi za raskid ugovora o korišćenju distributivnog sistema gasa, koji ne otežavaju promjenu snabdjevača.
- (3) Operator distributivnog sistema gasa, u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana, obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti gasa i pravila dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (4) Pravila o radu distributivnog sistema gasa objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora distributivnog sistema gasa.

Mjerenje isporučenog gasa

Član 135

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da mjeri isporuku gasa na svim mjernim mjestima u prenosnom sistemu gasa i na primopredajnim mjestima sa:
 - 1) proizvođačem gasa;
 - 2) distributivnim sistemima gasa;
 - 3) sistemima za skladištenje gasa;
 - 4) postrojenjima za TPG; i

- 5) kupcima priključenim na prenosni sistem.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da:
- 1) vrši instalaciju, održavanje i pregled tačnosti mjernih uređaja na primopredajnim mjestima iz stava 1 ovog člana, u skladu sa zakonom i propisima kojima je uređeno ispitivanje mjerne opreme;
 - 2) mjeri isporuku gasa na primopredajnim mjestima na koja su priključeni krajnji kupci na distributivni sistem;
 - 3) vrši instalaciju, održavanje i pregled tačnosti mjernih uređaja i brojila u skladu sa zakonom i propisima kojim je uređeno ispitivanje mjerne opreme.
- (3) Operatori prenosnog i distributivnog sistema gasa dužni su da utvrde pravila mjerenja na mjernim mjestima i dostave Agenciji na odobravanje.
- (4) Pravilima iz stava 3 ovog člana naročito se utvrđuje:
- 1) način instalacije, prijema, ispitivanja i održavanja mjerne opreme;
 - 2) način prikupljanja mjernih i drugih podataka na mjernom mjestu;
 - 3) način obrade, dostupnosti i prenosa mjernih i drugih podataka o mjernim mjestima korisnicima podataka, kao i način grupisanja i arhiviranja podataka.
- (5) Pravila iz stava 3 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema gasa.

Dostavljanje obrađenih podataka

Član 136

- (1) Prikupljene i obrađene podatke sa mjernih mjesta operator prenosnog sistema gasa dostavlja drugim operatorima prenosnog sistema i korisnicima sistema, za primopredajna mjesta iz člana 135 stav 1 ovog zakona.
- (2) Prikupljene i obrađene podatke sa mjernih mjesta operator distributivnog sistema gasa dostavlja:
- 1) na zahtjev operatora prenosnog sistema, o mjernim mjestima na granicama distributivnog sistema;
 - 2) snabdjevaču, o mjernim mjestima krajnjih kupaca koje snabdijeva, kao i podatke potrebne za balansiranje;
 - 3) proizvođaču, o sopstvenom mjernom mjestu;
 - 4) na zahtjev krajnjeg kupca, o njegovom mjernom mjestu.
- (3) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da podatke iz stava 2 tačka 4 ovog člana koji se odnose na potrošnju učini dostupnim bez odlaganja i bez naknade, u lako razumljivoj i uporedivoj formi koju odobrava Agencija.

Operator sistema za skladištenje gasa

Član 137

- (1) Vlasnik skladišta za gas djeluje u svojstvu operatora sistema za skladištenje i može da vrši skladištenje gasa samo na osnovu licence u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Skladištenje gasa iz stava 1 ovog člana obuhvata unošenje, čuvanje i iznošenje gasa iz sistema za skladištenje gasa.
- (3) Operator sistema za skladištenje gasa dužan je da održava sistem za skladištenje gasa na način kojim se obezbjeđuje efikasan rad i sigurnost sistema.
- (4) Operatori sistema za skladištenje gasa dužni su da obezbijede čuvanje zaliha gasa korisnika sistema za skladištenje u skladu sa ugovorom o korišćenju sistema za skladištenje.

Obaveze i odgovornosti operatora sistema za skladištenje gasa

Član 138

- (1) Operator sistema za skladištenje gasa dužan je da:
- 1) upravlja, održava i unapređuje pod ekonomičnim uslovima, sigurne, pouzdane i efikasne skladišne objekte u cilju obezbjeđenja otvorenog tržišta, uz zaštitu životne sredine;
 - 2) da obezbijedi adekvatna sredstva za izvršavanje obaveze pružanja usluga;
 - 3) pod nediskriminatornim uslovima pruža usluge korisnicima sistema ili kategorijama korisnika sistema, bez davanja prioriteta svojim povezanim subjektima;
 - 4) obezbjeđuje operatorima distributivnih sistema gasa, operatorima prenosnog sistema gasa ili drugim subjektima za gas informacije koje su potrebne za obezbjeđenje međusobne usklađenosti sistema i za osiguranje bezbjednog i efikasnog poslovanja interkonektovanog sistema;

- 5) obezbjeđuje korisnicima sistema gasa detaljne informacije o ponuđenim uslugama, uslovima za pružanje usluga i tehničke informacije potrebne korisnicima prenosnog sistema gasa za efikasan pristup i korišćenje sistema za skladištenje gasa;
 - 6) informacije iz tačke 4 ovog stava čuva deset godina i stavi na raspolaganje Ministarstvu, nadležnim državnim organima kojima je to potrebno za obavljanje poslova iz njihove nadležnosti, Agenciji i nadležnom organu Zajednice;
 - 7) preduzme potrebne mjere za omogućavanje i olakšavanje slobodne trgovine kapacitetima na tržištu na transparentan i nediskriminatoran način;
 - 8) pripremi i donese objektivna i nediskriminatorna pravila kojima se utvrđuju uslovi i rokovi za korišćenje sistema za skladištenje gasa;
 - 9) utvrdi pravila iz člana 34 stav 3 tačka 8 ovog zakona i dostavi Agenciji na odobravanje;
 - 10) organizuje prijem reklamacija i prigovora kupaca i korisnika sistema i obezbijedi nediskriminatorno odlučivanje u rokovima utvrđenim zakonom;
 - 11) vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema, sa pripadajućom dokumentacijom i donijetim odlukama;
 - 12) na zahtjev Agencije podnese izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema.
- (2) Operator sistema za skladištenje gasa dužan je da pravila iz stava 1 tač. 8 i 9 ovog člana nakon što ih Agencija odobri, objavi u "Službenom listu Crne Gore" i na svojoj internet stranici.

Operator postrojenja za TPG

Član 139

- (1) Operator postrojenja za TPG, u smislu ovog zakona, je subjekat koji vrši djelatnost prevođenja prirodnog gasa u tečno stanje ili utakanja, istakanja i ponovne gasifikacije TPG-a i koji je odgovoran za rad TPG postrojenja.
- (2) Operator postrojenja za TPG dužan je da djelatnost upravljanja postrojenjem za TPG vrši pod uslovima određenim licencom, na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminacije u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Postrojenje za TPG je terminal koji se koristi za prevođenje prirodnog gasa u tečno stanje, odnosno utakanje, istakanje i regasifikaciju TPG uključujući i pomoćne usluge i privremeno skladištenje potrebno za proces regasifikacije i utiskivanje u prenosni sistem gasa, i ne uključuje dio TPG terminala koji se koristi za skladištenje.

Obaveze i odgovornosti operatora postrojenja za TPG

Član 140

- (1) Operator postrojenja za TPG dužan je da:
 - 1) upravlja, održava i razvija bezbjedno, pouzdano i efikasno postrojenje za TPG u cilju obezbjeđenja otvorenog tržišta, uz zaštitu životne sredine;
 - 2) obezbjeđuje adekvatna sredstva za izvršavanje obaveze pružanja usluga;
 - 3) priključuje postrojenje za TPG na prenosni sistem u skladu sa tehničkim pravilima za prenosni sistem i pravilima za korišćenje postrojenja za TPG;
 - 4) uspostavlja i obezbjeđuje sistem mjerenja ulaznih i izlaznih tokova i parametara kvaliteta gasa;
 - 5) istače i regasifikuje TPG na osnovu zaključenih ugovora;
 - 6) obezbjeđuje objektivne i jednake uslove za pristup postrojenju za TPG u skladu sa ovim zakonom;
 - 7) utvrdi petogodišnji plan razvoja za TPG postrojenja koji se ažurira godišnje i dostavlja Agenciji na odobravanje;
 - 8) pod nediskriminatornim uslovima pruža usluge korisnicima sistema ili kategorijama korisnika sistema, bez davanja prioriteta svojim povezanim subjektima;
 - 9) pruža informacije operatoru prenosnog sistema i drugim subjektima za gas, u cilju sigurnog i efikasnog funkcionisanja i razvoja interkonektovanih sistema;
 - 10) dostavlja informacije učesnicima tržišta gasa o obimu i datumu prekida rada postrojenja za TPG i očekivanom smanjenju kapaciteta TPG postrojenja, kao i uslovima i rokovima pristupa i korišćenja sistema za TPG;
 - 11) utvrdi pravila iz člana 34 stav 3 tačka 9 ovog zakona i dostavi Agenciji na odobravanje;
 - 12) organizuje prijem reklamacija i prigovora kupaca i korisnika sistema i obezbijedi nediskriminatorno odlučivanje u rokovima utvrđenim zakonom;

13) vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema čiji sastavni dio je pripadajuća dokumentacija i donijete odluke;

14) na zahtjev Agencije podnese izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema.

(2) Pravila za poslovanje i funkcionisanje postrojenja za TPG objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora postrojenja za TPG.

Izolovano postrojenje za TPG

Član 141

(1) Izolovano postrojenje za TPG, u smislu ovog zakona, je postrojenje za TPG koje nije povezano na drugi gasni sistem, u slučaju:

1) kada postoji integracija rada ili proizvodnih procesa, trgovinskih ili uslužnih djelatnosti korisnika tog postrojenja usljed tehničkih ili bezbjednosnih razloga, ili

2) kada se iz postrojenja distribuira gas vlasniku postrojenja ili njegovim povezanim subjektima.

(2) Operator postrojenja iz stava 1 ovog člana nije dužan da:

1) utvrdi petogodišnji plan razvoja za TPG postrojenja;

2) utvrdi pravila za poslovanje i funkcionisanje postrojenja za TPG;

3) objavljuje ili traži odobrenje za metodologije ili cijene odnosno naknade od strane Agencije.

(3) Kupac koji se snabdijeva iz postrojenja iz stava 1 ovog člana može podnijeti zahtjev Agenciji za preispitivanje metodologije ili cijene utvrđene od strane operatora postrojenja.

(4) U slučaju iz stava 3 ovog člana operator postrojenja dužan je da na zahtjev Agencije dostavi metodologiju po kojoj su utvrđene cijene, sa potrebnom dokumentacijom, a naročito za izračunavanje operativnih troškova, amortizacije, ukalkulisane dobiti, odnosno prihoda.

(5) Agencija je dužna da po zahtjevu iz stava 3 ovog člana odluči u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva.

(6) Odluka Agencije o odobravanju metodologije i cijena ili o utvrđivanju cijena po zahtjevu iz stava 3 ovog člana zasniva se na principima koje Agencija primjenjuje za druge djelatnosti u oblasti gasa, najmanje u odnosu na:

1) opravdanost operativnih troškova (vezanih za upravljanje i održavanje postrojenja);

2) stope amortizacije i vrijednost sredstava;

3) povrat na sredstva;

4) kvalitet usluge.

Prava operatora postrojenja za TPG

Član 142

(1) Operator postrojenja za TPG može da nabavlja gas za sopstvenu potrošnju i pokrivanje gubitaka gasa u postrojenju za TPG.

(2) Operator postrojenja za TPG ima pravo da ograniči ili privremeno prekine ugovoreno istakanje i regasifikaciju TPG u slučaju:

1) neposredne opasnosti po život i zdravlje ljudi, odnosno imovinu, radi otklanjanja opasnosti;

2) krizne situacije i njenog otklanjanja;

3) planiranog održavanja ili rekonstrukcije postrojenja za TPG;

4) nepoštovanja ugovornih obaveza kupca.

(3) Uslove i rokove za ostvarivanje prava iz st. 1 i 2 ovog člana utvrđuje operator postrojenja za TPG pravilima iz člana 34 stav 3 tačka 9 ovog zakona.

(4) Uslovi i rokovi iz stava 3 ovog člana utvrđuju se i primjenjuju na objektivan, transparentan i nediskriminatoran način.

Operator kombinovanog sistema

Član 143

(1) Upravljanje prenosnim, distributivnim sistemom gasa, postrojenjem za TPG i sistemom za skladištenje može da vrši jedan operator kao operator kombinovanog sistema, ako je organizovan u skladu sa članom 152 ovog zakona i ima licencu za obavljanje djelatnosti operatora kombinovanog sistema.

(2) Licencu iz stava 1 ovog člana, na zahtjev pravnog ili fizičkog lica, izdaje Agencija.

Tržište gasa

Član 144

- (1) Na organizaciju i način rada tržišta gasa shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona kojima je uređeno tržište električne energije.
- (2) Na tržišna pravila gasa koja odobrava Agencija shodno se primjenjuju uslovi propisani za tržište električne energije, osim organizovanog tržišta, a poslove subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem gasa vrši operator prenosnog sistema gasa.

2. Pristup sistemima gasa

Pristup prenosnom sistemu gasa

Član 145

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da obezbijedi nediskriminatoran pristup tom sistemu, u skladu sa uslovima utvrđenim pravilima za funkcionisanje prenosnog sistema gasa.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa na svojoj internet stranici objavljuje pravila za korišćenje prenosnog sistema gasa, metodologiju iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona i cijene za korišćenje prenosnog sistema gasa iz člana 49 stav 2 tačka 1 ovog zakona, nakon odobrenja Agencije.
- (3) Operator prenosnog sistema gasa može, ako je to potrebno radi obavljanja svojih djelatnosti, uključujući i prekogranični prenos u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom, imati pristup mreži operatora prenosnog sistema susjednih država.

Pristup distributivnom sistemu gasa

Član 146

- (1) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da obezbijedi nediskriminatoran pristup distributivnom sistemu u skladu sa pravilima za funkcionisanje distributivnog sistema gasa.
- (2) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da usluge iz stava 1 ovog člana pruža korisnicima, pod jednakim uslovima, korišćenjem formularnog ugovora o distribuciji odnosno u skladu sa pravilima za funkcionisanje distributivnog sistema gasa.
- (3) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da objavi uslove za korišćenje sistema gasa, uključujući pravila iz stava 1 ovog člana i cijene za korišćenje distributivnog sistema i da ih primjenjuje na nediskriminatoran i objektivan način.
- (4) Operator distributivnog sistema gasa može da uslovi pristup sistemu odgovarajućom garancijom čija visina zavisi od boniteta korisnika.
- (5) Garancije iz stava 4 ovog člana su nediskriminatorne, transparentne i proporcionalne nivou korišćenja sistema i ne smiju predstavljati barijeru za ulazak na tržište.

Odbijanje pristupa

Član 147

- (1) Operatori prenosnog sistema gasa, distributivnog sistema gasa, operator sistema za skladištenje gasa i operator postrojenja za TPG mogu da odbiju pristup sistemu u nedostatku kapaciteta ili ako bi odobravanje pristupa moglo da ugrozi pružanje javnih usluga iz člana 79 ovog zakona.
- (2) Operatori prenosnog sistema gasa, distributivnog sistema gasa, operator sistema za skladištenje gasa i operator postrojenja za TPG mogu da odbiju pristup i zbog ekonomskih i finansijskih poteškoća kod ugovora "uzmi ili plati" koji se primjenjuju kod zahtjeva za pristup sistemu.

Pristup sistemima za skladištenje i rezervu gasa (linepack)

Član 148

- (1) Za pristup objektima za skladištenje i rezervu gasa (linepack) radi obezbjeđenja efikasnog pristupa sistemu za snabdijevanje kupaca, kao i za pristup pomoćnim uslugama, primjenjuju se regulisani uslovi i cijene.

- (2) Operator sistema za skladištenje dužan je da primjenjuje pravila iz člana 138 stav 1 tačka 8 ovog zakona objektivno, transparentno i nediskriminatorno.
- (3) Odredbe st. 1 i 2 ovog člana ne primjenjuju se na pomoćne usluge i privremeno skladištenje koje je vezano za postrojenja za TPG koji su neophodni za proces regasifikacije i kasniju isporuku u prenosni sistem.
- (4) Agencija, prilikom izrade metodologije za određivanje cijene za skladištenje i rezerve gasa (linepack), pribavlja mišljenje korisnika sistema.
- (5) Cijene za korišćenje sistema za skladištenje i rezerve gasa (linepack), kao i druge pomoćne usluge utvrđuje operator sistema za skladištenje u skladu sa metodologijama iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 2 i tačka 2 ovog zakona i dostavlja ih Agenciji na odobravanje.
- (6) Pristup sistemima za skladištenje omogućava se i kupcima koji imaju više zaključenih ugovora o snabdijevanju sa subjektima za gas, isključujući vlasnike odnosno operatore sistema i sa njima povezane subjekte.

Pristup mrežama proizvodnih gasovoda

Član 149

- (1) Proizvođač gasa dužan je da obezbijedi pristup mrežama proizvodnih gasovoda subjektima za gas, osim za djelove gasovoda koji se upotrebljavaju u procesu proizvodnje na lokaciji na kojoj se proizvodi gas.
- (2) Pristup mrežama proizvodnih gasovoda može da se ograniči ili odbije ako:
 - 1) ugrožava sigurnost i neprekidnost snabdijevanja;
 - 2) postoje tehničke nekompatibilnosti koje se ne mogu otkloniti uz razumne troškove;
 - 3) narušava efikasnost postojeće i planirane proizvodnje na toj lokaciji ili postojeće obaveze prema vlasnicima i drugim korisnicima te mreže.

Pristup postrojenju za TPG

Član 150

Operator postrojenja za TPG dužan je da omogućiti nediskriminatoran pristup postrojenjima za TPG svim subjektima za gas po objavljenim cijenama iz člana 35 stav 2 tačka 1 ovog zakona.

Korišćenje zajedničkih usluga i komercijalno osjetljive informacije

Član 151

- (1) Zabranjeno je operatorima prenosnog i distributivnog sistema gasa, sistema za skladištenje i postrojenja za TPG da koriste zajedničke usluge, kao što su zajedničke pravne usluge, osim čisto administrativnih funkcija ili funkcija informacionih tehnologija (IT) sa drugim organizacionim dijelom vertikalno integrisanog subjekta.
- (2) Zabranjena je zloupotreba komercijalno osjetljivih informacija pribavljenih prilikom davanja ili pregovaranja pristupa sistemu gasa u vezi prodaje i kupovine gasa od povezanih subjekata.
- (3) Informacije neophodne za ostvarivanje konkurencije na tržištu i efikasno funkcionisanje tržišta objavljuju operatori iz stava 1 ovog člana na svojim internet stranicama, uz zaštitu komercijalno osjetljivih informacija.

Razdvajanje operatora prenosnog sistema gasa

Član 152

- (1) Djelatnost operatora prenosnog sistema gasa može da obavlja samo nezavisno pravno lice.
- (2) Nezavisnost operatora prenosnog sistema gasa obezbjeđuje se na način da isto lice, odnosno lica:
 - 1) istovremeno ne vrše direktnu ili indirektnu kontrolu energetskog subjekta koji obavlja proizvodnju ili snabdijevanje gasom ili imaju drugo pravo nad operatorom prenosnog sistema ili nad prenosnim sistemom;
 - 2) istovremeno ne vrše direktnu ili indirektnu kontrolu operatora prenosnog sistema gasa ili prenosnog sistema gasa i direktno ili indirektno ne vrše kontrolu ili imaju drugo pravo nad subjektom na tržištu koji obavlja djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja gasom;
 - 3) nemaju pravo odlučujućeg uticaja na imenovanje članova odbora direktora ili drugih organa ili pravnih zastupnika, operatora prenosnog sistema gasa ili prenosnog sistema gasa i kontrole ili ostvarivanja drugog prava nad energetskim subjektom koji obavlja djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja;
 - 4) nijesu članovi u odboru direktora ili drugim organima ili pravni zastupnici operatora prenosnog sistema ili prenosnog sistema i energetskih subjekata koji obavljaju djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja.

(3) Odredba stava 2 tač. 1, 2 i 3 ovog člana naročito se odnosi na:

- 1) korišćenje prava glasa;
- 2) pravo imenovanja članova odbora direktora ili drugih organa ili pravnih zastupnika;
- 3) svojinu nad većinskim dijelom akcija.

(4) Članove organa upravljanja operatora prenosnog sistema neposredno i samostalno predlaže organ državne uprave nadležan za poslove finansija, bez traženja mišljenja i uputstava od strane Vlade.

(5) Lice iz stava 4 ovog člana ne smije tražiti ni prihvatati instrukcije ili smjernice Vlade u postupku donošenja odluka operatora sistema i ne smije biti član organa upravljanja energetske subjekata koji obavljaju djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja ili imati mogućnost uticaja na odlučivanje tih energetske subjekata.

(6) Energetskim subjektom koji obavlja djelatnost proizvodnje odnosno snabdijevanja iz stava 2 ovog člana smatra se i proizvođač odnosno snabdjevač električnom energijom.

Zajedničko ulaganje

Član 153

(1) Odredba člana 152 stav 1 ovog zakona ne primjenjuje se ako dva ili više subjekata koji posjeduju prenosne sisteme zajednički osnuju energetski subjekat (zajedničko ulaganje) koji djeluje kao operator prenosnog sistema dvije ili više ugovornih strana Zajednice ili država članica Evropske unije.

(2) Osnivač zajedničkog energetskog subjekta (zajedničko ulaganje) iz stava 1 ovog člana, može biti operator prenosnog sistema, koji ima sertifikat, pod uslovima iz člana 152 st. 2 i 3 ovog zakona.

Razdvajanje operatora distributivnog sistema gasa

Član 154

(1) Operator distributivnog sistema gasa koji je dio vertikalno integrisanog subjekta može da obavlja djelatnost distribucije gasa samo kao nezavisno pravno lice koje odluke donosi samostalno i odvojeno od drugih djelatnosti koje nijesu povezane sa djelatnošću distribucije.

(2) Nezavisnost iz stava 1 ovog člana ostvaruje se na način da:

- 1) lica koja upravljaju operatorom distributivnog sistema ne učestvuju u organima upravljanja i vršenju poslova vertikalno integrisanog subjekta za gas u kojima su direktno ili indirektno odgovorni za tekuću proizvodnju, prenos ili snabdijevanje;
- 2) članovi uprave operatora djeluju nezavisno i profesionalno, u interesu društva kojim upravljaju;
- 3) operator samostalno odlučuje o sredstvima potrebnim za rad, održavanje i razvoj sistema kojim upravlja, nezavisno od drugih djelatnosti koje obavlja vertikalno integrisani subjekat i raspolaže potrebnim kadrovskim, finansijskim i tehničkim resursima.

(3) Nezavisnost iz stava 1 ovog člana ne odnosi se na pravo matičnog društva vertikalno integrisanog subjekta da operatoru sistema odobrava godišnji finansijski plan i određuje granice zaduženja, kao i na zahtjeve u pogledu povrata sredstava.

(4) Zabranjeno je matičnom društvu da operatoru sistema iz stava 3 ovog člana daje uputstva za tekuće poslovanje i odlučivanje o investicijama u sistem u skladu sa odobrenim finansijskim planom.

(5) Zabranjeno je operatoru distributivnog sistema gasa da iskoristi svoju vertikalnu integraciju za narušavanje konkurencije i da koristi naziv, znak i druge simbole koji su slični i mogu dovesti u zabludu u odnosu na naziv, znak ili druge simbole koje upotrebljava snabdjevač u poslovanju.

Razdvajanje operatora sistema za skladištenje gasa

Član 155

Operator sistema za skladištenje gasa koji je dio vertikalno integrisanog subjekta može da obavlja djelatnost samo kao nezavisno pravno lice koje donosi odluke samostalno i odvojeno od drugih djelatnosti koje nijesu povezane sa djelatnošću skladištenja.

Nezavisnost operatora sistema za skladištenje gasa

Član 156

(1) Nezavisnost iz člana 155 ovog zakona ostvaruje se na način da:

- 1) lica koja upravljaju operatorom sistema za skladištenje gasa ne učestvuju u organima upravljanja i vršenju poslova vertikalno integrisanog subjekta za gas u kojima su direktno ili indirektno odgovorni za tekuću proizvodnju, prenos ili snabdijevanje;
 - 2) članovi uprave operatora djeluju nezavisno i profesionalno, u interesu društva kojim upravljaju;
 - 3) operator sistema za skladištenje gasa samostalno odlučuje o sredstvima potrebnim za rad, održavanje i razvoj sistema kojim upravlja, nezavisno od drugih djelatnosti koje obavlja vertikalno integrisani subjekat i raspolaže potrebnim kadrovskim, finansijskim i tehničkim resursima.
- (2) Nezavisnost iz stava 1 ovog člana ne odnosi se na pravo matičnog društva vertikalno integrisanog subjekta da operatoru sistema za skladištenje gasa odobrava godišnji finansijski plan i određuje granice zaduženja, kao i na zahtjeve u pogledu povrata na sredstva.
 - (3) Zabranjeno je matičnom društvu da operatoru sistema iz stava 2 ovog člana daje uputstva za tekuće poslovanje i odlučivanje o investicijama u sistem u skladu sa odobrenim finansijskim planom.
 - (4) Zabranjeno je operatoru sistema za skladištenje gasa da iskoristi svoju vertikalnu integraciju za narušavanje konkurencije i da koristi naziv, znak i druge simbole koji su slični i mogu dovesti u zabludu u odnosu na naziv, znak ili druge simbole koje upotrebljava snabdevač u poslovanju.

Program mjera operatora distributivnog sistema i operatora sistema za skladištenje gasa

Član 157

- (1) Operator distributivnog sistema gasa, odnosno operator sistema za skladištenje gasa, dužan je da utvrdi program mjera primjene nediskriminatorskih uslova za pristup sistemu sa načinom praćenja njegove primjene i dostavi ga Agenciji na odobravanje.
- (2) Operator sistema iz stava 1 ovog člana dužan je da imenuje ovlašćeno lice za praćenje realizacije programa mjera primjene nediskriminatorskih uslova za pristup sistemu, koje je u vršenju tih poslova nezavisno i ima pristup svim potrebnim informacijama operatora i drugog povezanog subjekta.
- (3) Imenovanje lica iz stava 2 ovog člana odobrava Agencija.
- (4) Imenovanje lica iz stava 2 ovog člana Agencija neće odobriti, ako utvrdi da to lice ne ispunjava uslove u pogledu nezavisnosti ili profesionalnog vršenja tih poslova.
- (5) Lice iz stava 2 ovog člana dužno je da najkasnije do 31. marta tekuće godine dostavi Agenciji godišnji izvještaj o preduzetim mjerama u prethodnoj godini, koji se objavljuje na internet stranici operatora.

3. Planiranje razvoja

Razvoj prenosnog sistema gasa i odluke o investicijama

Član 158

- (1) Razvoj prenosnog sistema gasa planira se za period od deset godina (u daljem tekstu: desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema) prema postojećoj i predviđenoj ponudi i potražnji koji naročito sadrži:
 - 1) osnovne djelove infrastrukture čija izgradnja ili rekonstrukcija se planira;
 - 2) započete, odobrene i planirane investicije koje će se izvršiti u naredne tri godine;
 - 3) rokove i dinamiku realizacije planiranih investicionih projekata;
 - 4) mjere koje se planiraju za obezbjeđenje potrebnih kapaciteta za sigurno snabdijevanje.
- (2) Operator sistema izradu plana iz stava 1 ovog člana zasniva na realnim pretpostavkama razvoja proizvodnje, snabdijevanja, potrošnje i razmjene gasa sa drugim državama i investicione planove susjednih prenosnih sistema, investicione planove za objekte za skladištenje i TNG.
- (3) Plan iz stava 1 ovog člana operator dostavlja Agenciji do 31. oktobra godine koja prethodi narednom planskom periodu.
- (4) Agencija će prije odobravanja plana iz stava 1 ovog člana sprovesti javnu raspravu uz učešće postojećih i zainteresovanih korisnika sistema i objaviti izvještaj o potrebnim investicijama.
- (5) Agencija sagledava da li plan iz stava 1 ovog člana obuhvata potrebne investicije identifikovane tokom javne rasprave.
- (6) Prije davanja saglasnosti Agencija može naložiti operatoru prenosnog sistema gasa da izmijeni plan iz stava 1 ovog člana.

Način realizacije investicija

Član 159

- (1) Agencija kontroliše i ocjenjuje realizaciju desetogodišnjeg plana razvoja prenosnog sistema gasa.
- (2) Ako operator prenosnog sistema gasa, osim zbog okolnosti na koje nije mogao uticati, nije realizovao investiciju koja je, prema desetogodišnjem planu razvoja prenosnog sistema, trebala da bude realizovana u periodu od tri godine, Agencija će, u cilju obezbjeđenja realizacije te investicije:
 - 1) naložiti operatoru prenosnog sistema gasa da realizuje investiciju, ili
 - 2) organizovati tenderski postupak otvoren za sve investitore koji su zainteresovani za tu investiciju, ili
 - 3) obavezati operatora prenosnog sistema da prihvati povećanje kapitala radi finansiranja investicije i omogućavanja nezavisnim investitorima da učestvuju u tom kapitalu.
- (3) Agencija neće preduzeti mjere iz stava 2 ovog člana, ako investicija nije sadržana u ažuriranom planu iz člana 158 stav 1 ovog zakona.
- (4) U slučaju iz stava 2 tačka 2 ovog člana, Agencija može naložiti operatoru prenosnog sistema gasa da prihvati:
 - 1) finansiranje investicije od drugog lica;
 - 2) neposrednu izgradnju od drugog lica;
 - 3) da sam izgradi novu infrastrukturu, i/ili
 - 4) da upravlja novom infrastrukturom.
- (5) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da investitorima dostavi informacije odnosno preduzme aktivnosti potrebne za realizaciju investicije, odnosno povezivanje nove infrastrukture na prenosni sistem.
- (6) U slučaju iz stava 2 tačka 2 ovog člana ugovore kojima se uređuju međusobna prava i obaveze operatora i investitora prije zaključivanja odobrava Agencija.
- (7) U slučaju iz stava 2 ovog člana, troškove investicije Agencija će uzeti u obzir prilikom utvrđivanja cijena za korišćenje prenosnog sistema gasa u skladu sa metodologijom iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona.

4. Izuzeća i dodjela kapaciteta

Izuzeće za novu infrastrukturu gasa

Član 160

- (1) Agencija može, na zahtjev investitora odobriti izuzeće nove infrastrukture za gas koju čine: interkonektori između država, postrojenja za TPG i sistemi za skladištenje od primjene opštih principa o pristupu u odnosu na cijene, uslove i rokove za pristup, kao i od obaveze iz člana 152 ovog zakona, ako:
 - 1) se investicijom povećava konkurencija u snabdijevanju gasom i sigurnost u snabdijevanju gasom;
 - 2) je nivo rizika takav da se investicija neće realizovati bez odobrenja izuzeća;
 - 3) je nova infrastruktura u svojini pravnog ili fizičkog lica koje je pravno odvojeno od operatora sistema na čije sisteme će se priključiti;
 - 4) troškove korišćenja infrastrukturnog objekta plaćaju neposredni korisnici;
 - 5) se izuzećem ne narušava konkurencija i efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta gasa ili efikasno funkcionisanje sistema na koji je infrastruktura priključena.
- (2) Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se i u slučaju značajnog povećanja kapaciteta rekonstrukcijom postojeće infrastrukture, kojom se omogućava razvoj novih izvora snabdijevanja gasom.
- (3) Izuzeće se može odrediti za kapacitet ili dio kapaciteta nove ili postojeće infrastrukture sa značajno povećanim kapacitetom.
- (4) Prilikom odlučivanja o izuzeću iz stava 1 ovog člana primjereno infrastrukturi, mogu se odrediti posebni uslovi u vezi trajanja izuzeća i nediskriminatornog pristupa.
- (5) Prilikom odlučivanja iz stava 4 ovog člana, Agencija će naročito uzeti u obzir dodatne kapacitete koje treba izgraditi ili izmjene postojećih kapaciteta, trajanje projekta i okolnosti u državi.
- (6) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da, prije odobravanja izuzeća, utvrdi i dostavi Agenciji na odobravanje pravila za upravljanje i dodjelu kapaciteta.
- (7) Pravilima iz stava 6 ovog člana naročito se utvrđuje:
 - 1) obaveza potencijalnih korisnika infrastrukture da izraze interesovanje za ugovoreni kapacitet prije dodjele kapaciteta u novoj infrastrukturi;
 - 2) obaveza nuđenja neiskorišćenih kapaciteta na tržištu;
 - 3) pravo da korisnici infrastrukture mogu da trguju svojim ugovorenim kapacitetima na sekundarnom tržištu.

- (8) Predlog akta o odobravanju izuzeća iz stava 1 ovog člana dostavlja se organu državne uprave nadležnom za kontrolu državne pomoći, radi davanja mišljenja.

Saradnja sa nadležnim organom Zajednice

Član 161

- (1) Ako se gradi infrastruktura na teritoriji više članica Zajednice, Agencija može:
- 1) svoju odluku zasnovati na savjetodavnom mišljenju nadležnog organa Zajednice, u roku od dva mjeseca od dana kada je zahtjev za izuzeće primio posljednji uključeni regulator;
 - 2) donijeti odluku o izuzeću nakon razmjene mišljenja sa regulatornim organizacijama drugih država na koje izgradnja infrastrukture ima uticaj.
- (2) Agencija je dužna da proslijedi kopiju svakog zahtjeva za izuzeće, bez odlaganja, nadležnom organu Zajednice.
- (3) Agencija će, bez odlaganja, dostaviti odluku o izuzeću sa obrazloženjem nadležnom organu Zajednice.
- (4) Obrazloženje iz stava 3 ovog člana naročito sadrži:
- 1) razloge na osnovu kojih je Agencija odobrila ili odbila izuzeće, uključujući finansijske podatke koji opravdavaju potrebu za izuzećem;
 - 2) analizu uticaja odobravanja izuzeća na konkurenciju i efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta gasa;
 - 3) razloge za određivanje perioda i udjela u ukupnom kapacitetu gasne infrastrukture za koju se odobrava izuzeće;
 - 4) u slučaju kada se izuzeće odnosi na interkonektor, rezultat konsultacija sa uključenim regulatorima;
 - 5) doprinos infrastrukture diversifikaciji snabdijevanja gasom.
- (5) Agencija je dužna da na zahtjev nadležnog organa Zajednice dostavi dodatne tražene informacije.
- (6) Odluka iz stava 3 ovog člana sa pratećom dokumentacijom smatra se povučenom, ako se u roku ostavljenom od strane nadležnog organa Zajednice ne dostave tražene informacije, osim ako Agencija potvrdi da je dokumentacija potpuna.
- (7) Agencija je dužna da u roku od 30 dana od dana prijema odluke nadležnog organa Zajednice postupi u skladu sa tom odlukom, obavijesti Regulatorni odbor Energetske zajednice i odluku o izuzeću objavi u "Službenom listu Crne Gore".
- (8) Ako izgradnja infrastrukture nije započeta u roku od dvije godine, odnosno ako infrastruktura nije stavljena u pogon u roku od pet godina, od dana donošenja odluke nadležnog organa Zajednice o odobravanju odluke o izuzeću, ta odluka prestaje da važi, osim ako nadležni organ Zajednice, saglasno obavezama koje proizilaze iz potvrđenih međunarodnih ugovora, utvrdi da je do kašnjenja došlo iz razloga na koje nije mogao uticati subjekat za gas kojem je odobreno izuzeće.

Izuzeća po osnovu ugovora "uzmi ili plati"

Član 162

- (1) Agencija može da na zahtjev subjekta za gas koji ima ozbiljne finansijske poteškoće zbog obaveza po ugovorima "uzmi ili plati", odobri privremeno izuzeće od obaveze obezbjeđenja pristupa sistemu.
- (2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi se prije ili nakon odbijanja pristupa sistemu u kojem se navode razlozi za odbijanje pristupa i predlaže način rješavanja odnosa koji nastaju privremenim izuzećem.
- (3) Zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi se, bez odlaganja, nakon odbijanja pristupa.
- (4) Prilikom odlučivanja o zahtjevu iz stava 1 ovog člana Agencija naročito cijeni:
- 1) potrebu obezbjeđenja nediskriminatornog, transparentnog i konkurentnog tržišta za gas;
 - 2) potrebu zaštite javnog interesa u pružanju javne usluge i sigurnosti u snabdijevanju;
 - 3) položaj subjekta za gas na tržištu gasa i stvarno stanje konkurentnosti na tržištu gasa;
 - 4) procjenu ozbiljnosti finansijskih poteškoća sa kojima se suočavaju operatori prenosnog sistema gasa ili kupci;
 - 5) datume potpisivanja i rokove iz ugovora;
 - 6) preduzete radnje za prevazilaženje problema;
 - 7) procjenu mogućnosti nastupanja ozbiljnih teškoća prilikom preuzimanja obaveza iz ugovora "uzmi ili plati";
 - 8) nivo konekcije i međuoperativnosti sistema sa drugim sistemima;
 - 9) efekte izuzeća na funkcionisanje tržišta gasa.

- (5) Nakon dobijanja odluke kojom nije odobreno izuzeće, subjekat za gas iz stava 1 ovog člana nema pravo da odbije pristup sistemu zbog obaveza iz ugovora "uzmi ili plati" o nabavci gasa.
- (6) Odluku o odobrenju izuzeća iz stava 1 ovog člana, sa obrazloženjem, Agencija objavljuje na svojoj internet stranici i bez odlaganja, obavještava nadležni organ Zajednice.

Dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjem

Član 163

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da vrši dodjelu kapaciteta učesnicima na tržištu gasa vodeći računa o integritetu i zahtjevima efikasnog rada sistema.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da, u skladu sa pravilima Agencije, obavještava Agenciju o potencijalnim zagušenjima na ulaznoj ili izlaznoj tački sistema koju izaziva povećana potražnja kapaciteta.
- (3) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da pravilima o upravljanju zagušenjima utvrdi obavezu nuđenja neiskorišćenih kapaciteta na tržištu i pravo korisnika infrastrukture da trguju ugovorenim kapacitetima na sekundarnom tržištu.
- (4) Ugovorom o prenesu prava na kapacitet naročito se utvrđuju međusobna prava i obaveze:
 - 1) operatora i korisnika sistema, u pogledu zagušenja, kada nivo tražnje prelazi tehnički kapacitet i dodjele ugovorenog, a neiskorišćenog kapaciteta na primarnom tržištu najmanje dan unaprijed;
 - 2) korisnika sistema, u pogledu trajne ili privremene prodaje neiskorišćenih ugovorenih kapaciteta na sekundarnom tržištu.
- (5) Agencija odobrava primjenu transparentne i nediskriminatorne naknade kao dio cijene za prenos radi otklanjanja zagušenja na identifikovanim ulaznim ili izlaznim tačkama.

XII. PRIKLJUČENJE NA PRENOSNI ILI DISTRIBUTIVNI SISTEM

Zahtjev za priključenje

Član 164

- (1) Priključenje objekta na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa pokreće vlasnik objekta ili investitor podnošenjem zahtjeva za priključenje operatoru prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa.
- (2) Priključenje objekta na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa vrši se u skladu sa pravilima iz čl. 91, 109, 131 i 134 ovog zakona, na osnovu ugovora o izgradnji infrastrukture za priključenje i priključenju koji zaključuju podnosilac zahtjeva za priključenje i operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa.
- (3) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da zaključi ugovor iz stava 2 ovog člana i obezbijedi prioritet u priključenju energetskih objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, ako ne postoje tehnička ograničenja u prenosnom ili distributivnom sistemu i ako uređaji i instalacije objekta koji se priključuje ispunjavaju uslove utvrđene zakonom i tehničkim propisima.
- (4) Operator prenosnog sistema može podnosiocu zahtjeva za priključenje da ponudi priključak sa ograničenom odobrenom snagom ili da podnosiocu zahtjeva obezbijedi priključak koji je podložan operativnim ograničenjima.
- (5) U slučaju da podnosilac zahtjeva za priključenje odabere priključak za koji postoje operativna ograničenja, operator prenosnog sistema ne podliježe obavezi plaćanja novčane naknade za primjenjena ograničenja.
- (6) Operator prenosnog sistema električne energije ili gasa nema pravo da odbije priključenje novog objekta za proizvodnju električne energije, sistema za skladištenje, postrojenja za TPG ili regasifikaciju, kao i velikog industrijskog kupca, po osnovu budućih ograničenja raspoloživih kapaciteta sistema ili po osnovu mogućih dodatnih troškova koji se odnose na neophodno povećanje kapaciteta sistema.
- (7) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da podnosioca zahtjeva upozna sa načinom i postupkom zaključivanja ugovora iz stava 2 ovog člana i njegovim sadržajem.

Zaključivanje ugovora o izgradnji infrastrukture za priključenje i priključenju

Član 165

- (1) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da podnosiocu zahtjeva iz člana 164 stava 1 ovog zakona dostavi predlog ugovora o izgradnji infrastrukture za priključenje i priključenju u roku od 15 dana od dana prijema urednog zahtjeva.

- (2) Ugovor iz stava 1 ovog člana sačinjava se na osnovu optimalnog tehno-ekonomskog rješenja za priključenje, u skladu sa pravilima kojima se uređuje funkcionisanje prenosnog, odnosno distributivnog sistema uz promovisanje principa adekvatnosti sistema.
- (3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, rok za dostavljanje predloga ugovora je najduže 90 dana, od dana prijema urednog zahtjeva za:
 - 1) proizvodne objekte snage veće od 50 kW,
 - 2) objekte krajnjeg kupca snage priključenja veće od 150 kW.
- (4) Za objekte iz stava 3 ovog člana, operator izrađuje analizu mogućnosti priključenja na sistem o trošku podnosioca zahtjeva iz člana 164 stav 1 ovog zakona.
- (5) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da prihvati predlog podnosioca zahtjeva da rješavanje spora po pitanju usklađenosti predloga ugovora iz stava 1 ovog člana sa tehno-ekonomskim rješenjima i pravilima iz stava 2 ovog člana, povjere Agenciji u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 1 ovog zakona.
- (6) Agencija rješava spor iz stava 5 ovog člana shodno odredbama člana 46 ovog zakona.

Sadržaj ugovora o izgradnji infrastrukture za priključenje i priključenju

Član 166

- (1) Ugovor iz člana 164 stav 2 ovog zakona, naročito sadrži: uslove za priključenje, mjesto priključenja, iznos naknade za priključnu snagu, način priključenja, tehničke uslove i rok priključenja, mjesto i način mjerenja isporučene energije, kao i prava i obaveze operatora sistema i podnosioca zahtjeva nakon priključenja.
- (2) Ako infrastrukturu za priključenje gradi podnosilac zahtjeva, ugovor pored podataka iz stava 1 ovog člana, sadrži i: početak i rok izgradnje infrastrukture, uključujući plan izvođenja radova, učešće operatora sistema i način praćenja pripreme i izgradnje infrastrukture, naročito u dijelu nabavke opreme i radova, nedostajuću infrastrukturu odnosno operativna ograničenja iz člana 164 ovog zakona, rok i način vršenja konačnog finansijskog obračuna i utvrđivanja vrijednosti ostvarenog investicionog ulaganja i obavezu otkupa infrastrukture od operatora sistema, kao i početak i rok otplate anuiteta po osnovu naknade za otkup.
- (3) Elementi ugovora iz st. 1 i 2 ovog člana utvrđuju se u skladu sa zakonom i tehničkim propisima, uzimajući u obzir postojeće i planirano stanje sistema na koji se vrši priključenje.
- (4) Podnosilac zahtjeva koji je zaključio ugovor iz člana 164 ovog zakona, dužan je da plati naknadu za priključnu snagu iz st. 1 i 2 ovog člana, u roku od 15 dana od dana zaključenja ugovora.
- (5) Tehničke propise koji se odnose na izgradnju, održavanje i korišćenje energetske objekata koji nijesu obuhvaćeni zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata propisuje Ministarstvo.

Obavještenje o ispunjenosti uslova podnosioca zahtjeva

Član 167

- (1) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da, u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva za priključenje, cijeni ispunjenost uslova iz ugovora iz člana 164 stav 2 ovog zakona.
- (2) Ako su uslovi iz stava 1 ovog člana ispunjeni operator prenosnog ili distributivnog sistema obavještava podnosioca zahtjeva da može zaključiti ugovor o snabdijevanju sa izabranim snabdijevačem i druge ugovore u skladu sa ovim zakonom.

Mjesto priključenja i mjerenja

Član 168

- (1) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da mjerni uređaj, odnosno mjerno-regulacionu stanicu za priključenje objekta krajnjeg kupca, odnosno proizvođača energije na sistem ugradi kao svoje sredstvo i održava ga i da obezbjeđuje tačnost mjerenja i vrši mjerenje energije.
- (2) Mjerni uređaj, odnosno mjerno regulaciona-stanica iz stava 1 ovog člana je mjesto predaje energije između energetske subjekata, odnosno između energetske subjekta i krajnjeg kupca.
- (3) Mjesto razgraničenja odgovornosti između energetske subjekata međusobno, odnosno energetske subjekta i krajnjeg kupca je mjesto priključenja objekta energetske subjekata, odnosno kupca na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa.
- (4) Mjesto priključenja na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa određuje operator sistema.

- (5) Energetski subjekat ili krajnji kupac dužan je da zaključi ugovor o izgradnji energetske infrastrukture za priključenje i priključenju, ili privremeni ugovor o priključenju sa nadležnim energetskim subjektom prije priključenja svog objekta, uređaja ili instalacije na prenosni ili distributivni sistem električne energije.

Naknada za priključenje

Član 169

- (1) Podnosilac zahtjeva za priključenje ili povećanje priključne snage, odnosno kapaciteta na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa dužan je da plati naknadu za priključnu snagu.
- (2) Visinu naknade iz stava 1 ovog člana, utvrđuje operator sistema na osnovu jedinične naknade, u skladu sa metodologijom iz člana 87 stav 1 tačka 33 odnosno člana 93 stav 1 tačka 16 ovog zakona.
- (3) Naknada utvrđena u skladu sa stavom 2 ovog člana mora biti jednaka za priključke iste snage na istom naponskom nivou.
- (4) Prihod nadležnog operatora sistema ostvaren po osnovu naknade iz stava 1 ovog člana predstavlja ostali prihod iz člana 50 stav 8 ovog zakona.

Prijavljivanje ugovora o snabdijevanju

Član 170

- (1) Snabdjevač i krajnji kupac energije mogu da zaključe ugovor o snabdijevanju električnom energijom ili gasom nakon obavještenja nadležnog operatora prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa da je krajnji kupac ispunio obaveze utvrđene ugovorom iz člana 164 stav 2 ovog zakona.
- (2) Snabdjevač je dužan da, prije početka snabdijevanja krajnjeg kupca, operatoru sistema prijavi ugovor, odnosno svaku promjenu ugovora i dostavi podatke o: krajnjem kupcu, mjestu primopredaje energije, vrsti ugovora i periodu snabdijevanja.
- (3) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa, dužan je da na osnovu ugovora iz stava 2 ovog člana, priključi objekat krajnjeg kupca na prenosni ili distributivni sistem u roku koji ne može biti duži od sedam dana, od dana prijavljivanja.
- (4) Nakon izvršenog priključenja operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa sa snabdjevačem zaključuje ugovor o korišćenju prenosnog ili distributivnog sistema.

Privremeno priključenje

Član 171

- (1) Na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa mogu se privremeno priključiti:
 - 1) objekti privremenog karaktera i gradilišta koji su izgrađeni u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata;
 - 2) objekti za koje je odobren probni rad i funkcionalno ispitivanje u skladu sa zakonom;
 - 3) primjenom privremenog tehničkog rješenja objekti koji služe za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, a za koje je po zakonu odobreno priključenje na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa i izdato odobrenje za građenje nadležnog organa pri čemu se privremeno priključenje odobrava na osnovu posebne studije o mogućnosti privremenog priključenja koju izrađuje nadležni operator o trošku investitora.
- (2) Objekti iz stava 1 ovog člana priključuju se na osnovu obavještenja nadležnog operatora prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa iz člana 170 stav 1 ovog zakona i ugovora o snabdijevanju.
- (3) Osim obavještenja iz stava 2 ovog člana, podnosilac zahtjeva za priključenje na prenosni odnosno distributivni sistem električne energije ili gasa, koji je zaključio ugovor iz člana 164 stav 2 ovog zakona, dužan je da za period privremenog priključenja zaključi i ugovor o korišćenju prenosnog odnosno distributivnog sistema, ugovor o snabdijevanju, a na zahtjev operatora ugovor o otkupu energije i ugovor o balansnoj odgovornosti.
- (4) U slučaju iz stava 1 tačka 3 ovog člana pristupa se izmjeni odredaba ugovora o izgradnji infrastrukture za priključenje i priključenju ili odluka i drugih akata nadležnih operatora i drugih nadležnih organa kojima je odobreno priključenje i izgradnja objekta bez obzira na period izdavanja istih.

Procjena vrijednosti izgrađene infrastrukture

Član 172

- (1) U slučaju kada podnosilac zahtjeva izgradi infrastrukturu za priključenje o svom trošku, u skladu sa ugovorom iz člana 166 stav 2 ovog zakona, operator sistema je dužan da obezbijedi procjenu vrijednosti izgrađene infrastrukture angažovanjem nezavisnog procjenitelja.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, vrijednost izgrađene infrastrukture na naponskom nivou 0,4 kV, operator distributivnog sistema električne energije utvrđuje na osnovu cjenovnika za otkup infrastrukture.
- (3) Agencija može po potrebi u postupku davanja saglasnosti na cjenovnik iz stava 2 ovog člana angažovati nezavisnog procjenitelja.

Ugovor o otkupu

Član 173

- (1) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije vrši otkup izgrađene infrastrukture iz člana 172 ovog zakona na osnovu ugovora o otkupu koji se zaključuje najkasnije u roku od šest mjeseci, od dana dobijanja upotrebne dozvole odnosno drugog akta nadležnog organa, u skladu sa zakonom.
- (2) Ugovorom iz stava 1 ovog člana uređuju se međusobna prava i obaveze operatora i investitora i utvrđuje iznos naknade za otkup infrastrukture, koja se sastoji od vrijednosti utvrđene u skladu sa članom 172 ovog zakona i kamate, obračunate za period otplate koja je jednaka stopi povrata na pozajmljeni kapital, utvrđenoj kao trogodišnji ponderisani prosjek kamatnih stopa ugovorenih na aktivna dugoročna kreditna zaduženja mrežnih operatora u Crnoj Gori, koja važi za regulatornu godinu u kojoj se zaključuje ugovor o otkupu.
- (3) Operator je dužan da ponudi investitoru isplatu naknade iz stava 2 ovog člana u najviše 20 jednakih godišnjih anuiteta.
- (4) Danom zaključivanja ugovora iz stava 1 ovog člana izgrađena infrastruktura postaje dio prenosnog ili distributivnog sistema električne energije i evidentira se kao osnovno sredstvo u poslovnim knjigama operatora sistema, a otplata anuiteta vrši se u skladu sa dinamikom utvrđenom ugovorom iz člana 164 stav 2 ovog zakona.
- (5) Vrijednost osnovnog sredstva iz stava 4 ovog člana, uračunava se u osnovicu za utvrđivanje povrata na sredstva iz člana 51 stav 1 ovog zakona u skladu sa metodologijama iz člana 54 stav 1 ovog zakona.

Infrastruktura koju koristi više korisnika sistema

Član 174

- (1) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije i vlasnik infrastrukture koja služi za prenos ili distribuciju električne energije radi obezbjeđenja tehničko-tehnološkog jedinstva i sigurnosti funkcionisanja sistema, obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja, funkcionisanja tržišta i očuvanja prostora u skladu sa prostorno-planskim dokumentima, dužni su da međusobna prava i obaveze urede ugovorom o otkupu.
- (2) Smatra se da infrastruktura iz stava 1 ovog člana služi za prenos, odnosno distribuciju električne energije ako infrastrukturu, osim vlasnika koriste druga pravna ili fizička lica odnosno, novi korisnici na osnovu ugovora iz člana 164 ovog zakona, ili ako bi bez te infrastrukture bilo narušeno funkcionisanje sistema.
- (3) Operator sistema dužan je da utvrđuje programe otkupa infrastrukture iz člana 164 ovog zakona i stava 2 ovog člana, po vrstama sredstava i lokacijama, za period koji odgovara dužini regulatornog perioda i dostavi ih Agenciji kao sastavni dio investicionog plana.
- (4) Operator sistema dužan je da plati vlasniku naknadu koja se sastoji od iznosa korigovane vrijednosti infrastrukture, utvrđene u izvještaju nezavisnog procjenitelja koji nije stariji od šest mjeseci od dana zaključivanja ugovora i kamate iz člana 173 ovog zakona.
- (5) Procjenitelj iz stava 4 ovog člana koga angažuje operator sistema dužan je da u postupku utvrđivanja korigovane vrijednosti infrastrukture primijeni stope amortizacije koje koristi operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije za svoja sredstva.
- (6) Naknadu iz stava 4 ovog člana operator sistema otplaćuje po programu iz stava 3 ovog člana u najviše 20 jednakih godišnjih anuiteta.
- (7) Ako se zaključuje ugovor o otkupu u slučaju iz st. 1 i 2 ovog člana, operator sistema će odrediti novo mjesto priključenja korisnika.

Popis sredstava i unošenje u poslovne knjige

Član 175

- (1) Danom zaključenja ugovora o otkupu počinje otplata anuiteta iz člana 173 stav 4 ovog zakona, a infrastruktura postaje dio prenosnog ili distributivnog sistema i evidentira se kao osnovno sredstvo u poslovnim knjigama operatora sistema.
- (2) Prilikom izrade prvog programa iz člana 174 stav 3 ovog zakona operator sistema dužan je da utvrdi i popis sredstava neidentifikovane svojine i da ta sredstva održava u funkcionalnom stanju, a troškovi održavanja predstavljaju dio troškova održavanja u njegovim ukupnim troškovima poslovanja.
- (3) Operator sistema pokreće postupak otkupa infrastrukture dostavljanjem predloga za zaključivanje ugovora vlasniku infrastrukture, u skladu sa programom iz člana 174 stav 3 ovog zakona.
- (4) Do zaključivanja ugovora o otkupu prema odobrenom programu iz člana 174 stav 3 ovog zakona korisnik sistema dužan je da, radi obezbjeđenja nesmetanih tokova električne energije operatorima sistema omogući korišćenje opreme koja je potrebna za funkcionisanje prenosnog ili distributivnog sistema i da održava tu infrastrukturu u funkcionalnom stanju.
- (5) U slučaju dostavljanja predloga za zaključivanje ugovora iz stava 3 ovog člana ili rješenja o garantovanju prava na otkup u skladu sa zakonom, korisnik sistema je dužan da omogući operatoru sistema priključenje novih korisnika ako za to postoje kapaciteti.

XIII. DIREKTNI VODOVI

Snabdijevanje preko direktnog voda

Član 176

- (1) Direktni vod električne energije, u smislu ovog zakona, je elektroenergetski vod koji povezuje izolovanu lokaciju proizvodnje sa izolovanim kupcem ili elektroenergetski vod koji povezuje proizvođača električne energije sa snabdjevačem električnom energijom radi direktnog snabdijevanja sopstvenih prostorija, poslovnih jedinica i kupaca.
- (2) Direktni vod za gas (gasovod) je cjevovod koji povezuje proizvođača sa objektom izolovanog kupca prirodnog gasa i koji je komplementaran sa interkonektovanim sistemom.
- (3) Proizvođači električne energije i snabdjevači električnom energijom mogu da vrše snabdijevanje za sopstvene potrebe i krajnje kupce preko direktnog voda, na osnovu odobrenja izdatog u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 6 ovog zakona.
- (4) Subjekti za gas mogu da snabdijevaju krajnje kupce preko direktnog voda, na osnovu odobrenja izdatog u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 6 ovog zakona.
- (5) Mogućnost snabdijevanja električnom energijom putem direktnog voda ne isključuje zaključivanje ugovora o pristupu trećih lica.
- (6) Agencija može dati saglasnost za izgradnju direktnog voda pod uslovom da je odbijen pristup sistemu na osnovu čl. 147 i 149 ovog zakona ili ako je pokrenut postupak rješavanja spora iz člana 46 ovog zakona.

XIV. SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM I GASOM

Snabdjevači

Član 177

- (1) Snabdijevanje električnom energijom ili gasom može da vrši snabdjevač na osnovu licence i ugovora o snabdijevanju u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Snabdjevač iz ugovorne strane Zajednice ili države Evropske unije može da vrši snabdijevanje krajnjih kupaca u Crnoj Gori na osnovu licence izdate u skladu sa članom 56 stav 5 ovog zakona.
- (3) Snabdjevač je dužan da poštuje opšte uslove iz člana 33 stav 11 tačka 1 ovog zakona.
- (4) Snabdjevač može da utvrdi dodatne uslove za snabdijevanje i dužan je da ih objavi uz opšte uslove iz člana 33 stav 11 tačka 1 ovog zakona, na svojoj internet stranici najmanje 15 dana, prije početka primjene.
- (5) Dodatni uslovi iz stava 4 ovog člana su sastavni dio ugovora o snabdijevanju.
- (6) Uslovima iz stava 4 ovog člana ne mogu se utvrđivati nepovoljniji uslovi i manja prava za krajnjeg kupca od uslova i prava određenih u opštim uslovima iz člana 33 stav 11 tačka 1 ovog zakona, niti prava i obaveze koje su u suprotnosti sa zakonom kojim se uređuje zaštita konkurencije.

Ugovori snabdjevača

Član 178

(1) Prije početka snabdijevanja snabdjevač je dužan da zaključi ugovor o:

- 1) učestvovanju na tržištu električne energije sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
- 2) balansnoj odgovornosti, ako je balansno odgovorna strana, sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i operatorom prenosnog sistema električne energije ili gasa, odnosno priloži dokaz o pripadnosti balansnoj grupi, ako nije balansno odgovorna strana;
- 3) finansijskom poravnanju balansnog obračuna sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
- 4) korišćenju prenosnog odnosno distributivnog sistema električne energije ili gasa sa operatorom sistema;
- 5) kupoprodaji obaveznog proporcionalnog udjela električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
- 6) snabdijevanju, odnosno kupoprodaji električne energije ili gasa, na principu jednakosti davanja i pod unaprijed poznatim uslovima, sa kupcem.

(2) Snabdjevač može da snabdijeva krajnjeg kupca ili zatvoreni distributivni sistem samo ako operator prenosnog ili distributivnog sistema na koji su priključena postrojenja krajnjeg kupca neposredno, odnosno na osnovu odluke nadležnog inspektora, utvrdi da postrojenja ispunjavaju uslove za sigurno snabdijevanje.

(3) Ugovori o snabdijevanju, naročito koji se zaključuju za period duži od 12 mjeseci (dugoročni ugovori) i ugovori o snabdijevanju sa prekidima, moraju biti usaglašeni sa zakonom kojim se uređuje zaštita konkurencije i kontrola državne pomoći.

Obustava ili ograničenje snabdijevanja

Član 179

(1) Ako krajnji kupac ne izvršava obaveze utvrđene ugovorom, odnosno računom za isporučenu energiju, snabdjevač je dužan da kupca prethodno upozori da, u roku koji ne može biti kraći od osam dana od dana dostavljanja upozorenja, izvrši dospelje obaveze, odnosno postigne sporazum o izvršavanju obaveza.

(2) Ako krajnji kupac ne izvrši obaveze iz stava 1 ovog člana u ostavljenom roku, snabdjevač podnosi zahtjev operatoru prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa za ograničenje, ako to tehničke mogućnosti sistema dozvoljavaju, ili obustavu isporuke električne energije ili gasa.

(3) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da u roku određenom zahtjevom iz stava 2 ovog člana izvrši ograničenje ili obustavu isporuke koja ne može početi u petak, subotu ili nedjelju, na državni praznik ili dan prije praznika.

(4) Obustavom snabdijevanja iz stava 3 ovog člana ne raskida se ugovor o snabdijevanju, a za vrijeme obustave kupac je dužan da plaća fiksne naknade u skladu sa zakonom.

(5) Snabdjevač nema pravo da zahtijeva obustavu ili ograničenje snabdijevanja ako je kupac platio nesporni dio računa koji je predmet prigovora i blagovremeno podnio prigovor na sporni dio, u skladu sa opštim uslovima iz člana 33 stav 11 tačka 1 ovog zakona.

(6) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da krajnjem kupcu omogući ponovnu isporuku električne energije ili gasa, odmah a najkasnije u roku od 24 sata od sata kada krajnji kupac izmiri dospelje obaveze za isporučenu električnu energiju.

Obaveze snabdjevača

Član 180

(1) Snabdjevač je dužan da na računu za utrošenu električnu energiju ili uz račun, kupcu dostavi informaciju o mogućnosti, načinu, vremenu i mjestu za podnošenje i rješavanje prigovora na ispostavljeni račun.

(2) Snabdjevač je dužan da sačini i na svojoj internet stranici objavi program mjera:

- 1) pomoći krajnjim kupcima u izvršavanju dospeljih ugovornih obaveza radi sprečavanja obustave snabdijevanja;
- 2) pomoći snabdijevanja krajnjih kupaca na mjestima udaljenim od urbanih područja;
- 3) podsticanja upotrebe obnovljivih izvora energije i visokoeфикаsne kogeneracije;
- 4) podsticanja energetske ефикаsности.

- (3) Snabdjevač je dužan da u svom godišnjem izvještaju iskaže rezultate ostvarene primjenom programa iz stava 2 ovog člana.
- (4) Snabdjevač je dužan da sačini i najmanje jednom godišnje objavi na svojoj internet stranici broj krajnjih kupaca kojima je bilo obustavljeno snabdijevanje, razloge za obustavu snabdijevanja, broj i strukturu podnijetih i riješenih prigovora u skladu sa članom 182 stav 5 ovog zakona, kao i druge podatke u skladu sa opštim uslovima iz člana 33 stav 11 tačka 1 ovog zakona.
- (5) Snabdjevač električnom energijom dužan je da kupuje električnu energiju od povlašćenih proizvođača, u obimu proporcionalnog udjela električne energije kojom snabdijeva svoje kupce u ukupnoj količini električne energije isporučene krajnjim kupcima u Crnoj Gori.

Čuvanje podataka o snabdijevanju

Član 181

- (1) Snabdjevači električnom energijom i gasom dužni su da najmanje deset godina čuvaju podatke koji se odnose na sve transakcije iz ugovora o snabdijevanju električnom energijom ili gasom i derivatima električne energije ili gasa sa kupcima na veliko, operatorima prenosnih sistema, operatorima sistema za skladištenje i operatorima postrojenja za TPG i dostave Ministarstvu, Agenciji, nadležnom organu za praćenje i nadzor konkurencije na njihov zahtjev, i nadležnom organu Zajednice u skladu sa obavezama koje proizilaze iz potvrđenih međunarodnih ugovora.
- (2) Derivati električne energije ili gasa iz stava 1 ovog člana su finansijski instrumenti kojima se učesnici na tržištu osiguravaju od naglih promjena cijena električne energije ili gasa na tržištu, kada se takav instrument odnosi na električnu energiju ili gas.
- (3) Podaci iz stava 1 ovog člana obuhvataju informacije o transakcijama, kao što su trajanje, uslovi isporuke i poravnanja, količina, datum i vrijeme isporuke, cijene transakcija, način identifikacije kupaca na veliko, kao i informacije o svim nerealizovanim ugovorima o snabdijevanju električnom energijom ili gasom i derivatima električne energije ili gasa.
- (4) Agencija stavlja na raspolaganje učesnicima na tržištu podatke iz stava 3 ovog člana, osim podataka o derivatima, u skladu sa zakonom.

Odlučivanje po prigovorima

Član 182

- (1) Snabdjevač je dužan da obrazuje posebnu organizacionu jedinicu ili da odredi lice ovlašćeno za pružanje informacija kupcima o njihovim pravima, primjenljivim propisima i mehanizmima za rješavanje sporova, prijem i odlučivanje po prigovorima kupaca podnijetim zbog neizvršavanja obaveza iz ugovora o snabdijevanju.
- (2) Snabdjevač je dužan da utvrdi pravila za odlučivanje po prigovorima kupaca priključenih na distributivni sistem električne energije ili gasa, koja omogućavaju rješavanje sporova na pravičan, jednostavan, efikasan i transparentan način i u roku koji nije duži od 15 dana od dana prijema prigovora, uz odgovarajuću finansijsku kompenzaciju u opravdanim slučajevima.
- (3) Snabdjevač je dužan da obezbijedi nezavisnost lica ovlašćenog za sprovođenje postupka odlučivanja po prigovorima kupaca u vezi međusobnih prava i obaveza utvrđenih ugovorom o snabdijevanju i da obezbijedi da to lice ne bude pozvano na odgovornost ili na drugi način bude dovedeno u nepovoljni položaj ako odluke donosi na osnovu objektivne primjene pravila i u propisanim rokovima.
- (4) Operator prenosnog, operator distributivnog sistema i snabdjevač dužni su da na zahtjev lica iz stava 3 ovog člana dostave podatke na osnovu kojih se može precizno utvrditi odgovorni subjekat i opravdanost prigovora.
- (5) Lice iz stava 3 ovog člana odlučuje o:
 - 1) opravdanosti prigovora i eventualnoj finansijskoj kompenzaciji koju je snabdjevač dužan da plati kupcu po osnovu neispunjavanja minimuma kvaliteta snabdijevanja od strane operatora sistema ili snabdjevača, utvrđenih aktom Agencije iz člana 33 stav 7 tačka 12 ovog zakona;
 - 2) drugim prigovorima vezanim za snabdijevanje električnom energijom ili gasom.
- (6) Za izvršenje odluka iz stava 5 ovog člana odgovoran je snabdjevač.
- (7) Kupac ima pravo na žalbu protiv odluke iz stava 5 tačka 1 ovog člana Agenciji.
- (8) Snabdjevač je dužan da pravila o prigovorima kupaca priključenih na distributivni sistem električne energije ili gasa, dostavi Agenciji na odobravanje.

Kompenzacija

Član 183

- (1) Ako je operator sistema odgovoran za neispunjavanje minimuma kvaliteta snabdijevanja, dužan je da finansijsku kompenzaciju iz člana 182 stav 2 ovog zakona naknadi snabdjevaču.
- (2) Obaveze subjekta odgovornog za neispunjavanje minimuma kvaliteta snabdijevanja prema snabdjevaču uređuju se ugovorom o korišćenju sistema.
- (3) Za podnošenje i odlučivanje po prigovoru, odnosno žalbi, podnosilac ne plaća naknadu.
- (4) Agencija prati i preduzima mjere kojima se obezbjeđuje da su informacije koje snabdjevač daje krajnjim kupcima tačne i lako uporedive.

Snabdjevač posljednjeg izbora

Član 184

- (1) Snabdjevač posljednjeg izbora vrši snabdijevanje električnom energijom ili gasom:
 - 1) svih kategorija krajnjih kupaca priključenih na distributivni ili na prenosni sistem električne energije ili gasa koji bez svoje krivice ostanu bez snabdjevača ili ugovora o snabdijevanju;
 - 2) domaćinstava, malih i mikro pravnih lica priključenih na distributivni sistem električne energije ili gasa koji izaberu snabdijevanje preko snabdjevača posljednjeg izbora, čime se obezbjeđuje njihovo pravo na univerzalnu uslugu.
- (2) Snabdjevač iz stava 1 ovog člana dužan je da:
 - 1) objavi na svojoj internet stranici uslove snabdijevanja posljednjeg izbora i cijenu električne energije najmanje 15 dana prije početka primjene;
 - 2) preduzima mjere za sigurno i kvalitetno snabdijevanje kupaca;
 - 3) vodi evidencije o fakturisanju realizaciji i naplati električne energije ili gasa pojedinačno za sve kategorije kupaca iz stava 1 ovog člana, u skladu sa zakonom kojim se uređuje elektronska uprava, i tu evidenciju daje na uvid po zahtjevu nadležnog organa.
- (3) Snabdjevač izabran u skladu sa članom 188 ovog zakona ne smije da nudi komercijalne povoljnosti ili dodatne popuste na cijenu ponuđenu u postupku javnog nadmetanja.

Snabdijevanje posljednjeg izbora

Član 185

- (1) Snabdjevač posljednjeg izbora dužan je da bez podnošenja zahtjeva kupca preuzme snabdijevanje kupaca iz člana 184 stav 1 tačka 1 ovog zakona, najduže tri mjeseca, ako snabdjevač koji je snabdijevao te kupce, usljed bankrota ili gubitka licence nije u mogućnosti da vrši ugovoreno snabdijevanje, odnosno ako kupac nije uspio da nađe novog snabdjevača.
- (2) U slučajevima iz stava 1 ovog člana snabdjevač koji nije u mogućnosti da snabdijeva krajnjeg kupca dužan je da o danu prestanka snabdijevanja blagovremeno obavijesti snabdjevača posljednjeg izbora, kupca, operatora sistema i subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije.
- (3) U slučajevima iz stava 1 ovog člana snabdjevač posljednjeg izbora dužan je da, u roku od tri dana, od dana početka snabdijevanja obavijesti krajnjeg kupca o uslovima snabdijevanja, cijeni, pravu na izbor snabdjevača i uz obavještenje dostavi ugovor na potpisivanje.
- (4) Krajnji kupac iz stava 1 ovog člana dužan je da zaključi ugovor o snabdijevanju u pisanoj formi najkasnije u roku od sedam dana, od početka snabdijevanja, sa snabdjevačem iz stava 1 ovog člana.
- (5) Ugovorne obaveze iz stava 4 ovog člana nastaju danom početka snabdijevanja.
- (6) Snabdjevač iz stava 1 ovog člana dužan je da sačini i najmanje jednom godišnje objavi na svojoj internet stranici podatke o broju snabdijevanih kupaca, ukupnoj količini isporučene električne energije ili gasa i prosječnom trajanju snabdijevanja, odvojeno za domaćinstva i druge kupce.

Snabdijevanje ranjivih kupaca

Član 186

- (1) Ranjivi kupci koji su zdravstveno i socijalno ugroženi, u smislu ovog zakona, su domaćinstva u kojima žive lica:
 - 1) sa invaliditetom, sa posebnim potrebama ili lošeg zdravstvenog stanja kod kojih može nastupiti ugroženost života ili zdravlja zbog ograničenja ili obustave snabdijevanja, i

- 2) koja su u stanju socijalne potrebe koju je utvrdila javna ustanova, odnosno organ državne uprave nadležan za poslove socijalnog staranja.
- (2) Ranjivi kupci koji su socijalno ugroženi su domaćinstva u kojima žive lica u stanju socijalne potrebe koju je utvrdila javna ustanova, odnosno organ državne uprave nadležan za poslove socijalnog staranja.
- (3) Propisom Vlade utvrđuju se:
- 1) bliži kriterijumi na osnovu kojih se određuju kupci iz kategorija iz st. 1 i 2 ovog člana, a koji se odnose na socijalno i zdravstveno stanje;
 - 2) iznos ili visina subvencije za kupce iz stava 1 ovog člana;
 - 3) granica mjesečne potrošnje električne energije ili gasa za koju se može ostvariti pravo na subvenciju;
 - 4) način i period obavješćavanja nadležnog snabdjevača o kupcima koji ispunjavaju uslove za snabdijevanje kao ranjivi kupci;
 - 5) način obračuna subvencije na računima za utrošenu električnu energiju ranjivih kupaca.
- (4) Kupce iz st. 1 i 2 ovog člana određuju organi državne uprave nadležni za poslove socijalnog staranja i zdravlja na osnovu kriterijuma iz stava 3 tačka 1 ovog člana, i o tome obavješćavaju snabdjevača u skladu sa propisom iz stava 3 tačka 4 ovog člana.
- (5) Zabranjena je obustava snabdijevanja električnom energijom i gasom kupcima iz stava 1 ovog člana, a kupcima iz stava 2 ovog člana, od početka oktobra do kraja aprila, bez obzira na eventualne neizmirene obaveze po osnovu utrošene električne energije ili gasa.
- (6) Vlada, na predlog Ministarstva, obavješćava Sekretarijat Energetske zajednice o svim mjerama preduzetim u cilju ispunjavanja obaveza snabdijevanja ranjivih kupaca, u roku od jednog mjeseca od njihovog usvajanja, i može ih odmah primijeniti.
- (7) Obavješćenje iz stava 6 ovog člana sadrži podatke o kategoriji kupaca, trajanju mjera i broju kupaca na koje se te mjere odnose.
- (8) Snabdjevač nastavlja da snabdijeva kupce iz stava 4 ovog člana pod istim uslovima, uz poštovanje ograničenja iz stava 5 ovog člana i dužan je da mu obračuna subvencije iz stava 3 ovog člana.

Sredstva za subvencije ranjivih kupaca

Član 187

Sredstva za namjenu iz člana 186 stav 3 tačka 2 ovog zakona obezbjeđuju se u budžetu Crne Gore.

Postupak izbora snabdjevača posljednjeg izbora

Član 188

- (1) Snabdjevač posljednjeg izbora određuje se odlukom o izboru snabdjevača koju po sprovedenom postupku javnog nadmetanja donosi Vlada.
- (2) Snabdjevač iz stava 1 ovog člana određuje se za period od tri kalendarske godine.
- (3) Vlada na predlog Ministarstva usvaja tendersku dokumentaciju i odlučuje o pokretanju postupka iz stava 1 ovog člana, 12 mjeseci prije isteka perioda iz stava 2 ovog člana.
- (4) Tenderska dokumentacija, naročito, sadrži:
- 1) tekst javnog oglasa, uslove i preporuke za pripremu ponude, kriterijume za vrednovanje ponude, rokove za podnošenje ponude i druge elemente od značaja za izbor snabdjevača;
 - 2) uslove za obavljanje djelatnosti iz stava 1 ovog člana utvrđene ovim zakonom i spisak propisa koji se primjenjuju u oblasti snabdijevanja energijom;
 - 3) nacrt akta o povjeravanju poslova snabdijevanja u okviru javne usluge;
 - 4) spisak ugovora koje je snabdjevač dužan da zaključi u skladu sa ovim zakonom.
- (5) Ministarstvo, nakon usvajanja tenderske dokumentacije, pokreće postupak javnog nadmetanja objavljivanjem javnog oglasa za izbor snabdjevača u najmanje jednom dnevnom štampanom mediju koji se distribuira na teritoriji cijele Crne Gore, internet stranici Ministarstva i najmanje jednom internet portalu na kojem se objavljuju novosti iz oblasti energetike u regionu.
- (6) Prilikom izbora najpovoljnije ponude uzima se u obzir:
- 1) ponuđena cijena električne energije ili gasa za prvu godinu za kupce koji će se snabdijevati;
 - 2) način, odnosno formula za određivanje cijene električne energije ili gasa za drugu i treću godinu snabdijevanja;

- 3) mogućnost i uslovi obezbjeđenja količina električne energije ili gasa većih od zahtijevanih u tenderskoj dokumentaciji;
 - 4) reference ponuđača (finansijska sposobnost, tehnička i kadrovska osposobljenost, iskustvo u obavljanju djelatnosti snabdijevanja električnom energijom ili gasom);
 - 5) dostupnost odnosno raspoloživost izvora energije za snabdijevanje za period iz stava 2 ovog člana;
 - 6) drugi kriterijumi koje utvrdi Vlada.
- (7) Prikupljanje ponuda za javno nadmetanje, ocjenjivanje i rangiranje ponuda vrši Ministarstvo i Vladi dostavlja izvještaj sa predlogom najpovoljnije ponude.
- (8) Postupak javnog nadmetanja iz stava 1 ovog člana, uslove za učešće na tenderu, bliži sadržaj tenderske dokumentacije, kao i kriterijume za ocjenjivanje ponuda propisuje Vlada.

Ponavljjanje postupka za izbor snabdjevača

Član 189

- (1) Ako snabdjevač iz člana 188 stav 1 ovog zakona nije izabran u postupku javnog nadmetanja, Vlada će ponoviti postupak javnog nadmetanja najkasnije 30 dana od dana okončanja prethodnog postupka ili šest mjeseci prije isteka perioda iz člana 188 stav 2 ovog zakona.
- (2) Ako snabdjevač iz člana 188 stav 1 ovog zakona nije izabran ni u ponovljenom postupku javnog nadmetanja, Vlada će odrediti snabdjevača koji će obavljati djelatnost snabdijevanja posljednjeg izbora na period od tri godine.
- (3) U slučaju iz stava 2 ovog člana, proizvođači električne energije i subjekti koji učestvuju u lancu snabdijevanja gasom dužni su da ponude potrebne količine energije za snabdijevanje kupaca iz člana 184 stav 1 ovog zakona.
- (4) Ako snabdjevač nije izabran do isteka perioda koji prethodi periodu za koji se bira snabdjevač, snabdjevač koji obavlja djelatnost snabdijevanja posljednjeg izbora dužan je da nastavi snabdijevanje do određivanja novog snabdjevača.

Promjena snabdjevača i agregatora

Član 190

- (1) Postupak promjene snabdjevača ili agregatora sprovodi se bez naknade, na zahtjev krajnjeg kupca koji upućuje novom snabdjevaču ili agregatoru u roku od 15 dana, od dana podnošenja zahtjeva.
- (2) Novi snabdjevač, odnosno agregator je dužan da preuzme snabdijevanje, odnosno agregaciju krajnjeg kupca iz stava 1 ovog člana.
- (3) U postupku iz stava 1 ovog člana:
 - 1) prethodni snabdjevač dužan je da stavi na raspolaganje podatke o potrošnji, odnosno profilu potrošnje kupca snabdjevaču kojem je podnijet zahtjev, operatoru sistema i subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
 - 2) kupac je dužan da potpiše ugovor o snabdijevanju sa snabdjevačem ili ugovor o agregaciji sa agregatorom iz stava 1 ovog člana;
 - 3) operator prenosnog ili distributivnog sistema i subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa evidentiraju promjenu snabdjevača ili agregatora po zahtjevu novog snabdjevača ili novog agregatora;
 - 4) novi snabdjevač preuzima balansnu odgovornost za kupca.
- (4) Postupak iz stava 1 ovog člana okončava se na dan kada novi snabdjevač ili novi agregator kojem je podnijet zahtjev započne snabdijevanje ili agregaciju, odnosno kada prethodni snabdjevač ili agregator bude obaviješten od operatora prenosnog ili distributivnog sistema o prestanku obaveze snabdijevanja ili agregacije.
- (5) Prethodni snabdjevač ili agregator dužan je da izda krajnjem kupcu sa kojim je raskinut ugovor konačni obračun za snabdijevanje u roku od 30 dana od dana promjene snabdjevača ili agregatora.
- (6) Snabdjevač iz stava 2 ovog člana ima pravo na korišćenje istog kapaciteta distributivnog i prenosnog sistema za potrebe snabdijevanja krajnjeg kupca koji ga je izabrao.
- (7) Snabdjevač čiji je ugovor u postupku raskida ne smije postavljati uslove za raskidanje ugovora, uključujući neplaćene obaveze i dužan je da snabdijeva kupca do okončanja postupka promjene snabdjevača, osim u slučaju iz člana 179 stav 2 ovog zakona.
- (8) Izuzetno od stava 1 ovog člana, snabdjevač ili agregator ima pravo da naplati krajnjem kupcu naknadu za raskid ugovora kada krajnji kupac dobrovoljno raskine zaključeni ugovor sa fiksnim rokom i fiksnom cijenom električne

- energije prije njegovog isteka, pod uslovom da su takve naknade sastavni dio ugovora koji je krajnji kupac dobrovoljno zaključio i da je taj kupac bio upoznat sa tim naknadama prije zaključenja ugovora.
- (9) Naknada iz stava 8 ovog člana mora biti proporcionalna i ne može premašiti direktan ekonomski gubitak koji je snabdjevač ili agregator imao zbog raskida ugovora od strane krajnjeg kupca, uključujući troškove investicija ili troškove usluga već pružene korisniku po ugovoru.
- (10) Teret dokazivanja direktnog ekonomskog gubitka iz stava 9 ovog člana pada na snabdjevača ili učesnika na tržištu koji se bavi agregacijom, a Agencija će pratiti opravdanost potraživanja naknada za raskidanje ugovora.
- (11) Naknada za raskid ugovora iz stava 8 ovog člana je naknada koju snabdjevači ili učesnici na tržištu koji se bave agregacijom naplaćuju kupcima u slučaju raskida ugovora o snabdijevanju električnom energijom ili ugovora o uslugama.
- (12) U slučaju spora oko iznosa potraživanja snabdjevača ili agregatora, Agencija će postupati u skladu sa članom 46 ovog zakona.
- (13) Domaćinstva imaju pravo na zajedničku promjenu snabdjevača bez regulatornih ili administrativnih prepreka, uz istovremeno obezbjeđivanje najveće moguće zaštite.

Prava i obaveze kupaca

Član 191

- (1) Krajnji kupci električne energije i gasa imaju pravo na izbor snabdjevača i promjenu snabdjevača.
- (2) Krajnji kupac i snabdjevač dužni su da zaključe ugovor o snabdijevanju kojim se uređuju njihova međusobna prava i obaveze.
- (3) Krajnji kupac ima pravo da ugovara snabdijevanje električnom energijom sa više snabdjevača istovremeno.
- (4) Kupac direktno priključen na prenosni sistem dužan je da zaključi ugovor o snabdijevanju ili ako električnu energiju nabavlja na tržištu, ugovor o kupovini električne energije i ugovor o korišćenju prenosnog sistema, najkasnije sedam dana prije početka potrošnje električne energije koju nabavlja.
- (5) Krajnji kupac dužan je da koristi sistem na koji je priključen, odnosno aparate i uređaje u skladu sa pravilima kojima se uređuje rad sistema.
- (6) Krajnji kupac može prenijeti pravo pristupa podacima o svojoj potrošnji na snabdjevača ili agregatora.
- (7) Krajnji kupac ima pravo na izbor snabdjevača električnom energijom ili gasom koji ispunjava uslove za obavljanje djelatnosti snabdijevanja u Crnoj Gori, članici Evropske unije ili članici Zajednice, pod uslovom uzajamnosti i u skladu sa ovim zakonom.
- (8) Krajnji kupac dužan je da zaključi ugovor o snabdijevanju.

Aktivni kupac

Član 192

- (1) Aktivni kupac djeluje u skladu sa pravilima kojima se uređuje pojedinačna tržišta električne energije.
- (2) Aktivni kupac čija je instalacija priključena na proizvodno postojenje ili objekat za skladištenje električne energije će isporučiti energiju u mrežu na istom mjernom mjestu sa kog preuzima energiju iz mreže.
- (3) Snaga priključka u smjeru isporuke električne energije u mrežu na mjernom mjestu aktivnog kupca ne smije preći snagu priključka u smjeru preuzimanja električne energije iz mreže na tom mjernom mjestu.
- (4) Mjerno mjesto aktivnog kupca treba da bude opremljeno pametnim sistemom mjerenja u skladu sa pravilima za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije iz člana 91 ovog zakona, pravilima za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije iz člana 109 ovog zakona i pravilima mjerenja u distributivnom sistemu električne energije iz člana 110 ovog zakona.
- (5) Grupa krajnjih kupaca koji zajednički djeluju iz stava 1 ovog člana, dostavlja operatoru distributivnog sistema ili operatoru prenosnog sistema spisak mjernih mjesta proizvodnih objekata, spisak mjernih mjesta objekata za skladištenje energije, spisak mjernih mjesta krajnjih kupaca koji učestvuju u dijeljenju električne energije i pravilo prema kome se električna energija prenosi u mrežu na mjernim mjestima grupe.
- (6) Grupa krajnjih kupaca koji zajednički djeluju razvrstava se prema mjernim mjestima koja su uključena u dijeljenje električne energije i dostavlja operatoru distributivnog ili operatoru prenosnog sistema električne energije promjene u spiskovima ili pravilu za dijeljenje električne energije.
- (7) Aktivni kupac ima pravo da:
- 1) djeluje direktno ili preko agregatora;

- 2) prodaje električnu energiju koju sam proizvede snabdjevaču putem ugovora o snabdijevanju električnom energijom ili kupcu putem ugovora o kupovini električne energije na određenom mjernom mjestu ili putem agregacije;
 - 3) učestvuje u pružanju usluga balansiranja, usluga fleksibilnosti i programa energetske efikasnosti;
 - 4) trećem licu prenese upravljanje instalacijama potrebnim za njegove aktivnosti, uključujući izgradnju, rad, obradu podataka i održavanje instalacija, a da se to treće lice ne smatra aktivnim kupcem;
- (8) Cijene za korišćenje prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije koje plaćaju aktivni kupci utvrđuju se u skladu sa metodologijama iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona i treba da odražavaju opravdane troškove uzimajući u obzir električnu energiju isporučenu u sistem i električnu energiju preuzetu iz sistema.
- (9) Aktivni kupac je odgovoran za odstupanja koje sam izazove u sistemu, i u toj mjeri je balansno odgovorna strana ili svoju odgovornost za odstupanja može da prenese na subjekta po sopstvenom izboru.
- (10) Aktivni kupac koji posjeduje objekat za skladištenje električne energije:
- 1) ima pravo da se priključi na mrežu u razumnom vremenskom roku u skladu sa zakonom i pravilima iz čl. 91 i 109 ovog zakona;
 - 2) ne podliježe dvostrukim naknadama, uključujući naknade za pristup mreži, za uskladištenu električnu energiju koja ostaje u njegovim objektima ili prilikom pružanja usluga fleksibilnosti operatorima sistema;
 - 3) ne podliježe nesrazmjernim zahtjevima za licenciranje ili naknadama;
 - 4) može da pruža više usluga istovremeno, ako je to tehnički izvodljivo.

Prava kupca u slučaju smetnji u isporuci energije

Član 193

- (1) Krajnji kupac ima pravo na otklanjanje tehničkih i drugih smetnji u isporuci energije od strane nadležnog energetskog subjekta, čiji uzrok nije na unutrašnjoj instalaciji kupca.
- (2) Energetski subjekat je dužan da smetnje iz stava 1 ovog člana na zahtjev krajnjeg kupca otkloni, bez odlaganja, u skladu sa tehničkim propisom o izvođenju odgovarajućih radova, a najduže u roku od 24 sata od prijema zahtjeva, osim u slučajevima kada to objektivno nije moguće.
- (3) Smetnjama u isporuci energije iz stava 1 ovog člana ne smatraju se prekidi u isporuci energije nastali zbog primjene mjera ograničenja trgovine pojedinim vrstama energije koje se uređuju zakonom o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa.
- (4) Krajnji kupac, odnosno korisnik objekta krajnjeg kupca dužan je da dozvoli i da omogući ovlaštenim licima energetskih subjekata pristup mjernim uređajima i instalacijama, kao i mjestu priključka radi očitavanja, provjere ispravnosti, otklanjanja kvarova, zamjene i održavanja uređaja i izmještanja mjernih mjesta ili obustave isporuke energije u slučajevima neovlašćenog korišćenja energije ili neplaćanja računa za isporučenu energiju u skladu sa utvrđenim rokovima i uslovima.

Zaštita kupaca

Član 194

- (1) Snabdjevač je dužan da na svojoj internet stranici ili na drugi odgovarajući način obavijesti krajnje kupce o namjeri da izmijeni ugovorne uslove i o njihovom pravu na raskid ugovora o snabdijevanju nakon prijema obavještenja o toj izmjeni.
- (2) Snabdjevač je dužan da na transparentan i razumljiv način obavijesti krajnjeg kupca koji nije iz kategorije domaćinstva o cijeni i svakoj promjeni cijene snabdijevanja, kao i o razlozima za njihovu promjenu, najkasnije 15 dana prije početka primjene cijene, i objavi ih na svojoj internet stranici.
- (3) Snabdjevač je dužan da na transparentan i razumljiv način obavijesti krajnjeg kupca iz kategorije domaćinstva o cijeni i svakoj promjeni cijene snabdijevanja, kao i o razlozima za njihovu promjenu, najkasnije 30 dana prije početka primjene cijene, i objavi ih na svojoj internet stranici.
- (4) Snabdjevač je dužan da na svojoj internet stranici, najmanje jednom godišnje, objavi informacije o pravima kupaca, uključujući informacije o podnošenju i rješavanju prigovora.
- (5) Snabdjevač je dužan da na računu ili promotivnom materijalu uz račun krajnjem kupcu učini dostupnim najmanje jednom godišnje informacije o uticajima na životnu sredinu, u odnosu na emisije ugljendioksida i druge štetne emisije koje nastaju u proizvodnji električne energije iz svih izvora energije korišćenih za snabdijevanje kupaca električnom energijom u prethodnoj godini.

- (6) Snabdjevač je dužan da krajnjim kupcima obračuna i naplati:
- 1) korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije ili gasa po cijeni koju je Agencija utvrdila u skladu sa članom 33 stav 4 tačka 1 ovog zakona;
 - 2) naknadu za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora;
 - 3) druge naknade u skladu sa zakonom.
- (7) Snabdjevač je dužan da naplaćuje energiju i usluge na osnovu računa koji mora biti pregledan i čitak, sa oznakom profila potrošnje kojem pripada kupac.
- (8) Snabdjevač je dužan da krajnjem kupcu na njegov zahtjev dostavi pregledno i jasno objašnjenje o načinu obračuna njegovog računa, naročito kada je u pitanju račun koji nije zasnovan na stvarnoj potrošnji.
- (9) Snabdjevač je dužan da plati korišćenje sistema, usluge i naknade operatorima i drugim licima za koja se prikupljaju naknade u skladu sa ovim zakonom.
- (10) Snabdjevač je dužan da na nediskriminatoran način ponudi krajnjim kupcima više načina plaćanja, pri čemu svaka razlika u naknadama povezanim sa načinima plaćanja ili sistemima pretplate mora biti objektivna, nediskriminatorna, proporcionalna i ne smije biti veća od direktnih troškova koje snabdjevač snosi za upotrebu posebnog načina plaćanja u skladu sa zakonom.
- (11) Kupci će biti zaštićeni od nepravedenih ili obmanjujućih metoda prodaje.
- (12) Snabdjevač je dužan da krajnjem kupcu ponudi opciju koja se odnosi na elektronske račune i podatke o obračunu.
- (13) Agencija je dužna da konsultuje organizacije potrošača prilikom razmatranja izmjena uslova o sadržaju računa.

Aplikacija za poređenje ponuda snabdjevača

Član 195

- (1) Kupci iz kategorije domaćinstava i mikro pravna lica, čija je očekivana godišnja potrošnja manja od 100,000 kWh, imaju pravo na slobodan pristup aplikaciji za poređenje ponuda snabdjevača, uključujući ponude za ugovore sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije.
- (2) Agencija je dužna da, u skladu sa stavom 1 ovog člana, aplikaciju za poređenje objavi na svojoj internet stranici.
- (3) Snabdjevači su dužni da obavijeste kupce iz stava 1 ovog člana o dostupnosti aplikacije za poređenje na računima za utrošenu električnu energiju.
- (4) Aplikacija za poređenje ponuda snabdjevača treba da ispuni minimum sljedeće uslove, i to da:
- 1) pokrije cijelo domaće tržište;
 - 2) obezbijedi da snabdjevači u pogledu rezultata pretrage, budu tretirani na isti način;
 - 3) utvrdi jasne i objektivne kriterijume na kojima se zasniva poređenje, uključujući usluge i te kriterijume objavljuje;
 - 4) koristi jednostavan i nedvosmislen jezik;
 - 5) obezbijedi tačne i ažurirane podatke, sa oznakom vremena kada su podaci posljednji put ažurirani;
 - 6) omogući njihovu dostupnost licima sa invaliditetom;
 - 7) obezbijedi efikasnu proceduru prijavljivanja netačnih informacija o objavljenim ponudama;
 - 8) vrši poređenja i istovremeno omogućava pristup samo onim ličnim podacima koji su neophodni za poređenje.
- (5) Snabdjevači su dužni da, na zahtjev Agencije, u roku od osam dana, dostave sve potrebne podatke kako bi se obezbijedile tačne i ažurirane informacije o cijenama i modelima snabdijevanja kupaca.
- (6) U slučaju uvođenja novih cijena i modela, snabdjevači su dužni da o tome obavijeste Agenciju, najkasnije u roku od osam dana od dana njihovog uvođenja.
- (7) Ako snabdjevač dostavi model snabdijevanja ili ponudu koji nijesu uporedivi sa drugim modelima snabdijevanja i ponudama, Agencija takav model snabdijevanja ili ponudu neće uključiti u svoju aplikaciju za poređenje.

Ugovor o snabdijevanju

Član 196

- (1) Snabdjevač i krajnji kupac dužni su da u pisanoj formi zaključe ugovor o snabdijevanju.
- (2) Ugovor iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:
- 1) naziv i sjedište snabdjevača;

- 2) vrijeme početka snabdijevanja, sadržaj usluge koja se pruža i nivo kvaliteta usluga;
 - 3) način na koji kupac može dobiti podatke o njegovoj potrošnji uključujući i podatke o profilu potrošnje;
 - 4) vrste dodatnih usluga održavanja koje se nude na osnovu ugovora o korišćenju sistema koji snabdjevač zaključuje sa operatorom distributivnog sistema;
 - 5) način na koji se mogu dobiti informacije o cijenama i naknadama za dodatne usluge održavanja;
 - 6) period važenja ugovora i uslove za obnavljanje ili raskid ugovora;
 - 7) načine plaćanja koji se primjenjuju u slučaju neispunjenja ugovorenog nivoa kvaliteta usluga, odnosno u slučaju pogrešnog obračuna utrošene energije;
 - 8) način i postupak rješavanja prigovora kupaca, i postupak vanskidnog rješavanja sporova;
 - 9) elemente ugovora o korišćenju prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa.
- (3) Snabdjevač je dužan da informacije iz stava 2 ovog člana iskaže kupcima na računu odnosno na svojoj internet stranici.
- (4) Ugovor kojim se kupcu uskraćuje ili ograničava pravo na raskid, odnosno otkaz ugovora ili nameću dodatne finansijske obaveze po tom osnovu, ništav je.
- (5) Snabdjevač dostavlja krajnjim kupcima jasan sadržaj glavnih ugovornih uslova.
- (6) Ako se ugovorom predviđa buduća izmjena proizvoda, cijene ili popust, snabdjevač je dužan da na računu o tome obavijesti kupca, zajedno sa datumom kad se takva izmjena vrši.

Pravo na ugovor sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije

Član 197

- (1) Snabdjevač može krajnjem kupcu, koji ima ugrađeno pametno brojilo na mjestu priključenja, ponuditi ugovor sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije.
- (2) Snabdjevač koji snabdijeva više od 200.000 krajnjih kupaca dužan je da ponudi ugovor sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije, na zahtjev krajnjeg kupca koji ima ugrađeno pametno brojilo.
- (3) Snabdjevač iz st. 1 i 2 ovog člana dužan je da obavijesti krajnjeg kupca o koristima, troškovima i rizicima zaključivanja ugovora sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije kao i o svim prednostima i potrebi ugradnje odgovarajućeg pametnog brojila.
- (4) Snabdjevač iz st. 1 i 2 ovog člana dužan je da od krajnjeg kupca dobije saglasnost prije prelaska na snabdijevanje sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije.
- (5) Agencija je dužna da prati tržišna kretanja, vrši procjenu potencijalnih rizika iz ugovora sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije i rješava slučajeve zloupotrebe.
- (6) Agencija je dužna da, najmanje u periodu od deset godina nakon što ugovori sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije postanu dostupni, prati glavna kretanja u ugovorima sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije, uključujući tržišne ponude i uticaj na račune krajnjih kupaca, naročito nivo promjenjivosti cijena, i te informacije objavi u izvještaju iz člana 44 stav 1 ovog zakona.

Opšti uslovi za snabdijevanje i agregaciju

Član 198

- (1) Snabdjevač je dužan da snabdijevanje krajnjih kupaca vrši u skladu sa opštim uslovima za snabdijevanje iz člana 33 stav 11 tačka 1 ovog zakona koje objavljuje na svojoj internet stranici.
- (2) Opštim uslovima za snabdijevanje i agregaciju iz člana 33 stav 11 tačka 1 ovog zakona naročito se utvrđuju:
 - 1) uslovi za snabdijevanje električnom energijom i agregaciju;
 - 2) prava i obaveze kupca i snabdjevača i nezavisnog agregatora;
 - 3) uslovi i način očitavanja, obračuna i plaćanja utrošene električne energije, uključujući i očitavanje za potrebe dinamičkog određivanja cijena električne energije;
 - 4) pravo kupca da, bez dodatnih troškova, bude informisan o stvarnoj potrošnji električne energije i troškovima u cilju praćenja sopstvene potrošnje;
 - 5) postupak po prigovoru kupca na obračun utrošene električne energije;
 - 6) uslovi za obustavu i ograničenje u snabdijevanju električnom energijom;
 - 7) uslovi i postupak zaključivanja ugovora o snabdijevanju, uključujući ugovore sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije;

- 8) način promjene podataka iz ugovora;
 - 9) način informisanja kupca o cijenama i naknadama, standardnim rokovima i uslovima, posebno u pogledu pristupa i usluga;
 - 10) način obavještanja kupca o promjeni cijena i naknada prije njihove primjene;
 - 11) uslovi snabdijevanja od strane snabdjevača posljednjeg izbora;
 - 12) uslovi snabdijevanja ranjivih kupaca;
 - 13) uslovi snabdijevanja privremenih objekata;
 - 14) način i uslovi prestanka i raskida ugovora o snabdijevanju;
 - 15) pravo kupca da dobije konačni obračun nakon svake promjene snabdjevača električnom energijom, najkasnije 30 dana nakon promjene snabdjevača;
 - 16) prava i obaveze krajnjeg kupca, odnosno aktivnog kupca koje se odnose na učešće na tržištima električne energije preko nezavisnog agregatora;
 - 17) uslovi koji se odnose na upravljanje potrošnjom i proizvodnju za sopstvene potrebe, ako je primjenljivo;
 - 18) način utvrđivanja naknade za raskid ugovora u skladu sa članom 190 stav 9 ovog zakona.
- (3) Opšti uslovi iz stava 1 ovog člana moraju:
- 1) biti napisani jasnim i razumljivim jezikom bez uslova koji ograničavaju prava kupca utvrđena zakonom;
 - 2) biti nediskriminatorni za kupce;
 - 3) odražavati troškove snabdjevača u skladu sa izabranim načinom plaćanja;
 - 4) ako se primjenjuje avansni način plaćanja, obezbijediti nediskriminatoran sistem koji odražava realnu potrošnju;
 - 5) obezbijediti zaštitu kupca od nepoštenih činjenja ili nečinjenja, odnosno obavještanja kojima se kupac može dovesti u zabludu.
- (4) Ugovori zaključeni preko posrednika moraju biti zaključeni u skladu sa uslovima iz stava 1 ovog člana.

Ugovor o agregaciji

Član 199

- (1) Krajnji kupac koji ispunjava tehničke i druge uslove u skladu sa pravilima za funkcionisanje prenosnog, odnosno distributivnog sistema i pravilima kojima se uređuje tržište električne energije može zaključiti ugovor o agregaciji sa agregatorom, nezavisno od postojećeg ugovora o snabdijevanju električnom energijom, u skladu sa odredbama ovog zakona kojima se uređuje promjena snabdjevača i agregatora.
- (2) Krajnjem kupcu nije potrebna saglasnost snabdjevača da bi zaključio ugovor o agregaciji sa nezavisnim agregatorom.
- (3) Prije zaključenja ugovora o agregaciji iz stava 1 ovog člana, agregator je dužan da krajnjeg kupca detaljno obavijesti o uslovima i odredbama ugovora.
- (4) Agregator i operatori sistema dužni su da krajnjem kupcu, najmanje jednom u toku obračunskog perioda, na njegov zahtjev, obezbijede besplatan pristup svim relevantnim podacima o upravljanju potrošnjom ili podacima o isporučenju i prodatoj električnoj energiji.
- (5) Operator sistema dužan je da potvrdi ispunjenost tehničkih i drugih uslova iz stava 1 ovog člana.
- (6) Snabdjevaču nije dozvoljeno da krajnjem kupcu koji je zaključio ugovor o agregaciji sa nezavisnim agregatorom, nametne diskriminatorne tehničke i administrativne uslove, procedure ili naknade.

Upravljanje potrošnjom putem agregacije

Član 200

- (1) Krajnji kupac može samostalno ili putem agregacije, na ravnopravnoj osnovi, učestvovati na svim tržištima električne energije u skladu sa pravilima kojima se uređuju pojedinačna tržišta električne energije, bez prethodnog dobijanja saglasnosti drugih učesnika na tržištu.
- (2) Agregator može učestvovati na svim tržištima električne energije u skladu sa članom 112 ovog zakona.
- (3) Prilikom nabavke pomoćnih usluga, operator sistema dužan je da jednako tretira pružaoce pomoćnih usluga, bez obzira da li je riječ o agregatoru, krajnjem kupcu uključenom u upravljanje potrošnjom, operatoru skladištenja energije ili proizvođaču.

- (4) Agregator je balansno odgovorna strana ili vrši prenos svoje odgovornosti za odstupanja u formi ugovora, u skladu sa tržišnim pravilima iz člana 120 ovog zakona i zakona kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa.
- (5) Snabdjevač ne može naplaćivati neopravdane troškove ili ugovorne kazne ili nametati druge neopravdane ugovorne restrikcije krajnjem kupcu koji je zaključio ugovor sa nezavisnim agregatorom.
- (6) Krajnji kupac koji u upravljanju potrošnjom učestvuje sam ili preko nezavisnog agregatora plaća naknadu svom snabdjevaču koji je direktno pogođen aktiviranjem usluge upravljanja potrošnjom.
- (7) Naknada iz stava 6 ovog člana ne predstavlja prepreku za ulazak na tržište nezavisnog agregatora ili prepreku za pružanje usluga fleksibilnosti.
- (8) Naknada iz stava 6 ovog člana je ograničena na pokriće troškova snabdjevača kupca koji učestvuje u upravljanju potrošnjom putem agregacije, troškova snabdjevača kupca koji nezavisno učestvuje u upravljanju potrošnjom ili troškova balansno odgovorne strane snabdjevača, koji su nastali po osnovu upravljanja potrošnjom.
- (9) Način utvrđivanja naknade iz stava 6 ovog člana utvrđuje se tržišnim pravilima iz člana 120 ovog zakona, pri čemu se mogu uzeti u obzir koristi koje ostvaruju drugi učesnici na tržištu zahvaljujući nezavisnom agregatoru i u tom slučaju se od agregatora ili kupca koji učestvuje u upravljanju potrošnjom može zahtijevati da doprinesu takvoj naknadi samo ako i u mjeri kojoj koristi za sve snabdjevače, krajnje kupce i lica koja su odgovorna za odstupanje ne prevazilaze iznos direktnih troškova koji su zbog njih nastali.
- (10) Odredbe st. 1 do 9 ovog člana primjenjuju se na korisnika mreže koji proizvodi električnu energiju ili vrši skladištenje energije.

XV. ENERGETSKE ZAJEDNICE GRAĐANA

Status energetske zajednice građana

Član 201

- (1) Energetska zajednica građana je pravno lice koje:
 - 1) se zasniva na dobrovoljnom i otvorenom učešću i pod stvarnom je kontrolom članova ili vlasnika udjela koji su fizička lica, opštine ili mala pravna lica;
 - 2) za primarni cilj ima pružanje ekoloških, ekonomskih ili socijalnih koristi svojim članovima ili vlasnicima udjela ili opštinama u kojima obavlja svoju djelatnost, a ne stvaranje finansijske dobiti; i
 - 3) se može baviti proizvodnjom, uključujući proizvodnju iz obnovljivih izvora energije, snabdijevanjem, potrošnjom, agregacijom, skladištenjem energije, uslugama energetske efikasnosti ili uslugama punjenja električnih vozila ili pružanja drugih energetskih usluga svojim članovima ili vlasnicima udjela.
- (2) Energetska zajednica građana obavlja energetske djelatnosti u skladu sa licencom iz člana 56 ovog zakona.
- (3) Član ili vlasnik udjela energetske zajednice građana zadržava status krajnjeg kupca, sa pravima i obavezama koji pripadaju ovoj kategoriji kupaca u skladu sa ovim zakonom, i imaju pravo da napuste energetske zajednice građana i ne podliježu neopravdanim ili diskriminatornim uslovima ili radnjama koje bi onemogućile njihovo učešće u zajednici.

Prava energetske zajednice građana

Član 202

- (1) Energetska zajednica građana ima pravo da:
 - 1) pristupi svim energetskim tržištima, direktno ili putem agregacije, na nediskriminatorni način;
 - 2) djeluje kao aktivni kupac električne energije koju sama proizvodi;
 - 3) u okviru zajednice organizuje dijeljenje električne energije koja se proizvodi u proizvodnim objektima koji su u vlasništvu zajednice.
- (2) Energetska zajednica građana je odgovorna za odstupanja koja uzrokuje u elektroenergetskom sistemu, tako da će biti balansno odgovorna strana ili će svoju balansnu odgovornost prenijeti na drugu balansno odgovornu stranu.
- (3) Energetska zajednica građana ne smije posjedovati niti upravljati elektrodistributivnom mrežom.
- (4) Operator distributivnog sistema dužan je da vodi evidenciju o energetskim zajednicama građana i mjernim mjestima koja se nalaze u okviru energetske zajednice građana.
- (5) Operator distributivnog sistema ima pravo na naknadu u vezi sa dijeljenjem električne energije među članovima ili vlasnicima udjela energetske zajednice građana, kao vid nestandardne usluge.

- (6) Agencija bliže uređuje uslove, postupak i način dobijanja statusa energetske zajednice građana, vođenje evidencije energetskih zajednica građana, međusobne odnose članova i vlasnika udjela zajednice, dijeljenje električne energije i odnose zajednice sa operatorom prenosnog ili distributivnog sistema električne energije i snabdjevačem.

XVI. OBAVLJANJE DJELATNOSTI U OBLASTI TOPLOTNE ENERGIJE

Proizvodnja toplotne energije za daljinsko grijanje ili hlađenje

Član 203

- (1) Proizvodnja toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu, u smislu ovog zakona, je proizvodnja namijenjena za snabdijevanje krajnjih kupaca toplotnom energijom.
- (2) Proizvođač toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu dužan je da proizvedenu toplotnu energiju isporučuje snabdjevaču toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu.
- (3) Proizvođač toplotne energije iz stava 2 ovog člana dužan je da prilikom izbora tehnologije za proizvodnju toplotne energije prednost daje tehnologijama koje u potpunosti ili djelimično koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju.
- (4) Proizvođač toplotne energije iz stava 2 ovog člana dužan je da proizvodne kapacitete, podstanice i druge instalacije održava u ispravnom stanju, obezbijedi njihovu stalnu pogonsku, funkcionalnu sposobnost i bezbjedno korišćenje u skladu sa tehničkim propisima i standardima eksploatacije te vrste objekata i instalacija i uslovima zaštite životne sredine u skladu sa zakonom.

Obaveze opština

Član 204

- (1) Nadležni organ lokalne uprave priprema godišnji bilans potreba za energijom i isporukom toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu na osnovu potreba krajnjih kupaca.
- (2) Nadležni organ lokalne uprave vodi evidenciju proizvođača toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu, koji sadrži naročito podatke o: energetskim objektima za proizvodnju toplotne energije, lokaciji na kojoj se nalaze, instalisanoj snazi toplane, vremenu predviđenom za eksploataciju, uslovima izgradnje i eksploatacije tog objekta, vrsti primarnog izvora koji koristi i subjektima koji obavljaju energetsku djelatnost proizvodnje toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu u tim objektima.
- (3) Nadležni organ lokalne uprave izdaje dozvolu za obavljanje djelatnosti iz oblasti toplotne energije, u skladu sa uslovima utvrđenim opštim aktom iz člana 206 stav 4 ovog zakona.

Distribucija toplotne energije i snabdijevanje

Član 205

- (1) Distributer toplotne energije upravlja distributivnim sistemom za toplotnu energiju i snabdijeva toplotnom energijom za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu krajnje kupce, pod uslovima utvrđenim opštim aktom nadležnog organa opštine u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Distributer iz stava 1 ovog člana dužan je da:
 - 1) vrši distribuciju toplotne energije svim kupcima toplotne energije na području na kojem obavlja tu djelatnost i da upravlja distributivnim sistemom na principima javnosti i nediskriminacije;
 - 2) obezbijedi održavanje, funkcionisanje i razvoj distributivnog sistema usklađen sa potrebama kupaca kojima isporučuje toplotnu energiju na određenom području;
 - 3) sačini i realizuje plan razvoja, kojim utvrđuje način i dinamiku izgradnje novog i rekonstrukciju postojećeg distributivnog sistema i drugih distributivnih kapaciteta za period od pet godina;
 - 4) omogućiti priključenje energetskih objekata koji koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju.

Pravila o funkcionisanju distributivnog sistema toplotne energije

Član 206

- (1) Distributer toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu dužan je da utvrdi pravila o funkcionisanju distributivnog sistema, opšte uslove za snabdijevanje toplotnom energijom i tarifni sistem za snabdijevanje toplotnom energijom, uz saglasnost nadležnog organa opštine.
- (2) Pravilima iz stava 1 ovog člana naročito se uređuju:
 - 1) tehnički uslovi za priključenje korisnika na sistem;
 - 2) tehnički uslovi za povezivanje sa proizvođačem;
 - 3) tehnički i drugi uslovi za bezbjedan rad distributivnog sistema i obezbjeđivanje pouzdanog i kontinuiranog snabdijevanja kupaca toplotnom energijom;
 - 4) postupci u kriznim situacijama;
 - 5) funkcionalni zahtjevi i klasa tačnosti mjernih uređaja;
 - 6) način mjerenja toplotne energije;
 - 7) mjerenje na ulazu u objekat kod svakog kupca;
 - 8) podsticaji i cjenovne olakšice za kupce koji ugrade mjerne uređaje na ulazu u objekat.
- (3) Distributer iz stava 1 ovog člana dužan je da pravila o funkcionisanju distributivnog sistema, opšte uslove za snabdijevanje toplotnom energijom i tarifni sistem za snabdijevanje toplotnom energijom, objavi u jednom javnom mediju koji se distribuira na području opštine i u "Službenom listu Crne Gore - Opštinski propisi".
- (4) Nadležni organ opštine u skladu sa zakonom propisuje:
 - 1) uslove i način obezbjeđivanja kontinuiteta u snabdijevanju toplotnom energijom kupaca na određenom području;
 - 2) uslove za obavljanje djelatnosti iz člana 3 stav 1 tač. 22, 23 i 24 ovog zakona;
 - 3) prava i obaveze proizvođača i distributera toplotne energije;
 - 4) prava i obaveze kupaca toplotne energije;
 - 5) tarifne sisteme za snabdijevanje toplotnom energijom;
 - 6) druge uslove kojima se obezbjeđuje redovno i sigurno snabdijevanje kupaca toplotnom energijom;
 - 7) i daje saglasnost na cijene toplotne energije.
- (5) Nadležni organ opštine dužan je da prilikom izbora rješenja za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu prednost daje rješenjima koja predviđaju proizvodnju toplotne energije u energetskeim objektima koji koriste obnovljive izvore energije i visokoefikasnu kogeneraciju.

XVII. TRGOVINA NAFTNIM DERIVATIMA I BIOGORIVIMA

Kvalitet i način obračuna maloprodajnih cijena naftnih derivata i biogoriva

Član 207

- (1) Energetski subjekat koji obavlja energetske djelatnosti iz člana 3 stav 1 tač. 19, 20, 33 i 34 ovog zakona dužan je da trguje naftnim derivatima odnosno biogorivima propisanog kvaliteta.
- (2) Organ državne uprave nadležan za poslove nafte i gasa će u skladu sa zakonom kojim se uređuju tehnički zahtjevi za proizvode i ocjenjivanje usaglašenosti ovlastiti akreditovano pravno lice za ocjenjivanje usaglašenosti proizvoda iz stava 1 ovog člana.
- (3) Organ državne uprave nadležan za poslove nafte i gasa može, radi ocjenjivanja usaglašenosti proizvoda iz stava 1 ovog člana i supervizije da angažuje akreditovano pravno lice iz druge države koje ispunjava zahtjeve utvrđene ovim zakonom.
- (4) Energetski subjekat dužan je da određenim vrstama naftnih derivata, odnosno biogoriva trguje po cijeni koja nije viša od maksimalne maloprodajne cijene utvrđene u skladu sa propisom iz stava 7 ovog člana.
- (5) Energetski subjekat dužan je da na benzinskoj stanici stavi u promet naftne derivate iz stava 1 ovog člana, bez dodatih multifunkcionalnih aditiva.
- (6) Ako energetski subjekat na benzinskoj stanici nema u prodaji naftne derivate iz stava 5 ovog člana, dužan je da na naftne derivate sa dodatim multifunkcionalnim aditivima, primijeni maloprodajnu cijenu koja je jednaka ili niža od cijene određene propisom iz stava 7 ovog člana.
- (7) Način obračuna maksimalne maloprodajne cijene određenih vrsta naftnih derivata odnosno biogoriva, način i rokovi objavljivanja tih cijena i određivanje organa koji ih objavljuje utvrđuju se propisom Vlade, na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove nafte i gasa.

- (8) Kvalitet, način kontrole kvaliteta proizvoda iz stava 1 ovog člana, kao i zahtjevi koje treba da ispunjava akreditovano pravno lice za ocjenjivanje usaglašenosti tih proizvoda, propisuje organ državne uprave nadležan za poslove nafte i gasa.

XVIII. MARKIRANJE TEČNIH GORIVA NAFTNOG PORIJEKLA I BIOGORIVA

Obaveza markiranja

Član 208

- (1) Tečna goriva naftnog porijekla (motorni benzin, gasna ulja i tečni naftni gas) i biogoriva, koja se stavljaju na tržište Crne Gore, odnosno koja su namijenjena za snabdijevanje plovniha objekata u međunarodnom saobraćaju ili se skladište kod vlasnika, odnosno držaoca skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona, moraju biti obilježena jedinjenjem na bazi nano tehnologije (u daljem tekstu: markiranje) u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Jedinjenje na bazi nano tehnologije (u daljem tekstu: marker) nakon dodavanja u tečno gorivo naftnog porijekla i biogorivo mora biti:
- stabilno, bez boje i mirisa,
 - prepoznatljivo samo sa visoko osjetljivim uređajima za detekciju jedinjenja,
 - bez uticaja na fizičko-hemijske karakteristike tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva,
 - takvo da se lako homogenizuje sa tečnim gorivom naftnog porijekla i biogorivom nakon dodavanja,
 - bez sadržaja halogenih elementa i metala, i
 - bezbjedno po životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Isporuka tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva

Član 209

Pravno lice ili preduzetnik koji obavlja djelatnost trgovine na malo ili veliko tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima može da vrši isporuku tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva drugom pravnom licu ili preduzetniku koji obavlja energetska djelatnost trgovine na malo ili veliko tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima i vlasniku, odnosno držaocu skladišta.

Podnošenje zahtjeva

Član 210

- (1) Radi stavljanja na tržište Crne Gore tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva, odnosno snabdijevanja plovniha objekata u međunarodnom saobraćaju, pravno lice ili preduzetnik koji obavlja djelatnost trgovine na veliko ili malo naftnim derivatima i biogorivima dužan je da prilikom unosa tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva na carinsko područje Crne Gore, podnese zahtjev za markiranje tog tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva i dokaz o uplati troškova markiranja.
- (2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana, podnosi se elektronskim putem pravnom licu koje vrši markiranje tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva (u daljem tekstu: lice koje vrši markiranje).
- (3) Nakon podnošenja zahtjeva iz stava 1 ovog člana, lice koje vrši markiranje dužno je da markiranje tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva izvrši:
- bez odlaganja, kada se tečna goriva naftnog porijekla i biogoriva dopremaju drumskim i željezničkim putem,
 - u roku od 24 sata, od trenutka podnošenja zahtjeva kada se tečna goriva naftnog porijekla i biogoriva dopremaju brodskim putem i markiraju u skladištima.

Registar skladišta tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva za sopstvene potrebe

Član 211

- (1) Vlasnik, odnosno držalac skladišta naftnih derivata i biogoriva za sopstvene potrebe ukupnog kapaciteta preko dva kubna metra i stanica za snabdijevanje sopstvenih prevoznih sredstava dužan je da prilikom unosa tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva na carinsko područje Crne Gore, podnese zahtjev za markiranje tog tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva i dokaz o uplati troškova markiranja.
- (2) Vlasnik, odnosno držalac skladišta iz stava 1 ovog člana dužan je da Ministarstvu podnese zahtjev za upis u registar skladišta tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva za sopstvene potrebe, koji se vodi u elektronskoj formi.

- (3) Uz zahtjev iz stava 2 ovog člana, vlasnik, odnosno držalac skladišta dužan je da dostavi upotrebnu dozvolu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata.
- (4) Ako je skladište tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva za sopstvene potrebe u upotrebi duže od godinu dana, vlasnik, odnosno držalac skladišta dužan je da, pored upotrebne dozvole iz stava 3 ovog člana, dostavi i izvještaj termoeenergetskog inspektora, inspektora za eksplozivne materije, zapaljive materije, tečnosti i gasove i inspektora za zaštitu i spašavanje kojim se potvrđuje ispunjenost uslova i tehničkih zahtjeva utvrđenih ovim zakonom i propisima o zapaljivim tečnostima i gasovima, eksplozivnim i drugim opasnim materijama, kao i propisima o zaštiti i spašavanju.
- (5) Vlasnik, odnosno držalac skladišta iz stava 1 ovog člana dužan je da Ministarstvu dostavlja izvještaje o količini i vrsti goriva koju je unio na carinsko područje Crne Gore, odnosno o količini i vrsti goriva koja mu je isporučena od pravnog lica ili preduzetnika koji obavlja djelatnost trgovine na veliko ili malo naftnim derivatima i biogorivima do 5. u tekućem za prethodni mjesec.
- (6) Bliži sadržaj i način vođenja registra iz stava 1 ovog člana i obrazac zahtjeva za upis u registar skladišta tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva za sopstvene potrebe propisuje Ministarstvo.

Izdavanje potvrde o izvršenom markiranju tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva

Član 212

- (1) Lice koje vrši markiranje dužno je da nakon markiranja tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva, bez odlaganja, pravnom licu ili preduzetniku koji obavlja djelatnost trgovine na malo ili veliko tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima i vlasniku, odnosno držaocu skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona (u daljem tekstu: obveznik markiranja) izda potvrdu o izvršenom markiranju, ako je izmjerena koncentracija markera u:
 - 1) tečnom gorivu naftnog porijekla (motorni benzin i gasna ulja) i biogorivu, veća ili jednaka od 95%,
 - 2) tečnom naftnom gasu, veća ili jednaka od 90%.
- (2) Ako se markiranje vrši van carinskog područja Crne Gore lice koje vrši markiranje dužno je da, bez odlaganja, u slučaju kada izmjerena koncentracija markera nije u skladu sa stavom 1 ovog člana, obavijesti nadležni carinski organi, inspektora za ugljovodonike i tržišnog inspektora.
- (3) Bliži način markiranja tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva, bliži način mjerenja koncentracije markera u tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima i obrazac potvrde iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Provjera koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogorivu

Član 213

- (1) Radi provjere koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogorivu obveznik markiranja može da podnese zahtjev za provjeru koncentracije markera licu koje vrši markiranje.
- (2) Lice koje vrši markiranje dužno je da izvrši provjeru koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogoriva u roku od 24 sata od prijema zahtjeva iz stava 1 ovog člana i da sačini izvještaj o provjeri koncentracije markera i dostavlja ga podnosiocu zahtjeva.
- (3) Pod provjerom koncentracije markera iz stava 3 ovog člana, podrazumijeva se kvantitativno utvrđivanje količine markera u uzorku.
- (4) Ako se u postupku kontrole koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogorivu, koja je izvršena na zahtjev iz stava 1 ovog člana, utvrdi da tečno gorivo naftnog porijekla, odnosno biogorivo nema koncentraciju markera u skladu sa članom 212 stav 1 ovog zakona, obveznik markiranja dužan je da, u roku od 24 sata od dostavljanja izvještaja o koncentraciji markera, podnese novi zahtjev za markiranje tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva u skladu sa članom 210 stav 1 ovog zakona, odnosno članom 211 stav 1 ovog zakona.
- (5) Uz zahtjev iz stava 1 ovog člana, odnosno stava 4 ovog člana obveznik markiranja, dužan je da podnese dokaz o uplaćenim troškovima provjere koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogorivu.
- (6) Troškovi markiranja iz čl. 210 i 211 ovog zakona i troškovi provjere markiranja iz stava 5 ovog člana plaćaju se po litru, odnosno kilogramu tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva u skladu sa članom 221 ovog zakona.
- (7) Obrazac izvještaja iz stava 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Provjera koncentracije markera kod ovlašćene laboratorije

Član 214

- (1) Na zahtjev pravnog lica ili preduzetnika koji obavlja djelatnost trgovine na malo ili veliko tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima ili vlasnika, odnosno držaoca skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona za koje je

prilikom provjere koncentracije markera iz člana 213 stav 4 ovog zakona utvrđeno da koncentracija markera nije u skladu sa članom 212 stav 1 ovog zakona, inspektor za ugljovodonike dužan je da zatraži da ovlaštena laboratorija izvrši analizu koncentracije markera.

- (2) Provjeru koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogorivu u slučaju iz stava 1 ovog člana, vrši akreditovana laboratorija koja ispunjava uslove u pogledu kadra, prostora i opreme u skladu sa standardom MEST EN ISO/IEC 17025.
- (3) Rezultat ispitivanja iz stava 1 ovog člana, smatra se konačnim u postupku kontrole, u skladu sa zakonom.
- (4) Izbor ovlaštene laboratorije iz stava 1 ovog člana, na osnovu javnog poziva vrši Ministarstvo, u skladu sa zakonom.
- (5) Ako analiza koncentracije markera potvrdi da koncentracija markera nije u skladu sa članom 212 stav 1 ovog zakona, troškove analize snosi podnosilac zahtjeva, a ako se analizom koncentracije markera utvrdi da je koncentracija markera u skladu sa članom 212 stav 1 ovog zakona, troškove analize snosi lice koje vrši markiranje.

Obavještenje u slučaju ponovnog markiranja

Član 215

Ako inspektor za ugljovodonike u postupku inspeksijske kontrole kod pravnog lica ili preduzetnika koji obavlja djelatnost trgovine na malo ili veliko tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima ili vlasnika, odnosno držaoca skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona, utvrdi da tečno gorivo naftnog porijekla i biogorivo koji su predmet kontrole nijesu markirani u skladu sa ovim zakonom, o tome obavještava tržišnog inspektora.

Dostavljanje podataka o izvršenom markiranju tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva

Član 216

- (1) Lice koje vrši markiranje dužno je da podatke o izvršenim markiranjima tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva i kontrolama koncentracije markera u tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima, kao i druge podatke od značaja za postupak markiranja vodi u informacionom sistemu za monitoring procesa markiranja, koji uspostavlja.
- (2) Lice koje vrši markiranje dužno je da omogući kontinuiran pristup i uvid u podatke iz stava 1 ovog člana Ministarstvu, organu državne uprave nadležnom za poslove finansija, organu državne uprave nadležnom za poslove trgovine i inspektor za ugljovodonike, kao i u druge podatke od značaja za postupak markiranja.
- (3) Lice koje vrši markiranje dužno je da obezbijedi tehničke i druge uslove za korišćenje informacionog sistema iz stava 1 ovog člana, kao i uslove portabilnosti i responzivnosti.
- (4) Lice koje vrši markiranje dužno je da dostavlja mjesečne izvještaje do 5. u tekućem za prethodni mjesec na osnovu podataka iz informacionog sistema iz stava 1 ovog člana.

Uslovi za izbor lica koje vrši markiranje

Član 217

- (1) Izbor lica koje vrši markiranje vrši se nakon sprovedenog postupka javnog nadmetanja.
- (2) U postupku javnog nadmetanja može učestvovati pravno lice koje:
 - 1) je upisano u Centralni registar privrednih subjekata ili drugi odgovarajući registar u državi u kojoj ima sjedište;
 - 2) nije pravosnažno osuđivano i čiji izvršni direktor nije pravosnažno osuđivan za neko od krivičnih djela sa obilježjima:
 - kriminalnog udruživanja,
 - stvaranja kriminalne organizacije,
 - davanje mita,
 - primanje mita,
 - davanje mita u privrednom poslovanju,
 - primanje mita u privrednom poslovanju,
 - utaja poreza i doprinosa,
 - prevare,
 - terorizma,

- finansiranja terorizma,
- terorističkog udruživanja;
- učestovanja u stranim oružanim formacijama,
- pranja novca,
- trgovine ljudima,
- trgovine maloljetnim licima radi usvojenja,
- zasnivanja ropskog odnosa i prevoza lica u ropskom odnosu;

3) je uredno izvršilo sve obaveze po osnovu poreza i doprinosa u skladu sa zakonom, odnosno propisima države u kojoj ima sjedište;

4) je proizvođač markera na bazi nano tehnologije ili ima zaključen ugovor sa proizvođačem nano markera;

5) ima u svojini laboratoriju akreditovanu po standardu MEST EN ISO/IEC 17025 ili zaključen ugovor o podugovaranju usluga ispitivanja sa laboratorijom akreditovanom po standardu MEST EN ISO/IEC 17025, koja u obimu akreditacije ima odgovarajuću oblast i vrstu ispitivanja tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva, u skladu sa zakonom kojim se uređuju tehnički zahtjevi za proizvode i ocjenjivanje usaglašenosti;

6) ispunjava i druge uslove predviđene javnim pozivom.

Javni poziv

Član 218

- (1) Radi sprovođenja postupka javnog nadmetanja, Ministarstvo raspisuje javni poziv za izbor lica koje vrši markiranje, uz prethodnu saglasnost Vlade.
- (2) Javni poziv iz stava 1 ovog člana sadrži:
 - predmet javnog poziva,
 - uputstvo ponuđačima za izradu i dostavljanje ponude,
 - kriterijume za izbor najpovoljnije ponude,
 - uslove koje ponuđači moraju da ispune, kao i dokaze o ispunjavanju tih uslova,
 - sredstvo obezbjeđenja, odnosno bankarsku garanciju.
- (3) Javni poziv iz stava 2 ovog člana, objavljuje se u najmanje jednom dnevnom štampanom mediju koji se distribuira na teritoriji Crne Gore, internet stranici Ministarstva i internet stranici na kojoj se objavljuju novosti iz oblasti energetike u regionu.

Komisija za provjeru ponuda

Član 219

- (1) Postupak javnog nadmetanja, po javnom pozivu iz člana 218 ovog zakona, sprovodi Komisija za provjeru ponuda po javnom pozivu sastavljena od neparnog broja članova, koju imenuje Vlada.
- (2) Komisiju iz stava 1 ovog člana čine predstavnik organa državne uprave nadležnog za energetiku, predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove finansija i predstavnik organa državne uprave nadležnog za ekonomski razvoj.
- (3) U postupku javnog nadmetanja Komisija iz stava 1 ovog člana razmatra blagovremeno podnijete ponude.
- (4) Komisija iz stava 1 ovog člana sprovodi postupak otvaranja ponuda, provjerava ponude i ocjenjuje da li su ispunjeni uslovi i podnijeti dokazi iz člana 218 stav 2 alineja 4 ovog zakona, vrednuje ponude na osnovu kriterijuma iz stava 5 ovog člana i bodovanjem u skladu sa stavom 6 ovog člana, sačinjava rang listu ponuđača.
- (5) Postupak vrednovanja najpovoljnije ponude za izbor lica koje vrši markiranje vršiće se na osnovu sljedećih kriterijuma:
 - 1) najniža ponuđena cijena pružanja usluga markiranja tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva;
 - 2) reference ponuđača (tehnički uslovi, posjedovanje odgovarajućih uređaja i opreme i drugo);
 - 3) kvalitet pružanja usluga (prethodno iskustvo i korišćene metode prilikom markiranja naftnih derivata i biogoriva);
 - 4) kvalitet informacionog sistema za monitornog procesa markiranja iz člana 216 stav 1 ovog zakona;
 - 5) program i stepen zaštite životne sredine; i
 - 6) drugi kriterijumi u skladu sa javnim pozivom.

- (6) U tekstu javnog poziva određuje se bodovanje po svakom odabranom kriterijumu za izbor najpovoljnije ponude, pri čemu zbir svih bodova iznosi 100.
- (7) O toku javnog nadmetanja Komisija iz stava 1 ovog člana vodi zapisnik koji potpisuju njeni članovi.
- (8) Nakon sprovedenog postupka javnog nadmetanja na osnovu kriterijuma iz stava 5 ovog člana i bodovanja iz stava 6 ovog člana Komisija iz stava 1 ovog člana sačinjava izvještaj o sprovedenom postupku i rang listu ponuđača.
- (9) Izvještaj iz stava 8 ovog člana i rang listu ponuđača Komisija iz stava 1 ovog člana dostavlja Ministarstvu, bez odlaganja.
- (10) Predlog odluke o izboru lica koje vrši markiranje sačinjen na osnovu rang liste, Ministarstvo dostavlja Vladi, u roku od 15 dana od dana dostavljanja predloga Komisije iz stava 1 ovog člana.

Odluka o izboru lica koje vrši markiranje

Član 220

- (1) Odluku o izboru lica koje vrši markiranje, Vlada donosi u roku od 30 dana od dana dostavljanja predloga odluke iz člana 219 stav 10 ovog zakona.
- (2) Na osnovu odluke iz stava 1 ovog člana Ministarstvo zaključuje ugovor sa izabranim licem koje vrši markiranje na pet godina.
- (3) Ugovor iz stava 2 ovog člana, može se produžiti na još pet godina uz saglasnost ugovornih strana.

Maksimalna cijena usluge markiranja

Član 221

- (1) Troškovi markiranja tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva obračunavaju se na osnovu najniže ponuđene cijene pružanja usluga markiranja tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva po litru, odnosno kilogramu tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva u postupku javnog nadmetanja.
- (2) Maksimalnu cijenu usluge markiranja tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva utvrđuje Vlada, na osnovu sljedećih kriterijuma:
 - 1) investicionih troškova subjekta koji vrši markiranje;
 - 2) troškova postupka markiranja;
 - 3) troškova kontrole koncentracije markera; i
 - 4) ostalih priznatih troškova za uspostavljanje i praćenje postupka markiranja.

XIX. ISPORUKA UGLJA

Ugovor o isporuci uglja

Član 222

- (1) Isporučilac uglja za proizvodnju električne energije i proizvođač električne energije dužni su da do 15. decembra tekuće, za narednu godinu zaključe ugovor o kupoprodaji uglja u skladu sa godišnjim energetske bilansom iz člana 14 stav 2 ovog zakona.
- (2) Ugovor o isporuci uglja iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:
 - 1) cijenu, kvalitet i količinu uglja koji se isporučuje;
 - 2) zahtjeve utvrđene energetske bilansom;
 - 3) obavezu održavanja količina uglja na deponijama dovoljnih za nesmetan rad termoelektrana i toplana u trajanju od najmanje petnaest dana.

XX. ZAŠTITA ENERGETSKIH OBJEKATA

Pristup nepokretnostima

Član 223

- (1) Vlasnici, odnosno držaoci nepokretnosti dužni su da omoguće energetske subjektima nesmetan pristup do nepokretnosti i na nepokretnostima na kojima se nalaze ili grade energetske objekti, radi izvođenja radova na izgradnji, održavanju, kontroli ispravnosti objekata, uređaja, postrojenja ili opreme i izvođenja drugih neophodnih radova.

- (2) Energetski subjekat iz stava 1 ovog člana dužan je da plati vlasniku nepokretnosti naknadu za eventualno pričinjenu štetu izvođenjem radova i u slučajevima iz člana 193 stav 4 ovog zakona, čiju visinu utvrđuju sporazumno.
- (3) Ako vlasnik nepokretnosti i energetski subjekat ne postignu sporazum iz stava 2 ovog člana, visina naknade štete utvrđuje se u skladu sa opštim pravilima o naknadi štete.

Izmještanje energetskog objekta

Član 224

- (1) Nadležni državni organ može naložiti izmještanje energetskog objekta samo u slučaju izgradnje objekata saobraćajne, energetske i komunalne infrastrukture, objekata za potrebe odbrane zemlje, vodoprivrednih objekata i objekata za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih objekata koji se, u skladu sa zakonom kojim se uređuje eksproprijacija, smatraju objektima od javnog interesa, a koji se, zbog prirodnih ili drugih karakteristika, ne mogu graditi na drugoj lokaciji.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana troškove izmještanja energetskog objekta, koji obuhvataju i troškove gradnje, odnosno postavljanja tog energetskog objekta na drugoj lokaciji, snosi investitor objekta radi čije izgradnje se izmješta energetski objekat.
- (3) Energetski subjekat čiji se objekat izmješta daje saglasnost na projektnu dokumentaciju koja je osnov za izmještanje tog energetskog objekta.

Zabrana radova koji ugrožavaju rad energetskih objekata

Član 225

- (1) Zabranjena je izgradnja objekata koji nijesu u funkciji obavljanja energetskih djelatnosti, kao i izvođenje drugih radova ispod, iznad ili pored energetskih objekata, suprotno zakonu i tehničkim propisima.
- (2) Zabranjeno je zasađivanje drveća i drugog rastinja na zemljištu iznad, ispod ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost energetskog objekta.
- (3) Operator sistema na čijem području se nalazi energetski objekat dužan je da redovno uklanja drveće i drugo rastinje koje ugrožava rad energetskog objekta, uz obavezu plaćanja naknade štete vlasniku, odnosno nosiocu drugih prava po tom osnovu.
- (4) Vlasnici i nosioci drugih prava nad nepokretnostima koje se nalaze ispod, iznad ili pored energetskog objekta ne smiju vršiti radove ili druge radnje kojima se onemogućava ili ugrožava rad i funkcionisanje energetskog objekta, bez prethodnog odobrenja energetskog subjekta koji je vlasnik, odnosno korisnik energetskog objekta.
- (5) Energetski subjekat na zahtjev vlasnika ili nosioca drugih prava nad nepokretnostima koje se nalaze ispod, iznad ili pored energetskog objekta može izdati odobrenje za izvođenje radova iz stava 4 ovog člana u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.
- (6) Vlasnici i nosioci drugih prava nad nepokretnostima koje se nalaze ispod i pored energetskog objekta obavezni su da omoguće pristup operatoru sistema radi pregleda, održavanja, sječe stabala i drugog rastinja koje ugrožava funkcionisanje energetskog objekta.
- (7) Energetski subjekat može zahtijevati od vlasnika ili nosioca drugih prava nad nepokretnostima, koje se nalaze ispod, iznad ili pored energetskog objekta dostavljanje dodatnih informacija ili studija koje bi potvrdile usaglašenost planiranih radova sa propisima.
- (8) Troškove dostavljanja dodatnih informacija ili studija iz stava 7 ovog člana snosi vlasnik ili nosilac drugih prava nad nepokretnostima.
- (9) Energetski subjekat je dužan da odgovori na zahtjev vlasnika ili nosioca drugih prava nad nepokretnostima iz stava 7 ovog člana u roku od 15 dana od dana dostavljanja traženih informacija ili studija.

XXI. NEOVLAŠĆENO KORIŠĆENJE ENERGIJE

Zabrana neovlašćenog korišćenja energije

Član 226

- (1) Zabranjeno je neovlašćeno korišćenje električne energije, gasa i toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje.
- (2) Pod neovlašćenim korišćenjem energije iz stava 1 ovog člana smatra se:

- 1) samovoljno priključenje objekta, uređaja ili instalacije na prenosni ili distributivni sistem električne energije, gasa i toplotne energije ili instalaciju drugog kupca;
 - 2) korišćenje energije bez ili mimo mjernih uređaja ili neovlašćeno izvođenje intervencija kojima se omogućava korišćenje energije bez ili mimo mjernog uređaja;
 - 3) neovlašćeno izvođenje intervencija na mjernim uređajima, kojima se onemogućava pravilno registrovanje utrošene energije;
 - 4) samovoljno priključenje nakon obustave isporuke električne energije, gasa ili toplotne energije zbog neovlašćene potrošnje ili neplaćanja računa za utrošenu energiju;
 - 5) korišćenje električne energije, gasa ili toplotne energije protivno zaključenim ugovorima o snabdijevanju;
 - 6) korišćenje električne energije, gasa ili toplotne energije nakon raskida ugovora o snabdijevanju;
 - 7) korišćenje energije u druge svrhe osim za sopstvenu potrošnju domaćinstva u kojem stanuje lice koje ima pravo na snabdijevanje u skladu sa članom 186 stav 1 ovog zakona.
- (3) Kada operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije utvrdi da pravno ili fizičko lice neovlašćeno koristi električnu energiju, odnosno da postupa suprotno stavu 1 i stavu 2 tač. 1 do 6 ovog člana, dužan je da, bez prethodnog upozorenja, obustavi isporuku električne energije i preduzme mjere u skladu sa zakonom.
- (4) Pravno ili fizičko lice kod kojeg se u skladu sa pravilima iz člana 93 stav 1 tačka 18 ovog zakona utvrdi neovlašćeno korišćenje električne energije ili gasa, dužno je da operatoru prenosnog ili distributivnog sistema nadoknadi pričinjenu štetu.
- (5) Način utvrđivanja visine štete određuje se u skladu sa metodologijom iz člana 93 stav 1 tačka 19 ovog zakona, pri čemu, u slučajevima kada se ne može utvrditi početak neovlašćene potrošnje, period obračuna ne može biti duži od:
- 1) tri mjeseca za mjerna mjesta kod kojih se očitavanje vrši najmanje jednom u tri mjeseca;
 - 2) šest mjeseci za mjerna mjesta kod kojih se očitavanje vrši najmanje jednom u šest mjeseci.
- (6) Krajnji kupac kojem je operator sistema neosnovano obustavio isporuku električne energije, ima pravo na nadoknadu štete koja mu je time prouzrokovana, u skladu sa zakonom.

Program mjera za otkrivanje, utvrđivanje, dokazivanje i sprječavanje neovlašćenog korišćenja električne energije

Član 227

- (1) Operator distributivnog sistema na osnovu pravila iz člana 93 stav 1 tačka 18 ovog zakona sačinjava program mjera za otkrivanje, utvrđivanje, dokazivanje i sprečavanje neovlašćenog korišćenja električne energije.
- (2) Program mjera iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:
- 1) način i postupak otkrivanja, utvrđivanja i dokazivanja neovlašćenog korišćenja električne energije;
 - 2) plan stalnih, privremenih i dodatnih mjerenja;
 - 3) način obrađivanja prikupljenih podataka;
 - 4) način čuvanja povjerljivosti podataka;
 - 5) unutrašnje mjere u energetske subjektima za sprečavanje nepravilnosti vezanih za neovlašćeno korišćenje električne energije;
 - 6) način edukacije javnosti;
 - 7) druge mjere i radnje potrebne za efikasno sprečavanje neovlašćenog korišćenja električne energije;
 - 8) ocjenu potrebnih finansijskih sredstava i ocjenu efekata predloženih mjera.

XXII. NADZOR

Vršenje nadzora

Član 228

- (1) Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona vrši Ministarstvo.
- (2) Poslove inspekcijskog nadzora u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor vrše elektroenergetski, termoeenergetski, inspektor za ugljovodonike i tržišni inspektor.
- (3) Inspektori iz stava 2 ovog člana u vršenju poslova inspekcijskog nadzora sarađuju sa Agencijom.

(4) Zapisnik o inspekcijskoj kontroli objekata iz nadležnosti Agencije dostavlja se Agenciji na njen zahtjev.

Stručni nadzor Agencije

Član 229

- (1) Agencija vrši stručni nadzor nad sprovođenjem ovog zakona u skladu sa članom 38 stav 1 ovog zakona.
- (2) Ako se stručnim nadzorom utvrdi da su povrijeđene odredbe ovog zakona ili propisa donijetih na osnovu ovog zakona, Agencija je ovlaštena za preduzimanje mjera iz člana 38 stav 3 ovog zakona.

Uslovi u pogledu stručne spremlje

Član 230

- (1) Poslove elektroenergetskog inspektora može da obavlja lice koje ima najmanje VII1 nivo kvalifikacije obrazovanja u oblasti elektrotehnike energetskog smjera, koji ispunjava i druge uslove propisane zakonom.
- (2) Poslove termoeenergetskog inspektora može da obavlja lice koje ima najmanje VIII1 nivo kvalifikacije obrazovanja u oblasti mašinstva termoeenergetskog smjera, koji ispunjava i druge uslove propisane zakonom.

Prava i dužnosti elektroenergetskog inspektora

Član 231

- (1) Elektroenergetski inspektor vrši inspekcijski nadzor nad projektovanjem, proizvodnjom, izgradnjom, eksploatacijom i održavanjem objekata za proizvodnju, prenos, distribuciju električne energije i drugih elektroenergetskih postrojenja i instalacija, u skladu sa ovlaštenjima utvrđenim ovim zakonom.
- (2) Elektroenergetski inspektor ima pravo i dužnost da nadzire primjenu zakona, normativa, standarda i tehničkih propisa:
 - 1) u postupku pribavljanja energetske dozvole i odobrenja za izgradnju i rekonstrukciju elektroenergetskih objekata, odnosno izvođenja radova na montaži i ugradnji instalacija, uređaja i opreme;
 - 2) u toku izrade tehničke dokumentacije za izgradnju i rekonstrukciju elektroenergetskih objekata;
 - 3) pri proizvodnji elektroenergetskih uređaja i opreme i izgradnji, odnosno proizvodnji elektroenergetskih objekata, odnosno izvođenju radova na montaži i ugradnji instalacija, uređaja i opreme;
 - 4) pri obavljanju djelatnosti proizvodnje, prenosa i distribucije električne energije i snabdijevanja u okviru nadležnosti inspekcije;
 - 5) pri održavanju i eksploataciji elektroenergetskih objekata, uređaja, mjernih sklopova, postrojenja i instalacija;
 - 6) po osnovu stručne i radne osposobljenosti lica koja rukovode i rukuju elektroenergetskim objektima i opremom, kao i lica koja rade na održavanju i izgradnji elektroenergetskih objekata, uređaja, postrojenja i instalacija;
 - 7) po osnovu pouzdanosti i sigurnosti pogona elektroenergetskih objekata;
 - 8) po osnovu kvaliteta napona električne energije iz člana 38 stav 1 tačka 3 ovog zakona.
- (3) Elektroenergetski inspektor vrši i druge poslove utvrđene zakonom ili propisom donijetim na osnovu zakona.

Prava i dužnosti termoeenergetskog inspektora

Član 232

- (1) Termoeenergetski inspektor vrši inspekcijski nadzor nad:
 - 1) projektovanjem, proizvodnjom, izgradnjom, eksploatacijom i održavanjem objekata za: proizvodnju, preradu, skladištenje i distribuciju prirodnog i tečnog naftnog gasa, proizvodnju, transport i distribuciju toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu u skladu sa ovlaštenjima utvrđenim ovim zakonom;
 - 2) projektovanjem, proizvodnjom, izgradnjom, eksploatacijom i održavanjem: kotlovskih postrojenja (parnih, vrelo vodnih, termouljnih i toplovodnih), stabilnih i mobilnih posuda pod pritiskom, rashladnih i drugih termoeenergetskih postrojenja, uređaja i opreme;
 - 3) stručnom osposobljenošću osoba koje obavljaju poslove projektovanja, proizvodnje, nadzora, rukovođenja, rukovanja i održavanja termoeenergetskih postrojenja, uređaja i opreme pod pritiskom;
 - 4) racionalnim i ekonomičnim korišćenjem toplotne energije.

(2) Termoenergetski inspektor ima pravo i dužnost da provjerava:

- 1) da li se izrada, ugradnja i ispitivanje i održavanje opreme pod pritiskom vrši u skladu sa zakonom, tehničkim propisima i standardima;
- 2) da li energetski subjekti koji obavljaju djelatnosti proizvodnje, transporta, distribucije i isporuke toplotne energije za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu, transporta, distribucije i isporuke prirodnog gasa ispunjavaju uslove propisane zakonom za obavljanje tih djelatnosti;
- 3) da li se oprema pod pritiskom redovno održava i da li se vrši njena redovna kontrola i ispitivanje u toku eksploatacije u skladu sa tehničkim propisima i standardima;
- 4) urednost isporuke i kvalitet energenata i toplotne energije koja se isporučuje kupcima.

(3) Termoenergetski inspektor vrši i druge poslove utvrđene zakonom ili propisom donijetim na osnovu zakona.

Prava i dužnosti tržišnog inspektora

Član 233

Tržišni inspektor vrši inspekcijski nadzor nad primjenom propisa kojima se utvrđuju maksimalne maloprodajne cijene naftnih derivata i biogoriva i uređuje kvalitet i način kontrole kvaliteta naftnih derivata i biogoriva.

Prava i dužnosti inspektora za ugljovodonike

Član 234

Inspektor za ugljovodonike vrši inspekcijski nadzor nad primjenom propisa kojima se uređuje obaveza markiranja tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva, kontrola koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogorivu i propisuju obaveze lica koja vrše markiranje tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva.

Ovlašćenja inspektora

Član 235

(1) U vršenju inspekcijskog nadzora, pored ovlašćenja utvrđenih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, elektroenergetski inspektor i termoenergetski inspektor su ovlašćeni da:

1) obustave izgradnju energetskog objekta, odnosno postavljanje uređaja, postrojenja i instalacija ili opreme pod pritiskom, ako:

- u određenom roku nijesu otklonjene utvrđene nepravilnosti i nedostaci,
- se izgradnja energetskog objekta, uređaja, postrojenja i instalacija vrši bez odobrenja nadležnog organa ili suprotno tehničkoj dokumentaciji na osnovu koje je izdato odobrenje;

2) zabrane obavljanje energetske djelatnosti ili gradnju energetskog objekta, ako nije pribavljena dozvola za obavljanje djelatnosti ili akt na osnovu kojeg se može graditi objekat;

3) naredbe obustavu dalje gradnje ili korišćenja energetskog objekta, odnosno obustavu snabdijevanja energijom ili korišćenje energije, ako se ti objekti ne grade, ne koriste ili ne održavaju po odobroj ili potvrđenoj dokumentaciji u skladu sa posebnim tehničkim propisima i ako zbog toga postoji neposredna opasnost za stabilnost i sigurnost energetskih objekata, zdravlje ili život ljudi ili sigurnost saobraćaja ili susjednih građevina;

4) naredbe vlasnicima i nosiocima drugih prava na nepokretnostima koje se nalaze ispod, iznad ili pored energetskog objekta da omoguće pristup operatorima sistema radi izvođenja radova kojima se uspostavlja snabdijevanje električnom energijom ili se otklanja konkretna opasnost po ljude i imovinu;

5) zabrane upotrebu energetskog objekta, odnosno korišćenje uređaja, postrojenja, instalacija i opreme pod pritiskom, ako:

- rad energetskog objekta, uređaja, postrojenja ili instalacije dovodi u opasnost život ili zdravlje ljudi i imovinu;
- po isteku roka utvrđenog rješenjem o obustavi upotrebe, odnosno korišćenja objekta nijesu otklonjene utvrđene nepravilnosti i nedostaci;
- se energetskom subjektu oduzme licenca za obavljanje djelatnosti u energetskom objektu zbog neispunjavanja propisanih uslova, osim u slučaju iz člana 68 ovog zakona.

(2) Kada utvrdi izgradnju objekta iz člana 224 stav 1 ovog zakona, elektroenergetski inspektor će o tome obavijestiti nadležnu inspekciju organa uprave nadležnog za poslove inspekcijskog nadzora.

- (3) U vršenju inspekcijskog nadzora, pored ovlaštenja utvrđenih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, tržišni inspektor je ovlašten da:
- 1) naloži uzimanje uzoraka za provjeru kvaliteta naftnih derivata i biogoriva;
 - 2) zabrani trgovinu i upotrebu tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva do otklanjanja nepravilnosti:
 - čiji kvalitet ne odgovara propisanom, kao i da sprovede dodatne mjere i osigura da se ograničenje ili zabrana poštuje plombiranjem rezervoara i točionih aparata koji su povezani sa rezervoarom;
 - čija je maksimalna maloprodajna cijena viša od utvrđene;
 - za koje je utvrđeno da ne sadrži dovoljnu koncentraciju markera, kao i da sprovede dodatne mjere i osigura da se ograničenje ili zabrana poštuje plombiranjem rezervoara i točionih aparata koji su povezani sa rezervoarom.
- (4) U vršenju inspekcijskog nadzora, pored ovlaštenja utvrđenih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor inspektor za ugljovodonike dužan je da naloži uzimanje uzoraka za provjeru koncentracije markera, i to iz:
- 1) energetske objekata na kojim se obavlja energetska djelatnost: proizvodnje, trgovine i skladištenja tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva;
 - 2) transportnih sredstava (autocistijerni, vagon cistijerni, plovni objekata i drugo);
 - 3) objekata za skladištenje tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva za sopstvene potrebe.

Uslovi za vršenje inspekcijskog nadzora

Član 236

- (1) Inspektor ne može da izrađuje ili da učestvuje u izradi tehničke dokumentacije i vršenju tehničke kontrole tehničke dokumentacije za objekte nad kojima vrši inspekcijski nadzor i da vrši stručni nadzor nad izgradnjom, odnosno izvođenjem radova na objektima nad kojima vrši inspekcijski nadzor.
- (2) Energetski subjekat, privredno društvo i drugi vlasnik energetskog objekta, uređaja ili postrojenja dužan je da omogućiti inspektorima nesmetano izvršavanje inspekcijskog nadzora, da mu dozvoli ulazak u objekte, da mu stavi na raspolaganje sve zahtijevane podatke, dokumenta i izvještaje potrebne za vršenje inspekcijskog nadzora.
- (3) Inspekcijski nadzor se obavlja u skladu sa zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor.

XXIII. KAZNE ODREDBE

Novčane kazne

Član 237

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 3.000 € do 20.000 € kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
 - 1) kao energetski subjekat i kupac samosnabdjevač, ne pripremi i ne dostavi Ministarstvu podatke iz čl. 15 i 16 ovog zakona potrebne za izradu godišnjeg energetskog bilansa, najkasnije do 15. oktobra tekuće za narednu godinu, a za dugoročni bilans do 1. juna godine u kojoj ističe period primjene energetskog bilansa (član 17 stav 4);
 - 2) kao energetski subjekat i samosnabdjevač, ne dostavi podatke o realizaciji godišnjeg energetskog bilansa najkasnije do 15. februara tekuće, za prethodnu godinu (član 18 stav 2);
 - 3) kao energetski subjekat ne postupi po nalogu iz člana 37 stav 1 ovog zakona (član 37 stav 2);
 - 4) kao energetski subjekat ne postupi po rješenju iz člana 38 stav 3 tačka 1 ovog zakona (član 38 stav 4);
 - 5) kao operator prenosnog sistema električne energije ili gasa, operator distributivnog sistema električne energije ili gasa, operator skladišta gasa, operator postrojenja za TPG, subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ili gasa, ne podnese Agenciji zahtjev za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada, sa predlogom regulatorno dozvoljenog prihoda, u skladu sa metodologijama iz člana 33 stav 1 tač. 1 do 4 ovog zakona, najkasnije četiri mjeseca prije isteka važenja odluke o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena ili naknada (član 50 stav 1);
 - 6) kao operator prenosnog sistema ili operator distributivnog sistema ne vodi poslovne knjige za regulatorne potrebe, u skladu sa regulatornim kontnim planom iz člana 33 stav 11 tačka 3 ovog zakona (član 50 stav 2);
 - 7) kao operator sistema Agenciji, uz zahtjev za utvrđivanje regulatornog prihoda i cijena za svaki naredni regulatorni period, ne dostavi studiju gubitaka iz člana 55 stav 3 tač. 1 i 3 ovog zakona revidovanu od nezavisne stručne institucije iz oblasti energetike, zasnovanu na konačnim elementima iz godine koja prethodi godini podnošenja zahtjeva (član 55 stav 2);

- 8) obavlja energetske djelatnosti iz člana 3 ovog zakona bez licence, ako ovim zakonom nije drugačije određeno (član 56 stav 1);
- 9) obavlja energetske djelatnosti, a prestane da ispunjava najmanje jedan uslov za izdavanje licence (član 56 stav 3);
- 10) kao energetski subjekat ne plati naknadu za izdavanje licence i ne plati godišnju naknadu za korišćenje licence za period na koji je izdata licenca, u visini koju utvrdi Agencija (član 58 stav 1);
- 11) kao sertifikovani operator prenosnog sistema, ne obavijesti Agenciju o svim planiranim promjenama koje utiču na ispunjenost uslova iz čl. 124 i 152 ovog zakona (član 60 stav 1);
- 12) kao operator prenosnog sistema i energetski subjekat koji obavlja djelatnost proizvodnje ili snabdijevanja, na zahtjev Agencije odnosno nadležnog organa Zajednice, ne dostavi sve podatke i dokumenta koja su potrebna za sertifikaciju iz člana 59 i člana 60 stav 3 ovog zakona (član 60 stav 4);
- 13) kao operator prenosnog sistema, bez odlaganja ne obavijesti Agenciju o okolnostima koje mogu dovesti do preuzimanja kontrole nad njim od strane lica ili grupe lica iz treće države ili trećih država (član 62 stav 2);
- 14) kao vlasnik objekta iz člana 68 stav 4 ovog zakona ne dozvoli korišćenje energetskog objekta sa svom neophodnom dokumentacijom energetskom subjektu kojeg je odredila Vlada, ako postoji potreba za korišćenjem tog energetskog objekta za obavljanje energetske djelatnosti (član 68 stav 5);
- 15) kao energetski subjekat, vrši energetske djelatnosti od javnog interesa, suprotno odredbi člana 77 stav 3 ovog zakona (član 77 stav 3);
- 16) kao energetski subjekat, ne zaključi ugovore o međusobnim pravima i obavezama najkasnije: do 1. decembra tekuće godine, za ugovore čija primjena počinje 1. januara naredne godine, odnosno 15 dana od dana dostavljanja ugovora od strane energetskog subjekta, za druge ugovore (član 78 stav 1);
- 17) kao nadležni energetski subjekat, ne dostavi predlog ugovora drugoj ugovornoj strani najkasnije: do 15. novembra tekuće godine, za ugovore čija primjena počinje 1. januara naredne godine, odnosno 15 dana prije početka primjene ugovora, za ostale ugovore (član 78 stav 2);
- 18) kao korisnik prenosnog sistema električne energije ili gasa sa nadležnim operatorom ne zaključi ugovore propisane ovim zakonom u rokovima iz člana 78 stav 1 ovog zakona (član 78 stav 4);
- 19) kao energetski subjekat, pruža javne usluge u oblasti energetike, suprotno odredbi člana 80 ovog zakona (član 80 stav 1);
- 20) kao energetski subjekat koristi sredstva za pružanje javne usluge za finansiranje komercijalne djelatnosti (član 82 stav 2);
- 21) kao energetski subjekat ne vodi odvojeno računovodstvo za pružanje javnih usluga od obavljanja komercijalnih usluga, osim za javnu uslugu iz člana 79 stav 1 tačka 3 ovog zakona (član 82 stav 4);
- 22) kao energetski subjekat, ne obezbijedi čuvanje poslovne tajne i drugih komercijalno povjerljivih informacija i podataka, čijim objavljivanjem ili saopštavanjem bi se mogla stvoriti neopravdana komercijalna prednost na tržištu ili nanijeti šteta energetskim subjektima, korisnicima i potrošačima, pravnim ili fizičkim licima, u skladu sa zakonom (član 84 stav 1);
- 23) kao proizvođač, prodaje električnu energiju krajnjem kupcu koji nema balansnu odgovornost, bez licence za snabdijevanje (član 85 stav 2);
- 24) kao proizvođač električne energije, na zahtjev operatora prenosnog ili distributivnog sistema, ne stavi u pogon proizvodne objekte, za potrebe pomoćnih usluga i balansiranja (član 85 stav 3 tačka 1);
- 25) kao proizvođač električne energije, sa operatorima prenosnog i distributivnog sistema, ne zaključi ugovore kojima se utvrđuju međusobna prava i obaveze u pružanju i korišćenju pomoćnih usluga ili balansiranja (član 85 stav 3 tačka 2);
- 26) kao proizvođač električne energije, ne zaključi ugovore kojima se uređuje: priključenje na prenosni ili distributivni sistem sa operatorom sistema, korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema sa operatorom sistema, učestvovanje na tržištu električne energije sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, finansijsko poravnanje balansnog obračuna sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, balansna odgovornost sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i operatorom prenosnog sistema i kupoprodaja energije sa kupcima i energetskim subjektima koji kupuju električnu energiju za sopstvene potrebe ili za dalju prodaju (član 85 stav 3 tačka 3);
- 27) kao proizvođač električne energije, operatoru prenosnog ili distributivnog sistema ne daje na raspolaganje podatke potrebne za rad i funkcionisanje sistema (član 85 stav 3 tačka 4);

- 28) kao proizvođač električne energije, u svom energetsom objektu ne omogući operatorima sistema korišćenje opreme koja je i u funkciji prenosnog ili distributivnog sistema, za potrebe ostvarivanja tokova električne energije, bez naknade (član 85 stav 3 tačka 5);
- 29) kao operator prenosnog sistema električne energije, vrši kupovinu, odnosno prodaju električne energije, osim u slučaju nabavke pomoćnih usluga, odnosno kupovine električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu (član 86 stav 3);
- 30) kao operator prenosnog sistema električne energije električnu energiju za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu ne kupuje na berzanskom tržištu električne energije (član 86 stav 5);
- 31) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne utvrdi i ne zaključi formularne ugovore kojima se reguliše: izgradnja infrastrukture za priključenje i priključenje sa podnosiocima zahtjeva za priključenje, korišćenje prenosnog sistema, sa korisnicima prenosnog sistema, nabavka pomoćnih usluga i balansne energije, po potrebi aktivacijom rezerve, sa davaocima usluga (član 87 stav 1 tačka 8);
- 32) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne zaključi ugovore o: učestvovanju na tržištu električne energije sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, sopstvenoj balansnoj odgovornosti sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, i balansnoj odgovornosti sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i balansno odgovornom stranom (član 87 stav 1 tačka 9);
- 33) kao operator prenosnog sistema električne energije blagovremeno ne izvještava subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije o ostvarenim bilansima sistema i debalansima balansno odgovornih strana (član 87 stav 1 tačka 10);
- 34) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne vrši razmjenu neophodnih podataka i dokumenata sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, i operatorima sistema u interkonekciji (član 87 stav 1 tačka 14);
- 35) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne daje prednost pri preuzimanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije ili visokoefikasne kogeneracije u mjeri u kojoj to dozvoljava siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sistema (član 87 stav 1 tačka 15);
- 36) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne utvrdi pravila za primjenu transparentnih postupaka upravljanja zagušenjem i dodjeljivanja prekograničnih kapaciteta za prenos električne energije, zasnovanih na tržišnim principima i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje, nakon dobijenog mišljenja subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije (član 87 stav 1 tačka 20);
- 37) kao operator prenosnog sistema ne obezbijedi mjerenje predate i primljene električne energije na tačkama razdvajanja prenosnog sistema sa distributivnim sistemima, sa korisnicima sistema, susjednim sistemima i drugim relevantnim tačkama (član 87 stav 1 tačka 27);
- 38) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne vodi evidenciju podataka neophodnih za utvrđivanje kvaliteta isporučene električne energije koji obuhvataju i podatke o prekidima, vrijednosti napona i druge podatke koje Agencija utvrdi pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 12 ovog zakona (član 87 stav 1 tačka 28);
- 39) kao operator prenosnog sistema električne energije polazeći od stanja i stepena iskorišćenosti sistema, ne utvrdi desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema i ne dostavi ga Agenciji sa izvještajem sa javne rasprave na saglasnost najkasnije do 1. juna godine koja prethodi prvoj godini regulatornog perioda, usklađenog sa Nacionalnim energetske i klimatskim planom, planom razvoja susjednih prenosnih sistema, i regionalnim investicionim planovima, potrebama razvoja prenosnog i distributivnog sistema (član 87 stav 1 tačka 29);
- 40) kao operator prenosnog sistema električne energije, prema potrebama korisnika sistema u skladu sa prostorno-planskim dokumentima, ne utvrdi investicioni plan za period koji odgovara dužini regulatornog perioda i ne dostavi ga Agenciji na davanje saglasnosti zajedno sa planom iz člana 87 stav 1 tačka 29 ovog zakona (član 87 stav 1 tačka 30);
- 41) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne utvrdi metodologiju za utvrđivanje naknada za priključenje na prenosni sistem električne energije i ne dostavi je Agenciji na odobravanje (član 87 stav 1 tačka 33);
- 42) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne utvrdi pravila kojima se uređuje funkcionisanje prenosnog sistema i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 87 stav 1 tačka 34);
- 43) kao operator prenosnog sistema ne utvrdi i ne dostavi Agenciji na odobravanje pravila kojima se uređuje pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga u prenosnom sistemu (član 87 stav 1 tačka 35);

- 44) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne nabavlja nefrekvencijske pomoćne usluge u skladu sa pravilima kojima se uređuje pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga u prenosnom sistemu (član 87 stav 1 tačka 36);
- 45) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne odredi naknade za priključenje na prenosni sistem, na osnovu metodologije iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 87 stav 1 tačka 37);
- 46) kao operator prenosnog sistema električne energije, odobrene metodologije i pravila iz člana 87 ovog zakona, kao i odobrene cijene i naknade, ne objavi na svojoj internet stranici najkasnije 15 dana prije početka primjene (član 87 stav 1 tačka 38);
- 47) kao operator prenosnog sistema električne energije, kvartalno ne izvještava Agenciju o planiranim isključenjima, radi održavanja prenosnog sistema, zahtjevima korisnika sistema za razvoj prenosnog sistema, funkcionisanju prenosnog sistema, zaključenim ugovorima o pomoćnim uslugama i zaključenim ugovorima o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosu (član 87 stav 1 tačka 40);
- 48) kao operator prenosnog sistema električne energije, na zahtjev Agencije, ne podnese izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema (član 87 stav 1 tačka 41);
- 49) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema čiji sastavni dio čini dodatak u koji se odlažu pripadajuća dokumentacija i donesene odluke (član 87 stav 1 tačka 43);
- 50) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne dostavi neophodne informacije novom proizvođaču energije iz obnovljivih izvora koji se želi priključiti na sistem, kao i detaljnu procjenu troškova u vezi sa priključenjem, proceduru za prijem, obradu i odlučivanje o zahtjevu za priključenje (član 87 stav 1 tačka 44);
- 51) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne naplaćuje naknadu za upravljanje zagušenjima i ne učestvuje u mehanizmu za kompenzaciju troškova prekograničnog prenosa između operatora prenosnih sistema (član 87 stav 1 tačka 46);
- 52) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne upravlja pristupom treće strane i ne daje obrazloženja u slučaju odbijanja takvog pristupa (član 87 stav 1 tačka 47);
- 53) kao operator prenosnog sistema električne energije, ne dostavlja Agenciji godišnji plan održavanja elektroprenosnih objekata, najkasnije do 15. decembra, tekuće za narednu godinu (član 87 stav 1 tačka 48);
- 54) kao operator prenosnog sistema ne obezbijedi nediskriminatorni tretman svih korisnika sistema, a naročito vrši diskriminaciju između korisnika sistema ili grupa korisnika sistema, ili diskriminaciju korisnika u korist povezanih subjekata ili u svoju korist (član 87 stav 2);
- 55) kao proizvođač, operator distributivnog sistema, operator zatvorenog distributivnog sistema, operator za skladištenje energije ili kupac priključen na prenosni sistem ne dostavlja operatoru prenosnog sistema električne energije podatke i informacije neophodne za regulisanje frekvencije, napona i razmjenu energije, odnosno koje su potrebne za ostvarivanje pristupa prenosnom sistemu i izradu investicionih planova prikupljene od postojećih i potencijalnih korisnika prenosnog sistema (član 90 stav 1);
- 56) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne primjenjuje na teritoriji Crne Gore iste cijene za korišćenje distributivnog sistema za iste grupe korisnika sistema, u odnosu na naponski nivo, količine, način mjerenja i druge kriterijume (član 92 stav 3);
- 57) kao operator distributivnog sistema električne energije, vrši kupovinu odnosno prodaju električne energije, osim u slučaju nabavke usluga fleksibilnosti i nefrekvencijskih pomoćnih usluga, odnosno kupovine električne energije za pokrivanje gubitaka u distributivnom sistemu (član 92 stav 5);
- 58) kao operator distributivnog sistema električne energije električnu energiju za pokrivanje gubitaka u distributivnom sistemu ne kupuje na berzanskom tržištu električne energije (član 92 stav 6);
- 59) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne daje prednost preuzimanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije ili visokoefikasne kogeneracije, u mjeri u kojoj se neće ugroziti siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sistema (član 93 stav 1 tačka 3);
- 60) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne obezbjeđuje korisnicima distributivnog sistema jasne i precizne informacije o uslovima pružanja usluga, a naročito u odnosu na pristup distributivnom sistemu koje obuhvataju tehničke ugovorene i raspoložive kapacitete (član 93 stav 1 tačka 4);
- 61) kao operator distributivnog sistema električne energije, polazeći od stanja i stepena iskorišćenosti sistema, ne utvrdi desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema, uzimajući u obzir i usluge fleksibilnosti, i ne dostavi ga Agenciji, sa izvještajem sa javne rasprave, na davanje saglasnosti, najkasnije do 1. juna godine koja prethodi prvoj godini regulatornog perioda (član 93 stav 1 tačka 6);

- 62) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne utvrdi investicioni plan za period koji odgovara dužini regulatornog perioda i ne dostavi Agenciji na davanje saglasnosti zajedno sa planom iz člana 93 stav 1 tačka 6 ovog zakona, a koji sadrži investicije za koje je već donijeta odluka i nove investicije (član 93 stav 1 tačka 7);
- 63) kao operator distributivnog sistema električne energije ne zaključi ugovore kojima se reguliše: priključenje na prenosni sistem i korišćenje prenosnog sistema sa operatorom prenosnog sistema, učestvovanje na tržištu sa subjektom koji je odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, balansna odgovornost sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, i operatorom prenosnog sistema i finansijsko poravnanje balansnog obračuna sa subjektom koji je odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije (član 93 stav 1 tačka 9);
- 64) kao operator distributivnog sistema električne energije ne utvrdi i ne zaključi formularne ugovore, kojima se reguliše priključenje na distributivni sistem sa korisnicima distributivnog sistema i korišćenje distributivnog sistema sa korisnicima sistema (član 93 stav 1 tačka 10);
- 65) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne mjeri utrošak električne energije kod krajnjih kupaca na području na kojem pruža usluge odnosno ne održava mjerne sisteme u ispravnom stanju, radi obezbjeđivanja tačnog mjerenja potrošnje električne energije (član 93 stav 1 tačka 11);
- 66) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne obezbijedi o svom trošku mjerne uređaje i njihovu ugradnju kod krajnjih kupaca (član 93 stav 1 tačka 12);
- 67) kao operator distributivnog sistema električne energije ne utvrdi pravila kojima se uređuje funkcionisanje distributivnog sistema i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 93 stav 1 tačka 13);
- 68) kao operator distributivnog sistema ne utvrdi i ne dostavi Agenciji na odobravanje pravila kojima se uređuje pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga u distributivnom sistemu (član 93 stav 1 tačka 14);
- 69) kao operator distributivnog sistema ne nabavlja nefrekvencijske pomoćne usluge u skladu sa pravilima kojima se uređuje pružanje nefrekvencijskih pomoćnih usluga u distributivnom sistemu (član 93 stav 1 tačka 15);
- 70) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne utvrdi metodologiju za utvrđivanje naknada za priključenje na distributivni sistem električne energije i ne dostavi je Agenciji na odobravanje (član 93 stav 1 tačka 16);
- 71) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne odredi naknade za priključenje na distributivni sistem na osnovu metodologije iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 93 stav 1 tačka 17);
- 72) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne utvrdi i ne dostavi Agenciji na odobravanje pravila za sprovođenje postupka otkrivanja, utvrđivanja i sprečavanja neovlašćenog korišćenja električne energije od strane operatora distributivnog sistema (član 93 stav 1 tačka 18);
- 73) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne utvrdi i ne dostavi Agenciji na odobravanje metodologiju kojom se uređuje način obračuna i naplate neovlašćeno preuzete električne energije (član 93 stav 1 tačka 19);
- 74) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne utvrdi cijene za pružanje dodatnih usluga održavanja koje nijesu sadržane u cijeni za korišćenje distributivnog sistema (član 93 stav 1 tačka 20);
- 75) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne utvrdi cijene za pružanje dodatnih usluga održavanja priključaka, koji su u svojini kupaca (član 93 stav 1 tačka 21);
- 76) kao operator distributivnog sistema ne utvrdi cijene za pružanje nestandardnih usluga (član 93 stav 1 tačka 22);
- 77) kao operator distributivnog sistema ne utvrdi cjenovnik za otkup infrastrukture za priključenje (član 93 stav 1 tačka 23);
- 78) kao operator distributivnog sistema odobrene metodologije i pravila iz člana 93 ovog zakona, kao i odobrene cijene i naknade, ne objavi na svojoj internet stranici, najkasnije 15 dana prije početka primjene (član 93 stav 1 tačka 27);
- 79) kao operator distributivnog sistema ne organizuje prijem reklamacija i prigovora kupaca i korisnika sistema i ne obezbijedi nediskriminatorno odlučivanje, u rokovima utvrđenim zakonom (član 93 stav 1 tačka 28);
- 80) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema (član 93 stav 1 tačka 29);
- 81) kao operator distributivnog sistema električne energije, na zahtjev Agencije ne podnese izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca i korisnika sistema (član 93 stav 1 tačka 30);

- 82) kao operator distributivnog sistema električne energije, ne utvrdi tipske profile potrošnje kupaca priključenih na distributivni sistem i ne dodijeli svakom kupcu odgovarajući profil (član 93 stav 1 tačka 32);
- 83) kao operator distributivnog sistema električne energije, kvartalno ne izvještava Agenciju o: planiranim isključenjima radi održavanja distributivnog sistema, zahtjevima korisnika sistema za razvoj distributivnog sistema, funkcionisanju distributivnog sistema i zaključenim ugovorima o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u distribuciji (član 93 stav 1 tačka 34);
- 84) kao operator distributivnog sistema ne vodi evidenciju podataka neophodnih za utvrđivanje kvaliteta isporučene električne energije koji obuhvataju i podatke o prekidima, vrijednosti napona i druge podatke iz člana 33 stav 7 tačka 12 ovog zakona (član 93 stav 1 tačka 35);
- 85) kao operator distributivnog sistema ne vodi evidenciju energetske zajednice građana i dodijeljenih mjernih mjesta između kojih se vrši raspodjela električne energije (član 93 stav 1 tačka 36);
- 86) kao operator distributivnog sistema, najkasnije do kraja marta tekuće godine, ne objavi na svojoj internet stranici, izvještaj o kvalitetu isporuke električne energije iz člana 33 stav 7 tačka 12 ovog zakona, za prethodnu godinu (član 93 stav 5);
- 87) kao operator distributivnog sistema, najkasnije 30 dana od isteka kvartala, ne dostavi Agenciji kvartalni i najkasnije do 1. marta tekuće, za prethodnu godinu, godišnji izvještaj o realizaciji investicionih ulaganja koji sadrži procjenu potrebe ažuriranja plana iz člana 93 stav 1 tač. 6 i 7 ovog zakona, prema novim potrebama ili zahtjevima korisnika sistema (član 93 stav 6);
- 88) kao operator zatvorenog distributivnog sistema ne priključi korisnika na zatvoreni distributivni sistem, ili mu ne omogući povećanje kapaciteta, ako tehnički kapacitet zatvorenog distributivnog sistema dozvoljava priključenje novog korisnika ili povećanje priključne snage postojećeg korisnika, osim ako bi time ugrozio zadovoljenje uslova iz člana 104 stav 5 ovog zakona za sticanje statusa zatvorenog distributivnog sistema (član 105 stav 6);
- 89) kao operator zatvorenog distributivnog sistema nadležnom operatoru sistema na koji je priključen ne plaća korišćenje prenosnog odnosno distributivnog sistema po cijenama utvrđenim od strane Agencije u skladu sa metodologijama iz člana 33 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona (član 105 stav 8);
- 90) kao operator zatvorenog distributivnog sistema električne energije ne primijeni cijene za korišćenje sistema u roku od 30 dana, od dana prijema odluke Agencije iz člana 106 stav 4 ovog zakona (član 107 stav 1);
- 91) kao operator zatvorenog distributivnog sistema električne energije, ne zaključi ugovore o međusobnim pravima i obavezama o: priključenju na sistem sa operatorom sistema na koji se priključuje, korišćenju sistema sa operatorom sistema na koji se priključuje i o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u sistemu i snabdijevanje svojih kupaca (član 108 stav 1);
- 92) kao operator zatvorenog distributivnog sistema, ne utvrdi i ne zaključi formularne ugovore sa korisnicima sistema kojima se: uređuje priključenje na zatvoreni distributivni sistem i korišćenje zatvorenog distributivnog sistema (član 108 stav 2);
- 93) kao operator zatvorenog distributivnog sistema koji proizvodi električnu energiju godišnje ne sačini i ne objavi izvještaj o količini proizvedene energije u njegovom sistemu, količini električne energije potrošene u sistemu po kategorijama kupaca i vrstama proizvođača (član 108 stav 3);
- 94) kao operator zatvorenog distributivnog sistema u izvještaju iz člana 108 stav 3 ovog zakona ne prikaže količine električne energije koja je proizvedena u svim objektima koji koriste obnovljive izvore energije na njegovom području (član 108 stav 4);
- 95) kao operator distributivnog sistema električne energije, prikupljene i obrađene podatke sa mjernih mjesta, ne dostavlja subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, operatoru prenosnog sistema na njegov zahtjev, snabdjevaču sa mjernih mjesta krajnjih kupaca koje snabdijeva sa podacima potrebnim za balansiranje, proizvođaču koji je priključen na distributivni sistem sa sopstvenog mjernog mjesta, i na zahtjev kupca, podatke koji se odnose na njegovu potrošnju, bez odlaganja i naknade, u lako razumljivoj i uporedivoj formi koju odobrava Agencija (član 110 stav 4);
- 96) kao pravno lice koje namjerava da učestvuje na tržištu iz člana 112 stav 2 tač. 1 i 2 ovog zakona ne podnese zahtjev za prijem na tržište i dodjelu statusa nosioca balansne odgovornosti subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije (član 112 stav 5);
- 97) kao pravno lice koje namjerava da prijavi korišćenje prekograničnog prenosnog kapaciteta dodijeljenog na tržištu iz člana 112 stav 2 tačka 3 ovog zakona, ne podnese zahtjev za prijem na tržište i dodjelu statusa nosioca balansne odgovornosti subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije (član 112 stav 6);

98) kao pravno lice koje namjerava da učestvuje na tržištu iz člana 112 stav 4 ovog zakona ne podnese zahtjev za prijem na tržište i dodjelu statusa nosioca balansne odgovornosti subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, nakon ispunjavanja tehničkih kvalifikacionih uslova u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa (član 112 stav 7);

99) kao učesnici na tržištu električne energije osim berze električne energije, subjekta odgovornog za organizovanje i upravljanje tržištem električne energije i subjekata privremeno priključenih na prenosni ili distributivni sistem za potrebe funkcionalnog ispitivanja, subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ne plaćaju naknadu za rad iz člana 49 stav 2 tačka 3 ovog zakona, koju utvrđuje Agencija u skladu sa zakonom (član 112 stav 10);

100) kao učesnik na tržištu električne energije ne plati naknadu iz člana 112 stav 10 ovog zakona, u skladu sa tržišnim pravilima na osnovu ugovora koji je učesnik na tržištu dužan da zaključi sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u roku od 15 dana od dana dostavljanja i na osnovu ispostavljenog računa (član 112 stav 11);

101) kao učesnik na tržištu iz člana 112 st. 5, 6 i 7 ovog zakona, nakon zaključivanja ugovora o finansijskom poravnanju balansnog obračuna ne dostavi bankarsku garanciju naplativu na prvi poziv, bez prava prigovora, ili drugo sredstvo obezbjeđenja plaćanja u korist subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u skladu sa pravilima iz člana 120 ovog zakona, i u roku od 15 dana od dana dostavljanja ugovora od strane subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ne zakluče ugovor o balansnoj odgovornosti sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i operatorom prenosnog sistema i ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije sa subjektom odgovornim za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije (član 113 stav 3);

102) kao operatori sistema svoju balansnu odgovornost prenesu na druge balansno odgovorne subjekte (član 113 stav 6);

103) kao operatori sistema subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ne dostavljaju podatke neophodne za količinski obračun odstupanja u rokovima utvrđenim tržišnim pravilima (član 114 stav 2);

104) kao subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ne utvrdi tržišna pravila i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 117 stav 1 tačka 2);

105) kao subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ne zaključi formularne ugovore kojima se reguliše: ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna, ugovor o balansnoj odgovornosti, ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije, ugovor o otkupu električne energije od povlašćenih proizvođača, ugovor o kupoprodaji obaveznog proporcionalnog udjela električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača i ugovor o članstvu na balansnom tržištu (član 117 stav 1 tačka 8);

106) kao energetski subjekat, subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije ne obezbijedi kontinuiran i neograničen pristup podacima koji su potrebni za obavljanje aktivnosti organizacije i upravljanja tržištem električne energije (član 117 stav 7);

107) kao subjekat koji je odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije, na zahtjev, Ministarstvu ne dostavi podatke koji se odnose na tržište električne energije (član 117 stav 9);

108) kao učesnici na tržištu električne energije podatke iz člana 117 stav 7 ovog zakona, ne dostavljaju subjektu odgovornom za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u roku od sedam dana od dana dostavljanja zahtjeva (član 117 stav 10);

109) kao berza električne energije u postupku utvrđivanja pravila iz člana 119 stav 3 ovog zakona ne obezbijedi odgovarajuće učešće zainteresovanih lica i pravila uz izvještaj sa javne rasprave ne dostavi Agenciji na odobravanje u skladu sa članom 34 stav 3 tačka 3 ovog zakona (član 119 stav 4);

110) kao berza električne energije ne podnese Agenciji zahtjev za odobravanje naknada u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 15 ovog zakona, najkasnije četiri mjeseca prije isteka važenja odluke o odobravanju naknada (član 119 stav 8);

111) kao vertikalno integrisani subjekat ne obezbijedi da se djelatnost operatora prenosnog odnosno distributivnog sistema električne energije obavlja samo u nezavisnom pravnom licu koje ne obavlja druge energetske djelatnosti ako ovim zakonom nije drugačije uređeno (član 123 stav 1);

112) kao matično društvo operatoru sistema iz člana 125 stav 1 ovog zakona daje uputstva za tekuće poslovanje i odlučivanje o investicijama u sistem u skladu sa odobrenim finansijskim planom (član 125 stav 4);

113) kao energetski subjekat koji obavlja više energetske djelatnosti ili uz energetsku obavlja i neenergetsku djelatnost, ako je jedna od tih djelatnosti regulisana u skladu sa ovim zakonom, ne vodi odvojeno poslovne knjige i ne sačinjava odvojene finansijske izvještaje za svaku energetsku djelatnost (član 126 stav 1);

- 114) kao energetski subjekat koji pruža javne usluge ne vodi odvojeno poslovne knjige i ne sačinjava odvojene finansijske izvještaje za svaku javnu uslugu koju pruža, osim za javnu uslugu iz člana 79 tačka 3 ovog zakona (član 126 stav 2);
- 115) kao energetski subjekat iz člana 126 st. 1 i 2 ovog zakona, ne sačini i ne objavi finansijske iskaze i to: bilans stanja, bilans uspjeha i izvještaj o novčanim tokovima odvojeno za svaku energetsku djelatnost (član 126 stav 3);
- 116) kao operator distributivnog sistema, u cilju ispunjavanja zahtjeva nezavisnosti iz člana 125 ovog zakona, ne utvrdi program mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu, koji obuhvata način praćenja njegove primjene i ne dostavi ga Agenciji na odobravanje (član 127 stav 1);
- 117) kao operator distributivnog sistema ne imenuje ovlašteno lice za praćenje realizacije programa mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu, koje je u izvršenju tih poslova nezavisno (član 127 stav 2);
- 118) kao operator prenosnog sistema gasa ne obezbijedi učešće u izgradnji dovoljnih prekograničnih kapaciteta za integraciju sistema za prenos gasa u Crnoj Gori sa sistemima susjednih članica Zajednice odnosno članica Evropske unije uz prilagođavanje svim ekonomski opravdanim i tehnički izvodljivim zahtjevima za kapacitetom, uključujući sigurnost snabdijevanja gasom (član 130 stav 1 tačka 9);
- 119) kao operator prenosnog sistema gasa ne objavi na svojoj internet stranici odobrene naknade za priključenje na prenosni sistem, naknade za priključenje gasa iz obnovljivih izvora, korišćenje prenosnog sistema i pomoćne usluge, najkasnije 15 dana prije početka primjene (član 130 stav 1 tačka 11);
- 120) kao operator prenosnog sistema gasa ne utvrdi metodologiju za utvrđivanje naknade za priključenje na prenosni sistem gasa iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona koji odražava troškove i pravila iz člana 34 stav 3 tač. 1 i 7 ovog zakona i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 130 stav 1 tačka 12);
- 121) kao operator prenosnog sistema gasa, ne utvrdi cijene i naknade u skladu sa metodologijom iz člana 34 stav 1 tačka 12 ovog zakona i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 130 stav 1 tačka 13);
- 122) kao operator prenosnog sistema gasa, ne utvrdi desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema gasa, usklađen sa Nacionalnim energetskim i klimatskim planom, Akcionim planom i planom razvoja susjednih prenosnih sistema, koji se ažurira najmanje svake treće godine i ne dostavi Agenciji na odobravanje (član 130 stav 1 tačka 14);
- 123) kao operator prenosnog sistema gasa, ne utvrdi investicioni plan za period koji odgovara dužini regulatornog perioda, koji je sastavni dio plana iz člana 130 stav 1 tačka 14 ovog zakona prema potrebama korisnika sistema, u skladu sa desetogodišnjim planom razvoja distributivnog sistema gasa, prostorno-planskim dokumentima i ne dostavi Agenciji na odobravanje (član 130 stav 1 tačka 15);
- 124) kao operator prenosnog sistema gasa ne vodi evidenciju prigovora i žalbi kupaca, korisnika sistema i učesnika na tržištu, sa pripadajućom dokumentacijom i donijetim odlukama (član 130 stav 1 tačka 19);
- 125) kao operator prenosnog sistema gasa ne podnosi, na zahtjev Agencije izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca korisnika sistema i učesnika na tržištu (član 130 stav 1 tačka 20);
- 126) kao operator distributivnog sistema gasa ne vrši distribuciju gasa pod uslovima i na području određenim licencom (član 132 stav 1);
- 127) kao operator distributivnog sistema gasa ne priključi kupca koji se nalazi u distributivnom području, na njegov zahtjev u okviru raspoloživih kapaciteta i ako su ispunjeni tehnički i komercijalni uslovi (član 133 stav 1 tačka 2);
- 128) kao operator distributivnog sistema gasa ne obezbijedi korisnicima distributivnog sistema jasne i precizne informacije o uslovima za pružanje usluga, a naročito za pristup i korišćenje distributivnog sistema, koje obuhvataju tehničke, ugovorene i raspoložive kapacitete (član 133 stav 1 tačka 5);
- 129) kao operator distributivnog sistema gasa ne utvrdi metodologiju za utvrđivanje naknade za priključenje korisnika na distributivni sistem gasa iz obnovljivih izvora iz člana 34 stav 1 tačka 1 ovog zakona koja odražava troškove i pravila iz člana 34 stav 3 tačka 2 ovog zakona i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 133 stav 1 tačka 6);
- 130) kao operator distributivnog sistema gasa, ne utvrdi desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema gasa u skladu sa Nacionalnim energetskim i klimatskim planom i desetogodišnjim planom razvoja prenosnog sistema gasa, koji se ažurira najmanje svake treće godine i ne dostavi Agenciji na odobravanje (član 133 stav 1 tačka 8);
- 131) kao operator prenosnog odnosno distributivnog sistema gasa ne utvrdi pravila mjerenja na mjernim mjestima i ne dostavi ih Agenciji na odobravanje (član 135 stav 3);

- 132) kao operator distributivnog sistema gasa bez odlaganja i bez naknade, ne učini dostupnim kupcima podatke iz člana 136 stav 2 tačka 4 ovog zakona koji se odnose na potrošnju, u lako razumljivoj i uporedivoj formi koju odobrava Agencija (član 136 stav 3);
- 133) u slučaju iz člana 141 stav 3 ovog zakona kao operator postrojenja za TPG, na zahtjev Agencije ne dostavi metodologiju po kojoj su utvrđene cijene, sa potrebnom dokumentacijom, a naročito za izračunavanje operativnih troškova, amortizacije, ukalkulisane dobiti, odnosno prihoda (član 141 stav 4);
- 134) kao energetski subjekat ili krajnji kupac prije zaključenja ugovora o izgradnji energetske infrastrukture za priključenje i priključenju, ili privremenog ugovora o priključenju sa nadležnim energetskim subjektom priključujući svoj objekat, uređaj ili instalacije na prenosni ili distributivni sistem električne energije (član 168 stav 5);
- 135) kao proizvođač električne energije ili snabdjevač električnom energijom vrši snabdijevanje za sopstvene potrebe i krajnje kupce preko direktnog voda, bez odobrenja izdatog u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 6 ovog zakona (član 176 stav 3);
- 136) kao snabdjevač ne poštuje opšte uslove iz člana 33 stav 11 tačka 1 ovog zakona (član 177 stav 3);
- 137) kao snabdjevač električnom energijom ili gasom najmanje deset godina ne čuva podatke koji se odnose na sve transakcije iz ugovora o snabdijevanju električnom energijom ili gasom i derivatima električne energije ili gasa sa kupcima na veliko, operatorima prenosnih sistema, operatorima sistema za skladištenje i operatorima postrojenja za TPG i na zahtjev ih ne dostavi Ministarstvu, Agenciji, nadležnom organu za praćenje i nadzor konkurencije i nadležnom organu Zajednice saglasno obavezama koje proizilaze iz potvrđenih međunarodnih ugovora (član 181 stav 1);
- 138) kao snabdjevač ne obrazuje posebnu organizacionu jedinicu ili ne odredi lice ovlašćeno za pružanje informacija kupcima o njihovim pravima, primjenljivim propisima i mehanizmima za rješavanje sporova, prijem i odlučivanje po prigovorima kupaca podnijetim zbog neizvršavanja obaveza iz ugovora o snabdijevanju (član 182 stav 1);
- 139) kao snabdjevač ne utvrdi pravila za odlučivanje po prigovorima kupaca priključenih na distributivni sistem, koja omogućavaju rješavanje sporova na pravičan način i u roku koji nije duži od 15 dana od dana prijema prigovora, uz odgovarajuću finansijsku kompenzaciju u opravdanim slučajevima (član 182 stav 2);
- 140) kao snabdjevač posljednjeg izbora ne objavi na svojoj internet stranici uslove snabdijevanja posljednjeg izbora i cijenu električne energije najmanje 15 dana prije početka primjene (član 184 stav 2 tačka 1);
- 141) kao snabdjevač posljednjeg izbora, bez podnošenja zahtjeva kupca ne preuzme snabdijevanje kupca iz člana 184 stav 1 tačka 1 ovog zakona, najduže tri mjeseca, ako snabdjevač koji je snabdijevao te kupce, usljed bankrota ili gubitka licence nije u mogućnosti da viši ugovoreno snabdijevanje, odnosno ako kupac nije uspio da nađe novog snabdjevača (član 185 stav 1);
- 142) kao snabdjevač ili agregator u postupku promjene snabdjevača, odnosno agregatora ne preuzme snabdijevanje, odnosno agregaciju krajnjeg kupca na zahtjev krajnjeg kupca, u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva (član 190 st. 1 i 2);
- 143) kao snabdjevač čiji je ugovor u postupku raskida postavlja uslove za raskidanje ugovora, uključujući neplaćene obaveze i, ne snabdijeva kupca do okončanja postupka promjene snabdjevača, osim u slučaju iz člana 179 stav 2 ovog zakona (član 190 stav 7);
- 144) kao snabdjevač svim krajnjim kupcima ne obračuna i ne naplati korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije ili gasa, po cijeni koju je Agencija utvrdila u skladu sa članom 33 stav 4 tačka 1 ovog zakona, naknadu za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i druge naknade u skladu sa zakonom (član 194 stav 6);
- 145) kao snabdjevač na zahtjev Agencije u roku od osam dana, ne dostavi sve potrebne podatke kako bi se obezbijedile tačne i ažurirane informacije o cijenama i modelima snabdijevanja kupaca (član 195 stav 5);
- 146) kao snabdjevač koji snabdijeva više od 200.000 krajnjih kupaca na zahtjev krajnjeg kupca koji ima ugrađeno pametno brojilo ne ponudi ugovor sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije (član 197 stav 2);
- 147) kao snabdjevač iz člana 197 st. 1 i 2 ovog zakona ne obavijesti krajnjeg kupca o koristima, troškovima i rizicima zaključivanja ugovora sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije kao i o svim prednostima i potrebi ugradnje odgovarajućeg pametnog brojila (član 197 stav 3);
- 148) kao snabdjevač iz člana 197 st. 1 i 2 ovog zakona od krajnjeg kupca ne dobije saglasnost prije prelaska na snabdijevanje sa dinamičkim određivanjem cijene električne energije (član 197 stav 4);
- 149) kao agregator, prije zaključenja ugovora o agregaciji iz člana 199 stav 1 ovog zakona, ne obavijesti krajnjeg kupca detaljno o uslovima i odredbama ugovora (član 199 stav 3);

- 150) kao agregator i operatori sistema krajnjem kupcu, najmanje jednom u toku obračunskog perioda, na njegov zahtjev, ne obezbijede besplatan pristup svim relevantnim podacima o upravljanju potrošnjom ili podacima o isporučenoj i prodatoj električnoj energiji (član 199 stav 4);
- 151) kao snabdjevač krajnjem kupcu koji je zaključio ugovor o agregaciji sa nezavisnim agregatorom, nametne diskriminatorne tehničke i administrativne uslove, procedure ili naknade (član 199 stav 6);
- 152) kao energetska zajednica građana posjeduje ili upravlja elektrodistributivnom mrežom (član 202 stav 3);
- 153) kao energetski subjekat koji obavlja energetske djelatnosti iz člana 3 stav 1 tač. 19, 20, 33 i 34 ovog zakona, trguje naftnim derivatima odnosno biogorivima, koji nijesu propisanog kvaliteta (član 207 stav 1);
- 154) kao energetski subjekat određenim vrstama naftnih derivata odnosno biogoriva iz člana 207 stav 1 ovog zakona trguje po cijeni koja je viša od maksimalne maloprodajne cijene utvrđene u skladu sa propisom iz člana 207 stav 7 ovog zakona (član 207 stav 4);
- 155) kao energetski subjekat na benzinskoj stanici ne stavi u promet naftne derivate iz člana 207 stav 1 ovog zakona, bez dodatih multifunkcionalnih aditiva (član 207 stav 5);
- 156) obavlja djelatnost trgovine na veliko ili malo naftnim derivatima i biogorivima radi stavljanja na tržište Crne Gore tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva, odnosno snabdijevanja plovinih objekata u međunarodnom saobraćaju, a prilikom unosa tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva na carinsko područje Crne Gore, ne podnese zahtjev za markiranje tog tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva i dokaz o uplati troškova markiranja (član 210 stav 1);
- 157) kao lice koje vrši markiranje nakon podnošenja zahtjeva iz člana 210 stav 1 ovog zakona, ne izvrši markiranje tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva u skladu sa članom 210 stav 3 ovog zakona;
- 158) kao vlasnik, odnosno držalac skladišta naftnih derivata i biogoriva za sopstvene potrebe ukupnog kapaciteta preko dva kubna metra i stanica za snabdijevanje sopstvenih prevoznih sredstava, prilikom unosa tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva na carinsko područje Crne Gore, ne podnese zahtjev za markiranje tog tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva i dokaz o uplati troškova markiranja (član 211 stav 1);
- 159) kao vlasnik, odnosno držalac skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona ne podnese Ministarstvu zahtjev u registar skladišta tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva za sopstvene potrebe, koji se vodi u elektronskoj formi (član 211 stav 2);
- 160) kao vlasnik, odnosno držalac skladišta uz zahtjev iz člana 211 stav 2 ovog zakona ne dostavi upotrebnu dozvolu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata (član 211 stav 3);
- 161) kao vlasnik, odnosno držalac skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona ne dostavlja Ministarstvu izvještaje o količini i vrsti goriva koju je unio na carinsko područje Crne Gore, odnosno o količini i vrsti goriva koja mu je isporučena od pravnog lica ili preduzetnika koji obavlja djelatnost trgovine na veliko ili malo naftnim derivatima i biogorivima do 5. u tekućem za prethodni mjesec (član 211 stav 5);
- 162) kao lice koje vrši markiranje, nakon markiranja tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva, bez odlaganja, pravnom licu ili preduzetniku koji obavlja djelatnost trgovine na malo ili veliko tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima i vlasniku, odnosno držaocu skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona ne izda potvrdu o izvršenom markiranju, ako je izmjerena koncentracija markera u: tečnom gorivu naftnog porijekla (motorni benzin i gasna ulja) i biogorivu, veća ili jednaka od 95% i tečnom naftnom gasu, veća ili jednaka od 90% (član 212 stav 1);
- 163) kao lice koje vrši markiranje, bez odlaganja, ne obavijesti nadležni carinski organ, inspektora za ugljovodonike i tržišnog inspektora ako se markiranje vrši van carinskog područja Crne Gore, u slučaju kada izmjerena koncentracija markera nije u skladu sa članom 212 stav 1 ovog zakona (član 212 stav 2);
- 164) kao lice koje vrši markiranje, ne izvrši provjeru koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogorivu u roku od 24 sata, od prijema zahtjeva iz člana 213 stav 1 ovog zakona i ne sačini izvještaj o provjeri koncentracije markera i ne dostavi ga podnosiocu zahtjeva (član 213 stav 2);
- 165) kao obveznik markiranja ne podnese novi zahtjev za markiranje tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva u roku od 24 sata od dostavljanja izvještaja o koncentraciji markera, u skladu sa članom 210 stav 1 ovog zakona, odnosno članom 211 stav 1 ovog zakona, a u slučaju da je utvrđeno da provjereno tečno gorivo naftnog porijekla, odnosno biogorivo nema koncentraciju markera u skladu sa članom 212 stav 1 ovog zakona, u postupku kontrole koncentracije markera u tečnom gorivu naftnog porijekla i biogorivu, pokrenutom na zahtjev obaveznika markiranja (član 213 stav 4);
- 166) kao lice koje vrši markiranje, ne postupa u skladu sa članom 216 ovog zakona;
- 167) kao isporučilac uglja za proizvodnju električne energije i proizvođač električne energije do 15. decembra tekuće, za narednu godinu, ne zaključe ugovor o kupoprodaji uglja, u skladu sa godišnjim energetskim bilansom iz člana 14 stav 2 ovog zakona (član 222 stav 1);

168) kao krajnji kupac neovlašćeno koristi električnu energiju, gas i toplotnu energiju za daljinsko grijanje odnosno hlađenje (član 226 st. 1 i 2).

169) kao pravno lice ili preduzetnik koji obavlja djelatnost trgovine na malo ili veliko tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima i vlasnik, odnosno držalac skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona ne markira tečno gorivo naftnog porijekla i biogorivo, koje se nađe na zalihama u roku od 90 dana od dana zaključenja ugovora iz člana 220 stav 2 ovog zakona (član 247);

- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 300 € do 2.000 €.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 1.500 € do 6.000 €.
- (4) Za prekršaj iz stava 1 tač. 153, 156 i 158 ovog člana, uz novčanu kaznu može se izreći zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti trgovine naftnim derivatima i biogorivima u trajanju od dva do šest mjeseci.

Član 238

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 1% do 10% ukupnog godišnjeg prihoda u finansijskoj godini koja je prethodila godini u kojoj je prekršaj učinjen kazniće se pravno lice, ako:

1) kao operator prenosnog sistema ne obezbijedi nediskriminatorni tretman svih korisnika sistema, a naročito vrši diskriminaciju između korisnika sistema ili grupa korisnika sistema, ili diskriminaciju korisnika u korist povezanih subjekata ili u svoju korist (član 87 stav 2);

2) kao operator distributivnog sistema ne obezbijedi nediskriminatorni tretman svih korisnika sistema, a naročito vrši diskriminaciju između korisnika sistema ili grupa korisnika sistema, ili diskriminaciju korisnika u korist povezanih subjekata ili u svoju korist (član 93 stav 2);

3) kao operator distributivnog sistema posjeduje, razvija, vodi ili upravlja stanicama za punjenje električnih vozila osim za sopstvene potrebe (član 96 stav 4);

4) kao operator prenosnog sistema električne energije postupa suprotno zabrani iz člana 121 stav 1 ovog zakona (član 121 stav 1);

5) kao operator distributivnog sistema električne energije postupa suprotno zabrani iz člana 122 stav 1 ovog zakona (član 122 stav 1);

6) kao operator prenosnog sistema gasa, pod nediskriminatornim uslovima, ne pruža usluge korisnicima sistema ili kategorijama korisnika sistema, bez davanja prioriteta svojim povezanim subjektima (član 130 stav 1 tačka 6);

7) kao snabdjevač, na transparentan i razumljiv način ne obavijesti krajnjeg kupca koji nije iz kategorije domaćinstva o cijeni i svakoj promjeni cijene snabdijevanja, kao i o razlozima za njihovu promjenu, najkasnije 15 dana prije početka primjene cijene, i ne objavi ih na svojoj internet stranici (član 194 stav 2);

8) kao snabdjevač, na transparentan i razumljiv način ne obavijesti krajnjeg kupca iz kategorije domaćinstva o cijeni i svakoj promjeni cijene snabdijevanja, kao i o razlozima za njihovu promjenu, najkasnije 30 dana prije početka primjene cijene, i ne objavi ih na svojoj internet stranici (član 194 stav 3).

- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 500 € do 4.000 €.

Član 239

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 2.500 € do 15.000 € kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

1) kao operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa ne zaključi ugovor iz člana 164 stav 2 ovog zakona i ne obezbijedi prioritet u priključenju energetske objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, ako ne postoje tehnička ograničenja u prenosnom ili distributivnom sistemu i ako uređaji i instalacije objekta koji se priključuje ispunjavaju uslove utvrđene zakonom i tehničkim propisima (član 164 stav 3);

2) kao operator prenosnog sistema električne energije ili gasa odbije priključenje novog objekta za proizvodnju električne energije, sistema za skladištenje, postrojenja za TPG ili regasifikaciju, kao i velikog industrijskog kupca, po osnovu budućih ograničenja raspoloživih kapaciteta sistema ili po osnovu mogućih dodatnih troškova koji se odnose na neophodno povećanje kapaciteta sistema (član 164 stav 6);

3) kao operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa ne upozna podnosioca zahtjeva sa načinom i postupkom zaključivanja ugovora iz člana 164 stav 2 ovog zakona i njegovim sadržajem (član 164 stav 7);

- 4) kao operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa podnosiocu zahtjeva iz člana 164 stav 1 ovog zakona ne dostavi predlog ugovora o izgradnji infrastrukture za priključenje i priključenju, u roku od 15 dana od dana prijema urednog zahtjeva (član 165 stav 1);
 - 5) kao podnosilac zahtjeva koji je zaključio ugovor iz člana 164 ovog zakona, ne plati naknadu za priključnu snagu iz člana 166 st. 1 i 2 ovog zakona, u roku od 15 dana od dana zaključenja ugovora (član 166 stav 4);
 - 6) kao operator prenosnog ili distributivnog sistema, u slučaju ispunjenosti uslova iz člana 167 stav 1 ovog zakona, ne obavjesti podnosioca zahtjeva da može zaključiti ugovor o snabdijevanju sa izabranim snabdjevačem i druge ugovore u skladu sa ovim zakonom (član 167 stav 2);
 - 7) kao operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa mjerni uređaj, odnosno mjerno-regulacionu stanicu za priključenje objekta krajnjeg kupca, odnosno proizvođača energije na sistem ne ugradi kao svoje sredstvo i ne održava, ne obezbjeđuje tačnost mjerenja i ne vrši mjerenje energije (član 168 stav 1);
 - 8) kao podnosilac zahtjeva za priključenje ili povećanje priključne snage, odnosno kapaciteta na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa ne plati naknadu za priključnu snagu (član 169 stav 1);
 - 9) kao snabdjevač prije početka snabdijevanja krajnjeg kupca, operatoru sistema ne prijavi ugovor, odnosno svaku promjenu ugovora i ne dostavi podatke o: krajnjem kupcu, mjestu primopredaje energije, vrsti ugovora i periodu snabdijevanja (član 170 stav 2);
 - 10) kao operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa, na osnovu ugovora iz člana 170 stav 2 ovog zakona, ne priključi objekat krajnjeg kupca na prenosni ili distributivni sistem u roku koji ne može biti duži od sedam dana, od dana prijavljivanja (član 170 stav 3);
 - 11) kao podnosilac zahtjeva za priključenje na prenosni odnosno distributivni sistem, koji je zaključio ugovor iz člana 164 stav 2 ovog zakona, osim obavještenja iz člana 171 stav 2 ovog zakona za period privremenog priključenja ne zaključi i ugovor o korišćenju prenosnog, odnosno distributivnog sistema, ugovor o snabdijevanju, a na zahtjev operatora ugovor o otkupu energije i ugovor o balansnoj odgovornosti (član 171 stav 3);
 - 12) kao operator sistema, u slučaju kada podnosilac zahtjeva izgradi infrastrukturu za priključenje o svom trošku, u skladu sa ugovorom iz člana 166 stav 2 ovog zakona, ne obezbijedi procjenu vrijednosti tako izgrađene infrastrukture angažovanjem nezavisnog procjenitelja (član 172 stav 1);
 - 13) kao operator ne ponudi investitoru isplatu naknade iz člana 173 stav 2 ovog zakona, u najviše 20 jednakih godišnjih anuiteta (član 173 stav 3);
 - 14) kao operator sistema ne utvrđuje programe otkupa infrastrukture iz čl. 164 i 174 stav 2 ovog zakona, po vrstama sredstava i lokacijama, za period koji odgovara dužini regulatornog perioda i ne dostavi ih Agenciji kao sastavni dio investicionog plana (član 174 stav 3);
 - 15) kao operator sistema ne plati vlasniku naknadu koja se sastoji od iznosa korigovane vrijednosti infrastrukture, utvrđene u izvještaju nezavisnog procjenitelja koji nije stariji od šest mjeseci od dana zaključivanja ugovora i kamate iz člana 173 ovog zakona (član 174 stav 4);
 - 16) kao korisnik sistema do zaključivanja ugovora o otkupu prema odobrenom programu iz člana 174 stav 3 ovog zakona, radi obezbjeđenja nesmetanih tokova električne energije operatorima sistema ne omogućiti korišćenje opreme koja je potrebna za funkcionisanje prenosnog ili distributivnog sistema i ne održava tu infrastrukturu u funkcionalnom stanju, a u slučaju dostavljanja predloga za zaključivanje ugovora iz člana 175 stav 3 ovog zakona, ili rješenja o garantovanju prava na otkup u skladu sa zakonom, ne omogućiti operatoru sistema priključenje novih korisnika ako za to postoje kapaciteti (član 175 st. 4 i 5);
 - 17) kao snabdjevač, na računu za utrošenu električnu energiju ili uz račun, kupcu ne dostavi informaciju o mogućnosti, načinu, vremenu i mjestu za podnošenje i rješavanje prigovora na ispostavljeni račun (član 180 stav 1);
 - 18) kao snabdjevač posljednjeg izbora ne objavi na svojoj internet stranici uslove snabdijevanja posljednjeg izbora i cijenu električne energije najmanje 15 dana prije početka primjene (član 184 stav 2 tačka 1);
 - 19) kao snabdjevač ne zaključi u pisanoj formi ugovor o snabdijevanju sa krajnjim kupcem (član 196 stav 1).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 250 € do 1.500 €.
 - (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 1.200 € do 5.500 €.

Član 240

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 2.000 € do 10.000 € kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

- 1) kao energetska subjekat na zahtjev Agencije ne dostavi podatke, informacije i dokumentaciju u roku koji odredi Agencija, odnosno ne obezbijedi pristup poslovnoj dokumentaciji koja joj je potrebna za obavljanje poslova utvrđenih zakonom (član 40);
 - 2) kao krajnji kupac, odnosno korisnik objekta krajnjeg kupca, ne dozvoli ili ne omogući ovlaštenim licima energetskog subjekta pristup mjernim uređajima i instalacijama, kao i mjestu priključka radi očitavanja, provjere ispravnosti, otklanjanja kvarova, zamjene i održavanja uređaja i izmještanje mjernih mjesta ili obustave isporuke energije, u slučajevima neovlaštenog korišćenja energije ili neplaćanja računa za isporučenu energiju, u skladu sa utvrđenim rokovima i uslovima (član 193 stav 4);
 - 3) kao krajnji kupac ne zaključi u pisanoj formi ugovor o snabdijevanju (član 196 stav 1);
 - 4) kao energetska subjekat, trguje naftnim derivatima odnosno biogorivima po cijeni koja je viša od maksimalne maloprodajne cijene utvrđene u skladu sa propisom Vlade iz člana 207 stav 7 ovog zakona (član 207 stav 4);
 - 5) kao vlasnik, odnosno držalac nepokretnosti ne omogući energetskim subjektima nesmetan pristup do nepokretnosti i na nepokretnosti na kojima se nalaze ili grade energetska objekta, radi izvođenja radova na izgradnji, održavanju, kontroli ispravnosti objekata, uređaja, postrojenja ili opreme i izvođenja drugih neophodnih radova (član 223 stav 1);
 - 6) sadi drveće i drugo rastinje na zemljištu iznad, ispod ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost energetskog objekta (član 225 stav 2);
 - 7) kao vlasnik ili nosilac drugih prava nad nepokretnostima vrši radove ili druge radnje, na nepokretnostima koje se nalaze ispod, iznad ili pored energetskog objekta, kojima se onemogućava ili ugrožava rad i funkcionisanje energetskog objekta, bez prethodnog odobrenja energetskog subjekta koji je vlasnik, odnosno korisnik energetskog objekta (član 225 stav 4).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 200 € do 1.500 €.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 1.000 € do 5.000 €.

XXIV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Započeti postupci

Član 241

Postupci započeti prije stupanja na snagu ovog zakona okončaću se prema propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije utvrđeno.

Započeti postupci imenovanja predsjednika i članova Odbora Agencije

Član 242

- (1) Započeti postupci imenovanja predsjednika i članova Odbora Agencije koji su pokrenuti na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energetici ("Službeni list CG", broj 84/24), a nijesu okončani do dana stupanja na snagu ovog zakona, okončaću se u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o energetici ("Službeni list CG", broj 84/24).
- (2) Predsjednik, odnosno članovi Odbora Agencije izabrani u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20 i 152/22) nastavljaju da obavljaju funkciju do izbora predsjednika, odnosno članova Odbora Agencije u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Rok za zaključenje ugovora

Član 243

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije i operator distributivnog sistema električne energije zaključiću ugovor kojim se regulišu međusobna prava i obaveze na mjestu razgraničenja odgovornosti, u skladu sa ovim zakonom, do 31. decembra 2025. godine.
- (2) Na korisnike čiji su objekti priključeni na prenosni ili distributivni sistem električne energije na dan stupanja na snagu ovog zakona primjenjuju se odredbe ugovora o priključenju na prenosni ili distributivni sistem električne energije koji su zaključeni na osnovu Zakona o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 152/22 i 84/24) ili prethodno važećih zakona kojima se uređuju energetske djelatnosti, dok će se u slučaju većih izmjena tehničkih i eksploatacionih karakteristika objekata ovih korisnika primjenjivati odredbe ovog zakona kojima se uređuje postupak priključenja na prenosni ili distributivni sistem električne energije.

Rok za donošenje propisa**Član 244**

- (1) Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Do donošenja podzakonskih akata iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se podzakonski akti koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.
- (3) Tehnički propisi doneseni do stupanja na snagu ovog zakona primjenjivaće se do donošenja tehničkih propisa na osnovu ovlašćenja utvrđenih ovim zakonom.
- (4) Propis iz člana 211 stav 6, člana 212 stav 3 i člana 213 stav 7 ovog zakona donijeće se u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Rokovi za uspostavljanje elektronskih evidencija**Član 245**

Evidencije iz čl. 58, 71, 87, 93, 117, 130, 133, 138, 140, 184 i 204 ovog zakona uspostaviće se u elektronskoj formi, u skladu sa zakonom kojim se uređuje elektronska uprava u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Rok za uspostavljanje registra i upis u registar**Član 246**

- (1) Registar skladišta tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva za sopstvene potrebe uspostaviće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Vlasnik, odnosno držalac skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona dužan je da se upiše u registar skladišta tečnih goriva naftnog porijekla i biogoriva za sopstvene potrebe, u roku od devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Rok za markiranje tečnog goriva naftnog porijekla i biogoriva na zalihama**Član 247**

Pravno lice ili preduzetnik koji obavlja djelatnost trgovine na malo ili veliko tečnim gorivima naftnog porijekla i biogorivima i vlasnik, odnosno držalac skladišta iz člana 211 stav 1 ovog zakona dužno je da markira tečno gorivo naftnog porijekla i biogorivo, koje se nađe na zalihama u roku od 90 dana od dana zaključenja ugovora iz člana 220 stav 2 ovog zakona.

Primjena razvojnih i strateških dokumenata**Član 248**

- (1) Energetska politika Crne Gore do 2030. godine, Strategija razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine, lokalni energetski planovi i energetski bilansi donijeti na osnovu Zakona o energetici ("Službeni list CG" br. 5/16, 51/17, 82/20, 29/22, 152/22 i 84/24) primjenjivaće se do donošenja novih razvojnih i strateških dokumenata u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Akcioni plan razvoja i korišćenja daljinskog grijanja odnosno hlađenja i visokoefikasne kogeneracije iz člana 19 stav 4 ovog zakona donijeće se u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Rokovi za usklađivanje opštih akata Agencije**Član 249**

- (1) Opšta akta koje utvrđuje Agencija na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona donijeće se u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Do donošenja akata iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se akti koji su donijeti na osnovu Zakona o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 29/22, 152/22 i 84/24), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.
- (3) Statut Agencije uskladiće se sa ovim zakonom u roku od 60 dana, od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Regulisane cijene i naknade za 2026. godinu**Član 250**

- (1) Prvi regulatorni period počinje 1. januara 2027. godine.
- (2) Vlada će donijeti dugoročni energetske bilans koji odgovara dužini regulatornog perioda najkasnije do 1. jula 2026. godine.
- (3) Agencija će do 1. decembra 2025. godine donijeti odluke o:
 - 1) privremenim cijenama za korišćenje prenosnog sistema električne energije za 2026. godinu, koje će biti na nivou cijena za 2025. godinu utvrđenih Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije za period 01.01.2023-31.12.2025. godina ("Službeni list CG", broj 131/22),
 - 2) privremenim cijenama za korišćenje distributivnog sistema električne energije za 2026. godinu, koje će biti na nivou cijena za 2025. godinu utvrđenih Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije za 2024. i 2025. godinu ("Službeni list CG", broj 107/23),
 - 3) privremenim naknadama za rad subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije za 2026. godinu, koje će biti na nivou naknada za 2025. godinu utvrđenih Odlukom o utvrđivanju regulatorno dozvoljenog prihoda i naknade za rad operatora tržišta električne energije za period 01.01.2023-31.12.2025. godina ("Službeni list CG", broj 131/22).
- (4) Agencija je dužna da do 31. marta 2026. godine utvrdi dužinu trajanja prvog regulatornog perioda u skladu sa ovim zakonom.
- (5) Operator prenosnog sistema električne energije, operator distributivnog sistema električne energije i subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije dužni su da podnesu zahtjeve za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena ili naknada u skladu sa članom 50 ovog zakona najkasnije četiri mjeseca prije isteka važenja odluke o privremenim cijenama ili naknadama iz stava 2 ovog člana.
- (6) U postupcima utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena ili naknada iz stava 4 ovog člana izvršiće se korekcije za 2022, 2023, 2024. i 2025. godinu, u skladu sa pravilima iz člana 33 stav 7 tačka 2 ovog zakona.
- (7) Berza električne energije dužna je da podnese zahtjev za odobravanje naknada najkasnije do 1. septembra 2026. godine.
- (8) Korekcije regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i naknada operatora prenosnog sistema električne energije, operatora distributivnog sistema električne energije i subjekta odgovornog za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije za 2026. godinu izvršiće se u postupcima utvrđivanja njihovih regulatorno dozvoljenih prihoda, cijena i naknada koji će se sprovesti u posljednjoj godini prvog regulatornog perioda koji će biti utvrđen u skladu sa ovim zakonom.
- (9) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da najkasnije do 1. juna 2025. godine dostavi Agenciji ažurirani plan razvoja prenosnog sistema električne energije i investicioni plan za 2026. godinu u skladu sa pravilima kojima se uređuje izrada i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije.
- (10) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da najkasnije do 1. juna 2025. godine dostavi Agenciji ažurirani plan razvoja distributivnog sistema električne energije i investicioni plan za 2026. godinu u skladu sa pravilima kojima se uređuje izrada i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja distributivnog sistema električne energije.

Odobrovanje akata i metodologija operatora prenosnog sistema i nominovanog operatora tržišta električne energije

Član 251

Metodologije i akta iz čl. 114a i 132g Zakona o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 152/22 i 84/24) odobrena do dana stupanja na snagu ovog zakona ostaju na snazi i nakon stupanja na snagu ovog zakona.

Usklađivanje poslovanja energetskih subjekata

Član 252

- (1) Energetski subjekti koji na dan stupanja na snagu ovog zakona obavljaju energetske djelatnosti dužni su da usklade svoje poslovanje sa ovim zakonom, u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Licence za obavljanje energetskih djelatnosti izdate do stupanja na snagu ovog zakona važe do isteka roka na koji su izdate.
- (3) Sve poslove koje je obavljao operator tržišta električne energije u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 152/22 i 84/24) nastavlja da obavlja subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije u skladu sa ovim zakonom.

- (4) Zatvoreni distributivni sistem koji na dan početka primjene ovog zakona ima rješenje o utvrđivanju tog statusa izdato od strane Agencije, nastavlja da posluje kao zatvoreni distributivni sistem u skladu sa ovim zakonom.
- (5) Nominovani operator tržišta električne energije koji je imenovan do dana stupanja na snagu ovog zakona nastavlja da obavlja tu funkciju u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa.
- (6) Berza električne energije dužna je da u roku od 60 dana od dana donošenja pravila iz člana 33 stav 7 tačka 3 ovog zakona podnese zahtjev za dobijanje licence za upravljanje berzanskim tržištem električne energije u skladu sa ovim zakonom.
- (7) Pametni sistemi mjerenja koji su već instalirani ili koji su počeli sa radom prije 30. novembra 2021. godine mogu ostati u funkciji tokom svog radnog vijeka, a pametni sistemi mjerenja koji ne ispunjavaju uslove iz člana 99 stav 1 ovog zakona neće funkcionisati nakon 5. jula 2037. godine.
- (8) Operator distributivnog sistema električne energije će do 31. decembra 2037. godine najmanje 80% kupaca opremiti pametnim sistemom mjerenja koji ispunjava uslove iz člana 99 stav 1 ovog zakona.

Spajanje dan-unaprijed tržišta električne energije

Član 253

Berza električne energije i operator prenosnog sistema dužni su da, u okviru svojih djelatnosti, obezbijede uslove za spajanje crnogorskog dan-unaprijed tržišta električne energije sa jedinstvenim evropskim organizovanim dan-unaprijed tržištem električne energije do 31. decembra 2025. godine.

Primopredaja postrojenja i opreme

Član 254

- (1) Operator prenosnog sistema i proizvođač električne energije dužni su da završe primopredaju postrojenja i opreme koji su dio prenosnog sistema u skladu sa ovim zakonom, u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Operator distributivnog sistema i operator prenosnog sistema električne energije dužni su da završe primopredaju postrojenja i opreme koji su dio distributivnog sistema u skladu sa ovim zakonom, u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Međusobna prava i obaveze iz st. 1 i 2 ovog člana u vezi preuzimanja postrojenja i opreme urediće se ugovorima koje zaključuju proizvođač električne energije i operator prenosnog sistema, odnosno operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema.

Rokovi za usklađivanje opštih akata energetske subjekata

Član 255

Operator prenosnog sistema električne energije, operator distributivnog sistema električne energije, subjekat odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije i berza električne energije će uskladiti opšta akta sa odredbama ovog zakona u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Rokovi za zaključenje ugovora o privremenom priključenju

Član 256

- (1) Kupac čiji je objekat priključen na distributivni sistem, a ne ispunjava uslove za zaključivanje ugovora iz člana 167 stav 1 ovog zakona, dužan je da zaključi ugovor o privremenom priključenju na distributivni sistem, najkasnije do 31. decembra 2027. godine.
- (2) Ugovor iz stava 1 ovog člana može se zaključiti ako kupac ispunjava uslove utvrđene tehničkim propisima, što dokazuje odgovarajućim atestom o ispravnosti instalacije i priključka.
- (3) Kupac iz stava 1 ovog člana dužan je da zaključi ugovor o priključenju iz člana 167 stav 1 ovog zakona u roku od 30 dana od dana stvaranja uslova za zaključenje ugovora.
- (4) Na osnovu ugovora o privremenom priključenju iz stava 1 ovog člana može da se zaključi ugovor o snabdijevanju i steknu prava i obaveze koje ima kupac u skladu sa ovim zakonom.
- (5) Kupac koji je priključen na prenosni ili distributivni sistem bez saglasnosti za priključenje, a ispunjava uslove utvrđene tehničkim propisima i snabdijevač dužni su da najkasnije do 31. decembra 2027. godine zaključe ugovor o snabdijevanju.

- (6) Ispunjenost uslova iz stava 5 ovog člana, kupac dokazuje odgovarajućim atestom i jednopolnom šemom instalacije, o čemu operator sistema dostavlja obavještenje izabranom snabdjevaču.
- (7) Kupac iz stava 6 ovog člana, dužan je da plati naknadu za priključnu snagu prema snazi iskazanoj u jednopolnoj šemi instalacije iz stava 5 ovog člana.
- (8) Nakon potpisivanja ugovora iz stava 5 ovog člana operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa, sa nadležnim snabdjevačem zaključuje ugovor o korišćenju prenosnog ili distributivnog sistema.

Nastavljanje snabdijevanja

Član 257

- (1) Snabdjevači će nastaviti da snabdijevaju kupce koje su snabdijevali do dana stupanja na snagu ovog zakona, na način i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.
- (2) Snabdjevač posljednjeg izbora i ranjivih kupaca koji je izabran u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 29/22, 152/22 i 84/24) će nastaviti da vrši snabdijevanje kao snabdjevač posljednjeg izbora u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Postupak izbora Snabdjevača posljednjeg izbora i ranjivih kupaca započet prije stupanja na snagu ovog zakona okončaće se u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 29/22, 152/22 i 84/24).

Ugovorni odnos po pristupu i obustava isporuke električne energije

Član 258

- (1) Za kupce iz člana 239 ovog zakona koji nijesu zaključili ugovor o snabdijevanju u pisanoj formi, do njegovog zaključenja smatraće se da su snabdjevač i kupac u ugovornom odnosu po pristupu.
- (2) Snabdjevač ima pravo da kupcu iz člana 239 ovog zakona obustavi isporuku električne energije, ako i nakon pisanog zahtjeva snabdjevača za zaključenje ugovora o snabdijevanju, kupac odbije da zaključi ugovor o snabdijevanju.
- (3) Snabdjevač iz člana 240 ovog zakona dužan je da do 31. decembra 2026. godine zaključi ugovore o snabdijevanju sa krajnjim kupcima, koji na dan stupanja na snagu ovog zakona nemaju zaključen ugovor o snabdijevanju u pisanoj formi, u skladu sa ovim zakonom.

Prodaja električne energije na tržištu

Član 259

Subjekt odgovoran za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije može da prodaje električnu energiju otkupljenu od povlašćenih proizvođača sa pripadajućim garancijama porijekla na berzanskom tržištu električne energije koji su status povlašćenih proizvođača stekli u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 29/22, 152/22 i 84/24) do isteka važenja ugovora o otkupu električne energije.

Rok za donošenje razvojnih dokumenata opština

Član 260

Opštine su dužne da u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona donesu lokalne energetske planove u skladu sa ovim zakonom.

Rok za donošenje propisa iz oblasti toplotne energije

Član 261

- (1) Nadležni organ opštine donijeće propis o uslovima i načinu snabdijevanja toplotnom energijom za daljinsko grijanje odnosno hlađenje ili industrijsku upotrebu u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Distributeri toplotne energije donijeće opšte akte na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona u roku od šest mjeseci od donošenja propisa iz stava 1 ovog člana.

Povjeravanje poslova u oblasti gasa, rokovi za usklađivanje opštih akata i odložena primjena

Član 262

- (1) U cilju stvaranja uslova za planiranje, sprovođenje planova i finansiranje izgradnje prenosne i distributivne infrastrukture za gas, kao i stvaranja uslova za uvođenje tržišta gasa, Vlada će poslove operatora sistema za gas

povjeriti pravnom licu u skladu sa ovim zakonom do izgradnje infrastrukture za gas ili do pribavljanja sertifikata u skladu sa ovim zakonom.

- (2) Metodologije za gas iz člana 33 stav 1 tač. 1 i 2 ovog zakona Agencija je dužna da utvrdi najkasnije tri mjeseca prije puštanja u rad odgovarajuće infrastrukture.
- (3) Operator iz stava 1 ovog člana dužan je da podnese Agenciji na odobravanje opšte akte na osnovu ovlašćenja utvrđenih ovim zakonom u roku od šest mjeseci prije puštanja u rad infrastrukture za gas.
- (4) Operatori sistema gasa dužni su da pribave licencu za obavljanje djelatnosti najkasnije tri mjeseca prije puštanja u rad infrastrukture za gas.
- (5) Odredba člana 154 ovog zakona primjenjivaće se nakon isteka kalendarske godine u kojoj broj kupaca snabdjevača gasom pređe 100.000.

Stručni ispit

Član 263

- (1) Stručni ispit iz člana 64 stav 1 ovog zakona nije dužno da polaže lice koje ima licencu za poslove projektovanja, građenja i nadzora nad građenjem objekata u skladu sa propisima o izgradnji objekata, lice kojem je priznat stručni ispit, odnosno koje je položilo stručni ispit za tehnički nadzor i rukovođenje energetske objekta, u skladu sa propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Stručni ispit iz člana 64 st. 2, 3 i 4 ovog zakona nije dužno da polaže lice koje ima položen stručni ispit za rukovođenje poslovima održavanja i eksploatacije energetskih vodova i postrojenja, kao i lice koje ima položen stručni ispit radne osposobljenosti za poslove eksploatacije i rukovanja energetskim postrojenjima, u skladu sa propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Lica koja na dan stupanja na snagu ovog zakona imaju najmanje 10 godina radnog iskustva u struci na poslovima tehničkog nadzora i rukovođenja nijesu dužna da polažu stručni ispit za poslove iz člana 64 stav 1 ovog zakona.

Rekonstrukcija starijih objekata

Član 264

Izuzetno od odredbe člana 69 stav 2 tačka 1 ovog zakona, energetska dozvola može se izdati za rekonstrukciju objekta za proizvodnju električne energije snage do 10 MW, koji je na dan stupanja na snagu ovog zakona stariji od 20 godina.

Oslobodenje od analize isplativosti

Član 265

Odredba člana 74 stav 1 ovog zakona neće se primjenjivati na Termoelektranu Pljevlja do 2030. godine.

Ravnopravni uslovi

Član 266

- (1) Mjere koje Crna Gora može preduzeti u skladu sa ovim zakonom, kako bi obezbijedila jednake uslove, moraju biti usaglašene sa međunarodno prihvaćenim ugovorima.
- (2) Mjere iz stava 1 ovog člana biće proporcionalne, nediskriminatorne i transparentne i mogu se primjenjivati nakon obavještenja i dobijanja odobrenja od Sekretarijata Energetske zajednice.
- (3) U slučaju da Sekretarijat Energetske zajednice ne preduzme radnje u roku od dva mjeseca od dana obavještenja iz stava 2 ovog člana, smatraće se da nema prigovor na mjere navedene u obavještenju.

Nadležni organi od pristupanja Evropskoj uniji

Član 267

Nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji:

- sva prava i obaveze Ministarstva, Agencije i energetskih subjekata utvrđena ovim zakonom prema Energetskoj zajednici odnose se na Evropsku uniju;
- sva prava i obaveze Ministarstva, Agencije i energetskih subjekata utvrđena ovim zakonom prema članicama Energetske zajednice odnose se na članice Evropske unije.

Postupak sertifikacije do pristupanja Evropskoj uniji

Član 268

Do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji u postupku sertifikacije operatora prenosnog sistema, pored uslova iz člana 59 stav 2 ovog zakona, Agencija uzima u obzir prava i obaveze koje proizilaze iz Sporazuma o formiranju Energetske zajednice.

Rokovi za usklađivanje akata i implementaciju

Član 269

- (1) Od 1. januara 2026. godine, tehnički postupak promjene snabdjevača iz člana 190 stav 1 ovog zakona traje najviše 24 sata i moguće ga je sprovesti tokom bilo kojeg radnog dana.
- (2) Akti iz čl. 33, 34, 91, 109, 110, 119, 120 i člana 93 stav 1 tačka 14 biće usaglašeni sa odredbama ovog zakona i zakona kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Agencija je dužna da donese pravila iz člana 202 stav 6 ovog zakona u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Agencija je dužna da izradi aplikacije za poređenje ponuda snabdjevača u skladu sa članom 195 ovog zakona, u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (5) Na predlog Ministarstva, Vlada je dužna da, u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, obavijesti Sekretarijat Energetske zajednice o svim mjerama koje su usvojene kako bi se ispunile obaveze koje se odnose na univerzalne usluge i ostale javne usluge uključujući zaštitu potrošača i zaštitu životne sredine, kao i o njihovom mogućem uticaju na konkurenciju na domaćem i međunarodnom tržištu iz čl. 79 i 80 ovog zakona.
- (6) Pravila iz člana 87 stav 1 tačka 35 ovog zakona donijeće se u roku od devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, a primjenjivaće se od 1. januara 2026. godine.
- (7) Do početka primjene pravila iz člana 87 stav 1 tačka 35 ovog zakona shodno će se primjenjivati odredbe Metodologije za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 71/22 i 37/23) koje se odnose na nabavku usluga regulacije napona i ponovnog pokretanja elektroenergetskog sistema iz beznaponskog stanja, kao i isporuku reaktivne električne energije.
- (8) Odredbe člana 33 Metodologije za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 71/22 i 37/23) ostaju na snazi do donošenja pravila iz člana 120 ovog zakona.
- (9) Izuzetno od stava 8 ovog člana, odredbe člana 31 st. 1, 2, 3 i 9 Metodologije za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", br. 71/22 i 37/23) primjenjivaće se do kraja 2026. godine.

Odložena primjena

Član 270

Odredbe čl. 208 do 216 ovog zakona primjenjivaće se nakon isteka 90 dana od dana zaključivanja ugovora iz člana 220 stav 2 ovog zakona.

Prestanak važenja pojedinih odredaba

Član 270a

Odredbe člana 33 stav 7 tačka 15, člana 35 stav 1 tačka 3, člana 79 stav 1 tačka 5 i člana 119 st. 8 i 9 ovog zakona prestaju da važe danom početka primjene odredaba zakona kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa kojima se propisuje obaveza sprovođenja postupka imenovanja više nominovanih operatora tržišta električne energije.

Prestanak važenja zakona

Član 271

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o energetici ("Službeni list CG", br. 5/16, 51/17, 82/20, 29/22, 152/22 i 84/24), osim odredaba člana 44 stav 3 i čl. 114a i 132g, koje prestaju da važe danom donošenja novog zakona kojim se uređuje prekogranična razmjena električne energije i prirodnog gasa.

Stupanje na snagu

Član 272

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".